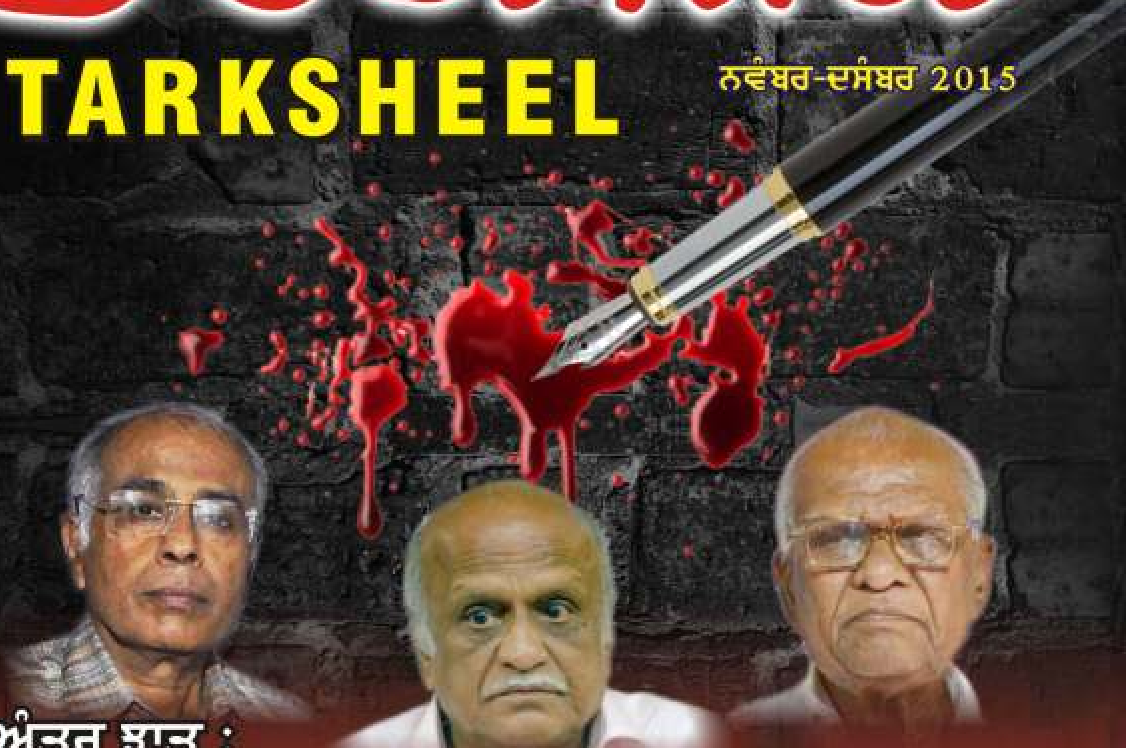
ਗਿਆਨ-ਵਿਗਿਆਨ ਅਤੇ ਚਿੰਤਨ ਦੀ ਆਵਾਜ਼

ਤਰਕਸ਼ੀਲ

TARKSHEEL

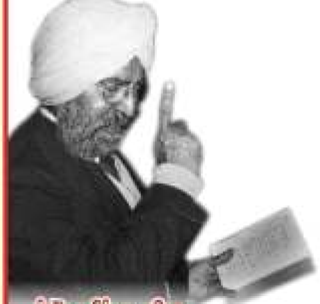
ਨਵੰਬਰ-ਦਸੰਬਰ 2015



ਅੰਤਰ ਝਾਤ :

20/-

ਕਲਮ ਦੀ ਤਾਕਤ ਰੂਪੀ ਆਵਾਜ਼ ਨੂੰ ਗੋਲੀ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਦਬਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ...ਅਗਿਆਤ



ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਧੀਰ
(ਜਨਮ ਦਿਨ 2 ਦਸੰਬਰ)

ਹੱਕ ਦੀ ਆਵਾਜ਼

ਚੰਨ ਦਾ ਵੀ ਪੰਧ ਨਾ ਕੋਈ ਦੂਰ ਹੈ,
ਪਹੁੰਚਣਾ ਮੰਜ਼ਿਲ ਤੇ ਜਦ ਮਨਜ਼ੂਰ ਹੈ।

ਇਹ ਹੈ ਮੇਰੇ ਇਸ਼ਕ ਦੀ ਇੱਕੋ ਚਿਣਗ,
ਇਹ ਜੁ ਲੱਖਾਂ ਸੂਰਜਾਂ ਦਾ ਨੂਰ ਹੈ।

ਇਸ਼ਕ ਨੂੰ ਫਤਵਾ ਕੁਰਾਹੀਏ ਹੋਣ ਦਾ,
ਖ਼ੂਬ ਤੇਰੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦਾ ਦਸਤੂਰ ਹੈ।

ਗੂੰਜ ਉੱਠੀ ਹੱਕ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਫਿਰ,
ਸ਼ੇਰ ਜਿਸਦਾ ਵਲਗਣਾਂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੈ।

ਕੰਬ ਉੱਠੀ ਹੈ ਤਿਰੀ ਸੂਲੀ ਦੀ ਦੇਹ,
ਆ ਰਿਹਾ ਕੋਈ ਝੂਲਦਾ ਮਨਸੂਰ ਹੈ।

ਥੱਕ ਗਏ ਜੱਲਾਦ ? ਮੁੜ ਗਏ ਘੁੰਡ ? ਬੱਸ?
ਇਹ ਤਾਂ ਸਿਰ ਲੱਥਾਂ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਪੂਰ ਹੈ।

ਅੰਤ ਉਸ ਮਜਨੂੰ ਦੀ ਲੈਲਾ ਹੋਇਗੀ,
ਰੱਤ ਦਾ ਕਾਸਾ ਜੀਹਦਾ ਭਰਪੂਰ ਹੈ।

ਅਭਿਆਸ



ਮਾਓ-ਜੇ-ਤੁੰਗ
(ਜਨਮ ਦਿਨ-26 ਦਸੰਬਰ)

ਜੇ ਕੋਈ ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਵਿੱਚ ਸਫਲ ਹੋਣਾ ਭਾਵ ਅਨੁਮਾਨੇ ਸਿੱਟੇ ਹਾਸਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਜਰੂਰ ਹੀ ਬਾਹਰਮੁਖੀ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਢਾਲਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਉਸਦੇ ਵਿਚਾਰ ਇਹਨਾਂ ਨਿਯਮਾਂ ਨਾਲ ਮੇਲ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦੇ ਤਾਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਅਭਿਆਸ ਵਿੱਚ ਅਸਫ਼ਲ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਅਸਫ਼ਲ ਹੋਣ ਪਿੱਛੋਂ ,ਉਹ ਆਪਣੇ ਸਬਕ ਕੱਢਦਾ ਹੈ, ਬਾਹਰੀ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਨਾਲ ਇੱਕਸੁਰ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਦਰੁੱਸਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰਾਂ ਅਸਫਲਤਾ ਨੂੰ ਸਫਲਤਾ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਸਕਦਾ ਹੈ। 'ਹਾਰ ਜਿੱਤ ਦੀ ਮਾਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ' ਅਤੇ 'ਆਦਮੀ ਡਿੱਗ ਡਿੱਗ ਕੇ ਸਵਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ' ਦਾ ਅਰਥ ਇਹੀ ਹੈ। ਗਿਆਨ ਦਾ ਵਿਰੋਧ- ਵਿਕਾਸੀ ਪਦਾਰਥਵਾਦੀ ਸਿਧਾਂਤ ਅਭਿਆਸ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾ ਸਥਾਨ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਰਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਨੁੱਖੀ ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਤਰਾਂ ਵੀ ਅਭਿਆਸ ਨਾਲੋਂ ਨਹੀਂ ਨਿਖੇੜਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਉਹਨਾਂ ਸਾਰੇ ਗਲਤ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜੇ ਅਭਿਆਸ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰੀ ਹਨ ਜਾਂ ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਅਭਿਆਸ ਨਾਲੋਂ ਨਿਖੇੜਦੇ ਹਨ।

ਜੀਵਨ ਦਾ ਮਕਸਦ ਕਿਸੇ ਮਕਸਦ ਲਈ ਜਿਉਣਾ ਹੈ।
...ਲਾਰਡ ਬਾਇਰਨ

ਮੁੱਖ ਸੰਪਾਦਕ
ਬਲਬੀਰ ਚੰਦ ਲੌਂਗੋਵਾਲ
98153 17028
balbirchand1966@gmail.com

ਸੰਪਾਦਕੀ ਬੋਰਡ
ਹੇਮ ਰਾਜ ਸਟੈਨੋ
98769 53561
tarksheeloffice@gmail.com
ਰਾਮ ਸਵਰਨ ਲੱਖੇਵਾਲੀ
94173 62085
ramswarn@gmail.com
ਜਸਵੰਤ ਮੋਹਾਲੀ
98555 30721
jaswant_mohali@rediffmail.com
ਪਾਲ ਬਾਗਪੁਰ
94173 13738
pbaghpur@gmail.com

ਮੁੱਖ ਪ੍ਰਬੰਧਕ :
ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਬਾਗਪੁਰ, 94174 27538
appuartpress@gmail.com

ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ :
ਅਵਤਾਰ ਗਿੱਲ, ਕੈਨੇਡਾ
ਨਵਦੀਪ, ਲੈਸਟਰ (ਯੂ.ਕੇ.)
ਮਾ. ਭਜਨ ਸਿੰਘ ਕੈਨੇਡਾ
ਬਲਦੇਵ ਰਹਿਪਾ, ਟਰਾਂਟੋ
(ਫੋਨ 001 416 681 7202)

ਸਰਵਰਕ : ਹਰਪ੍ਰੀਤ 'ਰੂਬੀ'

ਚੰਦਾ
ਸਲਾਨਾ : 100 ਰੁਪਏ
ਵਿਦੇਸ਼ : 25 ਯੂ.ਐੱਸ. ਡਾਲਰ

ਚੰਦੇ ਤੇ ਸਹਾਇਤਾ ਦੇ ਚੈਕ/ਡਰਾਫਟ ਉੱਪਰ 'ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਪੰਜਾਬ (ਰਜਿ.)' ਲਿਖਿਆ ਜਾਵੇ। ਆਨ ਲਾਈਨ ਪੰਜਾਬ ਨੈਸ਼ਨਲ ਬੈਂਕ ਦਾ ਖਾਤਾ ਨੰ. 0044000100282234

ਚੰਦੇ ਅਤੇ ਰਚਨਾਵਾਂ ਭੇਜਣ ਲਈ ਪਤਾ :
ਮੁੱਖ ਦਫਤਰ,
ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਭਵਨ, ਸੰਘੇੜਾ ਬਾਈਪਾਸ
ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਚੌਕ, ਬਰਨਾਲਾ-148101 (ਪੰਜਾਬ)
ਫੋਨ : 01679-241466

ਬਲਵਿੰਦਰ ਬਰਨਾਲਾ ਪ੍ਰਿੰਟਰ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਅਤੇ ਮਾਲਕ ਤਰਫੋਂ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਪੰਜਾਬ (ਰਜਿ.) ਨੇ ਅੱਪੂ ਆਰਟ ਪ੍ਰੈਸ ਬਾਹਰੋਵਾਲ (ਜਲੰਧਰ) ਤੋਂ ਛਪਵਾ ਕੇ ਮੁੱਖ ਦਫਤਰ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਪੰਜਾਬ (ਰਜਿ.) ਬਰਨਾਲਾ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ।

ਤਤਕਰਾ

ਇਹ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਸਿੱਖਿਆ ਵਿਭਾਗ, ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੰਬਰ 4-93 ਆਡੀਟਰ ਪੰਜਾਬ, (ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ) ਮਿਤੀ 17-1-94 ਅਧੀਨ ਰਾਜ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਵਿੱਦਿਅਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਲਈ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੈ।

ਸੰਪਾਦਕੀ

ਧਾਰਮਿਕ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਭੜਕਾਉਣ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵਾਪਰਨ ਬਾਅਦ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਜਨ ਜੀਵਨ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਲਗਾਤਾਰ ਅਤੇ ਇੱਕੋ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵਾਪਰੀਆਂ ਇਹਨਾਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਪਿੱਛੇ ਕੋਈ ਵੱਡੀ ਸਾਜਿਸ਼ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਤੋਂ ਵੀ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਜਾਇਜ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਨਿੰਦਣਯੋਗ ਹਨ। ਹਰ ਨਾਗਰਿਕ ਦੇ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਧਾਰਮਿਕ ਹੈ ਜਾਂ ਗੈਰ ਧਾਰਮਿਕ, ਉਸਦੇ ਕੁੱਝ ਜਮਹੂਰੀ ਅਧਿਕਾਰ ਹਨ। ਜਮਹੂਰੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਆਵਾਜ਼, ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟਾਉਣਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਗਲਤ ਨਹੀਂ। ਇਹਨਾਂ ਫਿਰਕੂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਦੀ ਮੰਗ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਦਿੱਤੇ ਧਰਨਿਆਂ, ਮੁਜਾਰਿਆਂ ਤੇ ਕੀਤਾ ਪੁਲਿਸ਼ ਜਬਰ, ਇਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਕਿ ਦੋ ਵਿਅਕਤੀ ਮਾਰੇ ਗਏ ਅਤੇ ਅਨੇਕਾਂ ਜਖਮੀ ਹੋ ਗਏ। ਅਤਿ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ ਯੋਗ ਘਟਨਾ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦਾ ਉਸ ਸਮੇਂ ਵਾਪਰਨਾ ਜਦੋਂ ਸਮੁੱਚੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਕਿਸਾਨਾਂ, ਮਜਦੂਰਾਂ, ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਮਿਹਨਤਕਸ਼ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਹੱਕੀ ਸੰਘਰਸ਼ ਪੂਰੇ ਜਲੌਅ ਵਿੱਚ ਸਨ, ਕਈ ਸ਼ੰਕੇ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਵਿਸ਼ਵੀਕਰਨ, ਉਦਾਰੀਕਰਨ ਅਤੇ ਨਿੱਜੀਕਰਨ ਦੀਆਂ ਨਵ-ਆਰਥਿਕ ਨੀਤੀਆਂ ਦੇ ਝੰਬੇ ਲੋਕ ਸੜਕਾਂ ਤੇ ਹਨ, ਭੁੱਖ ਹੜਤਾਲਾਂ ਰੱਖਣ, ਧਰਨੇ ਦੇਣ ਅਤੇ ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਟੈਂਕੀਆਂ ਤੇ ਚੜ੍ਹਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਹਨ। ਮਿਹਨਤਕਸ਼ ਸ੍ਰੇਣੀ ਨੂੰ ਅੱਜ ਸੁਚੇਤ ਹੋਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਨਿੰਦਿਆ ਜਾਣਾ, ਸਾਜਿਸ਼ਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਨੰਗੇ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਵਰਤਾਰੇ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਭਰਾ ਮਾਰੂ ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਜੋ ਕਿ ਅਕਸਰ ਰਾਜ ਕਰਦੀਆਂ ਲੁਟੇਰੀਆਂ ਸ੍ਰੇਣੀਆਂ ਦਾ ਮਨਸ਼ਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕੁੱਝ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਤਲਵਾਰਾਂ ਲਹਿਰਾ ਕੇ ਦੁਕਾਨਾਂ ਬੰਦ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਣਾ ਅਤੇ ਫਿਰ ਦੋ ਫਿਰਕਿਆਂ ਦਾ ਤਣਾਅ ਵਿੱਚ ਆ ਕੇ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਸਮਾਜ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀਆਂ। ਧਰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਵੱਖ ਵੱਖ ਹੋ ਕੇ ਅਤੇ ਗੈਰ ਧਾਰਮਿਕ ਹੋ ਕੇ ਵੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਇੱਕ 'ਲੋਕ ਪੱਖੀ' ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਜਮਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡੇ ਇਸ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਲਾਜਮੀ ਤੌਰ ਤੇ ਆਪਣੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸਦਭਾਵਨਾ ਦੇ ਮਾਹੌਲ ਨੂੰ ਤੋੜਣ ਵਾਲੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦਾ ਸਮਾਜਿਕ ਇਕਸੁਰਤਾ ਨਾਲ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ ਅਤੇ ਵਾਪਰਨੋਂ ਰੋਕਣ ਲਈ, ਮਿਹਨਤਕਸ਼ ਜਨਤਾ ਦਾ ਧਰਮਾਂ, ਜਾਤਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਫਿਰਕੂ ਵੰਡੀਆਂ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਉੱਠ ਕੇ ਇੱਕ ਹੋਣਾ ਅਤਿ ਜਰੂਰੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਅਣਸਰਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਉਸ ਨਾਲ ਹੀ ਸਰਮਾਏਦਾਰੀ ਪੱਖੀ ਕਾਰਪੋਰੇਟੀ ਨੀਤੀਆਂ ਨੂੰ ਨੱਥ ਪਾ ਕੇ ਅਤੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਸਮਾਜਿਕ ਤਬਦੀਲੀ ਨਾਲ ਮਿਹਨਤਕਸ਼ ਜਮਾਤ ਦੇ ਭਵਿੱਖ ਨੂੰ ਉੱਜਲ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਹਨੇਰੇ ਵੱਲ ਧੱਕੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਲੋਕ ਪੱਖੀ ਚੇਤਨਾ ਦਾ ਪ੍ਰਸਾਰ-ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਗਤੀਸ਼ੀਲ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੀ ਜਿੰਮੇਵਾਰੀ ਅਜਿਹੇ ਦੌਰ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਵਧ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਜਿੰਮੇਵਾਰੀ ਪ੍ਰਤੀਬਧਤਾ ਨਾਲ ਨਿਭਾਉਣ ਵੱਲ ਵਧਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਫਿਰਕੂ ਅਧਾਰ ਤੇ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਪਾਈਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਵੰਡੀਆਂ ਨੂੰ ਰੋਕਿਆ ਜਾ ਸਕੇ।

ਪ੍ਰੋ. ਕਲਬੁਰਗੀ ਦੀ ਹੱਤਿਆ

ਤਬਦੀਲੀ ਅਤੇ ਖੜੋਤ ਵਿਚਲੇ ਵਿਰੋਧ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ



ਪ੍ਰੋ. ਰਾਮ ਪੁਨਿਆਨੀ

ਪ੍ਰੋ ਮਲੀਸ਼ੱਪਾ ਮਾਧੀਵਲੱਪਾ ਕਲਬੁਰਗੀ ਦੀ 30 ਅਗਸਤ, 2015 ਦੀ ਸਾਝਰੇ ਹੋਈ ਹੱਤਿਆ ਨਾਲ, ਮੁਲਕ ਭਰ ਵਿੱਚ ਉਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਗਹਿਰਾ ਸਦਮਾ ਪਹੁੰਚਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਉਦਾਰਵਾਦੀ ਸਮਾਜ ਦੇ ਹਾਮੀ ਹਨ, ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਮੁੱਲਾਂ ਦਾ ਆਦਰ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਅੰਧ ਵਿਸ਼ਵਾਸ਼ਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਹਨ। ਪ੍ਰੋ ਕਲਬੁਰਗੀ, ਜਾਣਿਆਂ ਪਛਾਣਿਆਂ ਵਿਦਵਾਨ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ 100 ਤੋਂ ਵੀ ਜਿਆਦਾ ਕਿਤਾਬਾਂ ਲਿਖੀਆਂ।ਉਸ ਨੇ 12ਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਕੰਨੜ ਸੰਤ-ਕਵੀ ਬਸਵਨਾ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆਂਦਾ। ਉਸ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਸੀ ਕਿ ਲਿੰਗਾਇਤ; ਜੋ ਕਿ ਬਸਵਨਾ ਦੇ ਪੈਰੋਕਾਰ ਸਨ- ਨੂੰ ਧਾਰਮਿਕ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਦਾ ਦਰਜਾ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਵੈਦਿਕ ਪ੍ਰੰਪਰਾ ਦਾ ਹਿਸਾ ਨਹੀਂ ਹਨ। 'ਵਚਨਾ' ਵਜੋਂ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ, ਬਸਵਨਾ ਦੇ ਛੰਦਾਂ ਵਿੱਚ ਲੁਕੀਆਂ ਸਿੱਖਿਆਵਾਂ ਦਾ, ਉਸ ਨੇ ਡੂੰਘਾ ਅਧਿਐਨ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸੋਚ ਨੂੰ ਘੜਨ ਵਿੱਚ ਮੁੱਖ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ।



ਕਲਬੁਰਗੀ ਦੁਆਰਾ ਬਸਵਨਾ ਦੀਆਂ ਸਿੱਖਿਆਵਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਪਾਸਾਰ ਅਤੇ ਮੂਰਤੀ-ਪੂਜਾ, ਪੁਜਾਰੀਵਾਦੀ ਧਾਰਮਿਕ ਕਰਮਕਾਂਡਾਂ ਦੀ ਵਿਰੋਧਤਾ ਨੇ, ਬਜਰੰਗ ਦਲ ਵਰਗੀਆਂ ਹਿੰਦੂਤਵਵਾਦੀ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੂੰ, ਉਸ ਦਾ ਦੁਸ਼ਮਣ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ। ਸੱਚਾਈ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪੁਰਾਤਨ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਨਾਸਤਿਕਵਾਦੀ ਰਵਾਇਤ, ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਰਵਾਇਤ ਦਾ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਉਪਾਸ਼ਕ ਚਾਰਵਾਕ ਸੀ।ਮੂਰਤੀ ਪੂਜਾ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਵੀ, ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਲਈ ਕੋਈ ਨਵੀਂ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਆਰੀਆ ਸਮਾਜ ਦੇ ਮੋਢੀ ਸਵਾਮੀ ਦਯਾ ਨੰਦ ਸਰਸਵਤੀ ਨੇ ਮੂਰਤੀ ਪੂਜਾ ਖਿਲਾਫ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ।

ਕਲਬੁਰਗੀ ਦੀ ਹੱਤਿਆਂ ਤੋਂ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਪਹਿਲਾਂ , ਗੁਆਂਢੀ ਮੁਲਕ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖ ਨੌਜਵਾਨ ਬਲੌਗਰਜ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਸੀਰੀਆ ਵਿੱਚ ਇਸਲਾਮਿਕ ਸਟੇਟ ਦੇ ਕੱਟੜਵਾਦੀਆਂ ਨੇ ਖਾਲਿਦ ਅੱਲ ਅਸਦ ਨਾਮੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦੀ ਜਾਨ ਲੈ ਲਈ ਮਹਾਂਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿੱਚ ਦੋ ਵਰ੍ਹੇ ਪਹਿਲਾਂ , ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਆਗੂ ਡਾ. ਨਰੇਂਦਰ ਦਾਭੋਲਕਰ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਨੇ ਸਾਰੇ ਮੁਲਕ ਵਿੱਚ ਹਲਚਲ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਉਸ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਹੀ, ਮਹਾਂਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿੱਚ, ਕਾਲਾ ਜਾਦੂ ਅਤੇ ਅੰਧ ਸ਼ਰਧਾ ਵਿਰੋਧੀ ਕਾਨੂੰਨ ਲਾਗੂ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇੱਕ ਹੋਰ ਹਰਮਨਪਿਆਰੇ ਕਾਰਕੁੰਨ ਕਾਮਰੇਡ ਗੋਵਿੰਦ ਪੰਸਾਰੇ ਨੂੰ ਲਗਭਗ ਇੱਕ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਮੌਤ ਦੇ ਘਾਟ ਉਤਾਰਿਆ ਗਿਆ। ਪੰਸਾਰੇ ਜਿੰਨਾਂ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਅੰਧਵਿਸ਼ਵਾਸ਼ਾਂ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਸੀ। ਮਹਾਂਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸਤਿਕਾਰੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਆਗੂ ਸ਼ਿਵਾ ਜੀ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਕਿਤਾਬ ਲਿਖੀ ਜੋ ਬਹੁਤ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੋਈ। ਪੰਸਾਰੇ ਨੇ ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਵਿੱਚ ਸ਼ਿਵਾ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿਸਾਨ ਪੱਖੀ ਨੇਤਾ ਕਿਹਾ ਸੀ। ਸ਼ਿਵਾ ਜੀ ਦਾ ਇਹ ਰੂਪ ਚਿਤਰਣ, ਹਿੰਦੂਵਾਦੀਆਂ ਨੂੰ ਰਾਸ ਨਹੀਂ ਆਇਆ।

ਕਲਬੁਰਗੀ ਦੀ ਹੱਤਿਆ, ਧਾਰਵਾੜ ਵਿਖੇ, ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਹੋਈ। ਪ੍ਰੋ. ਕਲਬੁਰਗੀ ਬਹੁਮੁਖੀ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਦਾ ਧਨੀ ਸੀ। ਉਹ ਹੰਪੀ ਵਿਖੇ ਕੰਨੜ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦਾ ਸਾਬਕਾ ਉਪਕੁਲਪਤੀ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਤੇ ਕਰਨਾਟਕ ਸਾਹਿਤ ਅਕਾਦਮੀਆਂ ਨੇ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਵਿਦਵਾਨ ਅਧਿਆਪਕ ਨੇ ਵੀਰਸ਼ੈਵ ਅਤੇ ਬਸਵਾਨ ਰਵਾਇਤ ਦਾ ਡੂੰਘਾ ਅਧਿਐਨ ਕੀਤਾ। ਵਿਵਾਦਾਂ ਨੇ ਕਦੇ ਉਸ ਦਾ ਪਿੱਛਾ ਨਹੀਂ ਛੱਡਿਆ, ਨਾ ਹੀ ਕੱਟੜਪੰਥੀਆਂ ਨੇ। ਵੀਰਸ਼ੈਵ ਤੇ ਬਸਵਨਾ ਸਾਹਿਤ ਕੰਨੜ ਲੋਕ ਪ੍ਰੰਪਰਾ ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਲਿਖਤਾਂ ਬਾਰੇ ਉਸ

ਦਾ ਖੋਜ ਸੰਗ੍ਰਿਹ 'ਮਾਰਗ' ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵਿਵਾਦਾਂ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿੱਚ ਆਇਆ। ਉਸ ਨੂੰ ਕਈ ਵਾਰ ਜਾਨ ਤੋਂ ਮਾਰਨ ਦੀਆਂ ਧਮਕੀਆਂ ਮਿਲੀਆਂ। ਉਸ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵੀ ਮਿਲੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਸ ਨੇ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਲੈਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਸ ਨੇ ਮੂਰਤੀ ਪੂਜਾ ਬੰਦ ਕਰਾਉਣ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਤੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਲੇਖਕ ਯੂ. ਆਰ. ਅਨੰਤਮੂਰਤੀ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਵਿਸ਼ਵ ਹਿੰਦੂ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਤੇ ਵਿਸ਼ਵੇਸ਼ਵਰ ਤੀਰਥ ਸਵਾਮੀ ਨੂੰ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਬਹਿਸ ਲਈ ਵੰਗਾਰਣ ਤੇ ਨਵਾਂ ਵਿਵਾਦ ਖੜਾ ਹੋਇਆ। ਕਰਨਾਟਕ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਅੰਧਵਿਸ਼ਵਾਸ਼ ਵਿਰੋਧੀ ਬਿੱਲ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਨ ਕਰਕੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਬਜਰੰਗ ਦਲ ਵਰਗੇ ਸੰਗਠਨਾਂ ਦੀ ਨਫਰਤ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਣਾ ਪਿਆ। ਉਸ ਦਾ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ ਤੇ ਵਿਰੋਧ ਹੋਇਆ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪੁਤਲੇ ਸਾੜੇ ਗਏ।

ਦਾਭੋਲਕਰ, ਪੰਸਾਰੇ ਅਤੇ ਕਲਬੁਰਗੀ ਦੀਆਂ ਹੱਤਿਆਂਵਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਇੱਕ ਕੜੀ ਜੁੜਦੀ ਹੈ। ਬੇਸ਼ਕ ਉਹ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਖਿੱਤਿਆ ਵਿੱਚ ਸਰਗਰਮ ਸਨ, ਉਹ ਸਾਰੇ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸਨ, ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਲੱਗ ਲਪੇਟ ਦੇ ਉਹ ਆਪਣੀ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲਗਾਤਾਰ ਧਮਕੀਆਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਹੱਤਿਆਵਾਂ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਵੀ ਇੱਕ ਹਨ ਤਿੰਨਾਂ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਸਵੇਰੇ ਹੋਈ, ਕਾਤਲ ਮੋਟਰ ਸਾਈਕਲਾਂ ਤੇ ਆਏ, ਜਿੰਨਾਂ 'ਚੋਂ ਇੱਕ ਬਾਹਰ ਖੜਾ ਰਿਹਾ, ਦੂਜੇ ਨੇ ਗੋਲੀਆਂ ਚਲਾਈਆਂ, ਤੇ ਭੱਜ ਗਏ। ਇਹ ਅਜੀਬ ਇਤਫਾਕ ਹੈ ਕਿ ਏਨਾ ਸਮਾਂ ਬੀਤਣ ਦੇ ਬਾਅਦ ਵੀ, ਦਾਭੋਲਕਰ ਤੇ ਪੰਸਾਰੇ ਦੇ ਕਾਤਲਾਂ ਦਾ ਥਹੁ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗਿਆ।

ਕਲਬੁਰਗੀ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਬਜਰੰਗ ਦਲ ਦੇ ਇੱਕ ਮੈਂਬਰ ਨੇ ਟਵੀਟ ਕੀਤਾ , 'ਪਹਿਲਾਂ ਯੂ. ਆਰ. ਅਨੰਥਮੂਰਤੀ ਅਤੇ ਹੁਣ ਐਮ. ਐਮ. ਕਲਬੁਰਗੀ। ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦਾ ਮਖੌਲ ਉਡਾਓ ਅਤੇ ਕੁੱਤੇ ਦੀ ਮੌਤ ਮਰੋ ਅਤੇ ਕੇ. ਐਸ. ਭਗਵਾਨ, ਹੁਣ ਤੇਰੀ ਵਾਰੀ ਹੈ'।

ਇਸ ਟਵੀਟ ਨੂੰ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਿਆ। ਇਸ ਉਪਰੰਤ, ਹਿੰਦੂ ਸੱਜੇਪੱਖੀਆਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਕਈ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਕਲਬੁਰਗੀ ਦੁਆਰਾ ਹਿੰਦੂ ਦੇਵੀ-ਦੇਵਤਿਆਂ ਦਾ ਅਪਮਾਨ ਕਰਨ ਕਰਕੇ, ਉਸ ਪ੍ਰਤੀ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਗੁੱਸਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਉਸ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਹੋਈ। ਇਹ ਇੱਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ, ਉਸ ਅਸਹਿਣਸ਼ੀਲਤਾ ਨੂੰ ਵਾਜਬ ਠਹਿਰਾਉਣ ਦਾ ਬਹਾਨਾ ਹੈ, ਜੋ ਸਾਡੇ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਜੜ੍ਹਾਂ ਲਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਤੇ ਸਾਰੇ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਕੱਟੜਪੰਥੀਆਂ ਦੀ ਸੋਚ ਇੱਕ ਹੈ। ਸਲਮਾਨ ਰਸ਼ਦੀ ਨੂੰ ਧਮਕੀਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਅਤੇ ਤਸਲੀਮਾ ਨਸਰੀਨ ਵੀ ਸੌੜੀ ਸੋਚ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਬੰਗਲਾਂ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਬਲਾਗਰਾਂ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਹੋਈ ਤਾਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਸਲਮਾਨ ਤਾਸੀਰ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਤੋਂ ਹੱਥ ਧੋਣਾ ਪਿਆ। ਤਾਸੀਰ ਦਾ ਕਸੂਰ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਰੱਬ-ਨਿੰਦਕ ਇਸਾਈ ਔਰਤ ਦਾ ਪੱਖ ਲੈ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਤਰਕਸ਼ੀਲਤਾ ਦਾ ਵਿਰੋਧ, ਮਨੁੱਖੀ ਇਤਹਾਸ ਦਾ ਅੰਗ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਚਾਰਵਾਕ ਨੇ ਸੰਸਾਰ ਬਾਰੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣਵਾਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਵੇਦਾਂ ਨੂੰ ਦੈਵੀ ਗਰਦਾਨਣ ਉੱਤੇ ਸੁਆਲ ਖੜੇ ਕੀਤੇ। ਚਾਰਵਾਕ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਸੀ ਕਿ ਵੇਦਾਂ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖਾਂ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਅਤੇ ਇਹ ਸਮਾਜਿਕ ਗ੍ਰੰਥ ਹਨ। ਇਸ ਕਾਰਣ ਚਾਰਵਾਕ ਨੂੰ ਠਿੱਠ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਸਮੇਂ ਨਾਲ ਪੁਜਾਰੀ ਵਰਗ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸਮਾਜ 'ਤੇ ਲੱਦਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ ਨੇ, ਸੰਸਥਾਗਤ ਰੂਪ ਲੈ ਲਿਆ। ਗੌਤਮ ਬੁੱਧ, ਜੋ ਅਨੀਸ਼ਵਰਵਾਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਮਾਨਵੀ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦਾ ਹੱਲ, ਇਸੇ ਦੁਨੀਆ ਵਿੱਚ ਲੱਭਣ ਦਾ ਹਾਮੀ ਸੀ, ਦੀਆਂ ਸਿਖਿਆਵਾਂ ਦਾ ਜਬਰਦਸਤ ਵਿਰੋਧ ਹੋਇਆ। ਮੱਧਕਾਲੀਨ ਭਗਤ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸੋਚ ਦੇ ਹਾਮੀ ਸਨ, ਅਤੇ ਧਰਮ ਦੇ ਨਾਮ ਤੇ ਚਾਲੂ ਸਮਾਜਿਕ ਰੀਤੀ ਰਿਵਾਜਾਂ ਅਤੇ ਪਖੰਡਾਂ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀ ਮਹਾਂਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਤੁਕਾਰਾਮ ਵਰਗੇ ਕਈ ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਪੁਜਾਰੀਆਂ ਹੱਥੋਂ ਠਿੱਠ ਹੋਣਾ ਪਿਆ।

ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਹੋਰ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਇਹੀ ਵਾਪਰਿਆ। ਯੂਰਪ ਵਿੱਚ ਕਈ ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਨੂੰ ਚਰਚ ਦੇ ਗੁੱਸੇ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਣਾ ਪਿਆ। ਜਦੋਂ ਗਲੈਲੀ ਨੇ ਇਹ ਕਿਹਾ ਕਿ ਧਰਤੀ ਗੋਲ ਹੈ ਤਾਂ ਚਰਚ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਨਰਕ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਦਾ ਸਰਾਪ ਦਿੱਤਾ। ਚਰਚ ਆਪਣੀ 'ਦੈਵੀ ਸੱਤਾ' ਦੀ ਵਰਤੋਂ, ਸਮਾਜਿਕ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਅਤੇ ਵਿਗਿਆਨਕ ਸੋਚ ਨੂੰ ਦਬਾਉਂਣ ਲਈ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪੁਜਾਰੀ ਵਰਗ ਦਾ ਤਰਕ ਇਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਗਿਆਨ ਦਾ ਭੰਡਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਡੇ 'ਪਵਿੱਤਰ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ' ਵਿੱਚ ਸਾਰਾ ਗਿਆਨ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੈ। ਇਸ ਸੋਚ ਦਾ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਭਿਆਚਾਰਾਂ ਅਤੇ ਧਰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਅਲੱਗ-ਅਲੱਗ ਢੰਗਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰਗਟਾਅ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਮੌਲਵੀਆਂ ਨੇ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਕਮੀ ਨੂੰ 'ਜਿੰਨਾਂ' ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਅਸੀਮ ਊਰਜਾ ਦੇ ਸੋਮੇ

ਹਨ।ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਦਾਅਵੇ ਦਾ ਅਧਾਰ ,ਧਰਮ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਹੈ।

ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਲੜਾਈ ਦੌਰਾਨ, ਸਮਾਜਿਕ ਤਬਦੀਲੀ ਦੇ ਹਾਮੀਆਂ ਨੇ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸੋਚ ਨੂੰ ਉਤਸਾਹ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਨੂੰ ਤਰਕ ਦੀ ਕਸਵੱਟੀ ਤੇ ਪਰਖਣਾਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ। ਰਵਾਇਤਪਸੰਦਾਂ ਨੇ, ਜੋ ਪੁਰਾਣੇ ਸਮਾਜਿਕ ਸਮੀਕਰਣਾਂ ਨੂੰ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ, 'ਗਿਆਨ ਦੀ ਸਾਡੀ ਮਹਾਨ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਪ੍ਰੰਪਰਾ' ਦਾ ਰਾਗ ਅਲਾਪਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।ਆਸਥਾ ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਸੋਚ ਅਤੇ ਵਿਗਿਆਨਕ ਪੜਤਾਲ, ਇੱਕ-ਦੂਜੇ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਵਿੱਚ ਆ ਗਏ।

1980 ਦੇ ਦਹਾਕੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹਾਲਾਤ ਬਦਲਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਏ। ਸਮਾਜਿਕ ਵਿਰੋਧ ਨੂੰ ਘੱਟ ਕਰਨ ਲਈ, ਆਸਥਾ ਦੇ ਜਜਬਾਤੀ ਸਹਾਰੇ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਹੋਣ ਲੱਗੀ। ਕੁੱਝ ਸਿਆਸੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨੇ ਧਾਰਮਿਕ ਪਹਿਚਾਣ ਅਤੇ ਆਸਥਾ ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਸਿਆਸਤ ਕਰਨੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਜਿਵੇਂ-ਜਿਵੇਂ ਸਮਾਜਿਕ ਰੂੜੀਵਾਦ ਵਧਿਆ, ਤਰਕਸ਼ੀਲਤਾ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਵੀ ਵਧਣ ਲੱਗਾ।ਇਸੇ ਸਮੇਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸਭਾਵਾਂ ਤੇ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵੀ ਖੜੀਆਂ ਹੋਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈਆਂ, ਜੋ ਤਰਕਸ਼ੀਲਤਾ ਤੇ ਵਿਗਿਆਨਕ ਸੋਚ ਨੂੰ ਫੈਲਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਅੰਧਵਿਸ਼ਵਾਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਵਿਰੋਧੀ ਹਨ।

ਪਹਿਲੀ ਐਨ. ਡੀ. ਏ. ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਮਨੁੱਖੀ ਸ੍ਰੋਤ ਵਿਕਾਸ ਮੰਤਰੀ ਡਾ. ਮੁਰਲੀ ਮਨੋਹਰ ਜੋਸ਼ੀ ਨੇ ਜੋਤਿਸ਼ ਵਰਗੇ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਨੂੰ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਨਸਰਾਂ ਦਾ ਹੌਸਲਾ ਵਧਿਆ, ਜੋ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸਨ ਅਤੇ 'ਆਸਥਾ' ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮੂਰਖ ਬਨਾਉਣ ਵਿੱਚ ਮਸਰੂਫ ਸਨ। ਸੰਨ 2014 ਵਿੱਚ ਦਿੱਲੀ ਵਿੱਚ, ਭਾਜਪਾ ਸਰਕਾਰ ਆਉਣ ਤੇ 'ਪੁਰਾਣਾਂ' ਨੂੰ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਪਲਾਸਟਿਕ ਸਰਜਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੇਸਿਰ ਪੈਰ ਦਾਅਵੇ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਲੱਗੇ। ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸੱਤਾ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਨਾਲ, ਹਿੰਦੂਵਾਦੀ ਸਿਆਸਤ ਦਾ ਇਤਿਹਾਪਸੰਦ ਤਬਕਾ ਚੜ੍ਹਤ ਵਿੱਚ ਹੈ ਅਤੇ ਹਮਲਾਵਰੀ ਰੌਂ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ, ਉਦਾਰਵਾਦੀ ਸੋਚ ਲਈ ਥਾਂ ਸੁੰਗੜ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸੰਵਾਦ ਦੀ ਥਾਂ ਹਿੰਸਾ ਨੇ ਲੈ ਲਈ ਹੈ।ਅਸਹਿਮਤ ਹੋਣ ਦੇ ਹੱਕ ਨੂੰ ਬੇਦਾਵਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੋ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਅਸਹਿਮਤ, ਉਸ ਨੂੰ ਜੋਰ ਨਾਲ ਜਾਂ ਧਮਕਾ ਕੇ ਚੁੱਪ ਕਰਾਉਣ ਦੀ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਵਧ ਰਹੀ ਹੈ। ਦਾਭੋਲਕਰ, ਪੰਸਾਰੇ ਅਤੇ ਕਲਬੁਰਗੀ ਵਰਗੇ, ਸਾਂਤ ਸੁਭਾਅ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੀ ਹੱਤਿਆ, ਇਹ ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਮੁਲਕ ਵਿੱਚ ਪਿਛਾਂਹਖਿੱਚੂ ਅਤੇ ਕੱਟੜਪੰਥੀ ਤੱਤਾਂ ਦਾ ਬੋਲਬਾਲਾ ਵਧ ਰਿਹਾ ਹੈ ਇਹ ਤੱਤ ਤਰਕਸ਼ੀਲਤਾ ਨੂੰ ਜੜ੍ਹੋਂ ਪੁੱਟਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ।

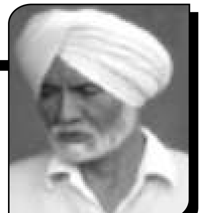
ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ, ਰਾਮ ਮੰਦਰ ਅਤੇ ਗਊ ਹੱਤਿਆ ਵਰਗੇ ਪਹਿਚਾਣ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਮੁੱਦਿਆਂ ਦੀਆਂ ਪੌੜੀਆਂ ਰਾਹੀਂ, ਸਿਆਸਤ ਸੱਤਾ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਿਆਸਤ ਪੁਜਾਰੀਵਾਦੀ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ, ਜੋ ਕਿ ਜਾਤ ਪਾਤੀ ਵਿਵਸਥਾ ਨੂੰ ਸਹੀ ਮੰਨਦਾ ਹੈ, ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ। ਦਾਭੋਲਕਰ, ਪੰਸਾਰੇ ਅਤੇ ਕਲਬੁਰਗੀ ਵਰਗੀਆ ਸ਼ਖਸ਼ੀਅਤਾਂ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ, ਹਿੰਦੂਤਵਵਾਦੀ ਸਿਆਸਤ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਤੇ ਵਾਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਹਿੰਦੂਤਵਾਵਾਦੀ, ਧਾਰਮਿਕ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀਆਂ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਨਾਲ ਕੋਈ ਮਤਲਬ ਨਹੀਂ ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਵਿੱਚ ਹੀ ਕਿੰਨੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ, ਆਪਾ ਵਿਰੋਧੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾਵਾਂ, ਮਾਨਤਾਵਾਂ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਚਲੀਆਂ ਆ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਕਲਬੁਰਗੀ ਦੀ ਹੱਤਿਆ, ਖੜੋਤਵਾਦੀਆਂ ਅਤੇ ਤਬਦੀਲੀ ਦੇ ਹਾਮੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਚੱਲ ਰਹੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ।

ਇਹ ਤਸੱਲੀ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਇੰਨ੍ਹਾਂ ਹੱਤਿਆਵਾਂ ਦਾ ਹਰ ਪੱਧਰ ਤੇ ਵਿਰੋਧ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਈ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ,ਸਾਂਝੇ ਮੰਚ ਤੇ ਜੁੜ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਜੋ ਅਸਹਿਣਸ਼ੀਲ, ਰਵਾਇਤਪਸੰਦ, ਹਮਾਲਵਰ ਦੱਖਣਪੰਥੀ ਸਿਆਸਤ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਨ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਤਬਦੀਲੀ ਦੇ ਇੰਨਾਂ ਪੈਰੋਕਾਰਾਂ ਦੇ ਅਧੂਰੇ ਕਾਰਜ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਤੀਬੱਧ ।

093222-54043

ਅਨੁਵਾਦ : ਅਵਤਾਰ ਗੋਂਦਾਰਾ

ਸਾਹਿਤਕਾਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੇ ਮਾਣ-ਸਨਮਾਨ ਵਾਪਿਸ ਕਰਨਾ-ਇੱਕ ਚੰਗਾ ਸੰਕੇਤ



ਹੇਮ ਰਾਜ ਸਟੈਨੋ

ਸਭ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਕੇਂਦਰ 'ਚ ਬੈਠੀ ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੀ ਹਕੂਮਤ ਨੇ ਚੋਣਾਂ ਸਮੇਂ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਵਾਅਦੇ ਤੇ ਦਾਅਵੇ ਕੀਤੇ ਸਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੋਦੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਕੋਲ ਮਹਿੰਗਾਈ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦਾ ਫਾਰਮੂਲਾ ਹੈ, ਕਾਲਾ ਧਨ ਕੁੱਝ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅੰਦਰ ਲਿਆ ਕੇ ਹਰੇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਖਾਤੇ 15-15 ਲੱਖ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾ ਦੇਵਾਂਗੇ, ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਮੂਲੋਂ ਖਤਮ ਕਰ ਦੇਵਾਂਗੇ, ਸਭ ਨੂੰ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਮਿਲੇਗਾ, ਭਾਰਤ ਅੰਦਰ ਬੁੱਲਟ ਟਰੇਨਾਂ ਚੱਲਣਗੀਆਂ, ਰੇਲ ਸਟੇਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਹਵਾਈ ਅੱਡਿਆਂ ਵਾਲੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਮਿਲਣਗੀਆਂ, ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਸਵਾਮੀਨਾਥਨ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਅਨੁਸਾਰ ਲਾਗਤ ਮੁੱਲ 'ਤੇ 50 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਮੁਨਾਫੇਵੰਦਾ ਭਾਅ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਕਿੰਨਾ ਕੁੱਝ ਹੋਰ।

ਪਰ ਹੋਇਆ ਇਸ ਦੇ ਸਭ ਕੁੱਝ ਉਲਟ। ਨਾ ਮਹਿੰਗਾਈ ਘਟੀ। ਯੂ.ਪੀ. ਦਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ, ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਨੂੰ ਸਵਾਲ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਮਹਿੰਗਾਈ ਘਟਾਉਣ ਵਾਲਾ ਆਪਣਾ ਫਾਰਮੂਲਾ ਹੀ ਦੱਸ ਦੇਣ, ਮਹਿੰਗਾਈ ਤਾਂ ਜਦੋਂ ਘਟੂ-ਘਟੂ। ਪਰ ਮੋਦੀ ਚੁੱਪ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਭਾਅ ਦੇਣ ਦੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਕਿਤੇ ਗਈ ਬਲਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਖੋਹਣ ਲਈ ਨਵਾਂ ਭੂਮੀ ਗ੍ਰਹਿਣ ਬਿਲ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਜੋ ਬਾਅਦ 'ਚ ਵਾਪਿਸ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਕਮਾਲ ਦੀ ਗੱਲ ਇਹ ਦੇਖੋ ਕਿ ਰਾਜਨਾਥ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਭੂਮੀ ਗ੍ਰਹਿਣ ਬਿਲ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਹਿਤਾਂ ਕਰਕੇ ਵਾਪਿਸ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸਦਾ ਸਾਫ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਭੂਮੀ ਗ੍ਰਹਿਣ ਬਿਲ ਇਹ ਪਹਿਲਾਂ ਲਿਆ ਰਹੇ ਸਨ, ਉਹ ਕਿਸਾਨਾਂ ਹਿਤਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਸੀ। ਪਰ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਰੀ ਕੇਂਦਰੀ ਹਕੂਮਤ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਇਸ ਬਿਲ ਨੂੰ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਹਿਤ 'ਚ ਦਰਸਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੁੱਲਟ ਟਰੇਨਾਂ ਚਲਾਉਣ ਬਾਰੇ ਹੁਣ ਖਬਰਾਂ ਆ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਇੱਥੇ ਕੋਈ ਬੁੱਲਟ ਟਰੇਨ ਨਹੀਂ ਚੱਲ ਸਕਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇੰਨਾ ਪੈਸਾ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਲਈ ਬੁੱਲਟ ਟਰੇਨ ਚਲਾਉਣਾ ਵੀ ਇੱਕ ਛੋਛਾ ਹੀ ਸੀ। ਉਂਝ ਇੱਥੇ ਇਹ ਦੱਸਣਾ ਵੀ ਕੁਥਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਬੁੱਲਟ ਟਰੇਨ ਦਾ ਕਿਰਾਇਆ ਏ.ਸੀ. ਦੀ ਟਿਕਟ ਨਾਲੋਂ ਦੁੱਗਣਾ ਹੋਣਾ ਸੀ ਜਿਸ 'ਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਸਾਧਾਰਨ ਵਿਅਕਤੀ ਸਫਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਣਾ ਸੀ। ਬੁੱਲਟ ਟਰੇਨ ਦੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਛੱਡੋ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਹਵਾਈ ਅੱਡਿਆਂ ਵਾਲੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦੇਣ ਲਈ 400 ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਚੁਣੇ ਗਏ ਸਨ, ਜਿੰਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਸਟੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਹੀ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਕੰਪਨੀ ਨੇ ਹਾਂ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਬਾਕੀ 399 ਗਏ ਐਵੇਂ।

ਇੱਥੇ ਹੁਣ ਇਹ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਠੀਕ ਰਹੇਗੀ ਕਿ ਸਭ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਦੂਸਰੀ ਸੰਸਾਰ ਜੰਗ ਵੇਲੇ ਇਟਲੀ 'ਚ ਫਾਸ਼ੀਵਾਦ ਆਇਆ ਹੈ ਤਾਂ ਉੱਥੋਂ ਦੀ ਫਾਸ਼ੀ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਸਰਮਾਏਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਫਾਹੇ ਲਾਵਾਂਗੇ। ਪਰ ਉਹ ਜਿੱਤੀ ਸਰਮਾਏਦਾਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਲਏ ਫੰਡਾਂ ਆਸਰੇ ਸੀ। ਹੁਣ ਦੇਖੋ ਇਹੀ ਗੱਲ ਮੋਦੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ "ਸਭ ਕਾ ਸਾਥ, ਸਭ ਕਾ ਵਿਕਾਸ"। ਪਰ ਜਿਵੇਂ ਉੱਪਰ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕ ਤਾਂ ਦਰ-ਦਰ ਦੇ ਧੱਕੇ ਖਾ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਰਿਆਇਤਾਂ ਮਿਲੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਸਰਮਾਏਦਾਰਾਂ ਨੂੰ। ਇਹ ਸਾਡੀ ਕਹਿਣ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਬਲਕਿ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਮਿਤ ਸ਼ਾਹ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ "ਚੰਗੇ ਦਿਨ ਆਏਂਗੇ" ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਸਿਆਸੀ ਲਫਾਫੇਬਾਜ਼ੀ (ਜੁਮਲਾ) ਹੀ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਹੁਣ ਦੇਖੋ ਇਹ ਕਿਤੇ ਵੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਰਥਕ ਰਿਆਇਤਾਂ ਦੇਣ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਤੁਸੀਂ ਆਪ ਹੀ ਸੋਚੋ ਕਿ ਕਿਉਂ? ਕਿਉਂਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਛੁਪਿਆ ਏਜੰਡਾ ਹੋਰ ਸੀ ਜੋ ਹੁਣ ਸਭ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਹ ਕੀ ਸੀ? ਉਹ ਸੀ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਫਿਰਕੂ ਲੀਹਾਂ 'ਤੇ ਵੰਡਦਿਆਂ, ਘੱਟ-ਗਿਣਤੀਆਂ ਦੇ ਮਨਾਂ 'ਚ ਦਹਿਸ਼ਤ ਵਾਲਾ ਮਾਹੌਲ ਪੈਦਾ ਕਰਦਿਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਐਲਾਨੇ ਹਰ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਸਿਰ ਨਿਵਾਂ ਕੇ ਮੰਨਣ ਵਾਲਾ ਮਾਹੌਲ ਬਣਾਉਣ ਲਈ, ਮਾੜੇ-ਮੋਟੇ ਜਮਹੂਰੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਖਤਮ ਕਰਦਿਆਂ, ਇੱਥੇ ਲੋਕ-ਮਨਾਂ 'ਚ ਦਹਿਸ਼ਤ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਲਈ। ਗੱਲ ਹਿੰਦੂ ਰਾਸ਼ਟਰ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕਰਦੇ ਜਾਣਾ ਤੇ ਨੀਤੀਆਂ ਸਰਮਾਏਦਾਰਾਂ ਦੇ ਪੱਖੀ ਲਾਗੂ ਕਰਦੇ ਜਾਣਾ।

ਇਹੋ-ਜਿਹੀ ਯੁੱਧ-ਨੀਤੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੀ ਦਾਦਰੀ 'ਚ ਪਹਿਲਾਂ ਮੰਦਰ 'ਚੋਂ ਸਪੀਕਰ ਰਾਹੀਂ ਅਨਾਊਂਸਮੈਂਟ ਕਰਵਾਈ ਗਈ। ਅਨਾਊਂਸਮੈਂਟ ਕੋਈ ਭਜਨ-ਬੰਦਗੀ ਲਈ ਇਕੱਠੇ ਹੋਣ ਦੀ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਅਨਾਊਸਮੈਂਟ ਕਰਵਾਈ ਗਈ ਕਿ ਮੁਹੰਮਦ ਅਖਲਾਕ ਦੇ ਘਰ ਗਊ ਦਾ ਮਾਸ ਰਿੱਝਿਆ ਹੈ। ਕਹਿਣ ਤੋਂ ਭਾਵ ਕਿ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਫਿਰਕੂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਭੜਕਾਉਣ ਦੀ। ਫਿਰ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਜ਼ਜਬਾਤਾਂ ਨੂੰ ਭੜਕਾਕੇ ਮੁਹੰਮਦ ਅਖਲਾਕ ਦਾ ਕਤਲ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ। ਬਾਅਦ 'ਚ ਮੋਦੀ ਨੇ ਵੀ ਕਿੰਨੇ ਦਿਨ ਚੁੱਪ

ਧਾਰੀ ਰੱਖੀ। ਫਿਰ ਬਿਹਾਰ 'ਚ ਜਾ ਕੇ ਚਲਵੀਂ ਜਿਹੀ ਜ਼ਬਾਨ ਨਾਲ ਇਸ ਘਟਨਾ ਨੂੰ ਮੰਦਭਾਗੀ ਕਹਿ ਕੇ ਬੁੱਤਾ ਸਾਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਸਤੋਂ ਬਾਅਦ ਭਾਜਪਾ ਮੁਹੰਮਦ ਅਖਲਾਕ ਦੇ ਕਾਤਲਾਂ 'ਤੇ ਕਤਲ ਕੇਸ ਵਾਪਿਸ ਲੈਣ ਦੀ ਮੰਗ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੀ ਬਲਕਿ ਪੀੜਤ ਮੁਸਲਿਮ ਪ੍ਰਵਾਰ 'ਤੇ ਗਊ ਹੱਤਿਆ ਦਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਦਰਜ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਅੰਦਰ ਇੱਕ ਟਰੱਕ ਕਾਮੇ ਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿਕੇ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਉਹ ਗਊਆਂ ਬੁੱਚੜਖਾਨੇ 'ਚ ਲਿਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਸਦਾ ਕਤਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਿਸ਼ਵ ਹਿੰਦੂ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਕਹਿ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਟਰੱਕ ਕਾਮੇ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਖਿਲਾਫ ਮੁਕੱਦਮਾ ਦਰਜ ਕਰਕੇ ਐਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਠਿੱਠ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ, ਉਹ ਤਾਂ ਗਊ ਰੱਖਿਅਕ ਸਨ। ਜੇਕਰ ਇਹ ਹਿੰਦੂਤਵੀਏ ਗਊ ਹੱਤਿਆ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਇਹ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਮੰਗ ਕਰਨ ਕਿ ਸਾਰੇ ਸੂਬਿਆਂ 'ਚ ਗਊ ਵੇਚਣ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾਈ ਜਾਵੇ। ਜਦੋਂ ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਪਾਬੰਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤਾਂ ਗਊਆਂ ਖਰੀਦਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦੇਣਾ ਕਿਵੇਂ ਜ਼ਾਇਜ਼ ਹੈ? ਉਂਝ ਜੇਕਰ ਇਹ ਪਾਬੰਦੀ ਵੀ ਲੱਗੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਵੀ ਗਊ ਰੱਖਿਅਕਾਂ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਚਾਰਾਜੋਈ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਆਪ ਹੀ ਜੱਜ ਬਣਕੇ ਮੌਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਉਣਾ ਅਤੇ ਜਲਾਦ ਬਣਕੇ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੇ ਘਾਟ ਉਤਾਰ ਦੇਣਾ ਵਾਜ਼ਬ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਘੱਟ-ਗਿਣਤੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰ-ਮੁਕਾਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਅੰਦਰ ਦਹਿਲ ਬਿਠਾਉਣ ਦੀ ਗੱਲ ਨੰਗੀ ਚਿੱਟੀ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਰਹੀ ਹੈ।

ਹੁਣੇ ਹੁਣੇ ਅਖਬਾਰੀ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਆਈਆਂ ਹਨ ਕਿ ਭਾਜਪਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਮਿਤ ਸ਼ਾਹ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਦੋ-ਚਾਰ ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਝਾੜ ਪਾਈ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉੱਪਰਲੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿੱਪ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰ ਲਿਆ ਕਰਨ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਹਰਿਆਣਾ ਦਾ ਮੁੱਖ-ਮੰਤਰੀ ਖੱਟਰ, ਸੰਜੀਵ ਲਾਲੀਆਨ, ਸ਼ਾਕਸ਼ੀ ਮਹਾਰਾਜ, ਸੰਗੀਤ ਸੋਮ, ਮਹੇਸ਼ ਸ਼ਰਮਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਕਮਾਲ ਦੀ ਗੱਲ ਇਹ ਦੇਖੋ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਝਾੜਿਆ ਤਾਂ ਗਿਆ ਹੈ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਝਾੜ-ਝੰਬ ਵੀ ਇਹ ਕਹਿੰਦਿਆਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਹਿੰਦੂਤਵਾ ਸਬੰਧੀ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਲੱਗਿਆਂ ਟਾਈਮ ਤਾਂ ਵਿਚਾਰ ਲਿਆ ਕਰਨ। ਇਹ ਕਿਉਂ ਕਿਹਾ? ਕਿਉਂਕਿ ਹਰਿਆਣਾ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਖੱਟਰ ਨੇ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ " ਮੁਸਲਿਮ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਅੰਦਰ ਰਹਿ ਤਾਂ ਸਕਦੇ ਹਾਨ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੀਫ ਖਾਣਾ ਛੱਡਣਾ ਹੋਵੇਗਾ।," ਉੱਧਰ ਸੂਬੇ ਬਿਹਾਰ 'ਚ ਚੋਣਾਂ ਹੋਣੀਆਂ ਸਨ। ਇਸ ਬਿਆਨ ਨਾਲ ਭਾਜਪਾ ਨੂੰ ਮੁਸਲਿਮ ਵੋਟਾਂ ਦਾ ਘਾਟਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ। ਬਸ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਭੜਕਾਊ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਗਲਤ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਬਲਕਿ ਸਿਰਫ ਇੰਨੀ ਹੀ ਗੱਲ ਕਹੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਅਜਿਹੇ ਬਿਆਨ ਟਾਈਮ ਵੇਖਕੇ ਦੇਇਆ ਕਰਨ।

ਕਿਉਂਕਿ ਇਹਨਾਂ ਫਿਰਕੂਆਂ ਵੱਲੋ ਆਪਣੀ ਫਿਰਕੂ ਨੀਤੀ ਅਤੇ ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਕੰਮਾਂ ਦਾ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨਾ ਜਾਰੀ ਸੀ ਅਤੇ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਵਿਰੋਧ ਨੂੰ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਫਾਸ਼ੀਵਾਦ ਦਾ ਉੱਭਰਵਾਂ ਲੱਛਣ ਇਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉੱਪਰੋਂ ਆਇਆ ਹਰ ਹੁਕਮ ਸਿਰ-ਮੱਥੇ ਕਬੂਲ ਕਰੋ। ਜਿਵੇਂ ਡਾ.ਨਰੇਂਦਰ ਦਭੋਲਕਾਰ ਨੇ ਅੰਧ-ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਖਿਲਾਫ ਲੜਾਈ ਦਾ ਝੰਡਾ ਚੁੱਕਿਆ ਤਾਂ ਉਸਦਾ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੋਬਿੰਦ ਪਨਸਾਰੇ ਦਾ ਕਤਲ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਹੁਣੇ ਹੁਣੇ ਐਮ.ਐਮ.ਕੁਲਬਰਗੀ ਦਾ ਕਤਲ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਕਲਬੁਰਗੀ ਲਿੰਗਾਇਤ ਫਿਰਕੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕੰਨੜ ਦੇ ਸੰਤ ਕਵੀ-ਬਸਵਨਾ- ਦੀਆਂ ਸਿਖਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਮੂਰਤੀ-ਪੂਜਾ, ਤੇ ਹੋਰ ਧਾਰਮਿਕ ਅੰਧ-ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਕੇ ਹੀ ਬਜਰੰਗ ਦਲ ਵਰਗੀਆਂ ਹਿੰਦੂਤਵੀ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਉਸ ਦੀਆਂ ਦੁਸ਼ਮਣ ਬਣ ਗਈਆਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਢਿੱਡ 'ਚ ਇਹ ਗੱਲ ਸੀ ਕਿ ਜੇਕਰ ਲਿੰਗਾਇਤ ਹਿੱਸਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਿੰਦੂ ਆਸਥਾ ਨੂੰ ਮੰਨਣਾ ਛੱਡ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਰਨਾਟਕ 'ਚ ਭਾਜਪਾਈਆਂ ਕੋਲੋਂ ਵੱਡਾ ਵੋਟ ਬੈਂਕ ਖੁੱਸ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਫਿਲਮ ਐਂਡ ਟੈਲੀਵੀਜ਼ਨ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਦੀ ਗੱਲ ਲੈ ਲਵੋ। ਗਜੇਂਦਰ ਚੌਹਾਨ ਨੂੰ ਇਸ ਸੰਸਥਾ ਦਾ ਮੋਹਰੀ ਥੋਪ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਗੱਲ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਲਗਾਉਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਪਰ ਲਗਾਇਆ ਤਾਂ ਸਿਰਫ ਉਸਨੂੰ ਹੀ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਪਦਵੀ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋਵੇ। ਗਜੇਂਦਰ ਚੌਹਾਨ ਕੋਲ ਕੋਈ ਅਜਿਹੀ ਯੋਗਤਾ ਨਹੀਂ ਸਿਵਾਏ ਇਸਦੇ ਕਿ ਉਸਨੇ ਮਹਾਂ-ਭਾਰਤ ਸੀਰੀਅਲ ਅੰਦਰ ਯੁਸ਼ਿਟਰ ਦਾ ਰੋਲ ਨਿਭਾਇਆ ਸੀ। ਇਸ ਇੰਡਸਟਰੀ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਅਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਇਸਦਾ ਵਿਰੋਧ ਜਾਰੀ ਹੈ ਪਰ ਕੇਂਦਰ ਦੇ ਕੰਨ 'ਤੇ ਕੋਈ ਜੂੰ ਨਹੀਂ ਸਰਕੀ। ਮੋਦੀ ਸਾਹਿਬ ਮੋਨ ਹਨ।

ਇਹ ਤਾਂ ਹਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਫਿਰਕੂ ਜ਼ਹਿਰ ਫੈਲਾਉਣ ਦੀਆਂ ਕੁੱਝ ਮਿਸਾਲਾਂ। ਹੁਣ ਸਰਮਾਏਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਰਿਐਤਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰ ਲਵੋ। ਮੋਦੀ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਦੌਰੇ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹਿਆ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ

ਹੈ। ਉੱਥੇ ਜਾ ਕੇ ਸਰਮਾਏਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਭਰੋਸਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਭਾਰਤ ਅੰਦਰ ਪੈਸਾ ਲਾਉਣ ਅਤੇ ਕਮਾਉਣ। ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਹਰ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦੇਵੇਗੀ। ਟੈਕਸਾਂ 'ਚ ਵੀ ਅਤੇ ਕਿਰਤ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਨੂੰ ਛਾਂਗਕੇ ਵੀ ਜਿਹੜੇ ਕਿਰਤੀਆਂ ਦਾ ਮਾੜਾ-ਮੋਟਾ ਭਲਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋਣ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੋਧੇਗੀ ਕਿ ਕੋਈ ਕਿਰਤੀ, ਸਰਮਾਏਦਾਰ ਲਈ ਮਾੜੀ-ਮੋਟੀ ਸਿਰਦਰਦੀ ਵੀ ਨਾ ਬਣ ਸਕੇ। ਉਦਯੋਗਪਤੀਆਂ ਲਈ ਸਨਅਤੀ ਲਾਂਘੇ ਬਣਾਕੇ ਦੇਵੇਗੀ। ਭਾਵ ਜਿੱਥੋਂ ਦੀ ਇਹ ਲਾਂਘਾ ਲੰਘੇਗਾ ਉੱਥੇ ਸਿਰਫ ਸਨਅਤ ਹੀ ਸਨਅਤ ਹੋਵੇਗੀ, ਖੇਤੀ ਉਜਾੜ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇੱਕ ਸਨਅਤੀ ਲਾਂਘੇ 'ਚ 18 ਕਰੋੜ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਉਜਾੜੇ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੁੜ-ਵਸੇਬੇ ਦਾ ਵੀ ਕੋਈ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਉਜੜੇ-ਵੇ ਲੋਕ ਜੰਗ ਦੇ ਉਜਾੜੇ ਹੋਏ ਲੋਕਾਂ ਵਾਂਗ ਦਰ-ਦਰ ਭਟਕਦੇ ਫਿਰਨਗੇ। ਅਰੁਧੰਤੀ ਰਾਇ ਲਿਖਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਉਜਾੜਨ ਲਈ ਹਕੂਮਤ ਫੌਜ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵੀ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਰਮਾਏਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਰਿਆਇਤਾਂ ਦੇਣੀ ਦੀ ਲੜੀ ਬੜੀ ਲੰਬੀ ਹੈ।

ਇਸ ਲਈ ਹਕੂਮਤ ਦੀ ਅਤੇ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਫਿਰਕੂ ਨੀਤੀ ਰਾਹੀਂ ਦਹਿਸ਼ਤ ਪਾ ਕੇ ਅਸਲ 'ਚ ਸਰਮਾਏਦਾਰਾਂ ਪੱਖੀ ਨੀਤੀਆਂ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਹੋਣਾ ਸੁਭਾਵਿਕ ਵੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜ਼ਾਇਜ਼ ਵੀ। ਪਰ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਹਰ ਵਿਰੋਧ ਨੂੰ ਮਸਲ ਦੇਣ ਦੀ ਨੀਤੀ 'ਤੇ ਚੱਲੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਲੇਖਕਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਗੱਲ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਹੀ ਸ਼ਰੇਆਮ ਕਤਲ ਕਰ ਅਤੇ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਜੇਹੇ ਦਮ-ਘੋਟੂ ਮਾਹੌਲ 'ਚ ਵਿਚਾਰ ਬਣਾਉਣ ਅਤੇ ਪ੍ਰਗਟਾਉਣ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਹੀ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦਮ-ਘੋਟੂ ਮਾਹੌਲ ਦੇ ਚੱਲਦਿਆਂ ਸਾਹਿਤਕਾਰਾਂ ਨੇ ਸਾਹਿਤ ਅਕਾਦਮੀ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਬੁਲਾਉਣ ਦੀ ਗੱਲ ਰੱਖੀ। ਪਰ ਸਾਹਿਤਕ ਅਕਾਦਮੀ ਦੇ ਪਧਾਨ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਇੱਕੋ ਕੁਤਰਕ ਦੇ ਕੇ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਮੀਟਿੰਗ ਨਹੀਂ ਬੁਲਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ 'ਤੇ 15 ਲੱਖ ਰੁਪੈ ਖਰਚ ਆਉਣਗੇ। ਭਾਵ ਲੇਖਕਾਂ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜਾਵੇ ਪਰ ਉਹ 15 ਲੱਖ ਰੁਪਿਆ ਖਰਚ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਆਪਾਂ ਆਮ ਹੀ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ 'ਕੱਲੇ 'ਕੱਲੇ ਲੀਡਰ ਅਤੇ ਮੰਤਰੀ 15 ਲੱਖ ਰੁਪੈ ਦੀ ਰਾਸ਼ੀ ਐਵੇਂ ਮਾੜੀਆਂ-ਮੋਟੀਆਂ ਗੱਲਾਂ 'ਤੇ ਹੀ ਉਡਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਮੋਦੀ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਜਿਹੜਾ ਇੱਕ ਵਾਰੀਂ ਸੂਟ ਪਹਿਨਿਆ ਸੀ, ਉਹ 10 ਲੱਖ ਰੁਪੈ ਦਾ ਸੀ। ਹੁਣ ਇਸ ਸਾਹਿਤਕ ਅਕਾਦਮੀ ਦਾ ਝੰਡਾ ਬਦਲਣ ਦੀ ਗੱਲ ਵੀ ਲੈ ਆਏ ਹਨ। ਪਹਿਲੇ ਝੰਡੇ 'ਚ ਉੱਪਰਲੇ ਹਿੱਸੇ ਗੇਰੂਆ ਰੰਗ, ਵਿਚਾਲੇ ਚਿੱਟਾ ਰੰਗ 'ਤੇ ਧਰਮ ਚੱਕਰ ਹੈ ਅਤੇ ਹੇਠਲੇ ਹਰਾ ਰੰਗ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਉਪਜਾਇਕਤਾ, ਵਧਾਰਾ ਅਤੇ ਸ਼ੁਭ ਕਾਮਨਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਹੁਣ ਇੱਕੋ-ਇੱਕ ਰੰਗ-ਭਗਵਾਂ-ਬਣਾਕੇ ਝੰਡੇ ਨੂੰ ਹੀ ਬਦਲ ਦੇਣ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਹਾਲਾਂ ਕਿ ਇਹ ਸਾਹਿਤਕ ਅਕਾਦਮੀ ਇੱਕ ਖੁਦ-ਮੁਖਤਿਆਰ ਸੰਸਥਾ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਖੁਦ-ਮੁਖਤਿਆਰੀ ਦੀਆਂ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦਾ ਮੰਤਰੀ ਧੱਜੀਆਂ ਉਡਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ "ਅਸੀਂ ਜਨਤਕ ਵਾਰਤਾਲਾਪ 'ਚੋਂ ਹਰ ਉਸ ਵਿਚਾਰ ਦਾ ਸਫਾਇਆ ਕਰ ਦੇਵਾਂਗੇ ਜਿਸਦਾ ਪੱਛਮੀਕਰਣ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿੱਥੇ ਭਾਰਤੀ (ਅਸਲ 'ਚ ਹਿੰਦੂਤਵੀ-ਅਨੁਵਾਦਕ) ਸਭਿਆਚਾਰ ਅਤੇ ਸਭਿਅਤਾ ਨੂੰ ਮੁੜ ਬਹਾਲ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਇਤਿਹਾਸ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਵਿਰਾਸਤ ਜਾਂ ਸਾਡੀਆਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਹੋਣ ਜਿਹੜੀਆਂ ਕਿ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਕੀਤੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ।" ਇਹ ਗੱਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਿੰਦੂਤਵੀਆਂ ਦੇ ਫਾਸ਼ੀ ਮਨਸੂਬੇ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਲੈ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਹਿੰਦੂਤਵੀ ਸਭਿਆਚਾਰਕ, ਇਤਿਹਾਸ ਅਤੇ ਹੋਰ ਹਰ ਜਨਤਕ ਵਾਰਤਾਲਾਪ 'ਚ ਹੋਰ ਸਭ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਫਾਇਆ ਕਰ ਦੇਣਾ।

ਇਸ ਲਈ ਸਾਹਿਤਕਾਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਮਾਣ-ਸਨਮਾਨ ਵਾਪਿਸ ਕਰਦਿਆਂ ਅਜਿਹੇ ਫਾਸ਼ੀ ਹਮਲਿਆਂ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨਾ ਇੱਕ ਚੰਗਾ, ਦਲੇਰਾਨਾ ਅਤੇ ਅਗਵਾਈ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਕਦਮ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਦਾ ਸਾਥ ਦੇਣਾ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਮਲਿਆਂ ਦਾ ਹੋਰ ਸਭ ਹਲਕਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ ਲਈ ਅੱਗੇ ਆਉਣ ਦੀ ਸਮੇਂ ਦੀ ਮੰਗ ਹੈ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਕਾਲਾ ਤੇ ਖ਼ੂੰਖਾਰ ਦੌਰ ਦੇਖਣਾ ਪਵੇਗਾ।

ਮੋ: 98769-53561

ਸ਼ੋਕ ਮਤਾ :

ਉੜੀਸਾ ਦੇ ਉੱਘੇ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਆਗੂ ਅਤੇ ਫਿਰਾ ਦੇ ਸੈਕਟਰੀ ਪ੍ਰੋ. ਦਾਨੇਸ਼ਵਰ ਸਾਹੂ (Prof. Dhaneswar Sahoo, Retd. HOD of Philosophy, BJB College) ਦੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਜੋ ਕਿ 84 ਸਾਲ ਤੋਂ ਜਿਆਦਾ ਉਮਰ ਦੇ ਸਨ, 6 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਸਦੀਵੀਂ ਵਿਛੋੜਾ ਦੇ ਗਏ। ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਉਪਰੰਤ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਆਈ ਬੈਂਕ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਸਰੀਰ ਨੂੰ SUM ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਜ ਭਵਨੇਸ਼ਵਰ ਵਿਖੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਕੋਈ ਵੀ ਧਾਰਮਿਕ ਰਸ਼ਮ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਮਾਤਾ ਜੀ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿੱਚ 18 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਸ਼ੋਕ ਸਮਾਗਮ ਸਮੇਂ ਮ੍ਰਿਤਕ ਸਰੀਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਸਬੰਧੀ ਵਿਚਾਰ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਅਦਾਰਾ ਦੁੱਖ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਸਮੁੱਚੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਹਮਦਰਦੀ ਪ੍ਰਗਟਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਭਖਦਾ ਮਸਲਾ

ਵਿਗਿਆਨ ਅਤੇ ਮਿਥਿਹਾਸ ਨੂੰ ਵੱਖ ਹੀ ਰਹਿਣ ਦਿਓ !



ਡਾ. ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਧੀਰ

ਆਪਣੇ ਗੌਰਵਮਈ ਵਿਰਸੇ ਉੱਤੇ ਮਾਣ ਕਰਨਾ ਮਾੜੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਉਸ ਬਾਰੇ ਵਧਾ-ਚੜਾ ਕੇ ਸ਼ੇਖੀ ਮਾਰਨੀ ਅਜੋਕੇ ਯੁੱਗ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਮਜ਼ਾਕ ਦਾ ਪਾਤਰ ਹੀ ਬਣਾਏਗੀ। ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਭਾਰਤ ਨੇ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਹਿੰਦਸੇ ਦਿੱਤੇ, ਜਿਸਤੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਇਨਕਾਰੀ ਨਹੀਂ। ਸਿਫਰ ਦਾ ਸਾਡਾ ਸੰਕਲਪ ਤੇ ਦਿੱਲੀ ਵਿੱਚ ਸੋਲਾਂ ਸੌ ਸਾਲ ਪੁਰਾਣੀ ਲੋਹੇ ਦੀ ਉੱਚੀ ਮੀਨਾਰ ਸਾਡੀ ਮਾਣਮੱਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੈ। ਸਿੰਧ ਵਾਦੀ ਦੀ ਸਭਿਅਤਾ ਵੱਲੋਂ ਛੋਹੀਆਂ ਵਿਕਾਸ ਦੀਆਂ ਸਿਖਰਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਅਸੀਂ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਲੋਕ ਸੁਣਨਗੇ ਵੀ, ਪਰ ਜੇ ਅਸੀਂ ਮਿਥਿਹਾਸਕ ਤੇ ਪੌਰਾਣਿਕ ਕਥਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਪੁਸ਼ਪਕ ਵਿਮਾਨ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਅਜੋਕੇ ਯੁੱਗ ਵਿੱਚ ਹਵਾਈ ਜਹਾਜਾਂ ਦੇ ਵਿਗਿਆਨ ਨੂੰ ਪੁਸ਼ਪਕ ਵਿਮਾਨਾਂ ਦੀ ਨਕਲ ਮਾਤਰ ਕਹਿਣ ਦੀ ਢੀਠਤਾਈ ਕਰਾਂਗੇ ਤਾਂ ਸਾਡਾ ਮਜ਼ਾਕ ਹੀ ਉਡੇਗਾ। ਲੋਕ ਕਥਾਵਾਂ, ਪਰੀ ਕਹਾਣੀਆਂ ਤੇ ਮਿਥਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਸੇਬ ਜਾਂ ਅੰਬ ਨੂੰ ਖਾ ਕੇ ਕਿਸੇ ਪਰੀ/ਰਾਣੀ ਦੇ ਸੰਤਾਨ ਹੋਣ ਦੀ ਗੱਲ ਮਿੱਥ/ਲੋਕ ਕਹਾਣੀ ਵਾਂਗ ਹੀ ਸਵੀਕ੍ਰਿਤ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸਨੂੰ ਅਜੋਕੇ ਪ੍ਰਜਨਣ ਵਿਗਿਆਨ ਦੀ ਮਾਰਗ ਦਰਸ਼ਕ ਲੱਭਤ ਕਹਿਣਾ ਉਚਿਤ ਨਹੀਂ। ਸਾਡਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਜੇ ਗਨੇਸ਼ ਦੇ ਹਾਥੀ ਦੇ ਸਿਰ ਨੂੰ ਪਲਾਸਟਿਕ ਸਰਜਰੀ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੱਸੇ ਤਾਂ ਆਮ ਲੋਕ ਮੂੰਹ ਨੀਵਾਂ ਕਰਕੇ ਮੁਸਕਰਾ ਹੀ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਹਾਂ, ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਹਾਂ ਮਿਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਚਾਰ ਕਦਮ ਅੱਗੇ ਵਧ ਕੇ ਸਟੈਮ ਸੈੱਲ ਤੇ ਟੈਸਟ ਟਿਊਬ ਬੇਬੀ ਤਕਨੀਕ ਨੂੰ ਵੀ ਪੁਰਾਤਨ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਤੋਂ ਚੋਰੀ ਕੀਤਾ ਵਿਗਿਆਨ ਕਹਿਣ ਤੋਂ ਗੁਰੇਜ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਨਗੇ। ਐਟਮ ਬਾਰੇ ਸਾਰੀ ਖੋਜ ਨੂੰ ਵੈਸ਼ੇਸ਼ਕ ਤੇ ਕਨਾਦ ਮੁਣੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਧਰਨਗੇ ਇਹ ਲੋਕ। ਉਹ ਤਾਂ ਅਜੋਕੇ ਐਟਮ ਤੇ ਹਾਈਡਰੋਜਨ ਬੰਬਾਂ ਨੂੰ ਬ੍ਰਹਮ ਅਸਤਰ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਬੌਣਾ ਆਖ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇੰਜ ਹੋਣ ਦੀ ਅੱਜ ਕੇਵਲ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਸਦਾ ਇਦਾਂ ਹੀ ਹੋਣ ਦੇ ਰਾਹ ਪੈ ਚੁੱਕੇ ਹਾਂ ਅਸੀਂ। ਆਮ ਆਦਮੀ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਚੰਗੇ ਭਲੇ ਪੜ੍ਹੇ ਲਿਖੇ ਵਿਗਿਆਨੀ ਵੀ ਇਸ ਪੱਖੋਂ ਹੈਰਾਨ ਹਨ ਕਿ ਇਸ ਅਜੀਬੋ ਗਰੀਬ ਸਥਿਤੀ ਬਾਰੇ ਕੀਤਾ ਕੀ ਜਾਵੇ। ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸੱਤਾ ਉੱਤੇ ਬੈਠੇ ਲੋਕ ਅਜਿਹੀ ਸੋਚ ਦੀ ਪੁਸ਼ਤ ਪਨਾਹੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

ਇੰਡੀਅਨ ਸਾਇੰਸ ਕਾਂਗਰਸ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਤੇ ਪੁਰਾਣੀ ਵਿਗਿਆਨਕ ਸੰਸਥਾ ਹੈ। ਤੀਹ ਹਜ਼ਾਰ ਦੇ ਕਰੀਬ ਵਿਗਿਆਨੀ ਇਸਦੇ ਮੈਂਬਰ ਹਨ। ਇਸ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸੌ ਇੱਕ ਸਾਲ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। 1914 ਵਿੱਚ ਬਣੀ ਸੀ ਇਹ। ਹਰ ਸਾਲ ਇਸ ਵੱਲੋਂ ਵਿਗਿਆਨ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਵੰਗਾਰਾਂ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਉੱਤਰ ਬਾਰੇ ਸਾਇੰਸ ਕਾਂਗਰਸ ਕਰਵਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਵਿਗਿਆਨੀ ਆਪਣੇ ਖੋਜ ਪੱਤਰ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਪਟਿਆਲੇ ਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਤੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੀ ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿੱਚ ਵੀ ਇਸ ਸਾਇੰਸ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਸਮਾਗਮ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਬੀਤੀ ਜਨਵਰੀ (2015) ਵਿੱਚ ਇਸ ਦਾ ਸਮਾਗਮ ਦੇਸ਼ ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਤਿੱਖੇ ਵਿਵਾਦ ਪੈਦਾ ਕਰ ਗਿਆ। ਕਾਰਨ ਸੀ ਇਸ ਵਿੱਚ ਮਿਥਿਹਾਸ ਤੇ ਵਿਗਿਆਨ ਦਾ ਮਿਸ਼ਰਨ। ਪੁਰਾਤਨ/ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਗਿਆਨ ਦੇ ਗੁਣ ਗਾਇਨ ਲਈ ਇਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਖਾਸ ਸੈਸ਼ਨ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਆਨੰਦ ਬੋਦਾਸ ਅਤੇ ਅਮੀਆ ਯਾਦਵ ਨੇ ਹਵਾਈ ਜਹਾਜਾਂ ਦੀ ਟੈਕਨਾਲੋਜੀ ਬਾਰੇ ਅਜੀਬੋ ਗਰੀਬ ਦਾਅਵੇ ਕੀਤੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਰਾਈਟ ਭਰਾਵਾਂ ਦੇ ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ ਉਡਾਣ ਤੋਂ ਕਈ ਸਦੀਆਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰਿਸ਼ੀ ਆਗਸਤ ਤੇ ਭਾਰਦਵਾਜ ਜਹਾਜ ਉਡਾਣ ਦੇ ਵਿਗਿਆਨ ਨੂੰ ਜਾਣਦੇ ਸਨ। ਭਾਰਦਵਾਜ ਦੇ ਗ੍ਰੰਥ ਸਰਵਸਵ ਵਿੱਚ ਦੋ ਸੌ ਫੁੱਟ ਤੱਕ ਵੱਡੇ ਅਕਾਰ ਦੇ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਦਾ ਉਲੇਖ ਹੈ। ਜਹਾਜ਼ ਤੇ ਲੜਾਕੂ ਜਹਾਜ਼ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੀਆਂ ਮਿਸ਼ਰਿਤ ਧਾਤਾਂ ਤੇ ਤਕਨੀਕਾਂ ਤੋਂ ਸਾਨੂੰ ਸੇਧ ਲੈਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਹੋਰ ਵਿਦਵਾਨ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਗਊ ਦੇ ਗੋਹੇ ਤੋਂ ਸੋਨਾ ਬਣਾ ਸਕਦੇ ਸਨ ਭਾਰਤੀ ਵਿਗਿਆਨੀ। ਇੱਕ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਯੰਤਰ ਨੈਨੋ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਦੇ ਬਾਪ ਸਨ, ਉਹ ਮਨੁੱਖੀ ਵਾਲ ਨੂੰ ਚੀਰ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਉਹ ਭਾਂਤ-ਭਾਂਤ ਦੇ ਅਪਰੇਸ਼ਨ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਸਰਜਰੀ ਜਾਣਦੇ ਸਨ। ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਮੋਦੀ ਨੇ ਸਾਇੰਸ ਕਾਂਗਰਸ ਦਾ ਉਦਘਾਟਨ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਕੇਂਦਰ ਦੇ ਦੋ ਮੰਤਰੀ ਹਰਸ਼ ਵਰਧਨ ਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਜਾਵੇਡਕਰ ਦੋ ਸੈਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਇੰਜ ਹੋਣਾ ਅਲੋਕਾਰ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ।

ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੇ 'ਪਿਦਰਮ ਸੁਲਤਾਨ ਬੂ ' ਦੇ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦਾ ਵਿਗਿਆਨ ਹਲਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਤਿੱਖਾ

ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਹੋਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਸੀ। ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਤਾਰਾ ਵਿਗਿਆਨੀ ਜੇ. ਨਾਰਲੀਕਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਡੇ ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਦਾਅਵੇ ਨਹੀਂ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ, ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਬੂਤ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਅਜਿਹੇ ਬੇਤੁਕੇ ਦਾਅਵੇ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਇੱਜਤ ਘਟਾਉਣਗੇ। ਗਣਿਤ ਦੇ ਫੀਲਡ ਮੈਡਲ ਵਿਜੇਤਾ ਡਾ. ਐਮ. ਭਾਰਗਵ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਪੇਪਰਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਪੱਧਰ ਉੱਤੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਡਾ. ਪੀ. ਸੁਬਰਾਮਨੀਅਮ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇੱਕ ਵਿਗਿਆਨੀ ਵਜੋਂ ਅੱਜ ਮੈਂ ਉਦਾਸ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਇੱਕ ਸੈਸ਼ਨ ਨੇ ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਕੁੱਝ ਨੂੰ ਮਿੱਟੀ ਵਿੱਚ ਰੋਲ ਦਿੱਤਾ। ਕੈਲੇਫੋਰਨੀਆ ਦੇ ਇੱਕ ਪੁਲਾੜ ਵਿਗਿਆਨ ਰਾਮ ਪ੍ਰਸਾਦ ਗਾਂਧੀ ਰਮਨ ਨੇ ਇਸ ਗਲਤ ਰੁਝਾਨ ਵਿਰੁੱਧ ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਉੱਤੇ ਬਕਾਇਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮੁਹਿੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ। ਉਸਨੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹਵਾਬਾਜ਼ੀ ਬਾਰੇ ਆਗਸਤ ਤੇ ਭਾਰਦਵਾਜ ਰਿਸ਼ੀ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਵਿਚਲੇ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਵਿਗਿਆਨਕ ਆਧਾਰਾਂ ਉੱਤੇ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਿਤ ਕਰਕੇ ਇੰਡੀਅਨ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਆਫ ਸਾਇੰਸ, ਬੰਗਲੌਰ ਦੇ ਵਿਗਿਆਨੀ ਵਿਗਿਆਨਕ ਆਧਾਰਾਂ ਉੱਤੇ ਰੱਦ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ।

ਉਕਤ ਰਿਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਦੋ ਪੁਸਤਕਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹਨ। ਪਹਿਲੀ ਬ੍ਰਹਮ ਮੁਨੀ ਪਰਿਵਰਾਜਕ ਲਿਖਿਤ ´ਬ੍ਰਿਹਦ ਵਿਮਾਨ ਸ਼ਾਸਤਰ ´ ਜੋ 1959 ਵਿੱਚ ਹਿੰਦੀ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋਈ। ਦੂਜੀ ਜੀ.ਆਰ. ਜੋਸੀਅਰ ਲਿਖਿਤ ´ਵਿਮਾਨਿਕਾ ਸ਼ਾਸਤਰ ´ ਜੋ 1973 ਵਿੱਚ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਛਪੀ। ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਤੱਥਾਂ ਤੇ ਗਿਣਤੀਆਂ ਮਿਣਤੀਆਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਕੇ ਇੰਡੀਅਨ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਆਫ ਸਾਇੰਸ ਦੇ ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਹਿਸਾਬ ਕਿਤਾਬ ਨਾਲ ਜਹਾਜਾਂ ਦੀ ਆਕ੍ਰਿਤੀ ਤੇ ਜੁਮੈਟਰੀ ਉਡਾਣ ਦੇ ਹਰ ਅਜੋਕੇ ਨਿਯਮ ਦੇ ਉਲਟ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਣਾਏ ਜਹਾਜ਼ ਉੱਡ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ। ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਡੀਜ਼ਾਇਨ ਤਾਂ ਉਡਨ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਆਨੰਦ ਤੇ ਬੋਦਾਸ ਇਹ ਦਾਅਵੇ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਪੁਰਾਤਨ ਰਿਸ਼ੀਆਂ ਤੇ ਡੀਜ਼ਾਇਨ ਇਹ ਜਹਾਜ਼ ਤੇਜ਼ ਤੋਂ ਤੇਜ਼, ਇੱਕ ਮਹਾਂਦੀਪ ਤੋਂ ਦੂਜੇ ਮਹਾਂਦੀਪ ਤੱਕ ਤਾਂ ਕੀ ਦੂਜੇ ਗ੍ਰਹਿਆਂ ਉੱਤੇ ਵੀ ਜਾ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਦੇ ਪ੍ਰੋ. ਦੇਸ਼ ਪਾਂਡੇ, ਪ੍ਰੋ. ਪ੍ਰਭੂ, ਪ੍ਰੋ. ਨਰਿੰਦਰ ਤੇ ਪ੍ਰੋ. ਗੋਬਿੰਦ ਰਾਜੂ ਨੇ ਲਗਭਗ ਚਾਲੀ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਭਾਰਤੀ ਰਿਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਥੋਥੇ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦਾ ਵਿਗਿਆਨਕ ਅਧਾਰਾਂ ਤੇ ਖੰਡਨ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਉਦੋਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਚਾਲੀ ਸਾਲ ਤੱਕ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਵਿਦਵਾਨ ਨੇ ਵਿਗਿਆਨਕ ਅਧਾਰ ਉੱਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਸੰਵਾਦ ਰਾਹੀਂ ਸੱਚਾਈ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ।

ਹੋਰ ਤਾਂ ਹੋਰ ਪੁਰਾਤਨ ਪੰਥੀ ਅੰਧ-ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਵਾਲੀ ਸੋਚ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਇਹ ਵਿਚਾਰਵਾਨ ਜੋਤਿਸ਼ ਨੂੰ ਵਿਗਿਆਨ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸਤੋਂ ਵੀ ਅਗਾਂਹ ਇਹ ਜੋਤਿਸ਼ ਨੂੰ ਤਾਰਾ ਵਿਗਿਆਨ ਤੋਂ ਵੀ ਉਚੇਰਾ ਤੇ ਵਧੀਆ ਵਿਗਿਆਨ ਆਖ ਰਹੇ ਹਨ। ਭਾਰਤੀ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਦੇ ਐੱਮ ਪੀ ਸ੍ਰੀ ਨਿਸ਼ਾਂਕ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੋਤਿਸ਼ ਤਾਂ ਭਵਿੱਖ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਦੱਸ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਤਾਰਾ ਵਿਗਿਆਨ ਇਹ ਕ੍ਰਿਸ਼ਮਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਇਹਨਾਂ ਭੱਦਰ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਭਾਰਤ ਪ੍ਰਮਾਣੂ ਵਿਸਫੋਟ ਕਰਨ ਤੇ ਬੰਬ ਬਣਾਉਣੇ ਵੀ ਜਾਣਦਾ ਸੀ। ਚੰਗਾ ਹੁੰਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਵਾਜਪਾਈ ਪੋਖਰਣ ਵਿਸਫੋਟ ਕਰਕੇ ਅਰਬਾਂ ਰੁਪਏ ਲਾਉਣ ਦੀ ਥਾਂ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਪੁਰਾਤਨ ਤਜਰਬਿਆਂ ਤੇ ਬੰਬਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਡਰਾ ਲੈਂਦੇ। 98722-60550

9ਵੀਂ ਆਲਮੀ ਨਾਸਤਿਕ ਕਾਨਫਰੰਸ 6 ਅਤੇ 7 ਜਨਵਰੀ 2016 ਨੂੰ

ਨਾਸਤਿਕ ਕੇਂਦਰ ਵਿਜਯੇਵਾੜਾ ਵੱਲੋਂ 9ਵੀਂ ਆਲਮੀ (ਸੰਸਾਰ) ਨਾਸਤਿਕ ਕਾਨਫਰੰਸ 6 ਅਤੇ 7 ਜਨਵਰੀ 2016 ਨੂੰ ਵਿਜਯੇਵਾੜਾ (ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼) ਵਿਖੇ ਕਰਵਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਅਤੇ ਅੰਤਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪੱਧਰ ਦੀਆਂ ਨਾਸਤਿਕ, ਤਰਕਸ਼ੀਲ, ਫਰੀ ਥਿੰਕਰ, ਸਮਾਜਿਕ, ਸਕਿਪਟਿਕ, ਮਾਨਵਤਾਵਾਦੀ ਅਤੇ ਵਿਗਿਆਨਕ ਸੋਚ ਵਾਲੀਆਂ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਆਗੂ ਅਤੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੇ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਵਿਗਿਆਨੀ ਅਤੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵੀ ਭਾਗ ਲੈ ਰਹੇ ਹਨ। ਨਾਸ਼ਤਿਕ ਕੇਂਦਰ ਵੱਲੋਂ ਆਪ ਨੂੰ ਇਸ ਸਾਮਿਲ ਹੋਣ ਦਾ ਸੱਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਮੈਂਬਰਸਿਪ ਫੀਸ 600 ਰੁਪਏ ਹੋਵੇਗੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਆਪ ਨੂੰ ਸਾਧਾਰਣ ਤੌਰ ਦੋ ਦਿਨ ਦੇ ਠਹਿਰਣ ਅਤੇ ਖਾਣੇ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੋਵੇਗਾ। ਵਧੇਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵਾਸਤੇ ਫੋਨ ਨੰਬਰ 8662472330 ਅਤੇ ਮੋਬ: 9848458220 ਤੇ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ। ਜਾਂ ਇਸ ਈ ਮੇਲ ਤੇ ਲਿਖੋ:

Email: positiveatheist@gmail.com

ਹਰਚੰਦ ਭਿੰਡਰ, ਵਿੱਤ ਸਕੱਤਰ

ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਆਫ ਇੰਡੀਅਨ ਰੈਸ਼ਨੇਲਿਸਟ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨਜ਼

ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਿਆਂ



ਅਵਤਾਰ ਗੋਂਦਾਰਾ

ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀਆਂ ਕਈ ਪ੍ਰੀਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਹਨ ਅਤੇ ਕਈ ਕਿਸਮਾਂ। ਨਿੱਜੀ,ਸ਼ਹਿਰੀ, ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ, ਆਰਥਿਕ, ਧਾਰਮਿਕ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਕਿੰਨੇ ਰੂਪ ਨੇ ਇਸ ਦੇ। ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਵਰਗੀਆਂ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਦਿਆਂ, ਸਾਡਾ ਮੁੱਖ ਵਾਹ, 'ਪ੍ਰਗਟਾਅ ਦੀ ਸ਼ਹਿਰੀ ਜਾਂ ਜਮਹੂਰੀ ਆਜ਼ਾਦੀ' ਨਾਲ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਆਜ਼ਾਦੀ ਬਾਕੀ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਦੀ ਜਾਗ ਲਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਦੀ ਸਿਖਰਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਆਪਣੇ ਇੱਕ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰੈਸ ਤੇ ਪ੍ਰਗਟਾਅ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ, ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦ ਹੈ ਅਤੇ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਸਿਆਸੀ ਚਰਚਾ ਤੋਂ ਬਿਨ੍ਹਾਂ, ਲੋਕ ਚੇਤਨਾ ਨੂੰ ਉੱਚਾ ਨਹੀਂ ਚੁੱਕਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਨਾਬਰਾਬਰੀ ਵਾਲੇ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ, ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰਗਟਾਅ ਸਾਰੀਆਂ ਸਮਾਜਿਕ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਵਾਰਾ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦਾ। ਇਸ ਦੇ ਕਈ ਇਜਹਾਰ, ਜੇ ਇੱਕ ਧਿਰ ਨੂੰ ਹੁਲਾਰਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹੀ ਇਜਹਾਰ ਦੂਜੀ ਦੇ ਅੱਖ ਵਿੱਚ ਰੜਕਦੇ ਹਨ। ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ 'ਪ੍ਰਗਟਾਅ ਦੀ ਆਜਾਦੀ' ਦਾ ਰਾਹ ਕਦੇ ਵੀ ਸਿੱਧ ਪਧਰਾ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਰਾਹ ਵਿੱਚ ਕੰਡੇ, ਮੋੜ ਘੋੜ ਤੇ ਸਲੀਬਾਂ ਦਾ ਪਹਿਰਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਉਨਾਂ ਚਿਰ ਰਹਿਣਾ ਹੈ, ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ, ਟਕਰਾਵੇਂ ਹਿੱਤਾਂ ਵਾਲੀਆਂ ਧਿਰਾਂ ਮੌਜੂਦ ਹਨ।

'ਪ੍ਰਗਟਾਅ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ' ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੇ ਕੰਡਿਆਂ ਨੂੰ ਚੁਗਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਲੰਮੀ ਸੂਚੀ ਹੈ। ਸੁਕਰਾਤ ਤੋਂ ਤੁਰਦਿਆਂ, ਗਲੈਲੀਓ, ਬਰੂਨੋ, ਦਭੋਲਕਰ, ਗੋਬਿੰਦ ਪੰਸਾਰੇ ਜਿਹੇ ਅਨੇਕਾਂ ਜੁਝਾਰੂਆਂ ਤੋਂ ਹੁੰਦੀ ਹੋਈ ਇਹ ਡਾ. ਕਲਬੁਰਗੀ ਵਰਗੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਤੱਕ ਫੈਲੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਤੇ ਕੰਡੇ, ਸਲੀਬਾਂ ਤੇ ਗੋਲੀਆਂ ਇੰਨਾਂ ਦਾ ਰਾਹ ਕੱਟਦੀਆਂ ਆ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਇਸ ਭੇੜ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਗੱਲ ਸਾਂਝੀ ਹੈ ਤੇ ਫਿਕਰ ਵਾਲੀ ਵੀ ਕਿ 'ਪ੍ਰਗਟਾਅ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ' ਲਈ ਖੜਨ ਵਾਲੇ ਇੰਨਾਂ ਮਰਜੀੜਿਆਂ ਦੀ ਜੁਬਾਨ ਬੰਦ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ, ਸਮੇਂ ਦੀ ਸੱਤਾ ਤੇ ਪਿਛਾਖੜੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਹੀ ਤਤਪਰ ਨਹੀਂ ਰਹੀਆਂ, ਅਵਾਮ ਦਾ ਵੱਡਾ ਹਿੱਸਾ ਇਸ ਦਾ ਭਾਈਵਾਲ ਬਣਿਆ ਜਾਂ ਮੂਕ ਦਰਸ਼ਕ ਬਣਿਆ ਰਿਹਾ। ਸਿਰਫ ਗਿਣਤੀ ਦੇ ਦੋਸਤਾਂ ਜਾਂ ਹਮਖਿਆਲਾਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਹੀ ਤਰ ਹੋਈਆਂ। ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਬਹੁਸੰਮਤੀ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਰੋਜ ਮਰਰਾ ਦੇ ਕਾਰ ਵਿਹਾਰ ਵਿੱਚ ਗਲਤਾਨ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਹ ਵਹੀਰਾਂ ਘਤ ਕੇ ਗਲੀਆਂ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆਏ।

ਇਹ ਵਰਤਾਰਾ ਕਲਬੁਰਗੀ ਦੇ ਘਿਣਾਉਣੇ ਕਤਲ ਖਿਲਾਫ ਹੋਏ ਰੋਸ ਮਜਾਹਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਰੜਕਿਆ ਹੈ। ਰੋਸ, ਜਨਤਕ ਰੋਹ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਬਦਲਿਆ। ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਚੋਣਵੇਂ ਬੁਧੀਜੀਵੀਆਂ, ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਕਾਮਿਆਂ, ਹਮਦਰਦਾਂ ਨੇ ਰੋਸ ਰੈਲੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ, ਮਤੇ ਪਾਏ, ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਲਈ, ਇਹ ਸਿਰਫ ਉਤਸੁਕਤਾ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਸੀ ਜਾਂ ਕਤਲ ਦੀ ਇੱਕ ਹੋਰ ਖਬਰ। ਬਹੁਤੇ ਰੋਸ ਕਰਮੀਆਂ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ 'ਲਾਅ ਐਂਡ ਆਰਡਰ' ਦੇ ਮਸਲੇ ਵਜੋਂ ਲਿਆ ਅਤੇ 'ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਨਲਾਇਕੀ' ਨੂੰ ਜਿੰਮੇਵਾਰ ਠਹਿਰਾਇਆ। ਜਿਆਦਾ ਮੰਗ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਫੜਨ ਤੇ ਸਾਹਿਤਕ ਕਰਮੀਆਂ ਦੀ ਸੁਰਖਿਆ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸੀ ਤੇ ਹੈ। ਥੋੜੇ ਬਹੁਤ ਫਰਕ ਨਾਲ, ਮੁਲਕ ਭਰ ਵਿੱਚ ਇਕੋ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਮਲ ਰਿਹਾ। ਕਰਨਾਟਕ ਵਰਗੇ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਰੋਸ ਕਰਮੀਆਂ ਵਿੱਚ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਨਾਮਾਤਰ ਸੀ। ਮੁਲਕ ਦੇ ਕਰੋੜਾਂ ਰੇਲਵੇ ਮੁਲਾਜਮ, ਬਿਜਲੀ ਕਰਮਚਾਰੀ, ਸਰਕਾਰੀ ਮੁਲਾਜਮ, ਕਿਸਾਨ ਤੇ ਮਜਦੂਰਾਂ ਨੂੰ ਕਲਬੁਰਗੀ ਦਾ ਕਤਲ, ਜਮਹੂਰੀ ਮੁੱਦਾ ਲੱਗਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਗੁੱਸਾ 'ਰੋਸ ਮਤੇ', 'ਕੈਂਡਲ ਮਾਰਚ' ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਰੋਸ ਦੇ ਇਸ ਅਧੂਰੇ ਰੂਪ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਨੂੰ ਟਾਲਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਬਲਾਤਕਰ ਵਰਗੇ ਮੁੱਦਿਆਂ ਤੇ ਆਮ ਜਨਤਾ ਦੀ ਜਮੀਰ ਜਲਦੀ ਝੰਜੋੜਦੀ ਹੈ; ਸਵੈਮਾਣ ਦੀ ਸਮੂਹਿਕ ਭਾਵਨਾ ਅਧੀਨ, ਉਹ ਗਲੀਆਂ ਵਿੱਚ ਨਿਕਲ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਪਰ 'ਪ੍ਰਗਟਾਅ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ' ਤੇ ਹੁੰਦੇ ਹਮਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਰੋਕਾਰਾਂ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਘੱਟ ਬਣਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਾਇਦ ਇਹ ਬੁਧੀਜੀਵੀਆਂ/ਸਾਹਿਤਕਾਰਾਂ ਦਾ ਮਸਲਾ ਹੋਵੇ।

ਇਸ 'ਚੋਂ ਦੋ ਸੁਆਲ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਪਹਿਲਾ- ਕੀ ਫਾਸਿਸਟ ਹਮਲਿਆਂ ਤੋਂ ਬਚਾਓ ਦਾ ਹੱਲ, ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਤੱਕ ਸੀਮਿਤ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਹਰ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਇਹ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਫਰਜ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਅਪਣੇ ਸ਼ਹਿਰੀਆਂ ਦੀ ਜਾਨ ਮਾਲ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰੇ। ਪਰ ਨਾਲ ਦੀ ਨਾਲ, ਸਾਨੂੰ ਉਸ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਖਾਸੇ ਨੂੰ ਚੇਤੇ ਰੱਖਣ ਦੀ ਵੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਜਿਹੜੀ, ਵਹਿਮਾਂ ਭਰਮਾਂ ਅਤੇ ਅੰਧਵਿਸ਼ਵਾਸ਼ਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ-ਪ੍ਰਸਾਰ ਲਈ, ਜੋਤਿਸ਼ ਨੂੰ ਸਿਲੇਬਸ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਹਰ ਤਰਾਂ ਦੇ ਕਰਮ ਕਾਂਡਾਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਤਪਨਾਹੀ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜਿੰਨਾਂ ਖਿਲਾਫ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਤੇ ਕਲਬੁਰਗੀ ਵਰਗੇ ਬੁੱਧੀਮਾਨ ਲਿਖਦੇ, ਬੋਲਦੇ ਤੇ ਖੜ੍ਹਦੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਹ ਗੱਲ ਲੁਕੀ ਛਿਪੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਕਈ ਫਾਸ਼ੀ ਗਰੁੱਪ, ਭਾਰੂ ਸੱਤਾ ਦੀ ਛੱਤਰ ਛਾਇਆਂ ਹੇਠ ਪਲਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਅਗਾਂਹ ਵਧੂ ਕਾਰਕੁੰਨਾਂ ਦੀ ਜਾਨ ਦਾ ਖਤਰਾ ਬਣਦੇ ਹਨ। ਕਾਨੂੰਨੀ ਸੁਰਖਿਆਂ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਸਾਡੀ ਟੇਕ ਜਨਤਕ ਦਬਾਅ ਤੇ ਰਾਖੀ ਦੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਲੋਕ ਪੱਖੀ ਕਾਰਕੁੰਨਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਲਈ

ਸਿਰਫ ਪੁਲਸ ਨਹੀਂ, ਅਵਾਮ ਹੀ ਛੱਤਰੀ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰੇ।

ਸੁਆਲ ਉਠਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਅਵਾਮ ਤੋਂ ਅਸੀਂ ਰਾਖੀ ਦੀ ਆਸ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਉਸ ਦਾ ਵੱਡਾ ਹਿੱਸਾ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਵਰਗਲਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਨਾਂ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕ ਕਿਲੇਬੰਦੀ ਕਰਨ ਲਈ, ਮੀਡੀਆ, ਨਿਤਨੇਮ ਹੁੰਦਾ ਧਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰਚਾਰ, ਡੇਰਿਆਂ ਦਾ ਸੰਮੋਹਨ, ਆਡੰਬਰ, ਰੋਜ ਮਰਰਾ ਦੀਆਂ ਨਿੱਕੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਆਦਿ ਦਾ ਇੱਕ ਬਝਵਾਂ ਸਿਲਸਿਲਾ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਤੇ ਅਵਾਮ ਵਿੱਚ ਅਜੇ ਵੱਡਾ ਫਾਸਲਾ ਹੈ, ਜੋ ਤਹਿ ਕਰਨਾ ਬਾਕੀ ਹੈ। ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੇ ਕੰਢੀਂ ਜਾਂ ਧਾਰਮਿਕ ਅਸਥਾਨਾਂ ਤੇ ਇਕੱਠੀ ਹੁੰਦੀ ਬੇਇੰਤਹਾ ਭੀੜ ਤੋਂ ਅਜੇ ਰਾਖੀ ਦੀ ਆਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਇਹ ਭੀੜ ਹੀ ਕਲਬੁਰਗੀ ਵਰਗੇ ਚਿੰਤਕਾਂ ਦੇ ਘਰਾਂ 'ਤੇ ਪਥਰਾਅ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਬਾਬਰੀ ਮਸਜਿਦ ਨੂੰ ਥੇਹ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਜਾਂ ਦਿੱਲੀ ਦੰਗਿਆਂ ਵਿੱਚ ਭੂਸਰੀ ਫਿਰਦੀ ਦੇਖੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇੰਨਾਂ ਦੀ 'ਮਾਨਸਿਕ ਕਿਲੇਬੰਦੀ' ਨੂੰ ਤੋੜਨ ਵਾਲਾ ਪਹਾੜੀ ਕਾਰਜ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪਿਆ ਹੈ। ਅਵਾਮ ਦੇ ਇਸ ਹਿੱਸੇ ਨੇ **ਮਾਨਸਿਕ ਗੁਲਾਮੀ ਦੀਆਂ ਜ਼ੰਜੀਰਾਂ ਨੂੰ ਗਹਿਣਿਆਂ ਵਾਂਗ**, ਪਹਿਨਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜੋ ਝੂਠੇ 'ਕੌਮੀ ਸਵੈਮਾਣ' ਦੀ ਓਟ 'ਚ ਖੁਦਕਸ਼ੀ ਦੇ ਰਾਹ ਤੇ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਉਨਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਕੇ, ਕੀਤੇ ਕੰਮਾਂ ਦੀ ਫੀਡ-ਬੈਕ ਲੈ ਕੇ, ਉਨਾਂ ਦੀਆਂ ਮਾਨਸਿਕ ਗੰਢਾਂ ਸਮਝ ਕੇ, ਉਨਾਂ ਦੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਜਾਣ ਕੇ ਹੀ ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਤੇ ਲਿਖਤਾਂ ਨੂੰ ਵਿਉਂਤਣਾ ਹੈ। ਇਕ ਮਾਡਲ ਬਣਕੇ ਦਿਖਾਉਣਾ ਹੈ। ਬਾਹਰੀ ਗੁਲਾਮੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਬੰਦਾ ਅੰਦਰਲੀ ਗੁਲਾਮੀ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸਾਡਾ ਕਾਰਜ, ਅੰਦਰਲੀ ਗੁਲਾਮੀ ਨੂੰ ਨਾਬਰੀ 'ਚ ਬਦਲਣਾ ਹੈ, ਜੋ ਉਸ ਨੂੰ ਇਨਕਲਾਬੀ ਬਨਣ ਦੇ ਰਾਹ ਪਾਵੇਗੀ।

ਦਰਪੇਸ਼ ਹਮਲੇ ਦੇ ਟਾਕਰੇ ਲਈ, ਸਾਡੀ ਸ਼ਕਤੀ ਤੇ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਨਾਕਾਫੀ ਹਨ। ਕਿਲੇਬੰਦੀ ਨੂੰ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਲਈ, ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਵਲੋਂ ਵਿਆਪਕ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਜਾਰੀ ਹਨ। ਉਨਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਚਾਰ, ਪ੍ਰਸਾਰ, ਸਿੱਖਿਆ, ਅਫਸਰਸ਼ਾਹੀ, ਸਿਆਸਤ ਤੇ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦੇ ਮੁਹਾਜ ਤੇ ਬੱਝਵੀਂ ਮੋਰਚਾਬੰਦੀ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਸ ਮੋਰਚਾ ਬੰਦੀ ਵਿੱਚ ਅਵਾਮ ਦਾ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਹਿੱਸਾ ਤਾਇਨਾਤ ਹੈ। ਜੋ ਫਿਕਰ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਇਹ ਸੁਨਾਮੀ ਦਾ ਟਾਕਰਾ ਕਰਨ ਵਾਂਗ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਬਾਲਟੀਆਂ ਨਾਲ, ਘਰੋਂ ਪਾਣੀ ਕੱਢਣ ਵਾਂਗ ਨਹੀਂ ਨਜਿੱਠਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ,ਇਸ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਛੋਟੀ ਮੋਟੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ; ਨਾ ਹੀ ਇਹ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਸਮਾਜਿਕ ਜਾਂ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਜਥੇਬੰਦੀ ਦੇ ਵਿਤ ਦਾ ਮਸਲਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਵਿਆਪਕ ਤੇ ਬੱਝਵੇਂ ਸਿਆਸੀ ਟਾਕਰੇ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਗੱਲ ਯਾਦ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀ ਹੈ ਕਿ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰਾਂ ਵੀ ਇਹ ਲੜਾਈ ਇਕੱਲਾ ਸਿਆਸੀ ਪੱਧਰ ਤੇ ਨਹੀਂ ਲੜ ਰਹੀਆਂ। ਉਨਾਂ ਦੀ ਪੇਸ਼ਬੰਦੀ ਲਈ 'ਮਾਨਸਿਕ ਭੋਂਇ ਵੱਤਰ' ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਸੈਂਕੜੇ ਨਹੀਂ, ਲੱਖਾਂ ਜੱਥੇਬੰਦੀਆਂ ਤੇ ਸੰਤ-ਜਨ ਦਿਨ ਰਾਤ ਇੱਕ ਕਰੀ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਹ ਸਿਆਸਤ ਦੀ ਗੱਲ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਪਰ ਉਨਾਂ ਦੀ ਦਿੱਤੀ ਸਿੱਖਿਆ ਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰ, ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰਾਂ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਦੇ ਰਾਸ ਬੈਠਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਹੀ ਤਰਕਸ਼ੀਲਾਂ ਦਾ ਕਾਰਜ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ। ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਜਾਂ ਇਸ ਤਰਾਂ ਦੀਆਂ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹਿੱਸੇ ਦਾ ਰੋਲ ਨਿਭਾਉਣਾ ਹੈ। ਅਗਾਂਹਵਧੂ ਤੇ ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖ ਸਿਆਸਤ ਵਲੋਂ ਮੂੰਹ ਮੋੜੀ ਬੈਠੇ ਅਵਾਮ ਦੇ ਵੱਡੇ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ 'ਆਜ਼ਾਦ ਸੋਚਣੀ' ਦੀ ਜਾਗ ਲਾਉਣੀ ਹੈ। ਸਾਰੀਆਂ ਆਜਾਦੀਆਂ ਦੀ ਮਾਂ 'ਪ੍ਰਗਟਾਅ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ' ਦੀ ਅਹਿਮੀਅਤ ਨੂੰ ਉਨਾਂ ਦੇ ਸਰੋਕਾਰਾਂ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ। ਉਨਾਂ ਨੂੰ ਗਹਿਣਿਆਂ ਵਾਂਗ ਪਹਿਨੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਜ਼ੰਜੀਰਾਂ ਬਾਰੇ ਚੇਤੰਨ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਇਹ ਕੰਮ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਪ੍ਰਸਾਰ ਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੀਆਂ ਬੱਝਵੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਬਿਨਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ।

ਜੇ ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਸਾਲਾਂ ਦਾ ਲੇਖਾ ਜੋਖਾ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ, ਇਹਨਾਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਜਰਬ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਸ ਕੰਮ ਲਈ ਵੱਡੀ ਮਾਨਸਿਕ ਤਿਆਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਪਵੇਗੀ। ਜੇ ਸਾਨੂੰ ਕਲਬੁਰਗੀ ਵਰਗੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਦਾ ਵਾਕਿਆ ਹੀ ਅਫਸੋਸ ਹੈ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਅਵੇਸਲਾਪਣ ਛੱਡਣਾ ਪਵੇਗਾ, ਇਸ ਲਈ ਜੱਥੇਬੰਦਕ ਤੇ ਨਿੱਜੀ ਦੋਨੋਂ ਪੱਧਰ ਤੇ ਸਰਗਰਮ ਹੋਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਸਹਿਕਰਮੀ ਨੂੰ, ਗਲੀ ਗੁਆਂਢ ਜ਼ਾਂ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ, ਮਹੀਨਿਆਂ ਬੱਧੀ ਤੁਹਾਡੇ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਮੈਂਬਰ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਹੀ ਨਾ ਪਤਾ ਹੋਵੇ। ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਅਟੈਂਡ ਕਰਨ ਜਾਂ ਮੇਲਿਆਂ ਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਾਂ ਮਗਰੋਂ, ਬਤੌਰ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਕਾਰਕੁੰਨ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣਾ ਰੋਲ ਨਹੀਂ ਵਿਸਾਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਸਾਰੇ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਬਹੁਤੇ ਇਜਹਾਰਾਂ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਦਿਸਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਹਿੱਸਾ ਅਣਗਾਹਿਆ ਪਿਆ ਹੈ। ਅਜੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਾਰੇ 12000 ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਤੱਕ ਰਸਾਈ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਹੋਰਨਾਂ ਕਾਰਜਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ, ਕਲਬੁਰਗੀ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਵਜੋਂ, ਅਗਲਾ ਵਰ੍ਹਾ, ਹਰ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਪੰਜ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਚੰਦੇ ਕੱਟਣ ਦੀ ਮੁਹਿੰਮ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਹੀ ਉਨਾਂ ਦੀ'ਮਾਨਸਿਕ ਗੁਲਾਮੀ ਦੇ ਠਹਿਰੇ ਪਾਣੀਆਂ ਵਿੱਚ' ਹਿਲਜੁਲ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਸੇ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਬਾਕੀ ਆਜਾਦੀਆਂ ਦੀ ਤਾਂਘ ਦੀ ਜਾਗ ਲੱਗੇਗੀ।ਇਸ ਨਾਲ ਹੀ 'ਪ੍ਰਗਟਾਅ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ' ਤੇ ਹੋਇਆ ਕੋਈ ਵੀ ਹਮਲਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਤੇ ਹੋਇਆ ਹਮਲਾ ਲੱਗੇਗਾ।

ਸ਼ੋਕ ਮਤਾ : ਇਕਾਈ ਚੋਹਲਾ ਸਾਹਿਬ (ਜਿਲ੍ਹਾ ਤਰਨਤਾਰਨ) ਦੇ ਵਿੱਤ ਵਿਭਾਗ ਮੁਖੀ ਕਾਮਰੇਡ ਗੁਰਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਅਚਾਨਕ ਦੁਖਦਾਈ ਮੌਤ ਤੇ ਅਦਾਰਾ ਡੂੰਘੇ ਦੁੱਖ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪੀੜਤ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਹਮਦਰਦੀ ਪ੍ਰਗਟਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਫਿਰਕਾਪ੍ਰਸਤੀ ਦੇ ਖਾਤਮੇ ਲਈ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸੋਚ ਜਰੂਰੀ



ਬਲਵਿੰਦਰ ਬਰਨਾਲਾ

ਤਕਨੀਕੀ ਵਿਗਿਆਨ ਨੇ ਬਹੁਤ ਤਰੱਕੀ ਕਰ ਲਈ ਹੈ ਅਤੇ ਲੋਕ ਵਿਗਿਆਨਕ ਵਸਤਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਤਾਂ ਦਿਨੋਂ ਵਧਾ ਰਹੇ ਹਨ ਪਰ ਇਹਨਾਂ ਵਸਤਾਂ ਦੀ ਚਕਾਚੌਂਧ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਮਨ ਅੰਦਰ ਇਹਨਾਂ ਅਜੂਬਿਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਕੀਤੇ ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਦੇ ਅਣਥਕ ਯਤਨਾਂ ਲਈ ਸਤਿਕਾਰਤ ਵਾਤਾਵਰਣ ਸਿਰਜਣ ਦੇ ਅਸਮਰਥ ਰਹੀ ਹੈ।ਉਹ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਸਨਅਤਕਾਰਾਂ ਦੀ ਹੀ ਉਪਜ ਹੈ।ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਸਾਫ ਨਹੀਂ ਕਿ ਅਸਲ ਵਿਚ ਸਨਅਤਕਾਰ ਤਾਂ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਦੀ ਬੋਲੀ ਲਾਕੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਇਸ ਅਣਥਕ ਕਿਰਤ ਨੂੰ ਖਰੀਦ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।ਵਿਗਿਆਨੀ ਜਲ,ਥਲ ਅਤੇ ਆਸਮਾਨ ਖੰਘਾਲਣ ਲਈ ਦਿਨ ਰਾਤ ਇਕ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਕੁੱਝ ਦੀ ਸਪਸ਼ੱਟ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਾਡੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਪ੍ਰਤੱਖ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਅਗਿਆਨਤਾ ਵੱਸ ਬੇਹੂਦੇ ਸੁਆਲ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਚੈਲਿੰਜ ਵਜੋਂ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਮਸਲਨ ਉਹ ਆਤਮਾ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਬਾਰੇ ਜਾਂ ਪਰਮਾਤਮਾਂ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਪ੍ਰਮਾਣ ਸਾਹਮਣੇ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਸਕੇ। ਜਾਂ ਐਲਾਨੀਆਂ ਮਰੇ ਜੀਵ ਨੂੰ ਜਿਉਂਦਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇ।ਉਹ ਜਨਮ ਅਤੇ ਮੌਤ ਤੇ ਕਾਬੂ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕੇ,ਉਹ ਅੰਗ ਤਾਂ ਜੋੜ ਸਕਦੇ ਹਨ ਪਰ ਕੱਟੀ ਗਰਦਨ ਜੋੜਕੇ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਜਿਉਂਦਾ ਕਰਕੇ ਦਿਖਾਉਣ ਆਦਿ ਆਦਿ।

ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਨਿਰੋਲ ਤਰਕਵਿਹੂਣਾ ਐਲਾਨ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਚਾਰ ਸਾਲ ਦਾ ਬੱਚਾ ਜਿਹੜਾ ਜਿਆਦਾ ਅਚੇਤਮਨ ਵਿਚ ਹੀ ਵਿਚਰਦਾ ਹੈ, ਵੀ ਬਹੁਤ ਵਾਰ ਤਰਕ ਦੀ ਵਰਤੋ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨੰਗੀ ਬਿਜ਼ਲੀ ਦੀ ਸਵਿਚ ਨੂੰ ਛੂਹਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਨੂੰ ਉਸ ਵਿਚ ਛੁਪੇ ਖਤਰੇ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਹੈ।ਬੱਚੇ ਸੜਕਾਂ ਤੇ ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ ਚਲਣ ਦੇ ਲਾਭਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤਰਕਅਧਾਰਤ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ ਹੈ। ਹਰ ਮਨੁੱਖ ਪੈਸੇ ਦੇ ਲੈਣ ਦੇਣ ਸਮੇਂ ਤਰਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਨੂੰ ਲਾਭ ਹਾਨੀ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।ਸੁਆਲ ਤਾਂ ਇਹ ਉਠਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸਦੀ ਬੁੱਧੀ ਦਾ ਮਿਆਰ ਕਿੰਨ੍ਹਾ ਕੁ ਹੈ ਜਾਂ ਉਹ ਕਿੰਨ੍ਹਾ ਕੁ ਕਸ਼ਟ ਆਪਣੀ ਬੁੱਧੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਮਹਾਨ ਦਾਰਸਨਿਕ ਪਲੈਟੋ ਆਪਣੀ ਕਿਤਾਬ 'ਰਿਪਬਲਿਕ' ਵਿਚ ਇਕ ਬਹਿਸ਼ ਦੌਰਾਨ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਸੁਕਰਾਤ ਦੇ ਮੂੰਹੋਂ ਕਹਾਉਂਦਾ ਕਿ 'ਸੁੰਦਰਤਾ,ਧਨ,ਸਰੀਰਕ ਤਾਕਤ, ਸਤਾ ਦੇ ਗਲਿਆਰਿਆਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ, ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਤੋਂ ਮਿਲਦੇ ਲਾਹੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਸਮਝ ਤੋਂ ਦੂਰ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।' ਸਰੀਰਕ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ ਕਿ ਸਰੀਰ ਦੇ ਜਿਸ ਅੰਗ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਘੱਟ ਹੋਵੇਗੀ ਉਸਦਾ ਵਾਧਾ ਤੇ ਵਿਕਾਸ ਵੀ ਉਸਦੇ ਅਨੁਪਾਤਕ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਬੁੱਧੀ ਦੀ ਘਸਾਈ ਘਟਣ ਕਾਰਨ ਦਿਮਾਗੀ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਨਿਰੰਤਰਤਾ ਵਿਚ ਕਮੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ।

ਵਿਗਿਆਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਆਖਰੀ ਸੱਚ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ। ਉਹ ਸੋਧ ਦੀ ਨਿਰੰਤਰਤਾ ਦਾ ਕਾਇਲ ਹੈ। ਵਿਗਿਆਨਕ ਸਮਝ ਇਹੋ ਸਵਿਕਾਰ ਕਰਨੀ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਵਰਤਾਰਾ ਤਬਦੀਲੀਯੋਗ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਆਖਰੀ ਸੱਚ ਮੰਨ ਲੈਣਾ ਤਰਕਹੀਣਤਾ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਪੀੜ੍ਹੀ ਦਰ ਪੀੜ੍ਹੀ ਨਿਰੰਤਰ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਦੌਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਗੁਜਰਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਹਰ ਪੀੜ੍ਹੀ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਲੋਂ ਸੁਧਰਕੇ ਆਈ ਹੈ। ਕੀ ਅਸੀਂ ਇਸ ਸੱਚ ਤੋਂ ਮੁਨਕਰ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਮਨੁੱਖੀ ਦਿਮਾਗ ਲਗਾਤਾਰ ਵਾਧੇ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਦੌਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਗੁਜਰਦਾ ਅੱਜ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਹਾਸ਼ਲ ਕਰ ਸਕਿਆ? ਪੱਥਰ ਅਤੇ ਧਾਤ ਯੁਗ ਦਾ ਮਨੁੱਖ ਅੱਜ ਵਰਗੇ ਔਜ਼ਾਰ ਅਤੇ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਕਿਉਂ ਨਾ ਬਣਾ ਸਕਿਆ? ਇਲੈਕਟਰਾਨਿਕ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਹੋਈਆਂ ਖੋਜਾਂ ਕੀ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਦਿਮਾਗੀ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਸਿਖਰ ਦਾ ਅਚੰਭਾ ਨਹੀਂ?

ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਕਾਲਪਨਿਕ ਉਡਾਰੀ ਅਤੇ ਦੂਰ ਅਣਦਿਸੇ ਖੇਤਰਾਂ ਸਬੰਧੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਦੀ ਤੀਬਰਤਾ ਉਸ ਅੰਦਰ ਮੁੱਢ ਕਦੀਮ ਤੋਂ ਹੈ। ਕੁਝ ਖੇਤਰਾਂ ਤੱਕ ਉਸਦੀ ਪਹੁੰਚ ਬਣਨ ਪਿੱਛੇ ਉਸਦੀ ਖੋਜ਼ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਹੀ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ।ਉਸਨੇ ਸਮਝ ਲਿਆ ਕਿ ਹਵਾ,ਪਾਣੀ ਜਾਂ ਸੜਕੀ ਰਗੜ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਉਹ ਆਪਣੇ ਵਾਹਨਾਂ ਦੀ ਗਤੀਸ਼ੀਲਤਾ ਲਈ ਵਰਤ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਾਰਨ ਹੀ ਸਮੁੰਦਰੀ ਜਹਾਜ਼,ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ ਅਤੇ ਸੜਕੀ ਵਾਹਨ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆਏ। ਜੇ ਮਨੁੱਖ ਆਪ ਆਪਣੀ ਤੁਰਨ ਗਤੀ ਇਕ ਸੀਮਾਂ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਵਧਾ ਸਕਿਆ ਤਾਂ ਵਿਗਿਆਨਕ ਸਮਝ ਜ਼ਰੀਏ ਵਾਹਨਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਰਾਹੀਂ ਉਹ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਤੇਜ਼ ਸਫਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਜੀਵ ਬਣਨ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹੋਇਆ।

ਰੂੜੀਵਾਦਤਾ ਨੇ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਦਿਮਾਗੀ ਵਿਕਾਸ ਵਿਚ ਹਮੇਸ਼ਾ ਅੜਿੱਕੇ ਡਾਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕਈ ਤਾਂ ਇਸਦੇ ਚੱਕਰਵਿਊ ਵਿਚ ਫਸਕੇ ਆਪਣੇ ਦਿਮਾਗ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦ ਸੋਚਣੀ ਨੂੰ ਜੰਦਰੇ ਮਾਰਕੇ ਪੂਰੀ ਤਰਾਂ ਲਾਈਲੱਗਤਾ ਅਪਣਾਕੇ ਦੂਸਰਿਆਂ ਦੇ ਦਿਮਾਗ ਦੇ ਹੀ ਕਾਇਲ ਬਣਕੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਹਰ ਧਰਮ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਾਰਮਿਕ ਅਕੀਦੇ ਜਾਂ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰਾਂ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਦਾ ਰਹੇ। ਕੋਈ ਧਰਮ ਕਿੰਤੂ ਪ੍ਰੰਤੂ ਦੀ ਇਜ਼ਾਜਤ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ। ਇਸ ਤਰਾਂ ਦੇ ਵਰਤਾਰੇ ਨਾਲ ਦਿਮਾਗੀ ਵਿਕਾਸ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ। ਫਿਰਕੂ ਦੰਗਿਆਂ ਦੇ ਫੈਲਣ ਦਾ ਅਸਲ ਕਾਰਨ ਅਗਿਆਨਤਾ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਵਿਚ ਭਾਗ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਜਗਿਆਸੂ ਨਾ ਹੋਕੇ ਸਰਧਾਲੂ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਸਾਧਨਾਂ ਦੀ ਕਮੀ ਕਾਰਨ ਆਪਣੀਆਂ ਔਕੜਾਂ ਦਾ ਹੱਲ ਸਧਾਰਣ ਮਨੁੱਖ ਸੌਖੇ ਅਤੇ ਖਰਚਾ ਰਹਿਤ ਸਾਧਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਲਭਦਾ ਹੈ। ਧਾਰਮਿਕ ਸਥਾਨ ਉਸਦੀ ਸੌਖੀ ਪਹੁੰਚ ਵਿੱਚ ਹਨ। ਅਗਿਆਨਤਾ ਵਸ ਹੀ

ਉਹ ਇਹਨਾਂ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਅਲੌਕਿਕ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਹੋਂਦ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਲੈ ਬੈਠਦਾ ਹੈ। ਪੂਜਾਪਾਠ ਉਸ ਅੰਦਰ ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਪੱਕਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦਾ ਹੱਲ ਇਹ ਅਲੌਕਿਕ ਸ਼ਕਤੀ ਹੀ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਅੰਦਰ ਚਮਤਕਾਰੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਹੋਂਦ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਵਿਰਾਸਤ 'ਚ ਹੀ ਕੁਟ ਕੁਟਕੇ ਭਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਦ ਉਹ ਅਜੇ ਬਚਪਨ ਦੀਆਂ ਕਚਿਆਈਆਂ ਹੀ ਉਲੰਘ ਰਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਸਦਾ ਬਚਪੁਨ ਦੂਸ਼ਤ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਉਦੋਂ ਹੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਜਦ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਨਿੱਕੇ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਪੂਜਾ ਸਥਲਾਂ ਵਿਚ ਘਿਰਿਆ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ। ਕਿਸੇ ਪਰਾਭੌਤਿਕ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਹੋਂਦ ਸਬੰਧੀ ਉਹ ਵਾਰ ਵਾਰ ਵਿਖਿਆਣ ਸੁਣਦਾ ਹੈ 'ਤੇ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਉਸਦੇ ਅਚੇਤਮਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਭਾਗ ਬਣਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਜਦ ਤੱਕ ਉਹ ਇਸਦੀ ਸਚਿਆਈ ਜਾਣਨ ਲਈ ਉਪਰਾਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਜੁਟਦਾ।

ਸਾਡੀ ਵਿਦਿਅਕ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਿਗਿਆਨਕ ਸਮਝ ਬਣਾਉਣ ਨੂੰ ਸੇਧਤ ਨਾ ਹੋਕੇ ਰੂੜੀਵਾਦ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦਾ ਧੁਰਾ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਬਹੁਤਾਤ ਵਿੱਚ ਅਧਿਆਪਕ ਖੁਦ ਰੂੜੀਵਾਦ ਦਾ ਗ੍ਰਹਿਸਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸਚਿਆਈ ਦੀ ਭਾਲ ਲਈ ਯਤਨਾਂ ਤੋਂ ਕੋਹਾਂ ਦੂਰ ਉਹ ਵੀ ਕਿਸੇ ਅਲੌਕਿਕ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਹੋਂਦ ਬਾਰੇ ਕਿੰਤੂ ਪ੍ਰੰਤੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਡਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਧਿਆਤਮਵਾਦ ਖਿਲਾਫ ਦਲੀਲ ਦੇਣ ਦਾ ਹੀਆਂ ਕਰਨ ਦੇ ਅਸਮਰਥ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਸਲੇਬਸਾਂ ਵਿਚ ਗੈਰ ਵਿਗਿਆਨਿਕ ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਭਰਮਾਰ ਹੈ। ਪੁਰਾਤਨ ਵਿਗਿਆਨ ਦੇ ਨਾਮ ਹੇਠਾਂ, ਮਿਥਿਹਾਸ ਨੂੰ, ਸਤਾਧਾਰੀ ਧਿਰਾਂ ਆਪਣੀ ਹੋਂਦ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਲਈ, ਸਲੇਬਸਾਂ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਹਰ ਧਰਮ ਆਪਣੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਨੂੰ ਦੂਸਰਿਆਂ ਤੇ ਥੋਪਣ ਦੇ ਆਹਰ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਹਰ ਧਰਮ ਇਹੋ ਪ੍ਰਚਾਰਦਾ ਕਿ ਉਹ ਠੀਕ ਹੈ, ਬਾਕੀ ਸਭ ਗਲਤ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖਿੱਚੀਆਂ ਫਿਰਕੂ ਸਫਬੰਦੀਆਂ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਖਿਚੋਤਾਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਪੂਜਾ ਸਵੈ ਭਰੋਸੇ ਦੀ ਕਾਤਲ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਅੰਦਰ ਸੰਘਰਸ਼ ਰਾਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਕਰਨ ਦੀ ਜਗਿਆਸਾ ਨੂੰ ਖੁੰਢਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਅਮਰਵੇਲ ਵਾਂਗ ਆਪਣੀ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਦੂਸਰੇ ਤੇ ਆਸਰਤ ਹੀ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਦਰਖਤ ਤੇ ਇਹ ਨਿਰਭਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਉਸਦੀ ਮੌਤ ਅਮਰਵੇਲ ਦੀ ਮੌਤ ਦਾ ਵੀ ਕਾਰਨ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਾਡੀ ਵਿਦਿਅਕ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਸਵੈ ਭਰੋਸਾ ਸਿਰਜਨ ਦੇ ਅਸਮਰਥ ਰਹੀ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਧਾਰਕ ਪੱਖੋ ਗਤੀਸ਼ੀਲ ਨਹੀਂ ਬਣਾ ਸਕੀ।

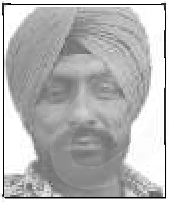
ਸੁਕਰਾਤ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਅਸੀਂ ਸਮਾਜ ਲਈ ਚੰਗੇ ਬੰਦੇ ਪੈਦਾ ਕਰਨੇ ਹਨ ਤਾਂ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਸਿਖਲਾਈ ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਹੀ ਮਿਲਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਸਦਾ ਪ੍ਰਮਾਣ ਦਿੰਦਿਆਂ ਉਹ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਕਲ ਰਾਹੀ ਬੱਚਾ ਆਪਣੀ ਬੋਲਚਾਲ,ਸੁਭਾਅ,ਵਿਚਾਰਨ ਦੇ ਢੰਗ ਤਰੀਕਿਆਂ ਦੀ ਸਿਖਲਾਈ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜੇ ਸਾਰੇ ਜੀਵਨ ਉਸਦੀਆਂ ਆਦਤਾਂ ਦਾ ਭਾਗ ਬਣੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਜਿਹਨਾਂ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਲਈ ਸਪੈਸ਼ਲ ਸਿਖਲਾਈ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜੇ ਉਹ ਸਮਾਜ ਦੇ ਅਨਕੂਲਣ ਵਿਚ ਨਾ ਹੋਣ। ਉਹ ਤਾਂ ਇਹ ਵੀ ਕਹਿੰਦਾ ਕਿ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਦਿਸ਼ਾ ਵੱਲ ਅਗਵਾਈ ਦੇਣ ਲਈ ਉਸਾਰੂ ਬੁਧੀਮਾਨ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕਾਂ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ ਸਿਖਲਾਈ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ ਜਿਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਮਾਜ ਦੇ ਕਲਿਆਣ ਸਬੰਧੀ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਦਾ ਆਦਿ ਪਤਾ ਹੋਵੇ। ਉਸਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਜਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਹਰ ਸਿਆਣੇ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਹਿੱਤ ਸਮਾਜਿਕ ਹੋਣ ਉਹ ਆਪਣੇ ਨਿੱਜੀ ਹਿੱਤਾਂ ਲਈ ਇਸ ਸਿਆਣੇਪਣ ਦੀ ਵਰਤੋ ਵੀ ਕਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਨਿੱਜੀ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਜੇ ਉਹ ਉਲਾਰ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਹੱਦ ਤੱਕ ਵੀ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਉਸ ਦਾ ਇਹ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਸਤਾ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਸਮਾਜਿਕ ਕਦਰਾਂ ਕੀਮਤਾਂ ਦਾ ਘਾਣ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਅਜਿਹੇ ਸਮਾਜ ਅੰਦਰ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦਾ ਬੋਲਬਾਲਾ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ।

ਅਗਿਆਨੀ ਜਾਂ ਉਹ ਲੋਕ ਜਿਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰਾਂ ਫਿਰਕੂ ਪਾਣ ਚੜ੍ਹੀ ਹੋਵੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਜਦ ਜੀਅ ਚਾਹੇ ਸਤਾਧਾਰੀ ਆਪਣੇ ਨਿੱਜੀ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਅਸਾਨੀ ਨਾਲ ਵਰਤ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਅਗਿਆਨਤਾ ਜਾਂ ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਮਿਲੀ ਫਿਰਕੂ ਸਿਖਲਾਈ ਕਾਰਨ ਉਹ ਆਪਣੇ ਫਿਰਕੂ ਹਿੱਤਾਂ ਲਈ ਇਨਸਾਨੀਅਤ ਦਾ ਘਾਣ ਕਰਨ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਝਿਜਕਦੇ। ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਤਾਂ ਰੱਖਦਾ ਪਰ ਇਹ ਸਤਾਧਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਧਰਮ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਲਈ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਲਈ ਸਮਰੱਥ ਨਹੀਂ। ਇਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ 1947 ਦੀ ਭਾਰਤ ਦੀ ਫਿਰਕੂ ਵੰਡ ਦੇ ਨਸੂਰ ਸਿਆਸਤਦਾਨ ਵਾਰ ਵਾਰ ਤਾਜ਼ਾ ਕਰਾਉਣ ਤੋਂ ਪਿੱਛੇ ਨਹੀਂ ਹਟੇ। 1984 ਦੇ ਸਿਆਸਤ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਰਤ ਫਿਰਕੂ ਦੰਗੇ, ਗੁਜਰਾਤ ਦੀ ਫਿਰਕੂ ਤਰਾਸ਼ਦੀ, ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਵਾਰ ਵਾਰ ਵਾਪਰਦੀਆਂ ਫਿਰਕੂ ਘਟਨਾਵਾਂ, ਮਰਾਠਿਆਂ ਅਤੇ ਬਿਹਾਰੀਆਂ ਦਾ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿਚ ਵਖਰੇਵਾਂ, ਪੰਜਾਬ ਵਿਚਲੀ ਖਾਲਸਤਾਨੀ ਲਹਿਰ, ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿਚ ਵਾਪਰਦੇ ਰੋਜ਼ ਦੇ ਦੁਖਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਸਿਆਸੀ ਫਿਰਕੂ ਰੰਗਤ ਤੋਂ ਨਿਰਲੇਪ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਧਰਮ ਅਧਾਰਤ ਵੰਡੀਆਂ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਤੇ ਖਿਤਿਆਂ ਵਿਚਲੀ ਧਾਰਮਿਕ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਦਾ ਫਿਰਕੂ ਲਾਹਾ ਲੈਣ ਦੇ ਮਨਸੂਬਿਆਂ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਸਮੇਂ ਦੀ ਮੁਖ ਲੋੜ ਹੈ। ਧਰਮ ਨੂੰ ਨਿੱਜੀ ਮਸਲਾ ਸਮਝਣ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਸਾਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸਦਾ ਤੋਂ ਬਹੁ ਭਾਸ਼ੀ,ਬਹੁ ਜਾਤੀ, ਬਹੁ ਧਰਮੀ, ਬਹੁ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਅਤੇ ਬਹੁ ਇਲਾਕਿਆਈ ਖਾਸੇ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਇਕ ਭਾਸ਼ਾ,ਇਕੋ ਸਭਿਆਚਾਰ,ਇਕ ਧਾਰਮਿਕ ਦਿਖ ਅਤੇ ਇਲਾਕਿਆਈ ਇਕਸੁਰਤਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਜੇ ਅਜਿਹਾ ਯਤਨ ਕੋਈ ਵੀ ਸਿਆਸੀ ਧਿਰ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰੇਗੀ ਤਾਂ ਸਮਾਜਿਕ ਤਣਾਅ ਵਧੇਗਾ ਜਿਸਦੀ ਕਿਸੇ ਕੀਮਤ ਤੇ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ।

ਸੁਲਘਦੇ ਬੋਲ

ਗ਼ਜ਼ਲ

ਪਹੁੰਚੀ ਭਾਵੇਂ ਹਾਲੇ ਤੇਰੇ ਤੀਕ ਨਹੀਂ ,
ਸ਼ਹਿਰ ਤੇਰੇ ਦੀ ਹਾਲਤ ਐਪਰ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ।
ਸੜਕਾਂ ਉੱਤੇ ਭਾਬੜ ਕਿੱਦਾਂ ਬਲ ਉੱਠੇ,
ਤੂੰ ਕਹਿਨਾਂ ਏਂ ਹੱਥ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸੀਖ ਨਹੀਂ ।
ਸਭ ਕੁਝ ਜੰਗਲ ਲੋਚਣ ਮਾਲਕ ਤਖਤਾਂ ਦੇ,
ਹੋਣਾ ਭਾਵੇਂ ਇਹੋ ਅਜ਼ਲਾਂ ਤੀਕ ਨਹੀਂ।
ਜੋਰ ਬਥੇਰਾ ਲਾਉਣਾ ਭਾਵੇਂ ਖੰਜਰਾਂ ਨੇ ,
ਪਾਣੀ ਉੱਤੇ ਵੱਜਣੀ ਕਦੇ ਵੀ ਲੀਕ ਨਹੀਂ।
ਬੜੇ ਮੁਕੱਦਸ ਹੁੰਦੇ ਰਸਤੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ,
ਕਿੰਜ ਚੱਲਣਾ ਏਂ ਏਨੀ ਵੀ ਤੌਫੀਕ ਨਹੀਂ।
ਹਿੰਦੂ, ਸਿੱਖ, ਈਸਾਈ ਸਭ ਕੁਝ ਬਣ ਜਾਣਾ,
ਕਦ ਹੋਣਾ ਏ ਬੰਦਾ ਕੋਈ ਤਾਰੀਕ ਨਹੀਂ।



ਹਰਚਰਨ ਚੋਹਲਾ (81467-21613)

ਡਿਜ਼ੀਟਲ ਭਾਰਤ

ਜਿਉਣ ਤੇ ਖਾਣ ਪੀਣ
ਦੇ ਹੱਕਾਂ 'ਤੇ ਡਾਕਾ
ਲਿਖਣ, ਬੋਲਣ 'ਤੇ
ਹੈ ਪਾਬੰਦੀ
ਅਡਾਨੀ-ਅੰਬਾਨੀ ਲਈ ਛੋਟਾਂ
ਅੰਨ-ਦਾਤਿਆਂ ਦੀ ਘੁੱਟੀ ਸੰਘੀ
ਭਾਸ਼ਣਾਂ 'ਚ ਦਾਅਵੇ ਤੇ ਲਾਰੇ
ਹੋਠਾਂ 'ਤੇ ਦਿਸੇ ਸਰਾਰਤ ...
ਇਹੋ ਹੈ
ਫਾਸ਼ੀਵਾਦੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦਾ
ਡਿਜੀਟਲ ਭਾਰਤ

ਹੋਸ਼ ਨਾ ਭੁੱਲੋ !

ਨੀਲੀ ਉੱਤੇ ਭਗਵਾਂ ਕਰਕੇ ,
ਹਵਾ 'ਚ ਸੁੱਟੀ ਬੁਰਕੀ ਚਰਕੇ।
ਦਿੱਲੀਓਂ ਮੁੜਕੇ ਆਖਰ ਉਸਨੇ,
ਇਹ ਤਾਂ ਚੰਨ ਚੜ੍ਹਾਉਣਾ ਈ ਸੀ।
ਕੁਰਸੀ ਮੰਦ-ਮੰਦ ਮੁਸਕਾਏ ,
ਚਿੱਟੇ ਦਿਨ ਕਾਲਾ ਅਧਿਆਇ।
ਕਰਕੇ ਆਪਣੀ ਸ਼ਾਂਤ ਹਵਸ ਨੂੰ,
ਸਾਂਝੀ ਪਾਠ ਪੜ੍ਹਾਉਣਾ ਹੀ ਸੀ।
ਲੱਗੀ ਅੱਗ ਬੁਝਾਵਣ ਵਾਲੇ ,
ਥੋੜ੍ਹੇ ਨੇ ਬੁਝਾਵਣ ਵਾਲੇ।
ਬਹੁਤੇ ਤਾਂ ਭੜਕਾਵਣ ਵਾਲੇ,
ਲਾ ਲਾ ਲਾਂਬੂ ਲਾਉਣਾ ਹੀ ਸੀ।
ਢਾਈ ਸੌ ਰੁਪਏ ਬੁਢਾਪਾ ਪੈਨਸ਼ਨ ,
ਭੁੱਲ ਗਿਆ ਬਾਬਾ ਸਾਰੀ ਟੈਨਸ਼ਨ ,
ਉਸਦਾ ਕੰਮ ਭੁਲਾਉਣਾ ਹੀ ਸੀ।
ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰਾਂ 'ਤੇ ਵਰ੍ਹਦੀਆਂ ਡਾਗਾਂ,
ਨਿੱਤ ਸਵਾਗਤ ਕਰਦੀਆਂ ਡਾਗਾਂ ।
ਮੁੱਦੇ ਗੰਭੀਰ ਦਬਾਉਣ ਦੀ ਖਾਤਰ ,
ਹੋਛਾ ਮੁੱਦਾ ਵਰਤਾਉਣਾ ਈ ਸੀ ।
ਭੈਣੋ, ਵੀਰੋ, ਹੋਸ਼ ਨਾ ਭੁੱਲੋ ,
ਕਾਇਮ ਰੱਖੋ, ਜੋਸ਼ ਨਾ ਭੁੱਲੋ।
ਕਦੇ ਨਾ ਭੁੱਲੋ ਭਾਈਚਾਰਾ,
ਸਭ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਆਪ ਪਿਆਰਾ।
ਹਿੰਦੂ-ਮੁਸਲਿਮ, ਸਿੱਖ, ਈਸਾਈ,
ਹੁਣ ਕਾਹਤੋਂ ਨਹੀਂ ਭਾਈ-ਭਾਈ।

ਸੁਰਜੀਤ ਗੱਗ (94633-89628)

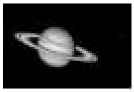
ਪੁਲਾਂਘ

ਰਾਹੀ ਸੱਚ ਦੇ ਜਦੋਂ ਪੁਲਾਂਘ ਭਰਦੇ,
ਉਨ੍ਹਾਂ ਰਾਹਾਂ 'ਚੋਂ ਦੂਰ ਹਨੇਰ ਹੋਵੇ।
ਓੜਕ ਸੱਚ ਦਾ ਸਦਾ ਚਿਰਾਗ ਬਲਦਾ,
ਰਾਤ ਮੁਕਦੀ ਸੁਰਖ ਸਵੇਰ ਹੋਵੇ।
ਆਪਣੇ ਹਿੱਸੇ ਦੀ ਬਾਲ ਕੇ ਮੋਮਬੱਤੀ,
ਚਲੋ ਚੱਲੀਏ ਕਿ ਚੱਲੇ ਹੀ ਵਾਟ ਮੁੱਕੇ।
ਬੰਨ ਕਾਫਲੇ ਸੂਰਜਾਂ ਸੰਗ ਤੁਰੀਏ,
ਸਾਡੇ ਸਿਰਾਂ ਤੋਂ ਕਾਲੀ ਰਾਤ ਇਹ ਮੁੱਕੇ।

ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ

ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਭੇਤਾਂ ਦੀ ਗੱਲ-15

ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਯਾਤਰਾ

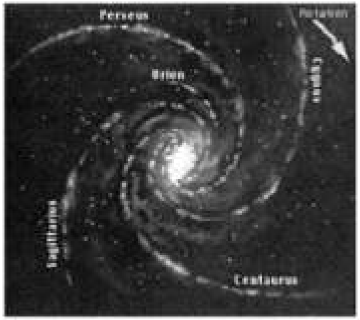


ਸੂਰਜ ਮੰਡਲ ਤੋਂ ਬਾਹਰ-ਧੁੰਦੂਕਾਰਾ



ਡਾ. ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਢੀਂਡਸਾ

ਜਦੋਂ ਵੀ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਦੁਆਰਾ ਸੂਰਜ ਦੁਆਲੇ ਚੱਕਰ ਕੱਢਣ ਦੀ ਗੱਲ ਤੁਰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਫੌਰੀ ਤੌਰ ’ਤੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੂਰਜ ਖੜਾ ਹੈ । ਇਹ ਦੋਵਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸਪਰ ਸੰਬੰਧ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰੰਤੂ ਇਹ ਸੱਚ ਨਹੀਂ। ਸੂਰਜ ਵੀ ਖੜਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਸਗੋਂ ਇਹ ਆਪਣੇ ਸਾਰੇ ਪਰਿਵਾਰ- ਗ੍ਰਹਿ, ਉਲਕਾਵਾਂ, ਕੂਪਰ ਪੱਟੀ, ਬੋਦੀ-ਤਾਰੇ, ਊਰਟ ਬੱਦਲ ਸਭ ਕੁੱਝ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਸਾਡੀ ਅਕਾਸ ਗੰਗਾ Milky way ਦੇ ਇਰਦ ਗਿਰਦ 1 ਘੰਟੇ ਵਿਚ 70 ਹਜ਼ਾਰ ਕਿ.ਮੀ. ਤੈਅ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਚੱਕਰ ਕੱਢ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਸੂਰਜ ਦੇ ਦੁਆਲੇ 1 ਘੰਟੇ ਵਿਚ 1 ਲੱਖ 8 ਹਜ਼ਾਰ ਕਿ.ਮੀ. ਦੀ ਦੂਰੀ ਤੈਅ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਹੈਰਾਨ ਨਾ ਹੋਣਾ ਸਾਡੀ ਗਲੈਕਸੀ ਅਕਾਸ਼ ਗੰਗਾ ਵੀ 1 ਘੰਟੇ ਵਿਚ 8 ਲੱਖ 28 ਹਜ਼ਾਰ ਕਿ.ਮੀ. ਦੀ ਦੂਰੀ ਤੈਅ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਭਾਵ ਕਿ ਕੁੱਝ ਵੀ ਸਥਿਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹੁਣ ਤੁਹਾਡੀ ਜਿਗਿਆਸਾ ਦਾ ਉੱਤਰ ਮੈਂ ਜ਼ਰੂਰ ਦੇ ਦਿਆਂ ਕਿ ਫਿਰ ਅਸੀਂ ਇੰਨੀ ਤੇਜ਼ ਗਤੀ ਨਾਲ ਭੱਜ ਰਹੀ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਤੋਂ ਡਿੱਗ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੇ ? ਸਾਥੀਓ ਅਸਲ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਮਤਲਬ ਇਸ ਧਰਤੀ ਉਪੱਰ ਜੋ ਵੀ ਜੀਵ- ਜੰਤੂ, ਬਨਾਸਪਤੀ , ਇਮਾਰਤਾਂ ਆਦਿ ਸਭ ਕੁੱਝ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਨਾਲ ਗਰੂਤਾ ਖਿੱਚ ਕਾਰਣ ਬੱਝਾ ਹੋਇਆਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਬਲ ਸਾਨੂੰ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਵਾਯੂਮੰਡਲ ਵੱਲ ਡਿੱਗਣ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ।



ਦੋਸਤੋ, ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਸੂਰਜੀ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਊਰਟ ਬੱਦਲ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਵੱਲ ਚਾਲੇ ਪਾਉਣੇ ਹਨ......ਔਹ ਵੇਖੋ ਸੂਰਜ ਵੱਲ ਪਿੱਠ ਕਰਕੇ... ਘੁੱਪ ਹਨ੍ਹੇਰ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਤਾਰੇ ਹੀ ਤਾਰੇ !! ਸਾਡਾ ਸੂਰਜ ਕਿੱਥੇ ਗੁਆਚ ਗਿਆ ? ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਇਹ ਗੁਆਚਾ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਦੂਰੀ ਦੇ ਕਾਰਣ ਇਸਦਾ ਅਕਾਰ ਇੰਨਾ ਛੋਟਾ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਵੀ ਇੱਕ ਵੱਡੇ ਤਾਰੇ ਵਰਗਾ ਹੀ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ । ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਪਸਰੇ ਘੁੱਪ ਹਨੇਰ ਦਾ ਕਾਰਣ ਵੀ ਇਹੀ ਹੈ ਕਿ ਨਜਦੀਕ ਕੋਈ ਵੀ ਤਾਰਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਸਦੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੀ । ਵੈਸੇ ਵੀ ਦਿਨ ਵਰਗਾ ਚਾਨਣ ਹੋਣ ਲਈ ਹਵਾ ਦੇ ਕਣਾਂ ਦਾ ਹੋਣਾ ਜਰੂਰੀ ਹੈ। ਪੁਲਾੜ ਵਿੱਚ ਹਵਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਬਸ ਇੱਕ ਪਦਾਰਥ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ‘ਈਥਰ’ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਥੇ ਕੋਈ ਵੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਅਵਾਜ਼ ਸੁਣਨ ਲਈ ਵੀ ਹਵਾ ਵਰਗੇ ਮਾਧਿਅਮ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਪ੍ਰੰਤੂ ਇਸ ਪੁਲਾੜੀ ਸਥਾਨ ਨੂੰ ‘ਅੰਤਰਿਕਸ਼ ਮਾਧਿਅਮ’ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਭਾਵ ਇੱਕ ਤਾਰੇ ਤੋਂ ਦੂਜੇ ਤਾਰੇ ਵਿਚਕਾਰ ਦੀ ਦੂਰੀ ਵਿਚਲਾ ਮਾਧਿਅਮ।



ਸੋ ਦੋਸਤੋ, ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਆਪਣੇ ਤਾਰੇ ਸੂਰਜ ਅਤੇ ਨੇੜੇ ਦੇ ਦੂਜੇ ਤਾਰੇ ‘ਐਲਫ਼ਾ ਸੈਂਟਾਉਰੀ’ ਦੇ ਅੰਤਰਿਕਸ਼ ਮਾਧਿਅਮ’ ਵਿੱਚ ਘੁੰਮ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਇਹ ਤਾਰਾ Centaurus ਤਾਰਾ ਸਮੂਹ/ ਰਾਸ਼ੀ ਦਾ ਇੱਕ ਤਾਰਾ ਹੈ, Centaurus ਨੂੰ ਯੂਨਾਨੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਇਕ ਅਜਿਹਾ ਜੀਵ ਮੰਨਿਆਂ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਅੱਧਾ ਧੜ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਹੈ ਅੱਧਾ ਘੋੜੇ ਦਾ । ਅਸੀਂ ਵਧ ਰਹੇਂ ਹਾਂ ਸਾਡੇ ਇਸ ਗੁਆਂਢੀ ਤਾਰੇ ਵੱਲ। ਦੋਸਤੋ, ਇਹ ਦੂਰੀ ਹੈ ਲੱਗਭੱਗ 4.3 ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਾਲ। ਲਓ ਇੱਕ ਨਵੀਂ ਸਮੱਸਿਆ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਈ ਕਿ ਦੂਰੀ ਤਾਂ ਹਮੇਸਾਂ ਕਿਲੋਮੀਟਰਾਂ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਫਿਰ ਇਹ ਕਿਹੋ ਜਿਹੀ ਦੂਰੀ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਮਿਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹੈਰਾਨ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਅਕਸਰ ਆਪਾਂ ਵੀ ਦੂਰੀ ਨੂੰ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਮਿਣਦੇ ਹਾਂ। ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਇਹ ਪੁੱਛਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬਠਿੰਡੇ ਤੋਂ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਕਿੰਨੀ ਕੁ ਦੂਰ ਹੋਵੇਗਾ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਅਕਸਰ ਕਹਿ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਬਸ ਰਾਹੀਂ ਤੁਹਾਨੂੰ 6 ਕੁ ਘੰਟੇ ਤਾਂ ਲੱਗ ਹੀ ਜਾਣਗੇ ਅਤੇ ਕਾਰ ਰਾਹੀਂ ਤੁਸੀਂ 4 ਘੰਟਿਆਂ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਜਾਵੋਗੇ । ਬਸ ਇਹੋ ਤਰੀਕਾ ਪੁਲਾੜੀ ਦੂਰੀਆਂ ਲਈ ਵੀ ਵਰਤਿਆਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਅਸੀਂ ਦੋ ਸਮੇਂ ਦੱਸੇ ਹਨ ਇੱਕ ਬਸ ਰਾਹੀਂ ਅਤੇ ਦੂਸਰਾ ਕਾਰ ਰਾਹੀਂ ।ਸਮੇਂ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਵੱਖਰੀ-

ਵੱਖਰੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਕਾਰ ਅਤੇ ਬਸ ਦੀ ਗਤੀ ਵੀ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹੈ।

ਦੋਸਤੋ, ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਇੱਕ ਤਾਰੇ ਤੋਂ ਦੂਜੇ ਤਾਰੇ ਤੱਕ ਕਾਰ ਵਿਚ ਤਾਂ ਜਾਣੋਂ ਰਹੇ।ਪਰ ਹਾਂ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੀ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਇੱਕ ਤਾਰੇ ਤੋਂ ਦੂਜੇ ਤਾਰੇ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦਾ ਹੈ । ਅਤੇ ਇੰਝ ਅਸੀਂ ਇਸ ਦੂਰੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੀ ਚਾਲ/ਗਤੀ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਮਿਣ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਪ੍ਰਕਾਸ਼ (ਰੌਸ਼ਨੀ) 1 ਸੈਕਿੰਡ ਵਿੱਚ 3 ਲੱਖ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੀ ਦੂਰੀ ਤੈਅ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇੰਝ ਹੀ ਸਾਡੇ ਮੋਬਾਈਲ ਫੋਨ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕਲਦੀਆਂ 'ਬਿਜਲਈ-ਚੁੰਬਕੀ ਤਰੰਗਾਂ' ਵੀ 1 ਸੈਕਿੰਡ ਵਿੱਚ 3 ਲੱਖ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੀ ਦੂਰੀ ਤੈਅ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਚਲੋ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾਈਏ ਕਿ ਸਾਡੀ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਤੋਂ 'ਐਲਫ਼ਾ ਸੈਂਟਾਉਰੀ' ਤਾਰਾ ਕਿੰਨੀ ਕੁ ਦੂਰੀ ਉਪਰ ਹੈ । ਮੰਨ ਲਵੋ ਕਿ ਉਸ ਤਾਰੇ ਦੇ ਨੇੜੇ ਕਿਸੇ ਧਰਤੀ ਵਰਗੇ ਗ੍ਰਹਿ ਉੱਪਰ ਸਾਡੇ ਹੋਰ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।ਸਾਡੇ ਫੋਨ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲੀਆਂ ਤਰੰਗਾਂ ਨੇ 1 ਸੈਕਿੰਡ ਵਿੱਚ 3 ਲੱਖ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦਾ ਰਸਤਾ ਤੈਅ ਕਰਨਾ ਹੈ... ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਵੱਲੋਂ ਭੇਜੇ ਗਏ ਘੰਟੀ ਦੇ ਸਿਗਨਲ ਨੂੰ ਉਥੇ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਲੱਗਭੱਗ 4 ਸਾਲ 3 ਮਹੀਨੇ 18 ਦਿਨ ਲੱਗ ਜਾਣਗੇ। ਫਿਰ ਉਹ ਫੋਨ ਉਠਾਉਣਗੇ ਅਤੇ ਕਹਿਣਗੇ 'ਹੈਲੋ'... ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਹੈਲੋ ਸਾਡੇ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ 4 ਸਾਲ 3 ਮਹੀਨੇ 18 ਦਿਨ ਦਾ ਹੀ ਸਮਾਂ ਲਗਾਵੇਗੀ ਮਤਲਬ ਕਿ 4 ਸਾਲ 3 ਮਹੀਨੇ 18 ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਹੈਲੋ ਹੀ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚੇਗੀ। ਅਸੀਂ ਪੁੱਛਾਂਗੇ... ਕੀ ਹਾਲ ਹੈ? ਇਸਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਵੀ ਲੱਗਭੱਗ 4 ਸਾਲ 3 ਮਹੀਨੇ 18 ਦਿਨ ਲੱਗਣਗੇ... ਉਹ ਕਹਿਣਗੇ ਠੀਕ ਹਾਂ। ਇਸਨੂੰ ਵੀ ਲੱਗਭੱਗ 4 ਸਾਲ 3 ਮਹੀਨੇ 18 ਦਿਨ ਲੱਗਣਗੇ। ਸੋ ਇੰਨੀ ਕੁ ਗੱਲਬਾਤ ਲਈ ਸਾਨੂੰ 17 ਸਾਲ ਅਤੇ 4 ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਸਮਾਂ ਲੱਗੇਗਾ।ਸੋ ਦੋਸਤੋ, ਜਿਵੇਂ ਕਾਰ ਰਾਹੀਂ ਬਠਿੰਡੇ ਤੋਂ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ 4 ਘੰਟੇ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਅਸੀਂ ਬਠਿੰਡੇ ਤੋਂ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਚਕਾਰ ਦੂਰੀ ਦੱਸਣ ਲਈ ਕੀਤੀ ਸੀ।ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸੀਂ 17 ਸਾਲ 6 ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਅਤੇ 'ਐਲਫ਼ਾ ਸੈਂਟਾਉਰੀ' ਤਾਰੇ ਵਿਚਕਾਰ ਦੂਰੀ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਹੈ।

ਦੋਸਤੋ, ਆਓ ਇਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਹੋਰ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸਮਝੀਏ।'ਐਲਫ਼ਾ ਸੈਂਟਾਉਰੀ' ਤਾਰੇ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਲਗਭਗ 4 ਸਾਲ 3 ਮਹੀਨੇ 18 ਦਿਨ ਦਾ ਸਮਾਂ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਭਾਵ ਕਿ ਇਸ ਤਾਰੇ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਜੋ ਅਸੀਂ ਅੱਜ ਵੇਖ ਰਹੇ ਹਾਂ ਉਹ ਅਸਲ ਵਿਚ 4 ਸਾਲ 3 ਮਹੀਨੇ 18 ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਚੱਲੀ ਹੋਈ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਹੜੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਅੱਜ ਚੱਲੀ ਹੈ ਉਹ 4 ਸਾਲ 3 ਮਹੀਨੇ 18 ਦਿਨ ਬਾਅਦ ਪਹੁੰਚੇਗੀ। ਇਸ ਸਭ ਕੁੱਝ ਤੋਂ ਇਓਂ ਵੀ ਭਾਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਤਾਰਾ ਅਸੀਂ ਅੱਜ ਵੇਖ ਰਹੇ ਹਾਂ ਇਹ ਅਸਲ ਵਿਚ 4 ਸਾਲ 3 ਮਹੀਨੇ 18 ਦਿਨ ਪੁਰਾਣਾ ਹੈ ਮਤਲਬ ਕਿ ਅਸੀਂ ਅੱਜ ਆਪਣਾ ਭੂਤ-ਕਾਲ ਵੇਖ ਰਹੇ ਹਾਂ !!! ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਦੇ ਭੇਤਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹਾਸਲ ਕਰਦੇ ਕਰਦੇ ਅਸੀਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਅਤੇ ਲੱਖਾਂ ਸਾਲ ਪੁਰਾਣਾ ਭਵਿੱਖ ਵੀ ਵੇਖਾਂਗੇ, ਬਸ ਯਾਤਰਾ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਰਹਿਣਾ।

ਦੋਸਤੋ, ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਬਾਰੇ ਗਿਆਨ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ ਸੱਚਮੁੱਚ ਹੀ ਇੱਕ ਜਾਗਰੂਕ ਦਿਮਾਗ ਅਤੇ ਚਿੰਤਨ ਦੀ ਜਰੂਰਤ ਹੈ। ਇਹ ਸਭ ਕੁੱਝ ਦੇ ਤੁਸੀਂ ਸਹਿਜ ਰੂਪ 'ਚ ਹੀ ਮਾਲਕ ਹੋ। ਸੋ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਬਾਰੇ ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਹਾਸਲ ਕਰਦੇ ਜਾਓ ਅਤੇ ਬ੍ਰਹਿਮ ਗਿਆਨੀ ਬਣਦੇ ਜਾਓ। ਫਿਰ ਕੋਈ ਵੀ ਅਖੌਤੀ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਮੂਰਖ ਬਣਾ ਕੇ ਹਰਾਮ ਦੀ ਕਮਾਈ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇਗਾ ।

ਦੋਸਤੋ, ਜਰਾ ਕੁ ਉਧਰ ਧਿਆਨ ਦਿਓ । ਇਸ ਕਾਲੇ ਹਨੇਰੇ ਵਿਚ ਇਹ ਬੱਦਲ ਵਾਂਗ ਕੀ ਦਿਸਦਾ ਹੈ? ਇਸਨੂੰ ਅੰਤਰਿਕਸ਼ ਬੱਦਲ ਜਾਂ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡੀ ਬੱਦਲ ਜਾਂ ਨੇਬੂਲਾ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਹਾਈਡਰੋਜਨ, ਹੀਲੀਅਮ ਅਤੇ ਪੁਲਾੜੀ ਧੂੜ ਦਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ 99% ਗੈਸਾਂ ਅਤੇ 1% ਪੁਲਾੜੀ ਧੂੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਪਲਾਜ਼ਮਾ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪਲਾਜ਼ਮਾ ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਕੁੱਝ ਭਾਗ ਅਜਿਹਾ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਅਜੇ ਪ੍ਰਮਾਣੂਆਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਜਾਂ ਇਓਂ ਕਹਿ ਲਵੋ ਕਿ ਇਸ ਭਾਗ ਵਿਚ ਪ੍ਰੋਟਾਨ, ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨ ਅਤੇ ਨਿਊਟ੍ਰਾਨ ਹਾਲੀਂ ਮੁਕਤ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹਨ ਜਾਂ ਗੈਸਾਂ ਦੇ ਅਇਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਜਰਾ ਕੁ ਰੁਕੋ, ਮੈਂ ਕਿਧਰੇ ਇਸ ਦੱਸਣਾ ਨਾ ਭੁੱਲ ਜਾਵਾਂ ਕਿ ਇਹ ਕਣ ਕਿੰਨੇ ਕੁ ਸੰਘਣੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਕਣਾਂ ਦੀ ਘਣਤਾ (ਸੰਘਣਾਪਣ) ਸਮਝਣ ਲਈ ਮੰਨ ਲਵੋ ਕਿ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਡੱਬਾ ਲਓ ਜਿਸ ਦੀ ਲੰਬਾਈ , ਚੌੜਾਈ ਅਤੇ ਉਚਾਈ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਮੀਟਰ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਇਹ ਪੁਲਾੜੀ ਗੈਸ ਉਸ ਵਿਚ ਭਰੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ



ਉਸ ਡੱਬੇ ਵਿਚ ਇਸ ਪੁਲਾੜੀ ਗੈਸ ਦੇ 10 ਹਜ਼ਾਰ ਤੋਂ 10 ਲੱਖ ਕਣ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਜਦੋਂ ਇਹ ਕਣ ਅਤੇ ਗੈਸਾਂ ਗੁਰੂਤਵੀ ਖਿੱਚ ਕਾਰਨ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਖਿੱਚਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਨੇੜੇ ਆਉਣ ਸਮੇਂ ਗਰਮੀ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਬੱਦਲ ਇੱਕ ਤਾਰੇ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਸੋ ਇੰਝ ਤਾਰੇ ਜਨਮ ਵੀ ਲੈਂਦੇ ਹਨ!!!ਪਰ ਕੁੱਝ ਨੇਬੂਲਾ (ਬੱਦਲ) ਅਜਿਹੇ ਵੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਕਿਸੇ ਤਾਰੇ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਚਿਆ ਹੋਇਆ ਮਲਬਾ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਮਤਲਬ ਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਮਰ ਚੁੱਕੇ ਤਾਰੇ ਦੀ ਰਹਿੰਦ ਖੂੰਹਦ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਭਾਵ ਇਹ ਕਿ ਤਾਰਿਆਂ ਦੀ ਮੌਤ ਵੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ!!!ਭਾਵ ਪੁਲਾੜ ਵਿਚ "ਨੇਬੂਲਾ ਤੋਂ ਤਾਰਾ" ਅਤੇ "ਤਾਰੇ ਤੋਂ ਨੇਬੂਲਾ" ਵਾਲਾ ਚੱਕਰ ਚਲਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਪੁੰਜ ਅਤੇ ਊਰਜਾ ਦਾ ਖੇਲ ਹੈ ਨਾਂ ਕਿ ਕੋਈ ਗੈਬੀ ਸ਼ਕਤੀ ਇਹ ਸਭ ਕੁੱਝ ਕਰਦੀ ਹੈ। (ਤਾਰਿਆਂ ਦੇ ਜਨਮ ਅਤੇ ਮੌਤ ਬਾਰੇ ਅਗਲੀ ਕੜੀ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰ ਕਰਾਂਗੇ)

ਸਾਥੀਓ, ਜਿਵੇਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੱਸਿਆ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਸਾਡਾ ਪੁਲਾੜੀ ਰਾਕਟ 1 ਸੈਕਿੰਡ ਵਿਚ 3 ਲੱਖ ਕਿਲੋ ਮੀਟਰ ਤੈਅ ਕਰਦਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਵੀ ਸਾਨੂੰ ਨੇੜੇ ਦੇ ਤਾਰੇ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ 4 ਸਾਲ 3 ਮਹੀਨੇ 18 ਦਿਨ ਦੇ ਕਰੀਬ ਲੱਗ ਜਾਣਗੇ। ਪ੍ਰੰਤੂ 'ਨਾਸਾ' ਵਲੋਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਪੁਲਾੜੀ ਰਾਕਟ ਆਪਣੀ 1 ਸੈਕਿੰਡ ਵਿਚ 12 ਕਿਲੋ ਮੀਟਰ ਦੀ ਗਤੀ ਨਾਲ ਇਥੇ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ 40 ਹਜ਼ਾਰ ਸਾਲ ਲਗਾ ਦੇਵੇਗਾ। ਪ੍ਰੰਤੂ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਕਲਪਨਾ ਦੇ ਰਾਕਟ ਵਿਚ ਸਵਾਰ ਹਾਂ ਚਲੋ ਅੱਗੇ ਵਧਦੇ ਹਾਂ ਸਾਡੇ ਗੁਆਂਢੀ 'ਐਲਫ਼ਾ ਸੈਂਟਾਉਰੀ' ਵੱਲ। ਇਹ ਸੂਰਜ ਤੋਂ 1.1 ਗੁਣਾ ਵੱਡਾ ਹੈ। ਇਥੇ ਇਹ ਜਰੂਰ ਸ਼ਪੱਸ਼ਟ ਕਰ ਲਈਏ ਕਿ ਧਰਮ ਨੇ ਆਪਣੀ ਹੰਕਾਰੀ ਸੋਚ ਦਾ ਵਿਖਵਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਨੂੰ ਸਭ ਅਕਾਸ਼ੀ ਵਸਤੂਆਂ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਸੀ ਸਗੋਂ ਇਸਨੂੰ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਵੀ ਮੰਨ ਲਿਆ ਸੀ। ਪ੍ਰੰਤੂ ਅਸੀਂ ਵੇਖ ਲਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੀ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਸੂਰਜ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਸੂਰਜ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਡਾ ਹੈ ਸਾਡਾ ਗੁਆਂਢੀ 'ਐਲਫ਼ਾ ਸੈਂਟਾਉਰੀ'। ਚਲੋ ਦੋਸਤੋ, ਅੱਗੇ ਵਧੀਏ, ਆਹ ਕੀ.. ਜਿਸ ਤਾਰੇ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਇੱਕ ਸਮਝਦੇ ਰਹੇ ਇਹ ਤਾਂ ਜੁੜਵੇਂ ਤਾਰੇ ਹਨ । ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਹਨ, 'ਐਲਫ਼ਾ ਸੈਂਟਾਉਰੀ-ਏ' ਅਤੇ 'ਐਲਫ਼ਾ ਸੈਂਟਾਉਰੀ-ਬੀ'। ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਘੁੰਮਦੇ ਹਨ। 'ਐਲਫ਼ਾ ਸੈਂਟਾਉਰੀ-ਏ' ਸੂਰਜ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪੀਲੇ ਰੰਗ ਦੀ ਭਾਹ ਨਾਲ ਚਮਕਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਐਲਫ਼ਾ ਸੈਂਟਾਉਰੀ-ਬੀ' ਸੂਰਜ ਤੋਂ ਛੋਟਾ ਹੈ ਇਹ ਸੰਤਰੀ ਰੰਗ ਦੀ ਭਾਹ ਨਾਲ ਮੱਧਮ ਚਮਕਦਾ ਹੈ। ਦੋਸਤੋ, ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਤਾਰੇ ਸਾਡੇ ਸੂਰਜ ਤੋਂ ਉਮਰ ਵਿਚ ਵੱਡੇ ਹਨ , ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਉਮਰ ਲੱਗਭੱਗ 485 ਕਰੋੜ ਸਾਲ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਸਾਡੇ ਸੂਰਜ ਦੀ ਉਮਰ ਲੱਗਭੱਗ 446 ਕਰੋੜ ਸਾਲ ਹੈ। ਇਹ ਜੁੜਵੇਂ ਤਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਚਲੋ ਥੋੜਾ ਹੋਰ ਨੇੜੇ ਤੋਂ ਘੋਖੀਏ। ਕਮਾਲ ਹੈ 'ਐਲਫ਼ਾ ਸੈਂਟਾਉਰੀ-ਬੀ' ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਤਾਂ ਸਾਡੀ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਵਰਗਾ ਇੱਕ ਹੋਰ ਗ੍ਰਹਿ ਘੁੰਮ ਰਿਹਾ ਮਾਲੂਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਕਤੂਬਰ 2012 ਵਿੱਚ ਯੂਰਪੀਅਨ ਦੱਖਣੀ ਨੀਝਸ਼ਾਲਾ (ਦੂਰਬੀਨ) ਨੇ ਲੱਭੀ ਸੀ। ਪਰ ਇਹ 'ਐਲਫ਼ਾ ਸੈਂਟਾਉਰੀ-ਬੀ' ਤਾਰੇ ਦੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਨੇੜੇ ਘੁੰਮ ਰਿਹਾ ਹੈ ਸੋ ਅਨੁਮਾਨ ਹੈ ਕਿ ਜਿਆਦਾ ਗਰਮੀ ਕਾਰਣ ਇਸ ਉਪਰ ਵੀ ਜੀਵਨ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦੀ।ਇਕ ਅਧਿਐਨ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ 'ਜੀਵਨ ਸੰਭਾਵੀ ਖੇਤਰ' ਵਿਚ ਘੁੰਮ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਲਓ ਪਹਿਲਾਂ ਅਸੀਂ 'ਜੀਵਨ ਸੰਭਾਵੀ ਖੇਤਰ' ਬਾਰੇ ਵੀ ਚਰਚਾ ਕਰ ਲਈਏ। ਇਹ ਕਿਸੇ ਤਾਰੇ ਦੇ ਇਰਦ- ਗਿਰਦ ਉਹ ਖੇਤਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਨਾ ਬਹੁਤੀ ਗਰਮੀ ਅਤੇ ਨਾ ਬਹੁਤੀ ਠੰਡ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਭਾਵ ਤਾਪਮਾਨ ਜੀਉਂਦੇ ਰਹਿਣ ਲਈ ਅਨੁਕੂਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਸੂਰਜੀ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਅਤੇ ਮੰਗਲ ਹੀ ਦੋ ਅਜਿਹੇ ਗ੍ਰਹਿ ਹਨ ਜਿਹੜੇ 'ਜੀਵਨ ਸੰਭਾਵੀ ਖੇਤਰ' ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਉਪਰ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਰਹਿ ਹੀ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਬਸ ਮੰਗਲ ਉਪ ਜੀਵਨ ਦੀ ਖੋਜ ਜਾਰੀ ਹੈ ਪਰ ਹੁਣ ਤੱਕ ਇਸ ਉਪਰ ਜੀਵਨ ਦੇ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇ।

ਸਾਥੀਓ, ਥੋੜਾ ਹੋਰ ਨੇੜੇ ਤੋਂ ਵੇਖਣ ਨਾਲ ਇਸ ਤਾਰਾ ਪ੍ਰਣਾਲ਼ੀ ਦਾ ਹੀ ਇਕ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮੱਧਮ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਾਲਾ ਸਾਥੀ ਵੀ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ ਇਸਦਾ ਨਾ 'ਪ੍ਰੋਗਜ਼ਿਮਾ ਸੈਂਟਾਉਰੀ' ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਇਹ ਸਾਡਾ ਸਭ ਤੋਂ ਨੇੜੇ ਦਾ ਗੁਆਂਢੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਡੀ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਤੋਂ 4.24 ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਾਲ ਦੂਰ ਹੈ। ਪ੍ਰੰਤੂ ਇਸਦੀ ਮੱਧਮ ਰੋਸ਼ਨੀ ਕਾਰਨ ਇਸਨੂੰ ਵਿਗਿਆਨ ਵੱਲੋਂ ਮਹੱਤਵ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਸਕਿਆ।

ਦੋਸਤੋ, ਧਿਆਨ ਦਿਓ ਕਿ ਹੁਣ ਤੱਕ ਦੀ ਸਾਡੀ ਯਾਤਰਾ ਦੌਰਾਨ ਨਾ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਅਜੇ ਸਵਰਗ-ਨਰਕ ਹੀ ਮਿਲੇ ਨੇ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ 'ਏਲੀਅਨਜ਼'। ਸੋ ਛੋਟੇ-ਮੋਟੇ ਅਖਬਾਰਾਂ ਅਤੇ ਟੈਲੀਵਿਯਨ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਦੇ ਗੱਪਾਂ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਦੂਰ ਰੱਖਿਆ ਕਰੋ। ਸਾਡੀ ਯਾਤਰਾ ਜਾਰੀ ਹੈ। ਵੇਖਾਂਗੇ ਕਿ ਤਾਰਿਆਂ ਦਾ ਜਨਮ, ਮੌਤ ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਈਆਂ ਹੋਈਆਂ ਰਾਸ਼ੀਆਂ..

94634-89789

ਮਨੋਰੋਗ ਮਾਹਿਰ ਦੀ ਕਲਮ ਤੋਂ



ਡਾ: ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ

? ਅੱਜਕੱਲ ਨੌਜੁਆਨ ਤੇ ਬੱਚੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਕੰਪਿਊਟਰ ਜਾਂ ਮੋਬਾਇਲ ਫੋਨ ਤੇ ਬਹੁਤ ਸਮਾਂ ਬਰਬਾਦ ਕਰਦੇ ਹਨ। "ਇੰਟਰਨੈਟ ਅਡਿਕਸ਼ਨ" ਦੀ ਗੱਲ ਅਕਸਰ ਹੀ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਚਲਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ ਬਾਰੇ ਚਾਨਣਾ ਪਾਉ?

ਜੁਆਬ:- ਤੁਸੀਂ ਅਜੋਕੇ ਸਮੇ ਦਾ ਇੱਕ ਅਜੇਹਾ ਮੁੱਦਾ ਚੁਕਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਵਿਗਿਆਨੀ ਚਿੰਤਤ ਹਨ। ਬੇਸ਼ਕ ਇੰਟਰਨੈਟ ਦੀ ਕਾਢ ਕਾਫੀ ਨਵੀਂ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਸਾਰ ਬਹੁਤ ਤੇਜ਼ ਰਫ਼ਤਾਰ ਨਾਲ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਵਕਤ ਇਸ ਦਾ ਚਲਨ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਹਰ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਹੁਣ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿੱਚ 40% ਤੋਂ ਵੱਧ ਲੋਕ ਇੰਟਰਨੈਟ ਵਰਤਦੇ ਹਨ। ਮੋਬਾਇਲ ਫੋਨਾਂ ਦਾ ਇੰਟਰਨੈਟ ਮਿਲਾ ਕੇ ਦੁਨੀਆ ਵਿੱਚ ਇੰਟਰਨੈਟ ਵਰਤਣ ਵਾਲੇ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤੀ ਦੂਜੇ ਨੰਬਰ ਤੇ ਹਨ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਚੀਨ ਪਹਿਲੇ ਨੰਬਰ ਤੇ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਤੀਜੇ ਨੰਬਰ ਤੇ ਇੰਟਰਨੈਟ ਸੱਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿੱਚ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਬੇਸ਼ਕ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਦਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਈ ਅਦਾਰਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਸਿਰਫ ਸੰਚਾਰ ਲਈ ਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਪਰ ਅੱਜਕੱਲ ਇਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਰੋਜ਼ਮਰਾ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਇੱਕ ਅਹਿਮ ਹਿੱਸਾ ਬਣ ਚੁਕੀ ਹੈ। ਵਰਲਡ ਵਾਈਡ ਵੈਬ (World Wide Web) ਜਾਂ ਇੰਟਰਨੈਟ ਇਕ ਅਜੇਹਾ ਤਾਰਾਂ ਦਾ ਜਾਂ ਬੇਤਾਰ ਜਾਲ ਜਾਂ ਤਾਣਾ ਬਾਣਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਕੰਪਿਊਟਰਾਂ (Servers) ਜਾਂ ਹੋਰ ਇਲੈਕਟਰਾਨਿਕ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਡਾਟਾ ਜਾਂ ਹੋਰ ਕਈ ਤਰਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਇੱਧਰ ਉਧਰ ਭੇਜੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਹਾਸਿਲ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਕਤ ਇੰਟਰਨੈਟ ਤੇ ਇੰਨਾ ਡਾਟਾ ਮੌਜੂਦ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਇਸਨੂੰ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਛਾਪੀਏ ਤਾਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੀ ਇਹ ਢਾਂਗ ਧਰਤੀ ਤੋਂ ਲੈਕੇ ਪਲੂਟੋ ਗ੍ਰਹਿ ਤੋਂ ਵੀ ਕਿਤੇ ਅੱਗੇ ਲੰਘ ਜਾਵੇਗੀ।

ਇੰਟਰਨੈਟ ਅਡਿਕਸ਼ਨ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਾਇਬਰ-ਸਪੇਸ ਅਡਿਕਸ਼ਨ, ਸਾਇਬਰ ਵਰਲਡ ਅਡਿਕਸ਼ਨ, ਆਨਲਾਈਨ ਅਡਿਕਸ਼ਨ, ਵਰਚੁਅਲ ਰੀਐਲਟੀ ਅਡਿਕਸ਼ਨ ਜਾਂ ਕੰਪਿਊਟਰ ਅਡਿਕਸ਼ਨ ਆਦਿ। ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ ਤਹਿਤ ਕਾਫੀ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਵੀਡੀਓ ਗੇਮਜ਼, ਆਨ-ਲਾਈਨ ਗੇਮਜ਼, ਆਨ-ਲਾਈਨ ਚੈਟਿੰਗ, ਪੋਰਨੋਗਰਾਫੀ ਤੇ ਸਾਇਬਰ-ਸੈਕਸ, ਸਾਇਬਰ-ਡੇਟਿੰਗ, ਸਾਇਬਰ-ਗਰੁਪ, ਵਟਸਐਪ, ਫੇਸਬੁਕ, ਟਵਿਟਰ, ਇੰਸਟਾਗਰਾਮ, ਆਦਿ ਦੀ ਅਡਿਕਸ਼ਨ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਆਉ ਆਪਾਂ ਵੇਖੀਏ ਕਿ ਇੰਟਰਨੈਟ ਅਡਿਕਸ਼ਨ ਕੀ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਇੰਟਰਨੈਟ ਵਰਤਣਾ ਇੱਕ ਆਮ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਗਤੀਵਿਧੀ ਹੈ ਇਸ ਕਰਕੇ ਪੜ੍ਹੇ ਲਿਖੇ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਲੋਕ ਇਸ ਗਤੀਵਿਧੀ ਤੋਂ ਵਾਕਫ ਹਨ। ਇਹ ਸੰਚਾਰ ਦਾ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਸਾਧਨ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਈ-ਮੇਲ ਦੀ ਵਰਤੋਂ। ਇਸ ਦੀਆਂ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਹਨ ਯਾਹੂ-ਮੇਲ, ਜੀ-ਮੇਲ, ਹੌਟ-ਮੇਲ ਆਦਿ। ਇਹਨਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਤਕਰੀਬਨ ਸਾਰੇ ਵੱਡੇ ਅਦਾਰੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ, ਵਪਾਰਕ ਅਦਾਰੇ ਜਾਂ ਹੋਰ ਸਰਕਾਰੀ, ਅਰਧ ਸਰਕਾਰੀ ਜਾਂ ਗੈਰ ਸਰਕਾਰੀ ਵਿਭਾਗ ਆਪਣੇ ਨਾਂ ਤੇ ਈ-ਮੇਲ ਆਦਿ ਚਲਾਉਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਤਾਲਮੇਲ ਜਾਂ ਸੰਚਾਰ ਲਈ ਵਰਤਦੇ ਹਨ। ਕਾਫੀ ਪੜ੍ਹੇ-ਲਿਖੇ ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਨਿਜੀ ਈ-ਮੇਲ ਪਤਾ/ਅਡਰੈਸ ਵੀ ਰਖਦੇ ਹਨ। ਅੱਜ-ਕੱਲ ਇਨਕਮ ਟੈਕਸ ਵਿਭਾਗ ਜਾਂ ਹੋਰ ਟੈਕਸ ਸੰਬੰਧੀ ਵਿਭਾਗ ਈ-ਮੇਲ ਅਡਰੈਸ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਤਾਲਮੇਲ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਮੈਡੀਕਲ, ਇੰਜਨੀਅਰਿੰਗ ਅਤੇ ਲਾਅ/ਕਾਨੂੰਨ ਸੰਬੰਧੀ ਕਾਲਜਾਂ ਜਾਂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਆਦਿ ਦੇ ਦਾਖਲੇ ਵੀ ਬਹੁਤ ਹੱਦ ਤੱਕ ਆਨ-ਲਾਈਨ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਸੱਭ ਕੁਝ ਲਈ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਵਾਰਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਿਜੀ ਈ-ਮੇਲ ਅਡਰੈਸ ਦੀ ਲੋੜ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਕਹਿਣ ਦਾ ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜ-ਕੱਲ ਕੰਪਿਊਟਰ ਅਤੇ ਇੰਟਰਨੈਟ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਲਈ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਸੰਚਾਰ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੰਪਿਊਟਰ ਅਤੇ ਇੰਟਰਨੈਟ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ, ਗਿਆਨ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਕਰਨ ਲਈ, ਪੜ੍ਹਾਈ ਲਈ ਜਾਂ ਕੋਰਸ ਆਦਿ ਕਰਨ ਲਈ ਅਤੇ ਲਿਖਣ ਤੇ ਪੜ੍ਹਨ ਦੇ ਕੰਮ ਆਉਂਦੇ

ਹਨ। ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਕਿਤਾਬਾਂ ਜਾਂ ਰਸਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਲੈਸ ਲਾਇਬਰੇਰੀਆਂ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਇੰਟਰਨੈਟ ਲਾਇਬਰੇਰੀਆਂ ਜਗ੍ਹਾ ਲੈ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਨੌਕਰੀਆਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੌਕਰੀਆਂ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਲੱਭਣ ਵਾਲੇ ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਇੰਟਰਨੈਟ ਰਾਹੀਂ ਬਹੁਤ ਅਸਾਨੀ ਨਾਲ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਦੁਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਤਕਰੀਬਨ ਸਾਰੀਆਂ ਕੰਪਨੀਆਂ, ਅਦਾਰੇ ਜਾਂ ਬੈਂਕ ਆਦਿ ਇੰਟਰਨੈਟ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਆਪਣੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇੰਟਰਨੈਟ ਰਾਹੀਂ ਆਨ-ਲਾਈਨ ਸ਼ਾਪਿੰਗ(ਖਰੀਦਾਰੀ) ਦਾ ਚਲਨ ਬਹੁਤ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵੱਧ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਸਾਰਾ ਵਪਾਰ, ਸ਼ੇਅਰ ਬਜ਼ਾਰ ਦਾ ਕੰਮ ਇਸ ਮਾਧਿਅਮ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇਹ ਮਾਧਿਅਮ ਮਨੋਰੰਜਨ ਦਾ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਸਾਧਨ ਹੈ। ਫਿਲਮਾਂ, ਹੋਰ ਦਿਲਚਸਪ ਵੀਡੀਓ, ਗੀਤ-ਸੰਗੀਤ, ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਖੇਡਾਂ ਉਪਲਭਧ ਹਨ; ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਸੱਭ ਨੂੰ ਵੇਖਿਆਂ ਅਤੇ ਡਾਊਨ-ਲੋਡ ਕਰਕੇ ਕੰਪਿਊਟਰ ਤੇ ਸਟੋਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਮਨੋਰੰਜਨ ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਤਹਿਤ (ਬੇਸ਼ਕ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਰੋਲ ਵਿੱਚ) ਅਸ਼ਲੀਲ ਫਿਲਮਾਂ ਜਾਂ ਵੀਡੀਓ (ਬਲੂ-ਫਿਲਮਾਂ ਜਾਂ ਪੋਰਨੋਗਰਾਫੀ) ਆਦਿ ਬਹੁ-ਚਰਚਿਤ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਖਿੱਚ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਅਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਇੰਟਰਨੈਟ ਅਡਿਕਸ਼ਨ ਦਾ ਕਾਰਣ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਇੰਟਰਨੈਟ ਅਡਿਕਸ਼ਨ ਦੇ ਲੱਛਣ:- ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਲੱਛਣਾਂ ਵਿੱਚੋ ਕੁਝ ਲੱਛਣ ਮੌਜੂਦ ਹੋਣਾ ਇਸ ਬਿਪਤਾ ਦਾ ਸੂਚਕ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। • ਰੋਜ਼ਮਰਾ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਇੰਟਰਨੈਟ ਜਾਂ ਸੰਬੰਧਤ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਬਿਨਾਂ ਲੋੜ ਤੋਂ ਇੱਕ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਗਤੀਵਿਧੀ ਬਣਨਾ। • ਇੰਟਰਨੈਟ ਚਲਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਬਹੁਤ ਆਨੰਦ ਆਉਣਾ, ਖੁਸ਼ੀ ਮਿਲਣਾ ਜਾਂ ਬਹੁਤ ਦਿਲ ਲੱਗਣਾ. • ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਪਾ ਕੇ ਇਸ ਆਦਤ ਦਾ ਅਸਰ ਘਟਣਾ, ਭਾਵ ਇਹ ਕਿ ਓਨਾ ਆਨੰਦ ਨਾ ਮਿਲਣਾ ਜਾਂ ਜਿਆਦਾ ਆਨੰਦ ਲੈਣ ਲਈ ਗਤੀਵਿਧੀ ਵਧਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਪੈਣਾ। • ਇੰਟਰਨੈਟ ਤੇ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਮਾਂ ਬਿਤਾਉਣਾ। • ਕੰਪਿਊਟਰ ਰਾਹੀਂ ਜਾਂ ਮੋਬਾਈਲ ਫੋਨ ਰਾਹੀਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਮੇਂ ਲਈ ਚੈਟਿੰਗ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣਾ। • ਆਪਣੇ ਇਸ ਵਿਵਹਾਰ ਤੇ ਕਾਬੂ ਨਾ ਪਾ ਸਕਣਾ। ਭਾਵ ਕਿ ਚਾਹੁੰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਕੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇੰਟਰਨੈਟ ਚਲਾਉਣ ਤੋਂ ਨਾ ਰੋਕ ਸਕਣਾ। • ਆਪਣੀ ਇਸ ਆਦਤ ਕਾਰਣ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਨੇੜਲੇ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਕਰਨਾ। • ਆਪਣੇ ਹੋਰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਕੰਮਾਂ ਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਇੰਟਰਨੈਟ ਦਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣਾ। • ਆਪਣੀ ਇਸ ਆਦਤ ਨੂੰ ਛੁਪਾਉਣਾ ਜਾਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਝੂਠ ਬੋਲਣਾ। • ਇਸ ਆਦਤ ਕਰਕੇ ਪੜ੍ਹਾਈ ਜਾਂ ਕਿੱਤੇ ਉਤੇ ਅਸਰ ਪੈਣਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਨਾ ਨਿਭਾਉਣਾ। • ਜਦੋਂ ਇੰਟਰਨੈਟ ਦਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਨਾ ਮਿਲਣਾ ਤਾਂ ਬੇਚੈਨੀ ਹੋਣਾ; ਭਾਵ ਤੋੜ ਲਗਣਾ। • ਆਪਣੀ ਇਸ ਆਦਤ ਤੋਂ ਸ਼ਰਮਿੰਦਗੀ ਹੋਣਾ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਤੋਂ ਛੁਪਾਉਣਾ। • ਰਾਤ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਤੱਕ ਕੰਪਿਊਟਰ ਤੇ ਬੈਠੇ ਰਹਿਣਾ ਅਤੇ ਦਿਨ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਬਾਕੀ ਸਮੇਂ ਸੌਂਦੇ ਰਹਿਣਾ ਜਾਂ ਸੁਸਤ ਰਹਿਣਾ। • ਬਾਰ-ਬਾਰ ਫੋਨ ਤੇ ਜਾਂ ਕੰਪਿਊਟਰ ਤੇ ਸੁਨੇਹੇ ਜਾਂ ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵਟਸ-ਐਪ, ਫੇਸਬੁਕ ਆਦਿ ਤੇ ਦੇਖਦੇ ਰਹਿਣਾ। • ਕੰਪਿਊਟਰ ਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦੇਰ ਬੈਠਣ ਕਾਰਣ ਸਿਹਤ ਖਰਾਬ ਹੋਣਾ। • ਬਾਰ-ਬਾਰ ਗ੍ਰਸਤ ਹੋਣਾ ਜਾਂ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਉਹੀ ਲੱਤ/ਆਦਤ ਲੱਗਣਾ। • ਗਲਤ ਦੋਸਤਾਂ ਨਾਲ ਜਾਂ ਗੈਰ ਸਮਾਜੀ ਤੱਤਾਂ ਨਾਲ ਇੰਟਰਨੈਟ ਰਾਹੀਂ ਸੰਬੰਧ ਬਣਾਉਣੇ ਜਾਂ ਰਾਬਤਾ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣਾ ਅਤੇ ਪਿਛੇ ਨਾ ਹੱਟ ਹੋਣਾ। • ਪਰਿਵਾਰਿਕ ਕਲੇਸ਼ ਰਹਿਣਾ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ਇਸ ਆਦਤ ਤੋਂ ਨਾ ਹਟਣਾ। • ਪਰਿਵਾਰ ਵਲੋਂ ਰੋਕਣ ਤੇ ਮੋਬਾਈਲ ਫੋਨ ਆਦਿ ਚੋਰੀ ਚੋਰੀ ਵਰਤਣਾ ਜਾਂ ਲੁਕਾ ਕੇ ਰੱਖਣਾ ਤੇ ਵਰਤਣਾ।

ਕਾਰਣ: ਇੰਟਰਨੈਟ ਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਇੱਕ ਮਨਮੋਹਕ ਦੁਨੀਆਂ ਹੈ। ਇਥੇ ਕੰਮਕਾਰ ਸੰਬੰਧੀ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਵੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਮਨੋਰੰਜਨ ਸੰਬੰਧੀ ਚੀਜ਼ਾਂ ਮੌਜੂਦ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਕਾਰਣ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਅਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਲੋਭਨ ਅਤੇ ਖਿੱਚ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਥੇ ਉਪਲਭਧ ਪੋਰਨੋਗਰਾਫੀ, ਖੇਡਾਂ, ਜੂਆ ਜਾਂ ਚੈਟਿੰਗ ਆਦਿ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੋਰ ਤੇ ਖਿੱਚ ਲਈ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇਕ ਅਹਿਮ ਚੀਜ਼ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਥੇ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਕਾਫੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਗੁਪਤ ਰਹਿ ਕੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਆਪਣਾ ਨਾਂ ਅਤੇ ਪਹਿਚਾਣ ਬਦਲ ਕੇ ਇੰਟਰਨੈਟ ਤੇ ਗਤੀਵਿਧੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਵਧਾ ਚੜ੍ਹਾ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਸੁਹਣੀਆਂ

ਫੋਟੋਆਂ ਲਾਉਣੀਆਂ ਆਮ ਆਦਤ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਸਰਵੇ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਤਕਰੀਬਨ 50% ਲੋਕ ਇੰਟਰਨੈਟ ਤੇ ਆਪਣੀ ਪਹਿਚਾਣ, ਉਮਰ, ਲਿੰਗ, ਆਮਦਨ, ਕਿੱਤਾ, ਯੋਗਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਬਾਰੇ ਝੂਠ ਬੋਲਦੇ ਹਨ।

ਇੰਟਰਨੈਟ ਅਡਿਕਸ਼ਨ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਮਨੋਰੋਗ ਦਾ ਲੱਛਣ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਖਬਤੀ ਬੰਨਣ ਰੋਗ, ਉਦਾਸੀ ਰੋਗ, ਚਿੰਤਾ ਰੋਗ, ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਮਨੋਰੋਗ ਦਾ ਲੱਛਣ। ਸ਼ਰਮੀਲੇ ਸੁਭਾ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀ ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਝਿਜਕ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਇੰਟਰਨੈਟ ਰਾਹੀਂ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਨ ਤੇ ਸ਼ਰਮ ਮਹਿਸੂਸ ਨਹੀ ਕਰਦੇ। ਕੰਮ ਕਾਰ ਜਾਂ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦੇ ਤਣਾਉ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਵੀ ਕਈ ਬੱਚੇ ਜਾਂ ਨੌਜੁਆਨ ਇਸ ਅਲਾਮਤ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਕਈ ਵਾਰ ਬੋਰੀਅਤ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ, ਮਨੋਰੰਜਨ ਲਈ ਅਤੇ ਸਮਾਂ ਬਤੀਤ ਕਰਨ ਲਈ ਜਾਂ ਉਤਸੁਕਤਾ ਲਈ ਇੰਟਰਨੈਟ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਕਿ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਅਡਿਕਸ਼ਨ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰਣ ਕਰ ਲੈਂਦੀ ਹੈ।

ਨੁਕਸਾਨ:- ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਣਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੈ। ਇਸ ਨੁਕਸਾਨ ਦੇ ਮੁੱਖ ਕਾਰਣ ਸਮੇਂ ਦੀ ਬਰਬਾਦੀ ਅਤੇ ਪੜ੍ਹਾਈ ਵਿੱਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਘੱਟਣਾ ਅਤੇ ਇਕਾਗਰਤਾ ਘਟਣਾ ਹੈ। ਪੜ੍ਹਾਈ ਵਿੱਚ ਬੱਚੇ ਪਿਛੜ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਕੰਮ ਕਾਰ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪਰਿਵਾਰਿਕ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵਿਘਨ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਜ਼ਿਆਦਾ ਪੋਰਨੋਗਰਾਫੀ ਵੇਖਣ ਨਾਲ ਸੈਕਸ ਸੰਬੰਧੀ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਦਾ ਖਤਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪਤੀ-ਪਤਨੀ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਵਿੱਚ ਮਨ ਮੁਟਾਅ ਆ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਦੂਜੇ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਅਡਿਕਸਨ ਦਾ ਵੀ ਖਤਰਾ ਵੱਧ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਹਿੰਸਾਤਮਕ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਗੈਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਜੁਰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਲਾਲਸਾ ਪੈਦਾ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਸੁਭਾ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਚਿੜਚਿੜਾ ਪਨ ਆਦਿ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਸੈਕਸ ਸੰਬੰਧੀ ਖਤਰਾ ਮੁੱਲ ਲੈਣ ਦੀ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਪੈਦਾ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਸਮਾਜੀ ਸੰਬੰਧਾਂ ਵਿੱਚ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ, ਪਰਿਵਾਰ ਵਿੱਚ ਕਲੇਸ਼ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸਿਹਤ ਸੰਬੰਧੀ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਪੈਦਾ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ; ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅੱਖਾਂ ਤੇ ਅਸਰ ਹੋਣਾ, ਸਿਰ ਦਰਦ ਹੋਣਾ, ਕਲਾਈ/ਗੁਟ ਦਾ ਦਰਦ ਹੋਣਾ, ਕਮਰ ਅਤੇ ਗਰਦਨ ਦਾ ਦਰਦ ਹੋਣਾ ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਨੁਕਸ ਪੈਦਾ ਹੋਣਾ, ਮੋਟਾਪਾ ਹੋਣਾ, ਆਲਸੀ ਹੋਣਾ, ਕਈ ਤਰਾਂ ਦੇ ਮਨੋਰੋਗ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਖਬਤੀ-ਬੰਨਣ ਰੋਗ, ਚਿੰਤਾ ਰੋਗ ਆਦਿ ਹੋਣਾ। ਆਲਸ ਕਾਰਣ ਸ਼ਰੀਰ ਦੀ ਸਫਾਈ ਨਾ ਰੱਖਣਾ, ਨੀਂਦ ਸੰਬੰਧੀ ਰੋਗ, ਹਿੰਸਾਤਮਕ ਵਿਵਹਾਰ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਮਸਲੇ ਅਤੇ ਝਗੜੇ ਆਦਿ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਕਈ ਕੇਸ ਅਜੇਹੇ ਵੀ ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ ਹਨ ਜਿੱਥੇ ਕਿਸ਼ੋਰ ਅਵਸਥਾ ਵਾਲੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ ਇੰਟਰਨੈਟ ਦੇਖ ਕੇ ਉਸ ਤੋਂ ਨਕਲ ਕਰਕੇ ਸੰਗੀਨ ਜੁਰਮ ਜਾਂ ਕਤਲ ਤੱਕ ਕੀਤੇ ਹਨ ਜਾਂ ਸਕੀਮਾਂ ਬਣਾਈਆਂ ਸਨ। ਖੋਜ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵੀ ਵੇਖਣ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਿਆਦਾ ਇੰਟਰਨੈਟ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਕੁੜੀਆਂ ਜਾਂ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਸੈਕਸ ਸਕੈਂਡਲ ਵਿੱਚ ਫਸਣ ਦੇ ਚਾਂਸ ਬਹੁਤ ਵੱਧ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਖੋਜ ਨੇ ਸਿੱਧ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਿਆਦਾ ਇੰਟਰਨੈਟ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਬੱਚਿਆਂ ਵਿੱਚ ਬੇਚੈਨੀ, ਘਬਰਾਹਟ, ਗੁੱਸਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵਿਵਹਾਰਿਕ ਵਿਕਾਰ ਆਮ ਨਾਲੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਵਿੱਚ ਧਿਆਨ ਊਣਤਾ ਚੰਚਲਤਾ ਰੋਗ (Attention Deficit Hyperactivity Disorder) ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਵੀ ਕਾਫੀ ਵੱਧ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅਜੇਹੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਦੇ ਚਾਂਸ ਵੀ ਬਹੁਤ ਵੱਧ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਉਪਾਅ:- ਕਾਫੀ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਸਮਾਂ ਪਾ ਕੇ ਇਹ ਆਦਤ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਅਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਘੱਟ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਹਟ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਇਹ ਮੰਨਣਾ ਜਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਅਲਾਮਤ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਨੂੰ ਮੰਨ ਲੈਣਾ ਹੀ ਉਸਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਦੀ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾ ਅਸਰਦਾਰ ਕਦਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਨੋਟ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਅਡਿਕਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਕਿਹੜੀ ਕਿਹੜੀ ਚੀਜ਼ ਵਿੱਚ ਪਿਛੜ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਾਂ ਕਿਸ ਕੰਮ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰ ਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਤਰਤੀਬ ਵਾਰ ਉਹਨਾਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਜਾਂ ਕੰਮਾਂ ਦੀ ਲਿਸਟ ਬਣਾ ਕੇ ਉਸ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰੇ ਤੇ ਫਿਰ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਤਰਤੀਬਵਾਰ ਉਹਨਾਂ 'ਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਮਾਂ ਦੇਣ ਦਾ ਉਪਰਾਲਾ ਕਰੇ। ਇਸ ਤਰਾਂ ਇੰਟਰਨੈਟ ਅਡਿਕਸ਼ਨ ਦੀ ਆਦਤ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਘੱਟ ਕੇ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਏਗੀ। ਆਪਣੇ ਆਪ ਇਸ ਤਰਾਂ ਕਰਨਾ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਲੱਗੇ

ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਜਾਂ ਚੰਗੇ ਦੋਸਤ ਦੀ ਮਦਦ ਵੀ ਲਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇੰਟਰਨੈਟ ਤੇ ਸੰਬੰਧ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਅਸਲ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਚੰਗੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਬਣਾਉਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ, ਜਿੰਨਾਂ ਨਾਲ ਚੰਗਾ ਸਮਾਂ ਬਤੀਤ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲੇ। ਹੋਰ ਲਾਭਦਾਇਕ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਕਰਨੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸੈਰ ਕਰਨੀ, ਕਸਰਤ ਕਰਨਾ, ਚੰਗਾ ਸਾਹਿਤ ਪੜਨਾ, ਨਵੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾ ਸਿੱਖਣੀਆਂ (ਪੇਂਟਿੰਗ, ਨਾਚ, ਗੀਤ-ਸੰਗੀਤ ਆਦਿ)। ਕਈ ਵਾਰ ਇਹ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨੀ ਕਾਰਨ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਜੇਹੀ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਆਪ ਘੋਖ ਕਰਕੇ ਲੱਭੋ ਕਿ ਕੋਈ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨੀ ਦਾ ਹੋਰ ਮੁੱਦਾ ਤਾਂ ਨਹੀਂ। ਜੇ ਕੋਈ ਹੋਰ ਕਾਰਣ ਹੈ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰੋ। ਆਪਣੀ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨੀ ਇੰਟਰਨੈਟ ਤੇ ਬੈਠਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸਿਹਤਮੰਦ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕੱਢੋ। ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਹੱਲ ਕਰਨਾ ਸਿੱਖੋ।

ਬੱਚਿਆਂ ਅਤੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਧੀਰਜ ਅਤੇ ਠਰੰਮੇ ਨਾਲ ਕੰਮ ਲਵੋ। ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਵਿਵਹਾਰ ਤੇ ਨਜ਼ਰ ਰੱਖੋ। ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਕੰਪਿਊਟਰ ਕਿਸੇ ਸਾਂਝੀ ਥਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਘਰ ਦੀ ਲਾਬੀ ਵਿੱਚ ਰੱਖੋ ਜਿਥੋਂ ਬਿਨਾਂ ਦਖਲ ਅੰਦਾਜ਼ੀ ਅਤੇ ਬਿਨਾਂ ਟੋਕਿਆਂ ਨਜ਼ਰ ਰੱਖਣਾ ਅਸਾਨ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਸ਼ਰਤ ਤੇ ਦੇਰ ਰਾਤ ਨੂੰ ਇੰਟਰਨੈਟ ਵਰਤਣ ਨਾ ਦਿਉ। ਜੇ ਲੋੜ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਕਈ ਅਜੇਹੇ ਕੰਪਿਊਟਰ ਪਰੋਗਰਾਮ ਉਪਲਭਧ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਕਿ ਇੰਟਰਨੈਟ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਰਾਤ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸਮੇਂ ਤੇ ਇੰਟਰਨੈਟ ਜਾਂ, ਵੀਡੀਓ ਗੇਮ ਆਦਿ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿਉ। ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਕਲਾਸ ਅਧਿਆਪਕ ਨਾਲ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਅਟੈਂਡ ਕਰੋ। ਬਚਿਆਂ ਦੇ ਚੰਗੇ ਦੋਸਤਾਂ ਨੂੰ ਉਤਸਾਹਿਤ ਕਰੋ। ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਬੁਰੀ ਸੰਗਤ ਤੋਂ ਦ੍ਰਿੜਤਾ ਨਾਲ ਦੂਰ ਰੱਖੋ। ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਈ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਰੁਚੀ ਵਾਲੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਲਈ ਉਤਸਾਹਿਤ ਕਰੋ। ਮਾਪਿਆਂ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਰੋਲ ਮਾਡਲ ਬਣਨ। ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨਿਯਮਿਤ ਅਤੇ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖੋ। ਜਿਹੜੀ ਚੀਜ਼ ਤੋਂ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਵਰਜਦੇ ਹੋ ਉਹ ਆਪ ਨਾ ਕਰੋ। ਲੋੜ ਪੈਣ ਤੇ ਕਿਸੇ ਸਿਆਣੇ ਅਧਿਆਪਕ, ਜਾਂ ਕਾਉਂਸਲਰ ਦੀ ਮਦਦ ਲਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਬੱਚੇ ਦਾ ਵਿਵਹਾਰ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਵਿਵਹਾਰ ਅਸਧਾਰਣ ਲਗਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਅਲਾਮਤ ਦਾ ਹੱਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਮਨੋਰੋਗ ਮਾਹਿਰ ਦੀ ਮਦਦ ਲੈਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਤੇ ਮੁਖੀ, ਸਾਇਕੈਟਰੀ ਅਤੇ
ਨਸ਼ਾ ਛੁਡਾਉ ਵਿਭਾਗ, ਰਜਿੰਦਰਾ ਹਸਪਤਾਲ, ਪਟਿਆਲਾ

ਸੁਸਾਇਟੀ ਸਹਾਇਤਾ

ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਮਾਨਵ ਬਟਾਲਾ	1200

ਹਾਲ ਫੰਡ:

ਗੁਰਦੀਪ ਸ਼ਹੀਦ ਯਾਦਗਾਰ ਵੈਲਫੇਅਰ ਸੁਸਾਇਟੀ ਰੂੜੀਵਾਲਾ - ਰਾਹੀਂ ਮੁਖਵਿੰਦਰ ਚੋਹਲਾ ਸਾਹਿਬ	1000
ਹਰਚਰਨ ਚਾਹਿਲ, ਬਰਨਾਲਾ (ਆਪਣੀ ਮਾਤਾ ਦੀ ਯਾਦ 'ਚ)	2000
ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪੰਧੇਰ, ਕੁਲਾਹੜ (ਪੋਤਰੀ ਗ਼ਜ਼ਲ ਦੇ ਜਨਮ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ 'ਚ)	500
ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਪਟਵਾਰੀ, ਨਿਧਾਨ ਨਗਰ ਮਾਨਸਾ ਵੱਲੋਂ (ਆਪਣੇ ਬੇਟੇ ਪਰਮਨਵੀਰ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਦੇ ਜਨਮ ਦਿਨ ਤੇ) (ਰਾਹੀਂ-ਗੁਰਪਿਆਰ ਸਿੰਘ ਮਾਨਸਾ)	1100

ਵੈਨ ਸਹਾਇਤਾ

ਸਮੂਹ ਸਟਾਫ ਸ.ਹ.ਸ.ਢੋਲਣ(ਲੁਧਿਆਣਾ)	500
ਸਮੂਹ ਸਟਾਫ ਸ.ਹ.ਸ.ਬਿੰਜਲ (ਲੁਧਿਆਣਾ)	500
ਸਮੂਹ ਸਟਾਫ ਸ.ਹ.ਸ.ਐਤੀਆਣਾ(ਲੁਧਿਆਣਾ)	500
ਸਮੂਹ ਸਟਾਫ ਸ.ਸ.ਸ.ਸ.ਸਾਹਨੇਵਾਲ(ਲੁਧਿਆਣਾ)	1100
ਸਮੂਹ ਸਟਾਫ ਸ.ਸ.ਸ.ਸ.ਪਮਾਲ (ਲੁਧਿਆਣਾ)	400
ਮਾ.ਹਮੀਰ ਸਿੰਘ ਸ਼ਹਿਣਾ	100
ਮਲਕੀਤ ਸਿੰਘ ਸ਼ਹਿਣਾ	100
ਜੈਲਦਾਰ ਮਲਕੀਤ ਸਿੰਘ ਸ਼ਹਿਣਾ	100
ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਪਟਿਆਲਾ	200

ਇਕਾਈ ਸਹਾਇਤਾ (ਬਠਿੰਡਾ)

ਗੁਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪੱਕਾ ਕਲਾਂ, ਮੈਂਬਰ ਇਕਾਈ ਬਠਿੰਡਾ (ਬੇਟੀ ਸਮਰੀਨ ਕੌਰ ਦੇ ਜਨਮ ਤੇ)	500
ਡਾ. ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ, ਸਿਵਲ ਹਸਪਤਾਲ, ਬਾਦਲ	500

ਕਾਕੋਰੀ ਕੇਸ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦ

9 ਅਗਸਤ 1925 ਦੀ ਰਾਤ। ਅਸਮਾਨ ਬੱਦਲਾਂ ਨਾਲ ਘਿਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਹਲਕੀ ਬੂੰਦਾ ਬਾਂਦੀ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਹਥਿਆਰਾਂ ਅਤੇ ਛੈਣੀ ਹਥੌੜਿਆਂ ਨਾਲ ਲੈਸ ਦਸ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਨੌਜਵਾਨ ਸਹਾਰਨਪੁਰ ਤੋਂ ਚੱਲੀ ਅੱਠ ਡਾਊਨ ਯਾਤਰੀ ਗੱਡੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਹਜਹਾਂਪੁਰ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਚੜ੍ਹ ਗਏ। ਅੱਜ ਉਹ ਆਪਣੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ, ਸਿਰ ਤੇ ਕੱਫਨ ਬੰਨ ਕੇ ਇੱਕ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਸਾਮਰਾਜ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਲਈ ਨਿਕਲ ਪਏ। ਉਹ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਦੇ ਰਸਤੇ ਤੇ ਸੀਨਾ ਤਾਣ ਕੇ ਚੱਲੇ ਸਨ। ਇਰਾਦੇ ਉੱਚੇ ਅਤੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਸਨ। ਮਨਸਾ-ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਲਈ ਸਰਕਾਰੀ ਖਜ਼ਾਨਾ ਲੁੱਟਣਾ ਸੀ। ਗੱਡੀ ਜਿਉਂ ਹੀ ਲਖਨਊ ਦੇ ਨੇੜੇ ਕਾਕੋਰੀ ਅਤੇ ਆਲਮ ਨਗਰ ਸਟੇਸ਼ਨ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਪਹੁੰਚੀ, ਜ਼ੰਜੀਰ ਖਿੱਚ ਕੇ ਖੜ੍ਹਾ ਲਈ ਗਈ। ਗਾਰਡ ਦੇ ਡੱਬੇ ਵਿੱਚੋਂ ਖਜ਼ਾਨੇ ਵਾਲਾ ਸੰਦੂਕ ਖਿੱਚ ਕੇ ਹੇਠਾਂ ਸਿੱਟ ਲਿਆ। ਕੁਲਹਾੜੇ ਨਾਲ ਵਾਰ ਕਰਕੇ ਸੰਦੂਕ ਦਾ ਮੂੰਹ ਖੋਲ੍ਹਿਆ, ਰੁਪਏ ਵਾਲੇ ਥੈਲੇ ਕੱਢ ਕੇ ਇੱਕ ਚਾਦਰ ਵਿੱਚ ਬੰਨ੍ਹ ਲਏ। ਦਸ ਮਿੰਟਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸਾਰਾ ਕੰਮ ਹੋ ਗਿਆ। ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਫਰਾਰ ਹੋ ਗਏ। ਕਾਕੋਰੀ ਦੀ ਇਹ ਰੇਲ ਡਕੈਤੀ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਹਕੂਮਤ ਨੂੰ ਸਿੱਧਾ ਚੈਲੇਂਜ ਸੀ। ਅਗਵਾਈ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ - ਦਲ ਦੇ ਨੇਤਾ ਰਾਮ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਬਿਸਮਲ ਅਤੇ ਖਜ਼ਾਨਾ ਤੋੜਨ ਵਿੱਚ ਮੁੱਖ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ - ਅਸ਼ਫਾਕ ਉੱਲਾ ਖਾਂ ਨੇ। ਬਾਕੀ ਸਾਥੀਆਂ ਨੇ ਹੋਰ ਡਿਊਟੀਆਂ ਨਿਭਾਈਆਂ। 26 ਸਤੰਬਰ 1925 ਦੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਬਰਤਾਨਵੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪੂਰੇ ਉੱਤਰੀ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਘਰਾਂ 'ਤੇ ਛਾਪੇ ਮਾਰੇ। 40 ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀਆਂ ਹੋਈਆਂ। ਭਾਰਤ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਰਸਾਲੇ 'ਪ੍ਰਤਾਪ' ਨੇ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀਆਂ ਦੀ **'ਦੇਸ਼ ਦੇ ਨਰ ਰਤਨ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ'** ਸਿਰਲੇਖ ਹੇਠ ਵਿਸਥਾਰਤ ਰਿਪੋਰਟ ਛਾਪੀ। ਦਲ ਦੇ ਨੇਤਾ ਰਾਮ ਪ੍ਰਸਾਦ ਬਿਸਮਿਲ ਦੀ ਭੀ ਆਪਣੇ ਘਰੋਂ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਹੋ ਗਈ। ਅਸ਼ਫਾਕ ਉੱਲਾ ਕੁੱਝ ਸਮੇਂ ਇੱਧਰ ਉੱਧਰ ਰੂਪੋਸ਼ ਰਹੇ, ਫਿਰ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਉਹਨੇ ਦੇ ਇੱਕ ਦੋਸਤ ਦੀ ਮੁਖਬਰੀ ਤੇ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਏ ਗਏ। ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਾਫੀ ਅੱਗੇ ਵਧ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਤੇ ਪੂਰਕ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵੱਖਰਾ ਕੇਸ ਚਲਾਇਆ ਗਿਆ। ਤਿੰਨ ਚਾਰ ਮਹੀਨੇ ਬਾਅਦ ਸਚਿੰਦਰ ਨਾਥ ਬਖਸ਼ੀ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਹੋਣ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਭੀ ਇਸ ਸਪਲੀਮੈਂਟਰੀ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨਾਲ ਜੋੜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਕਾਕੋਰੀ ਦਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਲਖਨਊ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਚੱਲਿਆ।



ਰਾਮ ਪ੍ਰਸਾਦ ਬਿਸਮਿਲ, ਅਸ਼ਫਾਕ ਉੱਲਾ ਖਾਂ, ਰਾਜੇਂਦਰ ਨਾਥ ਲਹਿੜੀ, ਠਾਕੁਰ ਰੌਸ਼ਨ ਸਿੰਘ

6 ਅਪ੍ਰੈਲ 1927 ਨੂੰ ਜੱਜ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ। ਪੂਰਾ ਫੈਸਲਾ 115 ਪੰਨਿਆਂ ਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਜ਼ਾ ਕੀਤੀ :

1. ਰਾਮ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਬਿਸਮਿਲ - ਫਾਂਸੀ, 2. ਰਾਜੇਂਦ੍ਰ ਨਾਥ ਲਹਿੜੀ - ਫਾਂਸੀ, 3. ਠਾਕੁਰ ਰੌਸ਼ਨ ਸਿੰਘ - ਫਾਂਸੀ, 4. ਸਚਿੰਦਰ ਨਾਥ ਸਨਿਆਲ - ਪੂਰਾ ਜੀਵਨ ਕਾਲਾ ਪਾਣੀ ਕੈਦ, 5. ਮਨਮਥ ਨਾਥ ਗੁਪਤ - ਕੈਦ (14 ਸਾਲ), 6. ਯੋਗੇਸ਼ ਚੰਦਰ ਚੈਟਰਜੀ - ਕੈਦ (10 ਸਾਲ), 7. ਗੋਬਿੰਦ ਚਰਨ ਕਾਰ - ਕੈਦ (10 ਸਾਲ), 8. ਮੁਕੰਦੀ ਲਾਲ - ਕੈਦ (10 ਸਾਲ), 9. ਰਾਮ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਖੱਤਰੀ - ਕੈਦ (10 ਸਾਲ), 10. ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਸਿਨਹਾ - ਕੈਦ (10 ਸਾਲ), 11. ਸੁਰੇਸ਼ ਚੰਦਰ ਭੱਟਾਚਾਰੀਆ - ਕੈਦ (7 ਸਾਲ), 12. ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਸ਼ਰਣ ਦੁਬਲਿਸ਼ - ਕੈਦ (7 ਸਾਲ), 13. ਰਾਮ ਦੁਲਾਰੇ ਤ੍ਰਿਵੇਦੀ - ਕੈਦ (5 ਸਾਲ), 14. ਪ੍ਰੇਮ ਕਿਸ਼ਨ ਖੰਨਾ - ਕੈਦ (5 ਸਾਲ), 15. ਰਾਮ ਨਾਥ ਪਾਂਡੇ - ਕੈਦ (5 ਸਾਲ), 16. ਪ੍ਰਣਵੇਸ਼ - ਕੈਦ (4 ਸਾਲ), 17. ਬਨਵਾਰੀ ਲਾਲ (ਇਕਬਾਲੀਆ ਗਵਾਹ) - ਕੈਦ (5 ਸਾਲ)

ਪੂਰਕ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਫੈਸਲਾ : 1. ਅਸ਼ਫਾਕ ਉੱਲਾ ਖਾਂ - ਫਾਂਸੀ, 2. ਸਚਿੰਦਰ ਨਾਥ ਬਖਸ਼ੀ - ਉਮਰ ਕੈਦ

ਫਾਂਸੀ : 1. ਰਾਮ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਬਿਸਮਿਲ : 19 ਦਸੰਬਰ 1927 ਨੂੰ ਗੋਰਖਪੁਰ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ, 2. ਠਾਕੁਰ ਰੌਸ਼ਨ ਸਿੰਘ, 21 ਦਸੰਬਰ 1927 ਨੂੰ ਅਲਾਹਾਬਾਦ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ, 3. ਰਾਜੇਂਦਰ ਨਾਥ ਲਹਿੜੀ, 17 ਦਸੰਬਰ 1927 ਨੂੰ ਗੌਂਡਾ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ, 4. ਅਸ਼ਫਾਕ ਉੱਲਾ ਖਾਂ, 19 ਦਸੰਬਰ 1927 ਨੂੰ ਫੈਜਾਬਾਦ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ

ਸ੍ਰੋਤ : ਪੁਸਤਕ 'ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੇ ਹਮਸਫਰ'

ਲੇਖਕ : ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹਿੰਦੀ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ **ਸੁਧੀਰ ਵਿਦਿਆਰਥੀ**

ਪਹਿਲੇ ਲਾਹੌਰ ਸਾਜਿਸ਼ ਕੇਸ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦ

ਇਹ ਕੇਸ 26 ਅਪ੍ਰੈਲ 1915 ਨੂੰ 65 ਗ਼ਦਰੀਆਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਚੱਲਿਆ ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ 49 ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ ਅਤੇ 16 ਗੁਪਤਵਾਸ। ਜਿਆਦਾ ਉਹ ਸਨ ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰਲੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਆਉਂਦਿਆਂ ਹੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਵਿਰੁੱਧ ਬਗਾਵਤ ਕਰਨ ਦਾ ਜੁਰਮ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਾਸਤੇ ਲਾਹੌਰ ਸੈਂਟਰਲ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ। ਮੇਜਰ ਇਰਵਨ ਐਲਿਸ ਅਤੇ ਰਾਏ ਬਹਾਦਰ ਸ੍ਰੀ ਨਰਾਇਣ ਤੇ ਅਧਾਰਿਤ ਡੀਫੈਂਸ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਐਕਟ ਤਹਿਤ ਬਣੇ ਸਪੈਸ਼ਲ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੇ ਇਹ ਕੇਸ ਸੁਣੇ। 13 ਸਤੰਬਰ, 1915 ਨੂੰ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾ ਦਿੱਤਾ – 24 ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ, 27 ਨੂੰ ਉਮਰ ਕੈਦ ਕਾਲੇ ਪਾਣੀ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਨੂੰ ਥੋੜ੍ਹੀਆਂ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਅਤੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਜਬਤ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਫਾਂਸੀਆਂ ਦਾ ਦਿਨ ਨੇੜੇ ਆਉਣ ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਮੱਚੀ ਹਲਚਲ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜਰ ਵਾਇਸਰਾਏ ਲਾਰਡ ਹਾਰਡਿੰਗ ਪੰਜਾਬ ਆਇਆ। ਉਸਨੇ 24 ਫਾਂਸੀ ਲੱਗਣ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ 17 ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਥਾਂ ਉਮਰ ਕੈਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। 7 ਦੀ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖੀ। 16 ਨਵੰਬਰ 1915 ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ-ਏ-ਮੌਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਇਹ ਸਾਰੇ 'ਗ਼ਦਰ ਦੀ ਗੂੰਜ' ਦੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਗਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਫਾਂਸੀਆਂ ਉੱਤੇ ਚੜ੍ਹਕੇ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ :

1. ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਰਾਭਾ
2. ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਗਣੇਸ਼ ਪਿੰਗਲੇ
3. ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਸਿਆਲਕੋਟੀ
4. ਜਗਤ ਸਿੰਘ ਸੁਰ ਸਿੰਘ ਵਾਲਾ
5. ਬਖਸ਼ੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲਵਾਲੀ
6. ਸੁਰੈਣ ਸਿੰਘ ਵੱਡਾ, ਗਿੱਲਵਾਲੀ
7. ਸੁਰੈਣ ਸਿੰਘ ਛੋਟਾ, ਗਿੱਲਵਾਲੀ

ਸ਼ਹੀਦ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਰਾਭਾ :

ਮੁੱਖ ਸੰਪਾਦਕ ਲਾਲਾ ਹਰਦਿਆਲ ਉਰਦੂ ਵਿੱਚ ਲਿਖਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਉਲਥਾ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਰਾਭਾ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਛਾਪੇ ਦੀ ਹੈਂਡ ਮਸ਼ੀਨ ਉਹ ਆਪਣੇ ਹੱਥੀਂ ਚਲਾਉਂਦਾ ਸੀ। ਸ਼ੁਰੂ-ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਯੁਗਾਂਤਰ ਆਸ਼ਰਮ ਦਾ ਸਾਰਾ ਕੰਮ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਿਰ ਤੇ ਹੀ ਰਿਹਾ। ਕਈ ਹਫਤੇ ਪਿੱਛੋਂ ਦੂਸਰੇ ਸਾਥੀ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਭੇਜੇ ਗਏ। ਉਸਨੂੰ ਦਿਨ ਰਾਤ



(ਸ਼ਹੀਦ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਰਾਭਾ)

ਆਰਾਮ ਦੀ ਕਦੀ ਨਾ ਸੁਝੀ, ਬਲਕਿ ਜਦ ਸੁਝਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਕੰਮ। ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਉਹ ਅਣਥੱਕ ਮਿਹਨਤੀ ਸੀ, ਓਨਾ ਹੀ ਫੁਰਤੀਲਾ ਵੀ ਸੀ।

ਬਾਬਾ ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਭਕਨਾ

(ਗ਼ਦਰ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਪ੍ਰਧਾਨ)

ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਸਮੇਂ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਮੰਨ ਲਈਆਂ ਪਰ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਜੱਜ ਨੇ ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਦਰਜ ਨਾ ਕੀਤਾ। ਉਸਨੇ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸਮਝਾ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਪਣਾ ਕੇਸ ਬਹੁਤ ਖਰਾਬ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਤੇ ਵੀ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣਾ ਬਿਆਨ ਨਹੀਂ ਬਦਲਿਆ ਅਤੇ ਸਾਰੀ ਜੁੰਮੇਵਰੀ ਆਪਣੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਲੈ ਲਈ। ਮਜ਼ਬੂਰ ਹੋ ਕੇ ਜੱਜ ਨੂੰ ਕਹਿਣਾ ਪਿਆ, ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ, ਅੱਜ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੀ ਕੋਈ ਵੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਮੰਨੀ, ਤੈਨੂੰ ਇਕ ਦਿਨ ਦਾ ਹੋਰ ਸਮਾਂ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ, ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੋਚ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਕੱਲ੍ਹ ਜੋ ਕੁੱਝ ਵੀ ਕਹਿਣਾ ਹੋਵੇ, ਕਹਿ ਦੇਵੀਂ। ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਾਰਾ ਦੋਸ਼ ਫਿਰ ਆਪਣੇ ਸਿਰ ਲੈ ਲਿਆ। ਉਸਦੀ ਇਸ ਬਹਾਦਰੀ ਤੇ ਸਾਰੇ ਕਾਇਲ ਹੋ ਗਏ।

ਭਾਈ ਪਰਮਾਨੰਦ

(ਪੁਸਤਕ 'The Story of My Life')

(ਸੁਣਵਾਈ ਮੌਕੇ ਖ਼ੁਦ ਹਾਜਰ)

ਆਓ ਜਾਦੂ ਸਿੱਖੀਏ

ਜੀਭ ´ਤੇ ਬਲਦੀ ਹੋਈ ਸਿਗਰਟ ਲਾਓ

ਲੋੜੀਂਦੀ ਸਮੱਗਰੀ : ਸਿਗਰਟ, ਬਾਲਣ ਲਈ ਤੀਲਾਂ ਦੀ ਡੱਬੀ ਅਤੇ ਬਰਫ ਦਾ ਇੱਕ ਟੁਕੜਾ

ਤਿਆਰੀ : ਬਰਫ਼ ਦੇ ਟੁਕੜੇ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਜੀਭ ਨੂੰ ਜਮਾਓ। ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਬਰਫ ਦਾ ਟੁਕੜਾ ਮੂੰਹ ਵਿੱਚ ਜੀਭ ´ਤੇ ਰੱਖੋ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਹ ਪਿਘਲ ਨਾ ਜਾਵੇ।

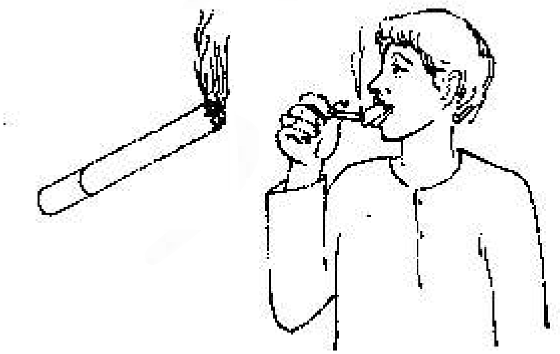
ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ : 1. ਸਿਗਰਟ ਲਓ ਅਤੇ ਬਾਲਣ ਤੀਲ ਦੀ ਮੱਦਦ ਨਾਲ ਉਸ ਨੂੰ ਬਾਲੋ।

2. ਸਿਗਰਟ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਜੀਭ ਤੇ ਲਗਾਓ। ਜੀਭ ਜਲੇਗੀ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਇਹ ਇਕੱਠ ਲਈ ਬਹੁਤ ਅਚੰਭੇ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਤਜ਼ਰਬੇ ਤੋਂ ਇਹ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਕਿ ਬਲਦੀ ਹੋਈ ਚੀਜ ਛੂਹਣ ਨਾਲ ਸਰੀਰ ਜਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।(ਨੋਟ: ਇਹੀ ਟ੍ਰਿੱਕ ਹਥੇਲੀ, ਉਂਗਲ ਆਦਿ ਤੇ ਵੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਭਾਗ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬਰਫ ਦੀ ਮੱਦਦ ਨਾਲ ਜਮਾ ਕੇ)

ਵਿਆਖਿਆ : ਜੀਭ ਜੰਮ ਚੁੱਕੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਸਿਗਰਟ ਗਰਮ ਮਹਿਸੂਸ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਨਾ ਹੀ ਜੀਭ ਜਲਦੀ ਹੈ।

ਸਾਵਧਾਨੀਆਂ : 1. ਸਿਗਰਟ ਨੂੰ ਜੀਭ ਨਾਲ ਲਾਉਣ ਸਮੇਂ ਬਹੁਤ ਸਾਵਧਾਨੀ ਵਰਤਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਜੀਭ ਦੇ ਆਮ ਤਾਪਮਾਨ ਤੇ ਵਾਪਸ ਪਰਤਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਟ੍ਰਿੱਕ ਕਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

2. ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਪੰਜ ਮਿੰਟ ਜੀਭ ਨੂੰ ਬਰਫ ਨਾਲ ਜਮਾਓ।



ਕਿਹੜੇ ਦਿਨ... ਕੀ?

7 ਨਵੰਬਰ :	ਮਹਾਨ ਰੂਸੀ ਇਨਕਲਾਬ (1917)
8 ਨਵੰਬਰ :	ਐਕਸਰੇ ਦੀ ਖੋਜ (1896)
14 ਨਵੰਬਰ :	ਬਾਲ ਦਿਵਸ
16 ਨਵੰਬਰ :	ਸ਼ਹੀਦ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਰਾਭਾ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਛੇ ਹੋਰ ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ (1915)
28 ਨਵੰਬਰ :	ਜਨਮ ਦਿਨ (ਫਰੈਡਰਿਕ ਏਂਗਲਜ) (1820) (ਵਿਸ਼ਵ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਚਿੰਤਕ ਕਾਰਲ ਮਾਰਕਸ ਦੇ ਸਾਥੀ)
1 ਦਸੰਬਰ :	ਵਿਸ਼ਵ ਏਡਜ਼ ਦਿਵਸ
2 ਦਸੰਬਰ :	ਕੌਮੀ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਰੋਕੂ ਦਿਵਸ
3 ਦਸੰਬਰ :	ਵਿਸ਼ਵ ਅਪਾਹਜ ਦਿਵਸ
9 ਦਸੰਬਰ :	ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਵਿਰੋਧੀ ਦਿਵਸ
10 ਦਸੰਬਰ :	ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿਵਸ
14 ਦਸੰਬਰ :	ਕੌਮੀ ਊਰਜਾ ਬਚਾਓ ਦਿਵਸ
17 ਦਸੰਬਰ :	ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਰਾਜਗੁਰੂ ਵੱਲੋਂ ਸਾਂਡਰਸ ਦਾ ਕਤਲ (1929)
22 ਦਸੰਬਰ :	ਭਾਰਤੀ ਗਣਿਤਦਾਨ ਰਾਮਾਨੁਜਨ ਦਾ ਜਨਮ (1887)
26 ਦਸੰਬਰ :	ਜਨਮ ਸ਼ਹੀਦ ਊਧਮ ਸਿੰਘ (1899)
26 ਦਸੰਬਰ :	ਜਨਮ ਮਾਓ-ਜੇ-ਤੁੰਗ (ਚੀਨ ਦੇ ਮਹਾਨ ਇਨਕਲਾਬੀ ਆਗੂ) (1893)

ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਲਈ ਸਹਾਇਤਾ

1. ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਆਗੂ ਸੁਖਚੈਨ ਥਾਂਦੇਵਾਲਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਪਤਨੀ ਸੁਖਜਿੰਦਰ ਕੌਰ ਥਾਂਦੇਵਾਲਾ ਵਾਸੀ ਫਰੀਦਕੋਟ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੇ ਬੇਟੇ ਹਰਬਜੋਤਵੀਰ ਥਾਂਦੇਵਾਲਾ ਦੇ ਜਨਮ ਦਿਨ ’ਤੇ 2000/-



ਹਰਬਜੋਤਵੀਰ ਥਾਂਦੇਵਾਲਾ

2. ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ, ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਡੀ.ਟੀ.ਐੱਫ. ਸੰਗਰੂਰ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਸਮਾਰੋਹ ਤੇ 500/-

ਪ੍ਰੋ. ਕਲਬੁਰਗੀ, ਦਾਭੋਲਕਰ, ਪੰਸਾਰੇ ਦੇ ਕਤਲਾਂ ਤੇ ਦਾਦਰੀ ਕਾਂਡ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਬੁਲੰਦ ਕਲਮਾਂ

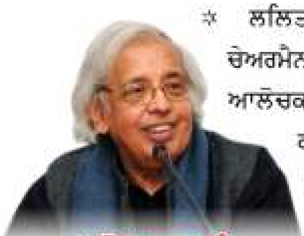
ਲਿਖਣ ਬੋਲਣ ਦੀ ਸੁਤੰਤਰਤਾ 'ਤੇ ਹੋ ਰਹੇ ਹਮਲਿਆਂ ਕਾਰਨ ਦੇਸ਼ ਭਰ ਦੇ ਲੇਖਕ ਚਿੰਤਾ ਅਤੇ ਚਿੰਤਨ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚੋਂ ਗੁਜ਼ਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਵਜੋਂ ਦੇਸ਼ ਭਰ ਦੇ ਲੇਖਕਾਂ ਨੇ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਪੁਰਸਕਾਰ ਵਾਪਸ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ 'ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਡੈਮੋਕਰੇਸੀ' ਅੰਦਰੋਂ ਉੱਠੀ ਵਿਰੋਧ ਦੀ ਇਸ ਆਵਾਜ਼ ਕਾਰਨ ਵੱਖ ਵੱਖ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਆਜ਼ਾਦ ਚਿੰਤਕਾਂ ਨੇ ਬਹੁ-ਭਾਂਤੀ ਭਾਰਤੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਬਾਰੇ ਕਲਮ ਚੁੱਕੀ ਹੈ।

...ਅਦਾਰਾ

☆ ਉੱਘੀ ਲੇਖਿਕਾ ਨਯਨਤਾਰਾ ਸਹਿਗਲ ਨੇ ਸਾਹਿਤ ਅਕਾਦਮੀ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਸਨਮਾਨ ਵਾਪਸ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ, "ਰਾਜ ਕਰਦੀ ਪਾਰਟੀ ਫਾਸ਼ੀਵਾਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਰੱਖਦੀ ਹੈ। ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਜੋ ਅੰਧ-ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ 'ਤੇ ਸਵਾਲ ਖੜੇ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਹਿੰਦੂਤਵ ਦੇ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਰੁਝਾਣਾਂ 'ਤੇ ਜੋ ਵੀ ਭਾਵੇਂ ਤਰਕ ਨਾਲ ਜਾਂ ਕਲਾ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਉਠਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਜੀਵਨ-ਸ਼ੈਲੀ ਅਤੇ ਖਾਣ-ਪੀਣ ਦੀਆਂ ਆਦਤਾਂ 'ਤੇ ਜੋ ਵੀ ਕੋਈ ਕਿੰਤੂ-ਪ੍ਰੰਤੂ ਕਰਦਾ, ਉਸ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਦਿੱਤੀਆ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ, ਅਤੇ ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਕਤਲ ਵੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।"


ਨਯਨਤਾਰਾ ਸਹਿਗਲ

☆ ਲਲਿਤ ਕਲਾ ਅਕਾਦਮੀ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਚੇਅਰਮੈਨ, ਹਿੰਦੀ ਦੇ ਨਾਮਵਰ ਕਵੀ ਅਤੇ ਆਲੋਚਕ ਅਸ਼ੋਕ ਵਾਜਪਾਈ ਨੇ ਦਾਦਰੀ ਕਾਂਡ ਅਤੇ ਤਰਕਸ਼ੀਲਾਂ ਦੇ ਕਤਲਾਂ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਵਿੱਚ ਸਾਹਿਤ ਅਕਾਦਮੀ ਐਵਾਰਡ ਮੋੜਿਆ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਬੋਲਣ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਜਿਊਣ ਦੇ ਹੱਕ ਉੱਪਰ ਮੰਡਰਾ ਰਹੇ ਖਤਰੇ, ਦੇਸ਼ ਅੰਦਰ ਵਾਪਰ ਰਹੀਆਂ ਨਾਗਵਾਰ ਘਟਨਾਵਾਂ ਉੱਪਰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਚੁੱਪ ਕਿਉਂ ਹਨ?"


ਅਸ਼ੋਕ ਵਾਜਪਾਈ

☆ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਭੁੱਲਰ ਨੇ ਸਾਹਿਤ ਅਕਾਦਮੀ ਪੁਰਸਕਾਰ ਵਾਪਸ ਕਰਦਿਆਂ ਆਖਿਆ, "ਕੁੱਝ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਸਾਡੇ ਸਮਾਜਕ ਖੇਤਰ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਸਾਹਿਤ ਅਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਨੂੰ ਜਿਵੇਂ ਗਿਣਮਿਥ ਕੇ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ, ਉਹ ਕਾਫੀ ਬੇਚੈਨ ਅਤੇ ਫਿਕਰਮੰਦ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸਾਹਿਤ, ਸਭਿਆਚਾਰ, ਬਹੁਭਾਂਤੀ ਕਲਾ, ਇਤਿਹਾਸ ਆਦਿ ਜਿਹੀਆਂ ਖ਼ੂਬਸੂਰਤ ਮਨੁੱਖੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਨੂੰ ਨਿੰਦਿਆ, ਭੰਡਿਆ ਤੇ ਕਰੂਪ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ। ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਨਵਾਂ ਵਰਤਾਰਾ ਨਹੀਂ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਸ ਪੱਖੋਂ ਨੇਕ-ਪਾਕ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਉਹ ਵੋਟਮੁਖੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਕਾਰਨ ਅਣਡਿੱਠ ਕਰ ਦਿੰਦੀਆਂ ਸਨ, ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਸਿੱਧੀਆਂ ਪ੍ਰੇਰਕ ਅਤੇ ਭਾਈਵਾਲ ਨਹੀਂ ਸਨ ਬਣਦੀਆਂ। ਹੁਣ ਇਹ ਗੱਲ ਵਧੇਰੇ ਹੀ ਵਧੇਰੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੁੰਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਨਾਂਹਮੁਖੀ ਹਨੇਰੀਆਂ ਤਾਕਤਾਂ ਇਹ ਕੁੱਝ ਐਲਾਨੀਆਂ ਅਮਲ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਵਰਤਮਾਨ ਹਾਕਮਾਂ ਦਾ ਅਣ-ਐਲਾਨਿਆ ਏਜੰਡਾ ਹੈ।"


ਗੁਰਬਚਨ ਭੁੱਲਰ

☆ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਨਾਵਲਕਾਰ ਸ਼ਸ਼ੀ ਦੇਸ਼ ਪਾਂਡੇ (ਪਦਮ ਸ੍ਰੀ) ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਸਾਹਿਤ ਅਕਾਦਮੀ ਦੀ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਕੌਂਸਲ ਤੋਂ ਅਸਤੀਫਾ ਦਿੰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ, "ਅਕਾਦਮੀ ਨੇ ਕਲਬੁਰਗੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਦਾਨਿਸ਼ਵਰਾਂ ਦੀਆਂ ਹੱਤਿਆਵਾਂ ਖਿਲਾਫ਼ ਖਾਮੋਸ਼ੀ ਧਾਰੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਅਕਾਦਮੀ ਇੱਕ ਮਤਾ ਪਾਸ ਕਰਕੇ ਅਜਿਹੀਆਂ ਹੱਤਿਆਵਾਂ ਅਤੇ ਹਮਲਿਆਂ ਖਿਲਾਫ਼ ਰੋਹ ਦਾ ਇਜ਼ਹਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਇਸ ਦੀ ਮੈਂਬਰੀ ਦਾ ਕੀ ਫ਼ਾਇਦਾ?"


ਸ਼ਸ਼ੀ ਦੇਸ਼ ਪਾਂਡੇ

☆ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਮਲਿਆਲਮ ਨਾਵਲਕਾਰ ਸੇਰਾ ਜੋਜ਼ੇਫ ਨੇ ਭਾਰਤੀ

ਸਾਹਿਤ ਅਕਾਦਮੀ ਐਵਾਰਡ ਮੋੜਦਿਆਂ ਇਹ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਦਿੱਤਾ "ਮੋਦੀ ਸਰਕਾਰ ਬਨਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਜੀਵਨ ਦੇ ਸਭ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਚਿੰਤਾਜਨਕ ਸਥਿਤੀ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਈ ਹੈ । ਦੇਸ਼ ਦੀ ਫਿਰਕੂ ਇਕਸੁਰਤਾ ਅਤੇ ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਲਈ ਭਾਰੀ ਖ਼ਤਰਾ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ।"


ਸੇਰਾ ਜੋਜ਼ਫ

✲ ਛੇ ਕੰਨੜ ਲੇਖਕਾਂ - ਵੀਰੰਨਾ ਮਦੀਵਲਾਰ, ਟੀ ਸਤੀਸ਼ ਜਾਵੜੇ ਗੌੜਾ, ਸੰਗਾਮੇਸ਼ ਮੀਨਾਸਿਨਕਈ, ਹਨੂਮੰਤ ਹਾਲੀਗੇਰੀ, ਸ੍ਰੀ ਦੇਵੀ ਵੀ ਮਲੂਰ ਅਤੇ ਚਿਦਾਨੰਦ ਸਾਲੀ ਨੇ ਕੰਨੜ ਸਾਹਿਤ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਨੂੰ ਸਾਹਿਤ ਅਕਾਦਮੀ ਪੁਰਸਕਾਰ ਵਾਪਸ ਕੀਤੇ ।

(ਇਹ ਸਨਮਾਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੇਖਕਾਂ ਨੂੰ 22 ਨਵੰਬਰ 2011 ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸੀ । ਇਸੇ ਸਮਾਗਮ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੋ. ਕਲਬੁਰਗੀ ਨੂੰ 'ਨਰੁਪਾਤੁੰਗਾ ਪ੍ਰਸ਼ਸਤੀ ਸਨਮਾਨ' ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ)

✲ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹਿੰਦੀ ਲੇਖਕ ਉਦੈ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਸਾਹਿਤ ਅਕਾਦਮੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਇਨਾਮ ਦੀ ਨਕਦ ਰਾਸ਼ੀ ਅਤੇ ਸਨਮਾਨ ਪੱਤਰ ਵਾਪਸ ਕੀਤਾ ।

✲ ਉਰਦੂ ਨਾਵਲਕਾਰ ਰਹਿਮਾਨ ਅੱਬਾਸ ਨੇ ਪ੍ਰੋ. ਕੁਲਬਰਗੀ ਦੇ ਹੱਕ 'ਚ ਨਿੱਤਰਦਿਆਂ ਭਾਰਤੀ ਸਾਹਿਤ ਅਕਾਦਮੀ ਐਵਾਰਡ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਮਹਾਂਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ ਉਰਦੂ ਸਾਹਿਤ ਅਕਾਦਮੀ ਐਵਾਰਡ ਵਾਪਸ ਕਰਨ 'ਚ ਦੇਰ ਨਹੀਂ ਲਾਈ।

✲ ਮਲਿਆਲਮ ਕਵੀ ਕੇ ਸਚਿਦਾਨੰਦਨ ਨੇ ਅਕਾਦਮੀ ਦੀ ਗਵਰਨਿੰਗ ਕੌਂਸਲ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਬੋਰਡ ਅਤੇ ਵਿੱਤੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਸਾਰੇ ਅਹੁਦਿਆਂ ਤੋਂ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ। ਲੇਖਕ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਹਿਤ ਅਕਾਦਮੀ ਲੇਖਕ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਨਾਲ ਖੜੋਣ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਬੋਲਣ ਦੀ ਅਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਅਵਾਜ਼ ਬੁਲੰਦ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਨਾਕਾਮ ਰਹੀ ਹੈ।


ਕੇ. ਸਚਿਦਾਨੰਦਨ

✲ ਮਲਿਆਲਮ ਕਹਾਣੀਕਾਰ ਪੀ.ਕੇ. ਪਰਾਕਾਦੇਵੂ ਨੇ ਵੀ ਰੋਸ ਵਜੋਂ ਅਕਾਦਮੀ ਦੀ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਛੱਡਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ।

✲ ਉੱਘੇ ਪੰਜਾਬੀ ਨਾਟਕਕਾਰ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਔਲਖ ਨੇ ਸਾਹਿਤ ਅਕਾਦਮੀ ਐਵਾਰਡ ਮੋੜਦਿਆਂ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਕੀਤਾ, "ਕਲਬੁਰਗੀ ਅਤੇ ਦਾਭੋਲਕਰ ਦੀਆਂ ਹੱਤਿਆਵਾਂ ਸਾਬਤ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਅੰਦਰ ਤਰਕ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਬੰਦ ਕਰਨ ਦੇ ਯਤਨ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ । ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਖਾਮੋਸ਼ੀ ਨਾਲ ਇਹਨਾਂ ਤਾਕਤਾਂ ਨੂੰ ਹੱਲਾਸ਼ੇਰੀ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ।"


ਅਜਮੇਰ ਔਲਖ

✲ ਪੰਜਾਬੀ ਨਾਟਕਕਾਰ ਆਤਮਜੀਤ ਨੇ ਸਾਹਿਤ ਅਕਾਦਮੀ ਐਵਾਰਡ ਮੋੜਦਿਆਂ ਕਿਹਾ, "ਅਜਿਹੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਚੁੱਪ ਰਹਿ ਕੇ ਝੱਲਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਬੋਲਣ ਤੇ ਲਿਖਣ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਵਿਰੁੱਧ ਹੱਲਾ ਬੋਲਣ ਵਾਲਿਆਂ ਖਿਲਾਫ਼ ਕਾਰਵਾਈ ਨਾ ਕਰਨ ਦੇ ਰੋਸ ਵਜੋਂ ਉਹ ਪੁਰਸਕਾਰ ਵਾਪਸ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।"

✲ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਕਹਾਣੀਕਾਰ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਨੇ ਪੁਰਸਕਾਰ ਵਾਪਸ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ : "ਮੈਂ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਸਥਾਪਤੀ ਦੇ ਧੱਕੇ ਅਤੇ ਜ਼ੁਲਮ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਲਿਖਿਆ ਅਤੇ ਬੋਲਿਆ ਹੈ। ਕੁਝ ਸਾਹਿਤਕਾਰਾਂ ਦੋਸਤਾਂ ਨੇ ਵਧਦੇ ਧਾਰਮਿਕ ਆਂਤੰਕ ਅਤੇ ਅਗਾਂਹਵਧੂ ਲੇਖਕਾਂ ਦੇ ਕਤਲਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਆਵਾਜ਼ ਬੰਦ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪਣੇ ਸਾਹਿਤ ਅਕਾਦਮੀ ਪੁਰਸਕਾਰ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਫਿਰ ਹੁਣ ਮੈਂ ਚੁੱਪ ਕਿਵੇਂ ਰਹਾਂ।


ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ

✲ ਕੰਨੜ ਲੇਖਕ ਅਰਵਿੰਦ ਮਲਗੱਟੀ ਨੇ ਰੋਸ ਵਜੋਂ ਭਾਰਤੀ ਸਾਹਿਤ ਅਕਾਦਮੀ ਦੀ ਜਨਰਲ ਕੌਂਸਲ ਤੋਂ ਅਸਤੀਫਾ ਦਿੱਤਾ ।

✲ ਮੁੰਬਈ ਦੇ ਕਵੀ ਅਤੇ ਆਲੋਚਕ ਆਦਿਲ ਜੁੱਸਾਵਾਲਾ, ਅਮਨ ਸੇਠੀ, ਗੁਜਰਾਤ ਦੇ ਗਣੇਸ਼ ਡੇਵੀ ਨੇ ਸਾਹਿਤ ਅਕਾਦਮੀ ਪੁਰਸਕਾਰ ਵਾਪਸ ਕੀਤੇ ।

✲ ਉੱਘੀ ਪੰਜਾਬੀ ਨਾਵਲਕਾਰ ਅਤੇ ਕਹਾਣੀਕਾਰ ਦਲੀਪ ਕੌਰ ਟਿਵਾਣਾ ਨੇ ਪਦਮ ਸ੍ਰੀ ਐਵਾਰਡ ਮੋੜਿਆ । ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਕੇਂਦਰ ਨੂੰ ਭੇਜੇ ਪੱਤਰ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ, "ਹੱਕ ਅਤੇ ਸੱਚ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਉਠਾਉਣ


ਦਲੀਪ ਕੌਰ ਟਿਵਾਣਾ

ਵਾਲੇ ਲੇਖਕ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦੇਣਾ ਸ਼ਰਮਸਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ । ਇਸ ਲਈ ਰੋਸ ਵਜੋਂ ਮੈਂ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ 2004 ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਪਦਮ ਸ੍ਰੀ ਐਵਾਰਡ ਵਾਪਸ ਕਰਦੀ ਹਾਂ।"

* ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਕਹਾਣੀਕਾਰ ਮੋਹਨ ਭੰਡਾਰੀ ਨੇ ਸਾਹਿਤ ਅਕਾਦਮੀ ਪੁਰਸਕਾਰ, ਇਕਬਾਲ ਰਾਮੂਵਾਲੀਆ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ ਵੱਲੋਂ ਮਿਲਿਆ ਸਰਵੋਤਮ ਪੁਸਤਕ ਪੁਰਸਕਾਰ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕ ਮੇਘ ਰਾਜ ਮਿੱਤਰ ਨੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕ ਪੁਰਸਕਾਰ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਆਲੋਚਕ ਸੁਰਜੀਤ ਬਰਾੜ ਨੇ ਵੀ ਸਟੇਟ ਪੁਰਸਕਾਰ ਰੋਸ ਵਜੋਂ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ।


ਇਕਬਾਲ ਰਾਮੂਵਾਲੀਆ

* ਸ਼ਹੀਦ-ਏ-ਆਜ਼ਮ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਉੱਪਰ ਕਾਫੀ ਕੰਮ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਚਮਨ ਲਾਲ ਨੇ 2002 ਵਿੱਚ ਮਿਲਿਆ ਅਨੁਵਾਦ ਦਾ ਭਾਰਤੀ ਸਾਹਿਤ ਅਕਾਦਮੀ ਸਨਮਾਨ ਵਾਪਸ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

* ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਨਾਵਲਕਾਰ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸੜਕਨਾਮਾ, ਉੱਘੇ ਕਵੀ ਦਰਸ਼ਨ ਬੁੱਟਰ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਗ਼ਜ਼ਲਗੋ ਜਸਵਿੰਦਰ ਨੇ ਸਾਹਿਤ ਅਕਾਦਮੀ ਪੁਰਸਕਾਰ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ। ਬਿਆਨਾਂ ਅਤੇ ਸਾਹਿਤ ਅਕਾਦਮੀ ਨੂੰ ਲਿਖੇ ਪੱਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਕਿਹਾ, "ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਗਾਂਹਵਧੂ ਸੋਚ ਵਾਲੇ ਲੇਖਕਾਂ ਨੂੰ ਗਿਣ ਮਿਥ ਕੇ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ, ਉਹ ਨਿੰਦਣਯੋਗ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਮੂਕ ਦਰਸ਼ਕ ਬਣ ਕੇ ਨਹੀਂ ਵੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਹਕੂਮਤ ਸਭ ਕੁੱਝ ਚੁੱਪ ਚਾਪ ਵੇਖ ਰਹੀ ਹੈ । ਕਲਬੁਰਗੀ ਅਤੇ ਦਾਭੋਲਕਰ ਦੀਆਂ ਹੱਤਿਆਵਾਂ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਾਹਿਤਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਝੰਜੋੜਿਆ ਹੈ ।"


ਬਲਦੇਵ ਸੜਕਨਾਮਾ

* ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਕਵੀ ਸੁਰਜੀਤ ਪਾਤਰ ਨੇ ਸਾਹਿਤ ਅਕਾਦਮੀ ਪੁਰਸਕਾਰ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਦੇ ਪਲਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਲੇਖ ਰਾਹੀਂ ਇੰਝ ਚਿਤਰਿਆ, "ਇਹ ਸਨਮਾਨ ਮੋੜਦਿਆਂ ਮੇਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨਮ ਹਨ । ਪਰ ਇਹ ਨਮੀ ਕਰੋੜਾਂ ਅੱਖਾਂ ਦੀ ਨਮੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਲਈ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਿਆਜਨ ਆਪਣੇ ਭਲੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਲਈ ਕੋਹੇ ਗਏ ਤੇ ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਤਿਆਰੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਨੇਤਾਵਾਂ ਦੀ ਆੜ ਵਿੱਚ ਲੁਕ ਗਏ । ਅੱਖਾਂ ਦੀ ਨਮੀ ਦੇ ਇਸ ਪਲ ਇਹ ਵੀ ਸੋਚ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅਜਾਈ ਨਹੀਂ ਜਾਵੇਗੀ ਇਹ :

ਮਹਾਂ ਦਰਿਆ ਹੈ ਇਹ ਤੂੰ ਐਵੇਂ ਨਾ ਸਮਝੀਂ
ਮਨੁੱਖੀ ਹੰਝੂਆਂ ਦੀ ਇਸ ਨਦੀ ਨੂੰ
ਤੇਰਾ ਖ਼ੰਜਰ ਨਹੀਂ, ਮੇਰਾ ਲਹੂ ਹੀ
ਭਲਕ ਦਾ ਰਾਹ ਦੱਸੇਗਾ ਨਦੀ ਨੂੰ

ਇਹ ਇਨਾਮ ਮੈਂ ਇਸ ਲਈ ਮੋੜ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕਿਉਂ ਕਿਸੇ ਨੇਤਾ ਦਾ ਇੱਕੋ ਬਿਆਨ ਸਾਡੀਆਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਾੜ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਭੜਕੀ ਹੋਈ ਭੀੜ ਸਾਡੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਸਤਰਾਂ ਨੂੰ ਮਿਧਦੀ ਹੋਈ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਖ਼ੂਨ ਦੀ ਪਿਆਸੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਸਾਡੇ ਅੱਖਰਾਂ ਦੀ ਲੋਅ ਕੁੱਝ ਹੋਰ ਵਧੇ । ਅਸੀਂ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੁੱਝ ਹੋਰ ਆਪਣੀ ਰਤ ਬਾਲੀਏ ।"


ਸੁਰਜੀਤ ਪਾਤਰ

* 94 ਬੰਗਾਲੀ ਲੇਖਕਾਂ ਨੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਤੋਂ ਦਖਲ ਮੰਗਿਆ : ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਦੇ 94 ਲੇਖਕਾਂ ਅਤੇ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀਆਂ ਨੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਪ੍ਰਣਬ ਮੁਖਰਜੀ ਨੂੰ ਪੱਤਰ ਲਿਖ ਕੇ ਦਾਦਰੀ ਹੱਤਿਆ ਕਾਂਡ ਅਤੇ ਤਰਕਸ਼ੀਲਾਂ 'ਤੇ ਹਮਲਿਆਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਦੇਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ । ਪੱਤਰ 'ਤੇ ਦਸਤਖਤ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ –

ਕਵੀ ਸ਼ੰਖ ਘੋਸ, ਨਰਿੰਦਰ ਨਾਥ ਚੱਕਰਵਰਤੀ, ਆਰਥਿਕ ਮਾਹਿਰ ਅਸ਼ੋਕ ਮਿੱਤਰਾ ਅਤੇ ਅਮੀਆ ਬਾਗਚੀ, ਥੀਏਟਰ ਤੇ ਫਿਲਮ ਅਦਾਕਾਰ ਕੌਸ਼ਿਕ ਸੈਨ, ਲੇਖਕ ਨਵਨੀਤਾ ਦੇਬ ਸੈਨ, ਬਾਨੀ ਬਾਸੂ, ਸਿਰਸੇਂਦੂ ਮੁਖਰਜੀ, ਸਮਰੇਸ਼ ਮਜੂਮਦਾਰ, ਥੀਏਟਰ ਹਸਤੀ ਰੁਦਰ ਪ੍ਰਸਾਦ, ਸੇਨ ਗੁਪਤਾ ਅਤੇ ਪੇਂਟਰ ਵਾਸਿਪ ਕਪੂਰ ।

* 17 ਸਾਲਾਂ ਲੇਖਿਕਾ ਰੀਆ ਵਿਤਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਰਾਜਸਥਾਨੀ ਲੇਖਕ ਨੰਦ ਭਾਰਦਵਾਜ ਨੇ ਸਾਹਿਤ ਅਕਾਦਮੀ ਪੁਰਸਕਾਰ ਮੋੜਿਆ ।

* ਉੱਘੇ ਕਵੀ ਕੇ.ਕੇ. ਦਾਰੂਵਾਲਾ ਨੇ ਸਾਹਿਤ ਅਕਾਦਮੀ ਐਵਾਰਡ ਅਤੇ ਚਰਚਿਤ ਬੰਗਲਾ ਕਵਿੱਤਰੀ ਮੰਦਾਕ੍ਰਾਤਾ ਸੇਨ ਨੇ ਗੋਲਡਨ ਜੁਬਲੀ ਵਿਸ਼ੇਸ ਸਾਹਿਤ ਅਕਾਦਮੀ ਯੰਗ ਰਾਈਟਰਜ ਐਵਾਰਡ ਵਾਪਸ ਕੀਤਾ ।

* ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਵਧ ਰਹੇ ਕੱਟੜਵਾਦ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸਿੱਧ

ਨੌਜਵਾਨ ਨਾਵਲਕਾਰ, ਕਹਾਣੀਕਾਰ ਪ੍ਰਗਟ ਸਤੌਜ ਨੇ ਭਾਰਤ ਸਾਹਿਤ ਅਕਾਦਮੀ ਦਾ ਯੁਵਾ ਪੁਰਸਕਾਰ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ।

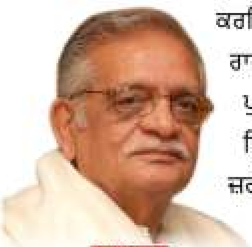
☆ ਮਸ਼ਹੂਰ ਉਰਦੂ ਸ਼ਾਇਰ ਮੁਨੱਵਰ ਰਾਣਾ ਨੇ ਇੱਕ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਸਮੇਤ ਰੋਸ ਪ੍ਰਗਟਾਉਂਦਿਆਂ ਅਕਾਦਮੀ ਪੁਰਸਕਾਰ ਵਾਪਸ ਕੀਤਾ। ਬਨਾਰਸ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਰਹਿ ਚੁੱਕੇ ਹਿੰਦੀ ਲੇਖਕ ਤੇ ਤੇਲਗੂਅਨੁਵਾਦਕ ਕਾਸ਼ੀਨਾਥ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਾਹਿਤ ਅਕਾਦਮੀ ਪੁਰਸਕਾਰ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ।


ਮੁਨੱਵਰ ਰਾਣਾ

☆ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸ਼ਾਇਰ ਸਕਰਿਪਟ ਲੇਖਕ ਅਤੇ ਗੀਤਕਾਰ ਜਾਵੇਦ ਅਖਤਰ ਨੇ ਵੀ ਸਾਹਿਤ ਅਕਾਦਮੀ ਅਵਾਰਡ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਨਿੱਤਰ ਆਏ ਹਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇਸ਼ ਅੰਦਰ ਵਿਰੋਧੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਉੱਪਰ ਹੋ ਰਹੇ ਹਮਲਿਆਂ ਦੀ ਨਿੰਦਾ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਘੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ ਸਾਡੇ ਸਮਾਜ ਤੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਅਜਿਹੀ ਉਮੀਦ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਮੈਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਸੁਣੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹੋਣੀਆਂ ਪਰ ਸਾਡੇ ਸਮਾਜ ਅੰਦਰ ਨਹੀਂ ਜੋ ਸਾਡੇ ਇੱਥੇ ਵਾਪਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਉਸ ਉੱਪਰ ਕੋਈ ਫ਼ਖ਼ਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ।


ਜਾਵੇਦ ਅਖਤਰ

☆ ਦਾਦਾ ਸਾਹਿਬ ਫਾਲਕੇ ਪੁਰਸਕਾਰ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਤ ਹਿੰਦੀ ਫਿਲਮਾਂ ਦੇ ਮਸ਼ਹੂਰ ਗੀਤਕਾਰ ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਨੇ ਪੁਰਸਕਾਰ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਾਹਿਤਕਾਰਾਂ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਲੇਖਕ ਕਿਹੜੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਕਰਨਗੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਪੁਰਸਕਾਰ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਜ਼ਰੀਆ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਲੇਖਕ ਕਿਉਂ ਰਾਜਨੀਤੀ ਕਰਨਗੇ, ਲੇਖਕ ਤਾਂ ਸਮਾਜ ਦੀ ਜ਼ਮੀਰ ਸੰਭਾਲਣ ਵਾਲੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਪੁਰਸਕਾਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਇਹ ਪੁਰਸਕਾਰ ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਕਰਨਾ ਇੱਕ ਵਿਰੋਧ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਦੀ ਅਜ਼ਾਦੀ ਬਾਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਦੇਸ਼ 'ਚ ਪਹਿਲਾਂ ਅਜਿਹਾ ਮਹੌਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਨਾਂਅ ਪੁੱਛਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਧਰਮ ਪੁੱਛਿਆ ਜਾਵੇ। ਹੱਤਿਆਵਾਂ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਦੌਰ ਬਾਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਸਾਹਿਤ ਅਕਾਦਮੀ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਸਰਕਾਰ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕਲਿਆ ਹੋਇਆ ਦੋਸ਼ ਹੈ।


ਗੁਲਜ਼ਾਰ

☆ ***150 ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਲੇਖਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਭਾਰਤੀ ਲੇਖਕਾਂ ਦੀ ਹਮਾਇਤ :*** ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਕਿਊਬੇਕ ਸਿਟੀ ਵਿੱਚ ਪੈਨ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਦੀ 81ਵੀਂ ਕਾਂਗਰਸ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਵਾਲੇ 150 ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਲੇਖਕਾਂ ਨੇ ਜਾਰੀ ਇੱਕ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਲੇਖਕਾਂ ਅਤੇ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਇੱਕਜੁੱਟਤਾ ਪ੍ਰਗਟਾਈ ਹੈ ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀਆਂ, ਲੇਖਕਾਂ ਦੇ ਕਤਲਾਂ, ਫਿਰਕਾਪ੍ਰਸਤੀ, ਫਾਸ਼ੀਵਾਦ ਖਿਲਾਫ਼ ਆਪਣਾ ਵਿਰੋਧ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਲਈ ਵੱਕਾਰੀ ਪੁਰਸਕਾਰ ਵਾਪਸ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਪੈਨ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜੋਹਨ ਰਾਲਸਟੋਨ ਨੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੂੰ ਲਿਖੇ ਪੱਤਰ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ: ਕਿਊਬੇਕ ਵਿੱਚ ਸਾਡੀ ਸਲਾਨਾ ਕਾਂਗਰਸ ਵਿੱਚ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਐਮ.ਐਮ. ਕਲਬੁਰਗੀ ਦੀ ਹੱਤਿਆ 'ਤੇ ਡੂੰਘੀ ਚਿੰਤਾ ਪ੍ਰਗਟਾਈ ਹੈ। ਇਸ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਮੰਚ ਤੋਂ ਇਹਨਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਲੇਖਕਾਂ, ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰੇ। ਸਰਕਾਰ ਕਲਬੁਰਗੀ, ਦਾਭੋਲਕਰ ਅਤੇ ਪੰਸਾਰੇ ਦੀਆਂ ਹੱਤਿਆਵਾਂ ਦੀ ਨਿਰਪੱਖ ਜਾਂਚ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਵੇ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦਿਵਾਏ। ਸਾਹਿਤ ਅਕਾਦਮੀ ਪੁਰਸਕਾਰ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਿਤ ਪ੍ਰੋ. ਕਲਬੁਰਗੀ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਬਾਅਦ ਅਕਾਦਮੀ ਨੇ ਚੁੱਪ ਧਾਰ ਰੱਖੀ। ਜਦ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਵਿਰੋਧ ਪ੍ਰਗਟਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਅਸਤੀਫੇ ਦਿੱਤੇ ਤੇ ਲੇਖਕਾਂ ਨੇ ਪੁਰਸਕਾਰ ਮੋੜੇ। ਪੈਨ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਨੇ ਪੁਰਸਕਾਰ ਮੋੜਨ ਵਾਲਿਆਂ ਅਤੇ ਅਕਾਦਮੀ ਜਾਂ ਇਸ ਦੀ ਗਵਰਨਿੰਗ ਕੌਂਸਲ ਤੋਂ ਅਸਤੀਫੇ ਦੇਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸਲਾਮ ਕੀਤਾ ਹੈ।


ਜੋਹਨ ਰਾਲਸਟਨ

ਸਰੋਤ : ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰਾਜ, ਕੌਮੀ ਅਤੇ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਪੱਧਰ ਦੇ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟਿੰਗ

ਬਾਲ ਕੋਨਾ



ਵਿਗਿਆਨਕ ਬੁਝਾਰਤਾਂ

1) ਗੈਸ ਸਾਹ ਰਾਹੀਂ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ
ਉਸ ਨੂੰ ਆਕਸੀਜਨ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ
ਅਣਗਿਣਤ ਦਰੱਖਤ ਛੱਡਦੇ ਰੋਜ
ਦੱਸੋ ਕਿਸਨੇ ਕੀਤੀ ਇਸਦੀ ਖੋਜ?

2) ਦਾਦਾ ਜੀ ਦਾ ਸਾਥੀ ਨਿਆਰਾ
ਰੇਡੀਓ ਹੈ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰਾ
ਸਵੇਰੇ ਸ਼ਾਮ ਸੁਣਦੇ ਹਰ ਰੋਜ
ਦੱਸੋ ਕਿਸਨੇ ਕੀਤੀ ਇਸਦੀ ਖੋਜ ?

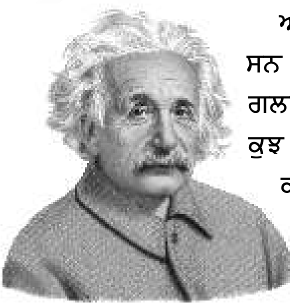
3) ਕਿੰਨੀਆਂ ਹੀ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ
ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਭੇਸ਼
ਸਭ ਤੋਂ ਛੋਟਾ
ਦੱਸੋ ਕਿਹਡਾ ਦੇਸ਼?

4) ਦੋਵੇਂ ਕਾਰਬਨ ਦੇ ਕੁਦਰਤੀ ਰੂਪ
ਇੱਕ ਬੜਾ ਸੋਹਣਾ ਦੂਜਾ ਕਰੂਪ?

5) ਸੂਰਜ ਸਾਡੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਗਤੀਸੀਲ ਬਣਾਵੇ
ਕਿਹਡੀ ਪਰਤ ਖਤਰਨਾਕ ਕਿਰਨਾਂ ਤੋਂ ਬਚਾਵੇ?

ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਕੌਸ਼ਲ
(9417636255)

ਆਈਨਸਟਾਈਨ ਦਾ ਕਥਨ



ਆਈਨਸਟਾਈਨ ਕਿਹਾ ਕਰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਜਿਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਕਦੇ ਗਲਤੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ, ਉਸ ਨੇ ਕਦੇ ਕੁਝ ਨਵਾਂ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਉਹਨਾਂ ਇੱਕ ਵਾਰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਕਿ ਦੋ ਚੀਜਾਂ ਦੀ ਸੀਮਾ ਦਾ ਕੋਈ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਇੱਕ ਬ੍ਰੈਹਮੰਡ ਦੀ ਸੀਮਾ ਤੇ ਦੂਸਰਾ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਮੂਰਖਤਾ ਦੀ ਹੱਦ। ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਮੈਂ ਪਹਿਲੇ ਤੱਥ ਬਾਰੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਪੱਕੀ ਤਰਾਂ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਮੂਰਖਤਾ ਦਾ ਕੋਈ ਹੱਦ ਬੰਨਾ ਨਹੀਂ।

ਸਮੇਂ ਦੀ ਸੰਭਾਲ

ਲੰਘ ਜਾਂਦੇ ਦਿਨ ਤੇ ਮਹੀਨੇ, ਫਿਰ ਸਾਲ ਓਏ,
ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲ ਲੈ, ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲ ਓਏ।
ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਲੰਘ ਗਿਆ, ਮੁੜ ਕੇ ਨਾ ਆਵਣਾ ,
ਰਹਿ ਗਿਆ ਜੇ ਫਾਡੀ, ਫੇਰ ਪਊ ਪਛਤਾਵਣਾ ,
ਰੁਕਣਾ ਨਹੀਂ ਚੱਲੂ ਏਹ ਤਾਂ, ਆਪਣੀ ਹੀ ਚਾਲ ਓਏ,
ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲ ਲੈ ਤੂੰ.........।

ਐਸ਼ਾਂ ਛੱਡ, ਨੀਂਦਰਾਂ ਨੂੰ, ਪੈਂਦਾ ਏ ਤਿਆਗਣਾ ,
ਤਪੱਸਿਆ ਪੜਾਈ, ਪੈਂਦਾ ਦਿਨੇ ਰਾਤ ਜਾਗਣਾ ,
ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਬਣਾਉਣੀ ਏਨਾ, ਰੱਖੀ ਤੂੰ ਖਿਆਲ ਓਏ,
ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲ ਲੈ ਤੂੰ......।

ਜਿਹੜੇ ਬੱਚੇ ਸਮੇਂ ਦੀ, ਰਮਜ ਤਾਈਂ ਬੁੱਝ ਗਏ,
ਚੱਲੇ ਸਮੇਂ ਨਾਲ ਉਹ ਨੇ, ਮੰਜਿਲਾਂ ਤੇ ਪੁੱਜ ਗਏ,
ਜਿੱਤ ਗਏ ਨੇ ਬਾਜੀ, ਪੂਰੀ ਘਾਲਣਾ ਨੂੰ ਘਾਲ ਓਏ,
ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲ ਲੈ ਤੂੰ........।

ਮਾਰਦੇ ਨੇ ਧੱਕੇ ਜੋ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਧੱਕੇ ਮਾਰਦਾ,
ਕਦਰਦਾਨਾਂ ਨੂੰ ਜਸਵੰਤ ਏਹੇ ਤਾਰਦਾ,
ਗੁੱਡੀਆਂ ਚੜਾ ਕੇ, ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਮਾਲਾ-ਮਾਲ ਓਏ,
ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲ ਲੈ ਤੂੰ, ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲ ਓਏ।

ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਸਰਾਭਾ (94637-47345)

ਪਿਛਲੇ ਅੰਕ ਦੀਆਂ ਬੁਝਾਰਤਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰ :

1. ਨੀਲ ਆਰਮਸਟਰਾਂਗ
2. ਹਾਈਡਰੋਜਨ, ਆਕਸੀਜਨ
3. 365 ਦਿਨ
4. ਥਾਮਸ ਅਲਵਾ ਏਡੀਸਨ
5. ਉੱਤਰੀ ਧਰੁਵ ਤੇ ਦੱਖਣੀ ਧਰੁਵ

ਬੱਚੇ ਅੱਕਦੇ ਇਸ ਕਰਕੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਜੋ ਕੁਝ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ ਕਰਨ ਲਈ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਹ ਸਾਰੇ ਦਾ ਸਾਰਾ ਅਰਥਹੀਣ ਤੇ ਨੀਰਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਬੱਚਿਆਂ ਕੋਲੋਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਉਮੀਦਾਂ ਅਕਸਰ ਸੀਮਤ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਯਾਦਦਾਸ਼ਤ, ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਤੇ ਗੁਣ ਅਸੀਮ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ***...ਜੌਨ ਹੋਲਟ***

ਡਾ. ਦਾਭੋਲਕਰ, ਪ੍ਰੋ. ਕੁਲਬਰਗੀ ਤੇ ਗੋਵਿੰਦ ਪੰਸਾਰੇ



ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਜੋ ਕੁਝ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਇੱਕ ਸਾਹਿਤਕਾਰ, ਇੱਕ ਕਲਾਕਾਰ ਉਸ ਵੱਲੋਂ ਅੱਖਾਂ ਨਹੀਂ ਮੀਟ ਸਕਦਾ ਤੇ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤਾ ਕੁਝ ਐਸਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜੋ ਮਨੁੱਖੀ ਕੀਮਤਾਂ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਨੂੰ ਅਨੁਕੂਲ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਇੱਕ ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਦੀ ਕਲਮ, ਚਿੱਤਰਕਾਰ ਦਾ ਬੁਰਸ ਅਤੇ ਨਾਟ ਕਲਾਕਾਰੀ ਦੀ ਮੰਚ ਕਲਾ ਅਸਰਦਾਰ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਮੈਦਾਨ ਵਿੱਚ ਆਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਜੋ ਕੁਝ ਕਰਨਾ ਹੈ ਖੁੱਲ ਕੇ ਕਰਾਂਗੇ ,
ਜੋ ਕੁਝ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਹਾਂਗੇ।

ਗੁਰਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ (ਅਪ੍ਰੈਲ 1971)

ਛੜਯੰਤਰ



ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਿਮ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਭੜਕਾਈ ਚੱਲ,
ਜਿੱਥੇ ਟਿੰਡ 'ਚ ਕਾਨਾ ਪੈਂਦਾ ਪਾਈ ਚੱਲ।
ਕੁੱਕੜਾਂ ਵਾਂਗੂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਲੜਾਈ ਚੱਲ,
ਨੀਰੋ ਵਾਂਗੂ ਬੰਸਰੀ ਆਪ ਵਜਾਈ ਚੱਲ।
ਇਹ ਹੈ ਹਾਕਮਾਂ ਦਾ ਛੜ ਜੰਤਰ,
ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੱਸ ਦੇਈਏ ਗੁਰ ਮੰਤਰ।
ਬੋਝੇ ਕਹਿਣ ਭਰੋ,
ਵੋਟਾਂ ਦਾ ਹੈ ਰਾਜ ਤੇ ਵੋਟਾਂ
ਪੱਕੀਆਂ ਕਰੋ !
ਖੋਲ ਕਿਸੇ ਦੇ ਪਾਜ ਤੇ ਵੋਟਾਂ
ਪੱਕੀਆਂ ਕਰੋ।

ਜਗਸੀਰ ਜੀਦਾ (94173 33203)

ਤੀਰ-ਤਰਕਸ਼

ਹੁਣ ਸਮਸਾਨ ਘਾਟ ਵੀ ਰਹਿਣੇ ਸਾਡੀ ਰਜਾ 'ਚ,
ਲੋਕਤੰਤਰ ਦੇ ਰਖੈਲ ਆਖ ਗਏ।
ਲਿਖਣ, ਬੋਲਣ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਹੈ ਹਰੇਕ ਨੂੰ ,
ਅਮਲਾਂ 'ਚ ਉਲਟ ਹੋ ਗਈ।
ਸਾਡੀਆਂ ਉਂਗਲਾਂ ਤੇ ਨੱਚ ਵਾਂਗ ਪੁਤਲੀ ,
ਦੇਸ਼ ਸੇਵਾ ਭਾਸਣਾਂ 'ਚ ਸਾਂਭ ਲੈ।

ਸੂਝ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ਼

ਸਧਾਰਣ ਵਿਅਕਤੀ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਆਸਰੇ ਹੀ ਵਿਚਰਦਾ ਹੈ। ਤਰਕ ਅਤੇ ਦਲੀਲਾਂ ਦਾ ਇਸ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਵਿਚਰਨ ਉੱਪਰ ਬਹੁਤਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਹੀ ਪੈਂਦਾ। ਤਰਕ ਅਤੇ ਦਲੀਲਾਂ ਘਾਲਣਾ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸੁਭਾਵਕ ਹੀ ਮਨ ਅੰਦਰ ਨਹੀ ਪੁੰਗਰਦੀਆਂ। ਫਿਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੁੰਗਾਰੇ ਲਈ ਲੋੜ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਗਿਆਨ ਦੀ ਅਤੇ ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਜਿਹੜੇ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਆਧਾਰ ਬਣਨ। ਅਗਿਆਨਤਾ ਅਤੇ ਕੇਵਲ ਕਿਆਫ਼ਿਆਂ ਉੱਪਰ ਦਲੀਲਾਂ ਟਿਕ ਨਹੀ ਸਕਦੀਆਂ। ਆਮ ਵਿਅਕਤੀ ਲਈ ਗਿਆਨ ਧਾਰਨ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣਾ ਸਹਿਲ ਨਹੀ ਹੁੰਦਾ। ਪੜ੍ਹੇ ਲਿਖੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ 'ਚੋਂ ਵੀ ਵਧੇਰੇ ਇਹ ਨਹੀ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਸਾਧਾਰਨ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਤਾਂ ਗੱਲ ਹੀ ਵੱਖਰੀ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਪੜ੍ਹੇ ਲਿਖੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੇ ਸਿੱਖਿਆ ਭਾਂਵੇ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕੀਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਸਿੱਖਿਆ ਅਤੇ ਗਿਆਨ 'ਚ ਬਹੁਤ ਫਰਕ ਹੈ। ਸਿੱਖਿਆ ਗਿਆਨ ਵੱਲ ਨੂੰ ਜਾਂਦਾ ਰਾਹ ਤਾਂ ਹੈ ਪਰ ਗਿਆਨ ਕਦਾਚਿਤ ਨਹੀ। ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ ਤੇ ਧਾਰਨ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਖੇਤਰੋਂ ਬਾਹਰੇ ਯਤਨ ਕਰਨੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ ਇਸੇ ਲਈ ਆਮ ਪੜ੍ਹੇ ਲਿਖੇ ਜਾਂ ਅਨਪੜ੍ਹ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਮਨ ਦਾ ਵਧੇਰੇ ਝੁਕਾਓ ਵਿਸ਼ਵਾਸ਼ ਵੱਲ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਵਿਸ਼ਵਾਸ਼ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਜੀਵਨ ਉਂਜ ਵੀ ਸੁਖਲਾ ਬੀਤਦਾ ਹੈ। ਵਿਸ਼ਵਾਸ਼ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਬਣਾਇਆ ਜੀਵਨ ਨੇ ਇਸ ਲਈ ਸਹਿਲ ਬੀਤਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵੀ ਫੈਂਸਲਾ ਲੈਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀ ਪੈਂਦੀ। ਖੁਸ਼ੀ , ਗਮੀ ਜਾਂ ਸਧਾਰਨ ਨਿਤਾਪ੍ਰਤੀ ਦੇ ਕਾਜ ਵਿਹਾਰਾਂ ਲਈ ਲਕੀਰ ਦੇ ਫ਼ਕੀਰ ਬਣਨ ਦੀ ਹੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਹਰ ਇੱਕ ਉਲਝਣ ਦੇ ਮਿਥੇ ਮਿਥਾਏ ਤੇ ਪੱਕੇ ਪਕਾਏ ਹੱਲ ਤਿਆਰ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਸਮੱਸਿਆਂਵਾਂ ਨੂੰ ਸੁਲਝਾਉਣ ਲਈ ਕਿਸੇ ਦੀ ਵਾਦ ਵਿਵਾਦ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀ ਪੈਂਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਾਨਸਿਕ ਜੱਦੋ ਜਹਿਦ 'ਚੋਂ ਨਿਕਲਣਾ ਨਹੀ ਪੈਂਦਾ। ਇਹ ਵੱਖਰੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਹੱਲ ਸਦੀਆਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੁਝਾਏ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਅੱਜ ਦੀਆਂ ਹਾਲਤਾਂ ਅਨੁਕੂਲ ਇਹ ਹੁੰਦੇ ਵੀ ਹਨ ਜਾਂ ਨਹੀ ? ਪਰ ਕੌਣ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਇਹ ਵਿਚਾਰੇ, ਹਾਲਾਂ ਕਿ ਕਈ ਹਾਲੀ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਅਯੋਗਤਾ ਪ੍ਰਤੱਖ ਨਜ਼ਰੀ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਅਯੋਗ ਜਾਂ ਸੁਯੋਗ ਵਿਸ਼ਵਾਸ਼ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਸੋਚਣ ਦਾ ਅਵਸਰ ਹੀ ਨਹੀ ਦਿੰਦੇ। ***ਡਾ. ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ***

ਯਾਦ ਕਰਦਿਆਂ

ਮੈਂ ਬਾਗੀ ਹਾਂ....

ਮੈ ਬਾਗੀ, ਮੈਂ ਬਾਗੀ ਮਜਹਬਾਂ ,
ਮੰਦਰਾਂ ਅਤੇ ਮਸੀਤਾਂ ਤੋਂ ।
ਜੀਵਨ- ਘਾਤਕ ਸਵਰਗ-ਨਰਕ ਤੋਂ ,
ਬੇਦਿਲ ਮੁਰਦਾ ਰੀਤਾਂ ਤੋਂ ।
ਤੇਰੇ ਉੱਚੇ ਦਾਅਵੇ ਕੋਲੋਂ,
ਤੇਰੇ ਬੇ ਰਸ ਗੀਤਾਂ ਤੋਂ ।
ਸਭ ਕੁਝ ਸਦਕੇ ਘੋਲੀ ਕੀਤਾ,
ਇਸ ਬੰਦੇ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰੀਤਾਂ ਤੋਂ ।
ਮੈਂ ਬਾਗੀ ਹਾਂ,ਉਸ ਰੱਬ ਕੋਲੋਂ,
ਜਿਹੜਾ ਸਜਦੇ ਵਿੱਚ ਹੀ ਹਰ ਵੇਲੇ ਈ,
ਗੋਡੇ ਰਗੜਾਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ।
ਡਰ ਪਾ ਕੇ ਨਰਕੀ ਅੱਗਾਂ ਦੇ ,
ਮਿੰਨਤਾਂ ਕਰਵਾਣਾ ਚਾਹੰਦਾ ਹੈ।
ਦਸ-ਦਸ ਕੇ ਰੋਹਬ ਚੁਰਾਸੀ ਦੇ,
ਕੋਈ ਧੌਂਸ ਜਮਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ।
ਲੂੰ-ਲੂੰ ਦੀ ਜੀਭੋ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ,
ਮੈਂ ਓਸ ਖੁਦਾ ਤੋਂ ਬਾਗੀ ਹਾਂ ।
ਮੈਂ ਬਾਗੀ ਹਾਂ,ਉਸ ਮਜਹਬ ਤੋਂ,
ਜਿਹੜਾ ਸੱਕੇ ਵਤਨੀ ਵੀਰਾਂ ਨੂੰ,
ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰਹਿਣਾ ਸਿਖਲਾ ਦੇਵੇ।
ਕਦੇ ਬਾਂਗਾਂ ਤੋਂ, ਕਦੇ ਵਾਜੇ ਤੋਂ ,
ਡਾਂਗਾਂ ਸੋਟੇ ਖੜਕਾ ਦੇਵੇ।
ਵਿੱਚ ਰੱਬ ਨੂੰ ਜਾਮਨ ਰੱਖ ਕੇ ਤੇ ,
ਜਿਹੜਾ ਢਿੱਡ ਵਿਚ ਛੁਰਾ ਖੁਭਾ ਦੇਵੇ।
ਮੈਂ ਬਾਗੀ ਹਾਂ......
ਉਸ ਕਿਸਮਤ ਤੋਂ ,
ਜਿਹੜੀ ਹੱਥੀਂ ਕੱਖ ਨਾ ਕਰਨ ਦਏ ,
ਤੇ ਲੱਕ ਹਿੰਮਤ ਦਾ ਤੋੜ ਦਏ।
ਡੋਰੇ ਪਾ ਪਾ ਤਦਬੀਰਾਂ ਨੂੰ ,
ਕਰ ਬੋਟ ਦੇ ਵਾਂਗਰ ਛੋੜ ਦਏ।
ਹਰ ਚੰਗਿਆਈ ਮੰਦਿਆਈ ਨੂੰ,
ਜੂਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਚੰਬੋੜ ਦਏ।
ਮੈਂ ਉਸ ਕਿਸਮਤ ਤੋਂ ਬਾਗੀ ਹਾਂ .
ਉਸ ਇਤਿਹਾਸ ਤੋਂ ਬਾਗੀ ਹਾਂ,
ਜਿਸ ਦੇ ਵਿੱਚ ਲੜ ਲੜ ਮਰਨ ਲਈ ,
ਭਰਿਆ ਬਾਰੂਦ ਮਸਾਲਾ ਹੈ।
ਹਰ ਅੱਖਰ ਜੀਹਦਾ ਮਨੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ,
ਪਾੜਨ ਤੇ ਵੰਡਣ ਵਾਲਾ ਹੈ।
ਦੁਖਦਾਈ ਕਾਲੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਤੋਂ,
ਜੀਹਦਾ ਇੱਕ ਇੱਕ ਵਰਕਾ ਕਾਲਾ ਹੈ।
ਮੈਂ ਉਸ ਇਤਿਹਾਸੋਂ ਬਾਗੀ ਹਾਂ .

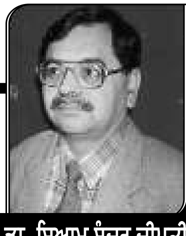
ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਆਵਾਰਾ
(ਜਨਮ 30 ਦਸੰਬਰ 1906)

ਮਿੰਨੀ ਕਹਾਣੀ

ਦਾਨੀ

ਸੇਠ ਮੇਹਰ ਚੰਦ ਆਪਣੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦਾ ਮੰਨਿਆ ਪ੍ਰਮੰਨਿਆ ਸ਼ਾਹੂਕਾਰ ਸੀ। ਉਹ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਭਲਾਈ ਕਾਰਜ਼ਾ ਵਿੱਚ ਮੋਹਰੀ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸਮਾਗਮ ਤੇ ਗਰੀਬ ਲੜਕੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਾਦੀਆਂ ਉਸ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸਨ। ਇੱਕੋ ਸਮੇਂ ਉਸ ਦੇ ਕਈ ਕਾਰੋਬਾਰ ਸਨ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਦਰ ਤੇ ਗਏ ਕਿਸੇ ਲੋੜਵੰਦ ਨੂੰ ਖਾਲੀ ਹੱਥ ਨਹੀ ਸੀ ਮੋੜਦਾ। ਉਸ ਦੀ ਫੈਕਟਰੀ ਵਿੱਚ ਕਾਮਿਆਂ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਤਨਖ਼ਾਹਾਂ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਹੜਤਾਲ ਕਰ ਦਿੱਤੀ । ਕਾਮਿਆਂ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਸ਼ਾਹੂਕਾਰ ਨੇ ਹੜਤਾਲ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਨੌਕਰੀ ਤੋਂ ਜਵਾਬ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਬਾਕੀਆਂ ਨੂੰ ਚੇਤਾਵਨੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਜੇਕਰ ਤੁਸੀ ਹੜਤਾਲ ਕਰੋਗੇ ਤਾਂ ਆਗੂਆਂ ਵਾਂਗ ਨੌਕਰੀ ਤੋਂ ਹੱਥ ਧੋਣੇ ਪੈਣਗੇ। ਮਜ਼ਬੂਰੀ ਦੇ ਮਾਰੇ ਕਾਮੇ ਫਿਰ ਕੰਮ ਤੇ ਆਉਣ ਲੱਗੇ। ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਫੈਕਟਰੀ ਵਿੱਚ ਮੁੜ ਨੌਕਰੀ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਪਰ ਸ਼ਾਹੂਕਾਰ ਨਾ ਮੰਨੇ। ਸਗੋਂ ਸ਼ਾਹੂਕਾਰ ਨੇ ਆਪਣਾ ਅਸਰ ਰਸੂਖ ਵਰਤਦਿਆਂ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਝੂਠੇ ਪੁਲਿਸ ਕੇਸਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਫਸਾ ਕੇ ਆਪਣੀ ਫੈਕਟਰੀ ਵਿੱਚ ਕਿਰਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਉੱਠ ਰਹੇ ਰੋਹ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ ਹੋਏ ਇੱਕ ਵੱਡੇ ਸਮਾਗਮ ਦੌਰਾਨ ਸੇਠ ਮੇਹਰ ਚੰਦ ਮੰਚ ਤੇ ਸ਼ੁਸ਼ੋਭਿਤ ਸੀ ਤੇ ਇੱਕ ਵੱਡੇ ਦਾਨੀ ਵਜੋਂ ਉਸ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸ਼ਾ ਦੇ ਪੁਲ ਬੰਨੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ।

ਖੁਰਾਕ ਉੱਪਰ ਵਧ ਰਿਹਾ ਬਾਜ਼ਾਰ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ



ਡਾ. ਸ਼ਿਆਮ ਸੁੰਦਰ ਦੀਪਤੀ

ਖੁਰਾਕ ਕਿਸੇ ਜੀਵ ਦਾ ਮੂਲ ਹੈ। ਉਸਦੇ ਜ਼ਿੰਦਾ ਰਹਿਣ ਦਾ ਆਧਾਰ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਜਾਣਕਾਰ ਤੋਂ, ਅਗਿਆਨੀ, ਅਨਜਾਣ, ਅਨਪੜ੍ਹ ਵਿਅਕਤੀ ਤੋਂ ਪੁੱਛ ਕੇ ਦੇਖੋ ਕਿ ਖੁਰਾਕ ਦੀ ਲੋੜ ਕਿਉਂ ਹੈ, ਤਾਂ ਝੱਟ ਜਵਾਬ ਹੋਵੇਗਾ, ਭੁੱਖ ਲਈ, ਜਾਂ ਫਿਰ ਤਾਕਤ ਲਈ। ਕਿਹਾ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਰੋਟੀ ਨਾ ਮਿਲੇ ਤਾਂ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਆਦਮੀ ਨਿਢਾਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕੁਦਰਤ ਨੇ ਹਰ ਇੱਕ ਜੀਵ ਲਈ ਰੋਟੀ/ਖੁਰਾਕ ਦਾ ਇੰਤਜਾਮ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਹ ਚਾਹੇ ਧਰਤੀ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੋਨੇ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਪਹਾੜੀ, ਮੈਦਾਨੀ, ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਰੇਤਲੇ ਪਥਰੀਲੇ, ਬਰਫੀਲੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿੱਚ।

ਇੱਕ ਵਿਗਿਆਨਕ ਖੋਜ ਮੁਤਾਬਕ, ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਅਫਰੀਕਾ ਤੋਂ ਹੋਈ ਤੇ ਫਿਰ ਮੁੱਖ ਤੌਰ ਤੇ ਖੁਰਾਕ ਦੀ ਘਾਟ ਵੇਲੇ, ਉਹ ਉਸੇ ਥਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਪੂਰੀ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਫੈਲ ਗਿਆ। ਮਨੁੱਖ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਹਾਲਤਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਢਾਲ ਲਿਆ। ਕੁਦਰਤ ਨੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਲੋੜ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਸਰੀਰ ਦਾ ਵਿਕਾਸ, ਸਰੀਰਕ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ ਦੀ ਬਣਤਰ ਉਸ ਮੁਤਾਬਕ ਢਾਲੀ ਕਿ ਜੋ ਵੀ ਆਬੋ-ਹਵਾ, ਖਾਣ ਪੀਣ ਉਸ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਹੈ, ਉਹ ਉਸ ਸਰੀਰ ਮੁਤਾਬਕ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਹੋ ਸਕੇ ਤੇ ਮਨੁੱਖ ਸਰਗਰਮ ਰਹੇ। ਇਸ ਧਰਤੀ ਤੇ ਮਨੁੱਖ ਹੀ ਅਜਿਹਾ ਪ੍ਰਾਣੀ ਹੈ, ਜੋ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੌਸਮ ਅਤੇ ਮਾਹੌਲ ਵਿੱਚ, ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਾਣੇ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਚਲਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕੁਦਰਤ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਉਸਤਾਦ ਹੈ ਅਤੇ ਖੋਜੀ ਹੈ, ਜਿਸਨੇ ਮਨੁੱਖ ਮੁਤਾਬਕ ਉਸਦੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਢਾਲਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਖੁਰਾਕ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਜਿੱਥੇ ਊਰਜਾ, ਸਰੀਰਕ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਟੁੱਟ ਭੱਜ ਦੀ ਮੁਰੰਮਤ ਲਈ ਹੈ, ਉੱਥੇ ਉਹ ਸਰੀਰ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਲਈ ਵੀ ਅਹਿਮ ਹੈ। ਸਰੀਰ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਮਨੁੱਖੀ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਬਾਹਰੀ ਜੀਵਾਣੂਆਂ ਅਤੇ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਰਸਾਇਣਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬਚਾਉਂਦੀ ਸਗੋਂ ਸਰੀਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਚਲ ਰਹੀ ਅਜਿਹੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ ਤੋਂ ਵੀ ਦੂਰ ਰੱਖਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਉਮਰ ਨੂੰ ਛੇਤੀ ਬੁਢਾਪੇ ਵਾਲੀ ਹਾਲਤ ਵੱਲ ਲੈ ਕੇ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੇ ਵਿਕਾਸ ਮੁਤਾਬਕ ਆਤਮ ਨਿਰਭਰ ਹੈ। ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੀ ਖੁਰਾਕ ਲਈ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਪੈਂਦਾ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਖੁਰਾਕੀ ਸਰੋਤਾਂ ਨਾਲ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਦੀਆਂ ਸਰੀਰਕ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ ਦੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਹਿੱਸੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਦਿਲ, ਦਿਮਾਗ, ਫੇਫੜੇ, ਜਿਗਰ, ਗੁਰਦੇ, ਜੋ ਕਿ ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਵਿੱਚ ਸਮਰੱਥ ਹਨ। ਹਰ ਅੰਗ ਨੂੰ ਖੁਰਾਕ ਅਤੇ ਆਕਸੀਜਨ, ਖੂਨ ਪਹੁੰਚਾਉਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਫਾਲਤੂ ਚੀਜਾਂ ਦਾ ਨਿਕਾਸ ਸਹਿਜ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਚਲਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਮਨੁੱਖ ਨੇ ਇਕ ਲੰਮਾਂ ਸਮਾਂ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਰੂਬਰੂ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ। ਚਾਹੇ ਉਹ ਸਰੋਤ ਰੁੱਖਾਂ ਦੇ ਫਲ ਸੀ ਤੇ ਚਾਹੇ ਛੋਟੇ ਮੋਟੇ ਜਾਨਵਰ। ਮਨੁੱਖ ਨੇ ਆਪਣੇ ਦਿਮਾਗ ਰਾਹੀਂ ਜਦੋਂ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਵਰਤਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਸਮਝਿਆ। ਇੱਕ ਥਾਂ ਤੇ ਟਿਕ ਕੇ ਰਹਿਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਉਸ ਨੇ ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਪੈਦਾਵਾਰੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ ਨੂੰ ਸਮਝਿਆ। ਕਿਵੇਂ ਤੇ ਕਦੋਂ ਪੇੜ ਫਲ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਕਿਵੇਂ ਮੌਸਮਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਹੋਰ ਪਦਾਰਥ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕਿਵੇਂ ਜਾਨਵਰ ਪੈਦਾਵਾਰੀ ਦੀ ਕ੍ਰਿਆ ਤਹਿਤ ਵਧਦੇ ਹਨ। ਮਨੁੱਖ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕੁਦਰਤੀ ਖੁਰਾਕ ਨੂੰ, ਆਪਣੀ ਯੋਜਨਾਬੱਧ ਆਤਮ ਨਿਰਭਰਤਾ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਅਤੇ ਖੁਦ ਪੈਦਾਵਾਰੀ ਬਣਿਆ।

ਆਪ ਹੀ ਖੁਰਾਕ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ ਤੇ ਆਪ ਹੀ ਸੇਵਨ ਕਰਨਾ। ਪੈਦਾਵਾਰੀ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਨੇ ਮਨੁੱਖ ਲਈ ਕਈ ਨਵੇਂ ਰਾਹ ਖੋਲ੍ਹੇ। ਔਜ਼ਾਰਾਂ ਦੀ ਲੋੜ। ਪੈਦਾਵਾਰੀ ਅਨਾਜ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਦੀ ਜਰੂਰਤ। ਵੰਡਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈ ਤਾਂ ਇਕ ਅਦਲਾ ਬਦਲੀ ਵਾਲਾ ਮਾਹੌਲ ਬਣਿਆ। ਇਹ ਆਪਸੀ ਅਦਲਾ ਬਦਲੀ ਇਕ ਤਰੀਕਾ ਸੀ। ਮਿਲਵਰਤਨ ਅਤੇ ਸਹਿਯੋਗ ਸੀ। ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਮਨੁੱਖ ਨੇ ਵਿਕਾਸ ਕੀਤਾ, ਇਕ ਬਾਜ਼ਾਰ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ। ਖੁਰਾਕ, ਕਪੜਾ, ਸੰਦ, ਇਮਾਰਤੀ ਸਮਾਨ ਤੇ ਫਿਰ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਦਵਾਈਆਂ।

ਪੈਦਾਵਾਰੀ ਨੇ ਮਾਲਕੀ ਅਤੇ ਕਾਮੇ, ਦੋ ਵਰਗ ਬਣਾਏ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਦ ਪੈਦਾਵਾਰੀ ਨੇ ਕਾਰੀਗਰ ਅਤੇ ਕਾਮੇ ਬਣਾਏ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਾਜ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੇ ਸਮਾਜ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀ ਲਿਆਂਦੀ। ਪਰ ਖੁਰਾਕ ਇਕ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ, ਖਿੱਤੇ, ਖੇਤਰ ਦੀ ਪੈਦਾਵਾਰ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਰਹੀ। ਅੱਗ ਦੀ ਇਜਾਦ ਨਾਲ, ਚੀਜਾਂ ਦੇ ਰਿੱਝਣ ਅਤੇ ਸਵਾਦ ਨਾਲ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਅਨੇਕਾਂ

ਖੁਰਾਕੀ ਤੱਤਾਂ ਦੇ ਸੇਵਨ ਦਾ ਰਾਹ ਖੁੱਲ੍ਹਿਆ।

ਇਸ ਸਾਰੀ ਚਰਚਾ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਖੁਰਾਕ ਹਰ ਇੱਕ ਜੀਵ/ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਲੋੜ ਹੈ। ਘਰ ਅਤੇ ਕੱਪੜੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ। ਕੁਦਰਤ ਕੋਲ ਸਭ ਦੀ ਲੋੜ ਲਈ ਬਹੁਤ ਕੁੱਝ ਹੈ। ਖਿੱਤੇ, ਖੇਤਰ, ਮੌਸਮ ਅਤੇ ਹਰ ਇੱਕ ਜੀਵ ਦੇ ਸਰੀਰ ਮੁਤਾਬਕ। ਇਹ ਗੱਲ ਸੋਚ ਕੇ ਵੀ ਅਜੀਬ ਲਗਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮਨੁੱਖ, ਜੋ ਕਿ ਦਿਮਾਗ ਵਾਲਾ, ਸਿਆਣਾ, ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਭੇਤਾਂ ਨੂੰ ਜਾਨਣ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਇਸ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਲੋੜ ਨੂੰ ਸਮਝਦਾ ਹੋਇਆ ਵੀ, ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਭੁੱਖ ਨੂੰ ਇੱਕ ਹਥਿਆਰ ਵਜੋਂ ਵਰਤਦਾ ਹੈ ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਪਾਸੇ ਮਨੁੱਖ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਾਣ ਪਦਾਰਥ ਰਾਹੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਦਾ ਰੱਖ ਸਕਣ ਦੇ ਕਾਬਲ ਹੈ, ਉਹੀ ਮਨੁੱਖ ਖੁਰਾਕ ਦੀ ਲੋੜ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਭੁੱਖ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਖੁਰਾਕ ਦੀ ਘਾਟ ਦੀਆਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਜੂਝਦਾ ਹੈ।

ਮਨੁੱਖ ਨੇ ਔਜ਼ਾਰਾਂ ਦੀ ਖੋਜ ਨਾਲ, ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਵਿੱਚ ਰਫਤਾਰ ਲਿਆਉਣੀ ਸੀ। ਮਨੁੱਖੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਬੇਤਹਰੀ ਵੱਲ ਲੈ ਕੇ ਜਾਣਾ ਸੀ, ਸਗੋਂ ਸਮੇਂ ਨਾਲ ਸਨਅਤ ਨੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੀ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਨੂੰ ਬੁਰੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵੱਲ ਧੱਕਿਆ ਹੈ। ਸਨਅਤ ਦਰਅਸਲ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਰਗ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਸਮਝ ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਵਧਦਾ ਹੈ ਉਹ ਹੈ, ਮੁਨਾਫ਼ਾ। ਕਿੱਥੋਂ-ਕਿਥੋਂ ਅਤੇ ਕਿਵੇਂ?

ਖੁਰਾਕ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਸਿਹਤ ਨਾਲ ਜਰੂਰ ਜੁੜਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਚੰਗੀ ਖੁਰਾਕ, ਸੰਤੁਲਿਤ ਖੁਰਾਕ ਭਾਵੇਂ ਨਵੇਂ ਸ਼ਬਦ ਹੋਣ, ਪਰ ਸਾਰੇ ਖੁਰਾਕੀ ਤੱਤਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਸਾਡੀ ਖੁਰਾਕ ਦੀ ਥਾਲੀ ਦੇਖੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਦਾਲ, ਰੋਟੀ, ਸਬਜੀ, ਦਹੀਂ। ਖੁਰਾਕ ਬਾਰੇ ਸਾਡੀ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਸਮਝ ਦੀ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਤਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਪੀੜੀ ਤੋਂ ਅਗਲੀ ਪੀੜੀ ਤੱਕ ਦਾਦੀ ਮਾਂ ਦੀ ਰਸੋਈ, ਨਵੇਂ ਨਵੇਕਲੇ ਪਕਵਾਨਾਂ ਦਾ ਆਪਣਾ ਇਕ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਇਤਿਹਾਸ ਹੈ। ਖੁਰਾਕ ਬਾਰੇ ਸਮਝ ਦੇ ਕਈ ਹੋਰ ਪਹਿਲੂ ਸਾਡੇ ਵੱਡੇ ਵਡੇਰਿਆਂ ਦੀ ਸਮਝ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਬੀਮਾਰੀ ਦੌਰਾਨ ਹਲਕੀ ਖੁਰਾਕ, ਬਚਪਨ ਅਤੇ ਗਰਭ ਦੌਰਾਨ ਖੁਰਾਕ ਦੀ ਲੋੜ, ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਲਈ ਵੱਖਰੀ, ਔਰਤਾਂ ਲਈ ਵੱਖ, ਕੰਮਕਾਜ ਤੇ ਅਧਾਰਿਤ ਖੁਰਾਕ, ਸਵੇਰ-ਸ਼ਾਮ, ਗਰਮੀ-ਸਰਦੀ ਦੀ ਖੁਰਾਕ ਆਦਿ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਖੁਰਾਕ ਦੀ ਪਰੰਪਰਾ ਦੀ ਅਮੀਰੀ ਜਾਹਿਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਸਮਝ ਇਕ ਦਿਨ, ਕੁਝ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਕਸਿਤ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਇਹ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਚਲਦੇ ਆਏ ਤਜਰਬੇ ਤੇ ਅਧਾਰਿਤ ਹੈ।

ਵਿਗਿਆਨ ਨੇ ਹਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਪੁਲਾਂਘਾਂ ਪੁੱਟੀਆਂ ਹਨ। ਇਸੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਵੀ ਖੁਰਾਕ ਦੀ ਲੋੜ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਤੱਤਾਂ ਬਾਰੇ ਖੋਜਾਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਖੁਰਾਕ ਦੀ ਘਾਟ ਇਕ ਵਿਸ਼ਾ ਜਰੂਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਖੁਰਾਕ ਅਤੇ ਪੇਟ ਦੀਆਂ ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਜਿਆਦਾ ਚਰਚਾ ਵਿੱਚ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਿਸਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਗਰਮ-ਸਰਦ, ਵਾਦੀ ਵਾਲੀ, ਹਲਕੀ ਭਾਰੀ ਖੁਰਾਕ ਦੀ ਸਮਝ ਵੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸੁੱਕੇ ਮੇਵੇ, ਘੀ, ਦੁੱਧ, ਮੱਖਣ ਆਦਿ ਤਾਕਤ ਦੀਆਂ ਖੁਰਾਕਾਂ ਵੀ ਮੰਨੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਖੁਰਾਕ ਦਾ ਬਾਜ਼ਾਰ ਨਾਲ ਤਾਅਲੁੱਕ ਵੀ ਕਾਫੀ ਸਮਾਂ ਉਸ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਉਭਰਿਆ ਕਿਉਂ ਜੋ ਅਨਾਜਾਂ, ਸਬਜੀਆਂ, ਦੁੱਧ ਆਦਿ ਲਈ ਲੋਕ ਕਾਫੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਆਤਮ ਨਿਰਭਰ ਰਹੇ ਹਨ।

ਖੁਰਾਕ ਅਤੇ ਬਾਜ਼ਾਰ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਉਦੋਂ ਮਹੱਤਵ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਨਵੇਂ ਧੰਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਨਾਲ ਇਹ ਆਤਮ ਨਿਰਭਰਤਾ ਟੁੱਟਦੀ ਹੈ ਤੇ ਕਰਿਆਨਾ, ਡੇਅਰੀ, ਸਬਜੀ, ਫਲ ਆਦਿ ਵੱਖਰੇ ਧੰਦੇ ਬਣਦੇ ਹਨ। ਸਨਅਤ ਦੀ ਚੜਤ ਨਾਲ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਪਿੰਡ ਸ਼ਹਿਰ ਛੱਡਣ ਨਾਲ ਢਾਬਿਆਂ ਦੀ ਆਮਦ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਵੀ ਬਾਜ਼ਾਰ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਕਰਾਲ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅੱਜ ਹੈ।

ਖੁਰਾਕ ਦੀਆਂ ਖੋਜਾਂ, ਜਦੋਂ ਸਿਹਤ ਵਿਗਿਆਨ ਨਾਲ ਜੁੜ ਕੇ ਇੱਕ ਖਾਸ ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਦੇ ਵਰਗ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰਿਤ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਇਹ ਸੰਕਲਪ ਸਰਗਰਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸ਼ੂਗਰ ਰੋਗ ਇਕ ਪਹਿਲਾ ਮੁੱਖ ਰੋਗ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਮਿੱਠੇ ਅਤੇ ਮਿੱਠੀਆਂ ਚੀਜਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕੁੱਝ ਖਾਸ ਖਾਧ ਪਦਾਰਥਾਂ, ਉਦਾਹਰਨ ਵਜੋਂ ਚਾਵਲ, ਆਲੂ, ਮਾਂਹ, ਰਾਜਮਾਂਹ, ਕੇਲਾ, ਅੰਬ ਅਤੇ ਮਿਠਾਈਆਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਮਨਾਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੋਟਾਪਾ ਅਤੇ ਉਸ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਬਲੱਡ ਪ੍ਰੈਸ਼ਰ, ਦਿਲ ਦੀਆਂ ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਸ਼ੂਗਰ ਰੋਗ ਦਾ ਵਧਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਘੀ, ਤੇਲ, ਨਮਕ ਦਾ ਪਰਹੇਜ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖੁਰਾਕ ਦਾ ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਅਤੇ ਬੀਮਾਰੀ ਵੇਲੇ ਖੁਰਾਕ ਦੀ ਤਬਦੀਲੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਬਾਜ਼ਾਰ ਇੰਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।

ਇਸਤੋਂ ਅਗਲਾ, ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਪੜਾਅ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਸਿਹਤ ਵਿਗਿਆਨ ਦੇ ਖੇਤਰ ਤੋਂ, ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਕਰਦੇ, ਬੀਮਾਰੀਆਂ 'ਤੇ ਕਾਬੂ ਅਤੇ ਰੋਕਥਾਮ ਵੱਲ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਸਿਹਤ ਦੀ ਸਮਝ ਵੱਲ ਆਉਂਦੇ

ਹਾਂ। ਸਿਹਤ ਕੀ ਹੈ? ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਿਹਤਮੰਦ ਕਿਵੇਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਕਿਵੇਂ ਬਚਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਵਰਗੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਫਿਰ ਜੋ ਨੁਕਤੇ ਉਭਾਰਦੇ ਹਾਂ ਉਹ ਹਨ-ਸੰਤੁਲਿਤ ਤੇ ਸਿਹਤਮੰਦ ਖੁਰਾਕ, ਕਸਰਤ, ਯੋਗਾ, ਸੈਰ ਅਤੇ ਸਿਹਤਮੰਦ ਆਦਤਾਂ। ਇਸ ਸਿਹਤਮੰਦ ਰਹਿਣ ਦੀ ਵਿਗਿਆਨਕ ਸਮਝ ਨੂੰ ਵਿਉਪਾਰ ਅਪਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਖੁਰਾਕ, ਯੋਗਾ, ਕਸਰਤ ਆਦਿ ਨੂੰ ਬਾਜਾਰ ਵਿੱਚ ਵੇਚਣ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਸਿਹਤ ਵਿਭਾਗ ਦਾ ਕੰਮ, ਡਾਕਟਰ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ, ਸਿਹਤ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦਾ ਕਾਰਜ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸਨਅਤ ਅਤੇ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਤੁਸੀਂ ਅੱਜ ਵੀ ਦੇਖਦੇ ਹੋ, ਡਾਕਟਰ ਦਵਾਈ ਲਿਖਦਾ ਹੈ, ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦਵਾਈ ਲੈਣ ਖਾਣ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਦੱਸਦਾ ਹੈ। ਖੁਰਾਕ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਣ ਤੇ ਕੋਈ ਤਸੱਲੀਬਖਸ਼ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ। ਸ਼ੂਗਰ ਰੋਗ ਵਰਗੀਆਂ, ਖੁਰਾਕ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਬਾਰੇ ਵੀ ਡਾਕਟਰ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਗੰਭੀਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਉਹ ਕੰਮ ਚਲਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਪਰਿਪੱਕ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਇਸਨੂੰ ਫਿਰ ਸਨਅਤ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੇ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ, ਬੜੀ ਖੂਬੀ ਨਾਲ 30 ਸੈਕੰਡ ਤੋਂ ਇੱਕ ਮਿੰਟ ਵਿੱਚ ਸਮਝਾ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਲੋਕ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਕੇ ਪਿੱਛੇ ਲਗਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਸੂਚੀ ਅਤੇ ਵਰਤਾਰੇ ਤੇ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰੋ ਜਿੱਥੇ ਖੁਰਾਕ ਨੇ ਬਾਜ਼ਾਰ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਹੇਠ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

- ਜਨਮ ਤੋਂ ਫੌਰਨ ਬਾਅਦ ਬੇਬੀ ਫੂਡ, ਇਨਫੈਂਟ ਫਾਰਮੂਲਾ ਦੁੱਧ (ਜਨਮ ਤੋਂ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਤੱਕ) ਫਿਰ ਸੈਰੀਲੈਕਾ (ਜੋ ਕਿ ਖਿੱਚੜੀ ਵਾਂਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ)
- ਇਸਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਕੱਦ ਵਧਾਉਣ, ਯਾਦਦਾਸ਼ਤ ਵਧਾਉਣ, ਹੱਡੀਆਂ ਨੂੰ ਤਾਕਤ ਦੇਣ ਲਈ ਅਨੇਕਾਂ ਹੀ ਅਜਿਹੇ ਪਦਾਰਥ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕੋਪਾਲਾਨ, ਬਾਰਨਵੀਟਾ, ਬੂਸਟ ਆਦਿ ਜੋ ਇਹ ਕਾਰਜ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਪ੍ਰਚਾਰੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।
- ਭੁੱਖ ਲੱਗੀ ਹੈ, ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਨੂਡਲਜ਼ (ਮੈਗੀ), ਜੀਨੀਅਸ ਬਨਾਉਣ ਵਾਲੇ ਬਿਸਕੁਟ (ਗਲੂਕੋਸ-ਜੀ), ਟਾਈਗਰ (ਸ਼ੇਰ ਸ਼ਕਤੀ) ਆਦਿ, ਭੁੱਖ ਨਾਲ ਹੋਏ ਦਿਮਾਗ ਖਰਾਬ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਨੈਕਰਜ਼।
- ਉਸਤੋਂ ਅਗਲੇ ਪੜਾਅ ਤੇ ਫਾਸਟ ਫੂਡ, ਬਰਗਰ, ਪੀਜਾ ਨਾਲ ਹੀ ਕੋਕ, ਪੈਪਸੀ। ਜੇਕਰ ਲਾਈਟ (ਹਲਕਾ ਫੁਲਕਾ) ਖਾਣਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਚਿਪਸ, ਕੁਰਕਰੇ।
- ਔਰਤਾਂ ਲਈ ਪਤਲੇ ਅਤੇ ਸੋਹਣੇ ਰਹਿਣ ਲਈ, ਵੂਮਨ ਬਾਰਨਵੀਟਾ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਵਰਤਾਰਾ ਹਰ ਉਮਰ ਅਤੇ ਹਰ ਵਰਗ ਨੂੰ ਘਰ ਦੀ ਰਸੋਈ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਲੈ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਪਹਿਲੂ ਤੋਂ ਸਮਝੀਏ ਤਾਂ :

- ਰਸੋਈ ਵਿੱਚ ਬਣੇ ਬਣਾਏ ਖਾਣਿਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਵੇਸ਼, ਡੱਬਾ, ਖੋਲ੍ਹੋ, ਗਰਮ ਕਰੋ ਤੇ ਖਾਓ। ਰਾਜਮਾਂਹ, ਸਾਗ, ਮਟਰ ਪਨੀਰ ਦੀ ਖੁਰਾਕ ਸਨਅਤ ਹਰ ਸਾਲ ਆਪਣੇ ਪੈਰ ਪਸਾਰ ਰਹੀ ਹੈ।
- ਰਸੋਈ ਵਿੱਚ ਹੀ ਰਸੋਈ ਸ਼ਾਸਤਰ, ਟੀ.ਵੀ. ਰਾਹੀਂ ਚਲਦੇ ਅਨੇਕਾਂ ਚੈਨਲਾਂ ਤੋਂ ਬਨਾਉਣ, ਪਕਾਉਣ, ਸਜਾਉਣ ਦੇ ਤਰੀਕੇ।
- ਸੋਡੇ, ਸਕਵੈਸ਼, ਸ਼ਰਬਤ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਹੋਰ ਸਮਾਨ ਦੀ ਭਰਮਾਰ
- ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਅਤੇ ਹੋਟਲਾਂ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ ਸਵਾਦ ਅਤੇ ਰਸੋਈ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਖਾਣ ਦੀ ਨਵੀਂ ਆਦਤ।
- ਬੇਕਰੀ ਦੀ ਵਧਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਆਮਦ। ਸਿਰਫ ਬਿਸਕੁਟ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਕੇਕ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਨਵੇਂ ਤੋਂ ਨਵੇਂ ਸਨੈਕਸ, ਜੋ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਸ਼ਤੇ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਛੋਟੀ ਮੋਟੀ ਪਾਰਟੀ ਅਤੇ ਮਹਿਮਾਨ ਨਿਵਾਜੀ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣ ਰਹੇ ਹਨ।
- ਸਿਹਤਮੰਦ ਖਾਣਿਆਂ ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ ਸ਼ੂਗਰ ਦੇ ਮਰੀਜਾਂ ਲਈ ਵੱਖਰੇ ਬਿਸਕੁਟ, ਬਲੱਡ ਪ੍ਰੈਸ਼ਰ ਦੇ ਮਰੀਜਾਂ ਲਈ ਬਰਾਉਣ ਬ੍ਰੈਡਾਂ, ਦਿਲ ਦੀਆਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਬਚਨ ਲਈ ਵੱਖ ਵੱਖ ਤੇਲ, ਮੋਟਾਪੇ ਅਤੇ ਸ਼ੂਗਰ ਲਈ ਮਲਟੀਗ੍ਰੇਨ ਆਟਾ (ਕਣਕ, ਛੋਲੇ, ਸੋਇਆ ਆਦਿ ਦਾ ਮਿਲਿਆ ਹੋਇਆ)

ਇਹ ਸੂਚੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵੀ ਜਿਥੇ ਇੱਕ ਭੰਬਲਭੂਸਾ ਹੈ, ਉੱਥੇ ਹੀ ਸਿਹਤਮੰਦ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਮਹਿੰਗੀ ਵੀ ਹੈ।

ਬਾਜ਼ਾਰ ਦਾ ਸਿੱਧਾ ਅਰਥ ਹੈ – ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਸਹੂਲਤਾਂ ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਖਰੀਦ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਸਿਹਤ ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ ਇਹ ਪ੍ਰਚਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਹਰ ਕੋਈ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਕੁੱਝ ਇੰਤਜਾਮ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਤੇ ਇਹੀ ਕੁੱਝ ਖਰੀਦਿਆ ਜਾਵੇ ਜੋ ਇਹ ਅਮੀਰ (ਸਿਆਣੇ ਵੀ ਕਹੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਅਮੀਰੀ ਕਾਰਨ) ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਗਰੀਬ ਪਰਿਵਾਰ ਵੀ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਬੇਬੀ ਫੂਡ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕੱਦ ਵਧਾਊ ਵਸਤੂਆਂ ਨੂੰ ਜਰੂਰ ਖਰੀਦਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂਕਿ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਘਰੇਲੂ ਸਮਝ ਨੂੰ

ਵਿਗਿਆਨ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਬਹੁਤ ਕੁੱਝ ਵਧੀਆ ਆਪਣੀ ਰਸੋਈ ਵਿੱਚੋਂ ਵੀ ਹਾਸਲ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

ਬਾਜ਼ਾਰੀ ਖੁਰਾਕ ਦਾ ਸਿਹਤ ਵਿਹੂਣਾ ਪੱਖ ਕੀ ਹੈ?

ਬਾਜ਼ਾਰੀ ਖੁਰਾਕ ਮੁਨਾਫੇ ਤੇ ਅਤੇ ਆਪਸੀ ਮੁਕਾਬਲੇਬਾਜੀ ਤੇ ਅਧਾਰਿਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਆਪਣਾ ਸਮਾਨ ਖੁਰਾਕੀ ਤੱਤਾਂ ਰਾਹੀਂ ਘੱਟ ਸਗੋਂ ਸਵਾਦ ਰਾਹੀਂ ਵੇਚਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਲਈ ´ਯੰਮੀ ਯੰਮੀ, ਕੰਟਰੋਲ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ´, ਉਂਗਲੀਆਂ ਚੱਟਣ ਤੱਕ ਹੀ ਉਹ ਆਪਣੀ ਗੱਲ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਜਦੋਂਕਿ ਸੱਚ ਇਹ ਹੈ:

- ਬਹੁਤੇ ਪਦਾਰਥ ਜੋ ਕਿ ਪਰੀਮੀਅਮ ਬ੍ਰਾਂਡ ਹਨ – ਸਿਹਤਮੰਦ ਖਾਣੇ ਦੇ ਨਾਂ ਹੇਠ ਵਿਕਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਉਹ ਅਸੰਤੁਲਿਤ ਹਨ।
- ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਘੀ-ਤੇਲ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਲੋੜ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ।
- ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਨਮਕ ਵੀ ਲੋੜ ਤੋਂ ਜਿਆਦਾ ਹੈ।
- ਉਹ ਸਾਰੇ ਮੈਦੇ ਜਾਂ ਚਾਵਲ ਤੋਂ (ਸੂੜੇ ਬਿਨਾਂ), ਬਰੀਕ ਆਟੇ ਤੋਂ ਬਣਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਕਾਫੀ ਖੁਰਾਕੀ ਤੱਤਾਂ ਤੋਂ ਵਿਹੂਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
- ਇੰਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਾਲ ਹਰੀਆਂ ਸਬਜੀਆਂ ਆਦਿ ਵਾਲਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਪੱਖ ਗਾਇਬ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਇੰਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਾਲ ਬੇਲੋੜੇ ਰਸਾਇਣ ਸਾਡੇ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਖੁਰਾਕੀ ਪਦਾਰਥ ਨੂੰ ਸਵਾਦਲਾ ਬਨਾਉਣ, ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਤੱਕ ਸਵਾਦ ਠੀਕ ਰੱਖਣ, ਸਾਂਭ ਕੇ ਰੱਖਣ ਤਾਂ ਜੋ ਖਰਾਬ ਨਾ ਹੋਣ, ਦੇਖਣ ਵਿੱਚ ਸਜਾਵਟੀ ਲੱਗਣ ਲਈ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਇਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਿਹਤਮੰਦ ਖੁਰਾਕ ਦੀ ਬਜਾਏ ਸਵਾਦਲੀ ਖੁਰਾਕ ਹਨ, ਜੋ ਸਿਰਫ ਸਾਡੀ ਜੀਭ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਨਹੀਂ।

ਬਾਜ਼ਾਰ ਦੇ ਵੱਧ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੂੰ ਰੋਕਿਆ ਕਿਵੇਂ ਜਾਵੇ? ਕੀ ਖਾਈਏ? ਇਹ ਇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਉੱਠਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਸੀ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਬਹੁਤ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਗੱਲ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਇਥੇ ਇਕ ਅਹਿਮ ਨੁਕਤੇ ਤੇ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਤੇ ਗੱਲ ਨੂੰ ਸਮੇਟਦੇ ਹਾਂ। ਬਾਜ਼ਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਾ ਵੱਧਣਾ, ਇਸ ਗੱਲ ਤੇ ਵੀ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਹੱਥੀਂ ਕੰਮ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਰਹੇਜ ਕਰਨ ਲਗ ਪਏ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਸ਼ਿਕੰਜਵੀਂ ਬਣਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਪਰ ਸਾਡੀ ਤਰਜੀਹ ਨੀਂਬੂ ਸਕਵੈਸ਼ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਬੱਚੇ ਲਈ ਖਿੱਚੜੀ ਬਣਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਪਰ ਅਸੀਂ ਸੈਰੀਲੈਕ ਦੇ ਦੋ ਚਮਚੇ ਦੁੱਧ ਜਾਂ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਪਾ ਕੇ ਉਸਨੂੰ ਪਹਿਲ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ।

ਇੱਕ ਗੱਲ ਜੋ ਹੋਰ ਸਮਝਣ ਵਾਲੀ ਹੈ, ਉਹ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਜਿਸ ਖਿੱਤੇ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਉੱਥੇ ਕੁਦਰਤ ਵਿਭਿੰਨਤਾ ਭਰਪੂਰ ਹੈ। ਸਾਰਾ ਸਾਲ, ਵੱਖ ਵੱਖ ਮੌਸਮਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਫਲ, ਸਬਜੀਆਂ ਦਾ ਭੰਡਾਰ ਹੈ। ਅਨੇਕਾਂ ਹੀ ਅਨਾਜ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਹਨ ਤੇ ਦਾਲਾਂ ਦੀਆਂ। ਸਾਨੂੰ ਰਸੋਈ ਕਲਾ ਸਿੱਖਣ ਲਈ ਕਿਸੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਘਰ ਦੇ ਗਮਲੇ ਵਿੱਚੋਂ ਪੁਦੀਨਾ ਤੋੜ ਕੇ ਚਟਨੀ ਬਣਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਬਿਲਕੁਲ ਤਾਜਾ ਨੀਂਬੂ ਦੀ ਸ਼ਿਕੰਜਵੀਂ। ਸਬਜੀ ਵਾਲਾ ਸਾਡੇ ਘਰ ਦੇ ਬਾਹਰ ਹੋਕਾ ਲਗਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਦੂਸਰੀ ਗੱਲ, ਸ਼ਾਇਦ ਇਸ ਤਾਜਗੀ ਦਾ ਹੀ ਅਸਰ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਬਾਸੀ ਰੋਟੀ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦੇ, ਬਚੀ ਹੋਈ ਰੋਟੀ ਜਾਨਵਰ ਨੂੰ ਪਾ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਤੇ ਹੁਣ ਦੋ ਦਿਨ ਪੁਰਾਣੀ ਬਰੈਡ, ਪੀਜ਼ਾ ਦੇ ਬੇਸ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਖਾਣੇ ਖਾਣ ਲੱਗੇ ਹਾਂ। ਇਹ ਪੈਕਿੰਗ ਦੀਆਂ ਚੀਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੁਲਕਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਤਾਂ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ, ਜੋ ਛੇ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਬਰਫ ਨਾਲ ਢਕੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਸਾਡੀ ਨਹੀਂ। ਅਸੀਂ ਉਸ ਤਾਜਗੀ ਵਾਲੇ ਸੰਕਲਪ ਨੂੰ, ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨੇੜੇ ਰਹਿਣ ਨੂੰ, ਆਪਣੇ ਖਿਆਲਾਂ ਵਿੱਚ ਲਿਆਈਏ ਅਤੇ ਰਸੋਈ ਵੱਲ ਪਰਤੀਏ। ਇਹੀ ਇੱਕ ਸਭ ਤੋਂ ਤਾਕਤਵਰ ਤਰੀਕਾ ਹੈ। ਬਾਜ਼ਾਰ ਨੂੰ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਦਾ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਿਹਤਮੰਦ ਰੱਖਣ ਦਾ।

98158-08506

ਅਗਲੀ ਵਾਰ : ਕੁਦਰਤ ਦਾ ਵਰਦਾਨ ਪਾਣੀ : ਬਾਜ਼ਾਰ ਦੇ ਕਾਬੂ ਹੇਠ

ਧਿਆਨ ਹਿੱਤ

ਇੰਟਰਨੈਟ ’ਤੇ ਚੱਲ ਰਹੀਆਂ ਸੋਸ਼ਲ ਸਾਈਟਸ ਜਿਵੇਂ ਫੇਸਬੁੱਕ, ਟਵਿੱਟਰ ਆਦਿ ’ਤੇ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਨਾਂ ਨਾਲ ਕਈ ਗਰੁੱਪ/ਪੇਜਜ਼ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਪੰਜਾਬ (ਰਜਿ:) ਵੱਲੋਂ ਨਹੀਂ ਚਲਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਈਟਸ ’ਤੇ ਪਾਈ ਗਈ ਸਮੱਗਰੀ ਲਈ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਪੰਜਾਬ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਨਹੀਂ। ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੀ ਇੰਟਰਨੈਟ ’ਤੇ ਇੱਕ ਹੀ ਅਧਿਕਾਰਤ ਵੈੱਬਸਾਈਟ ਹੈ – **www.tarksheel.org.**

ਜੁਲਾਈ-ਅਗਸਤ ਅੰਕ ਤੋਂ ਅੱਗੇ

ਲੜੀਵਾਰ ਪੁਸਤਕ

ਭੱਜੋ ਨਾ, ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਬਦਲੋ



ਰਾਹੁਲ ਸਾਂਕ੍ਰਿਤਆਇਨ

ਭਰਾ: ਜੋਂਕਾਂ ਦਾ ਅਪਾਰ ਧਨ, ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਪਲਟਨ, ਪੁਲਿਸ, ਧਰਮ ਤੇ ਪ੍ਰੋਹਿਤ ਸਾਰੇ ਮਜਦੂਰਾਂ ਨੂੰ ਪੀਸ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸੀ, ਪਰ ਉਹ ਤੀਹ-ਚਾਲੀ ਸਾਲ ਤੋਂ ਬਰਾਬਰ ਲੜਦੇ ਰਹੇ। ਸਾਰੀ ਜਾਂਦੀ ਦੇਖ ਜੋਂਕਾਂ ਨੂੰ ਕਿੰਨੀਆਂ ਹੀ ਗੱਲਾਂ ਮੰਨਣੀਆਂ ਪਈਆਂ। ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੀ ਤਾਕਤ ਘਟਣ ਦੀ ਥਾਂ ਹੋਰ ਵਧਣ ਲੱਗੀ। ਮਾਰਕਸ ਨੇ ਸਮਝਿਆ ਕਿ ਜੋਂਕਾਂ ਦੀ ਅਸਲੀ ਦਵਾ ਇਹ ਕਲ-ਕਾਰਖਾਨੇ ਦੇ ਮਜ਼ਦੂਰ ਨੇ। ਜੇ ਉਹ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਲੱਖਾਂ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਬਿਖਰੇ ਰਹਿੰਦੇ ਤਾਂ ਜੋਂਕਾਂ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਸੀ। ਆਪਣੇ ਕਾਰਖਾਨਿਆਂ ਨੂੰ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਜੋਂਕਾਂ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਹਿਰਾਂ 'ਚ ਇੱਕ ਥਾਂ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਵੱਡੀ ਤਾਕਤ ਐ। ਜੋਂਕਾਂ ਨੇ ਹੀ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਵਾਰਥ ਲਈ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤਾ ਤੇ ਉਹੀ ਜੋਂਕਾਂ ਨੂੰ ਤਬਾਹ ਕਰਨਗੇ।

ਦੁਖਰਾਮ: ਹਾਂ ਭਰਾ! ਕਾਰਖਾਨਿਆਂ 'ਚ ਲੱਖਾਂ ਮਜ਼ਦੂਰ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਐ। ਜਦੋਂ ਮਾਲਿਕ ਕੋਈ ਜੁਲਮ ਕਰਨ ਲਗਦਾ ਐ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਏਕਾ ਕਰਦੇ ਐ। ਦਸ-ਦਸ, ਵੀਹ-ਵੀਹ ਦਿਨ ਕੰਮ ਛੱਡਣ ਤੇ ਮਜਦੂਰਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਤਕਲੀਫ ਹੁੰਦੀ ਐ, ਪਰ ਮਾਲਿਕਾਂ ਨੂੰ ਝੁਕਣਾ ਪੈਂਦਾ।

ਭਰਾ: ਝੁਕਣਾ ਕਿਉਂ ਨਾ ਪਓ, ਜੇ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਰੁਪਇਆ ਜਾਂਦਾ, ਤਾਂ ਜੋਂਕਾਂ ਦੇ 19 ਰੁਪਏ। ਪਰ ਮਾਰਕਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਜਦੂਰੀ ਵਧਾਉਣ ਤੇ ਛੋਟੇ-ਮੋਟੇ ਜੁਲਮ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਨਾਲ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਚੱਲਣਾ, ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਦੇ ਕਿਸਾਨਾਂ-ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਸਾਰੇ ਵਰਕਰਾਂ ਨੂੰ ਏਕਾ ਕਰਕੇ ਜੋਂਕਾਂ ਦਾ ਰਾਜ ਖਤਮ ਕਰਨਾ ਈ ਪਏਗਾ। ਪੁਲਿਸ, ਫੌਜ, ਅਦਾਲਤ-ਕਚਿਹਰੀ, ਕਾਰਖਾਨੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਜੋਂਕਾਂ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਖੋਹਣੇ ਪੈਣਗੇ। ਹਵਾ-ਪਾਣੀ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਧਰਤੀ-ਧਨ ਸਭ ਕੁਝ ਨੂੰ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਸਾਂਝਾ ਕਰਨਾ ਪਏਗਾ, ਫੇਰ ਜਾ ਕੇ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਇਹ ਬਦਤਰ ਰੂਪ ਖਤਮ ਹੋਏਗਾ।

ਸੰਤੋਖੀ : ਹਾਂ ਭਰਾ! ਮਾਰਕਸ ਨੇ ਬੜੇ ਕੰਮ ਦੀ ਗੱਲ ਦੱਸੀ ਐ।

ਭਰਾ: ਹੁਣ ਸੁਣ ਮਾਰਕਸ ਦੇ ਬਾਕੀ ਜੀਵਨ ਬਾਰੇ। 31 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਮਾਰਕਸ ਕਿੱਥੋਂ ਕਿੱਥੋਂ ਜੋਂਕ-ਸਰਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਬਚਦੇ ਲੰਦਨ ਪਹੁੰਚੇ। 65 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਮਾਰਕਸ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਮਾਰਕਸ ਨੇ ਅਮਰੀਕਾ, ਯੂਰਪ ਸਾਰੀਆਂ ਥਾਵਾਂ ਦੇ ਮਜਦੂਰਾਂ ਦੀ ਜੋਂਕਾਂ ਨਾਲ ਲੜਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕੀਤੀ, ਰਾਹ ਦੱਸਣ ਲਈ ਕਿਤਾਬਾਂ ਲਿਖੀਆਂ। ਕੋਲੋਨ ਦੇ ਕਮਿਊਨਿਸਟਾਂ ਤੇ ਮੁਕਦਮਾ ਚਲ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਦੁਖਰਾਮ: ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਕੌਣ ਐ ਭਰਾ!

ਭਰਾ: ਮਾਰਕਸ ਦੀ ਸੋਚ ਦੇ ਧਾਰਨੀਆਂ ਨੂੰ, ਮਾਰਕਸ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਕਹਿੰਦੇ ਐ। ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਦੀ ਜੋਂਕ ਕਮਿਊਨਿਸਟਾਂ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਡਰਦੀ ਐ। ਕਮਿਊਨਿਸਟਾਂ ਨੇ ਮਜਦੂਰਾਂ ਦੀਆਂ ਲੜਾਈਆਂ ਬਹੁਤ ਬਹਾਦਰੀ ਨਾਲ ਲੜੀਆਂ, ਆਪਣਾ ਸਾਰਾ ਕੁੱਝ ਵਾਰ ਦਿੱਤਾ। ਰੂਸ 'ਚੋਂ ਜੋਂਕਾਂ ਦਾ ਰਾਜ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਹੀ ਖਤਮ ਕੀਤਾ।

ਦੁਖਰਾਮ: ਤਾਂ ਭਰਾ, ਸਾਡੇ ਦੇਸ ਵਿੱਚ ਵੀ ਅਜਿਹੇ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਐ। ਮਾਰਕਸ ਦੇ ਸਮਰਥਕ ਸਾਨੂੰ ਰਾਹ ਨਹੀਂ ਦੱਸਣਗੇ, ਤੇ ਅਸੀਂ ਕਿਵੇਂ ਲੜ ਸਕਾਂਗੇ।

ਭਰਾ: ਸਾਡੇ ਇੱਥੇ ਵੀ ਮਾਰਕਸ ਦੇ ਸਮਰਥਕ ਐ, ਦੁਖ ਭਰਾ! ਪਰ 40 ਕਰੋੜ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ਵਿੱਚ ਕੁੱਝ ਹਜ਼ਾਰ ਕਮਿਊਨਿਸਟਾਂ ਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਬੰਦ ਕਰਕੇ ਰੱਖਿਆ ਤੇ ਜੋਂਕ ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਦੋਨੋਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਫੁੱਟੀ ਅੱਖ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਦੇਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ, ਪਰ ਉਹ ਅਮਰ ਵੇਲ ਵਾਂਗ ਵੱਧਦੇ ਈ ਰਹਿਣਗੇ। ਸ਼ਹਿਰ-ਪਿੰਡ ਸਾਰੇ ਪਾਸੇ ਛਾ ਜਾਣਗੇ। ਮਾਰਕਸ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਕਿਹੜੇ ਮਜਦੂਰ ਨੂੰ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ?

ਦੁਖਰਾਮ: ਹਾਂ ਭਰਾ! ਉਹ ਨਿਕੰਮਾ ਈ ਹੋਏਗਾ। ਮਾਰਕਸ ਨੇ ਸਾਰੀਆਂ ਦੁਖ ਤਕਲੀਫ ਸਹਿ ਕੇ ਸਾਡੇ ਈ ਫਾਇਦੇ ਲਈ ਤਾਂ ਕੰਮ ਕੀਤਾ।

ਭਰਾ: ਮਾਰਕਸ ਨੇ ਕਮਿਊਨਿਸਟਾਂ ਦੇ ਮੁਕਦਮੇ ਲਈ ਕਿਤਾਬ ਲਿਖੀ, ਪਰ ਛਪਾਉਣ ਲਈ ਕਾਗਜ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਹਨਾਂ ਕੋਲ ਇਕ ਕੋਟ ਬਚਿਆ ਸੀ, ਉਸਨੂੰ ਵੀ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਗਿਰਵੀ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ।

ਦੁਖਰਾਮ: ਤਾਂ ਮਾਰਕਸ ਬਿਨਾਂ ਕੋਟ ਦੇ ਈ ਰਹੇ? ਸੁਣਦੇ ਹਾਂ, ਵਿਲਾਇਤ ਵਿੱਚ ਹੱਡ ਚੀਰਨ ਵਾਲੀ ਠੰਡ ਪੈਂਦੀ ਐ।

ਭਰਾ: ਮਾਰਕਸ ਦੁਖ ਸਹਿਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਸੀ। ਤੇ ਜੇਨੀ ਦੀਆਂ ਤਕਲੀਫਾਂ ਬਾਰੇ ਸੋਚੋ ਦੁਖ ਭਰਾ! ਇਹ ਤਾਲੁਕਦਾਰ ਦੀ ਲੜਕੀ, ਬੜੇ ਲਾਡ ਪਿਆਰ 'ਚ ਪਲੀ, ਉਹ ਵੀ ਮਾਰਕਸ ਨਾਲ ਗਲੀ-

ਗਲੀ ਮਾਰੀ-ਮਾਰੀ ਫਿਰਦੀ ਰਹੀ, ਪਰ ਉਸਨੇ ਇਕ ਦਿਨ ਵੀ ਅਫਸੋਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਮਾਰਕਸ ਇੰਨੇ ਵਿਦਵਾਨ ਸੀ ਕਿ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਕਮਾ ਸਕਦੇ ਸੀ ਤੇ ਆਪਣੇ ਬਾਲ-ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਅਰਾਮ ਨਾਲ ਰੱਖ ਸਕਦੇ ਸੀ, ਪਰ ਮਾਰਕਸ ਨੇ ਮਜਦੂਰਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਲਈ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਲਾ ਦਿੱਤਾ। ਮਾਰਕਸ ਦੇ ਦੋ ਲੜਕੇ ਚਾਰ ਲੜਕੀਆਂ ਹੋਈਆਂ, ਪਰ ਦੋਹੇਂ ਲੜਕੇ ਤੇ ਇਕ ਲੜਕੀ ਜਿਆਦਾ ਦਿਨ ਨਹੀਂ ਜੀਅ ਸਕੇ। ਬੀਮਾਰ ਪੈਂਦੇ ਤਾਂ ਦਵਾਈ ਦਵਾਉਣਾ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੁੰਦਾ। ਮਾਰਕਸ ਨੇ ਮਜਦੂਰਾਂ ਲਈ ਗਰੀਬੀ ਦੀ ਜਿੰਦਗੀ ਬਿਤਾਈ, ਜੋਂਕਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਫੁਟੀ ਅੱਖ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦੇਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀਆਂ। ਗਰੀਬੀ ਦੇ ਕਾਰਨ ਮਾਰਕਸ ਦੇ ਤਿੰਨ ਬੱਚੇ ਮਰ ਗਏ, ਪਰ ਮਾਰਕਸ ਨੇ ਸੋਚਿਆ, ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਜੋਂਕਾਂ ਮਜਦੂਰਾਂ ਦੇ ਕਰੋੜਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਚੁੱਕੀਐ, ਉਹਨਾਂ ਈ ਬੱਚਿਆਂ ’ਚ ਮੇਰੇ ਵੀ ਤਿੰਨ ਬੱਚੇ ਗਏ।

ਸੰਤੋਖੀ: ਮਾਰਕਸ ਜਿਹੀ ਮਿਹਨਤ ਕੌਣ ਕਰੇਗਾ ਭਰਾ? ਦੂਜੇ ਤਾਂ ਜੋਂਕਾਂ ਦੀ ਜੜ ’ਚ ਪਾਣੀ ਪਾਉਂਦੇ ਐਂ, ਜੋਂਕਾਂ ਨੂੰ ਮਜਬੂਤ ਕਰਦੇ ਐਂ।

ਦੁਖਰਾਮ: ਮਾਰਕਸ ਨੇ ਵੀ ਜੋਂਕਾਂ ਦੀ ਜੜ ਵਿੱਚ ਪਾਣੀ ਪਾਇਆ, ਪਰ ਖੂਬ ਉਬਾਲ ਕੇ ਗਰਮ-ਗਰਮ ਪਾਣੀ।

ਭਰਾ: ਮਾਰਕਸ ਨਾਲ ਏਂਗਲਜ਼ ਨੇ ਵੀ ਬੜੀ ਮਿਹਨਤ ਕੀਤੀ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਵਿਆਹ ਨਹੀਂ ਕਰਵਾਇਆ ਤੇ ਕਮਾ ਕਮਾ ਕੇ ਹਰ ਸਾਲ ਸਾਢੇ ਤਿੰਨ ਸੌ ਗਿਨੀ ਮਾਰਕਸ ਨੂੰ ਦਿੰਦੇ ਰਹੇ। ਜੇ ਏਂਗਲਜ਼ ਨੇ ਇਹ ਮਿਹਨਤ ਨਾ ਕੀਤੀ ਹੁੰਦੀ, ਤਾਂ ਹੋਰ ਆਫਤਾਂ ਆ ਜਾਂਦੀਆਂ। ਮਾਰਕਸ ਨੇ ਏਂਗਲਜ਼ ਨੂੰ ਇਕ ਚਿੱਠੀ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਸੀ, ਤੇਰੇ ਬਿਨਾਂ ਮੈਂ ਕਦੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਨਾ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਸਿਰਫ ਮੇਰੇ ਲਈ ਤੂੰ ਆਪਣੀ ਜਬਰਦਸਤ ਬੁੱਧੀ ਨੂੰ ਬੇਕਾਰ ਜਾਣ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਗਲਘੋਟੂ ਵਪਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਅਪਣਾਈ।

ਸੰਤੋਖੀ: ਕੀ ਏਂਗਲਜ਼ ਵਪਾਰੀ ਸੀ ਭਰਾ?

ਭਰਾ: ਹਾਂ, ਉਸਦੇ ਬਾਪ ਦਾ ਕਾਰਖਾਨਾ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਏਂਗਲਜ਼ ਨੇ ਸੰਭਾਲਿਆ, ਪਰ ਉਹ ਕਿੰਨਾ ਬੇਚੈਨ ਸੀ, ਇਹ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਇਸ ਚਿੱਠੀ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ- ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ, ਜਿੰਨਾ ਕਿ ਇਸ ਵਪਾਰੀ ਜਿੰਦਗੀ ਤੋਂ ਭੱਜ ਜਾਣ ਲਈ। ਉਸ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਹੀ (18 ਮਾਰਚ 1871 ਚ) ਪੈਰਿਸ ਦੇ ਮਜਦੂਰਾਂ ਨੇ ਉਥੋਂ ਦੀਆਂ ਜੋਂਕਾਂ ਦਾ ਰਾਜ ਕੁੱਝ ਮਹੀਨਿਆਂ ਲਈ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਮਜਦੂਰਾਂ ਦੀ ਤਾਕਤ ਅਜੇ ਉਨੀਂ ਮਜਬੂਤ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਜੋਂਕਾਂ ਨੇ ਫੇਰ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਮਜਦੂਰਾਂ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰਕੇ ਆਪਣਾ ਰਾਜ ਕਾਇਮ ਕਰ ਲਿਆ। ਪਰ ਪੈਰਿਸ ਦੇ ਮਜਦੂਰਾਂ ਨੇ ਜਿੰਨ੍ਹੀ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਰਾਜ ਚਲਾਇਆ, ਉਸਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ, ਕਿ ਮਜ਼ਦੂਰ ਜੋਂਕਾਂ ਨੂੰ ਹਟਾ ਸਕਦੇ ਨੇ ਤੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਾਜ ਚਲਾ ਸਕਦੇ ਨੇ, ਪੈਰਿਸ ਦੇ ਮਜਦੂਰਾਂ ਨੇ ਕੀ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਇਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਫੇਰ 46 ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਜਦੋਂ ਰੂਸ ਦੇ ਮਜਦੂਰਾਂ ਨੇ ਜੋਂਕਾਂ ਦਾ ਰਾਜ ਉਲਟਾਇਆ, ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਸ ਦੀ ਇਹੀ ਨਸੀਹਤ ਬੜੇ ਕੰਮ ਆਈ। 41 ਸਾਲਾਂ ਤੱਕ ਮਜਦੂਰਾਂ ਦੀ ਲੜਾਈ ਲੜਦੇ ਉਸਦੀ ਆਖਿਰ 65 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ (14 ਮਾਰਚ 1883 ਨੂੰ) ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਕੌਣ ਹੋਵੇਗਾ ਜੋ ਉਸ ਦੀ ਸਮਾਧੀ ਤੇ ਫੁੱਲ ਚੜ੍ਹਾਉਣ ਦੀ ਲਾਲਸਾ ਨਾ ਰੱਖਦਾ ਹੋਵੇ? **ਮਾਰਕਸ ਦੇ ਮਰਨ ਤੇ ਏਂਗਲਜ਼ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਸੀ, ਮਨੁੱਖ ਜਾਤ ਕੋਲ ਜਿੰਨ੍ਹੇ ਦਿਮਾਗ ਨੇ, ਉਹਨਾਂ ’ਚੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਦਿਮਾਗ ਅੱਜ ਖੋਹ ਗਿਆ।** ਮਜ਼ਦੂਰ-ਦਲ ਦੀ ਲੜਾਈ ਚਲਦੀ ਰਹੇਗੀ, ਪਰ ਉਹ ਦਿਮਾਗ ਚਲ ਵਸਿਆ, ਜਿਸ ਵੱਲ ਫਰਾਂਸ, ਰੂਸ, ਅਮਰੀਕਾ ਤੇ ਜਰਮਨੀ ਦੇ ਮਜਦੂਰ ਮੁਸੀਬਤ ਵੇਲੇ ਦੌੜਦੇ ਸੀ ਤੇ ਉਹ ਦਿਮਾਗ ਸਦਾ ਬਹੁਤ ਸਾਫ ਦੋ ਟੁਕ ਸਲਾਹ ਦਿੰਦਾ ਸੀ।

ਦੁਖਰਾਮ: ਧਨ ਐ ਭਰਾ। ਮਾਰਕਸ, ਜੇਨੀ।

ਭਰਾ: ਜੇਨੀ ਦੀ ਮਿਹਨਤ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ, ਜਿਨਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣ ਕੇ ਅੱਥਰੂ ਰੋਕਣਾ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਐ। ਹੁਣ ਦੁਖ ਭਰਾ, ਮਾਰਕਸ ਦੀਆਂ ਮੋਟੀਆਂ-ਮੋਟੀਆਂ ਸਿਖਿਆਵਾਂ ਸੁਣੋ।

ਦੁਖਰਾਮ: ਹਾਂ ਭਰਾ! ਜਰੂਰ ਸੁਣਾਓਂ।

ਭਰਾ: ਮਾਰਕਸ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਗੱਲ ਇਹ ਦੱਸੀ ਕਿ ਰੋਟੀ, ਕਪੜਾ, ਘਰ, ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਸਦਾ ਤੋਂ ਜਰੂਰ ਰਹੇ, ਇਸਨੂੰ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾ ਕੰਮ ਰਿਹਾ। ਮਨੁੱਖ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਨਵੇਂ-ਨਵੇਂ ਹਥਿਆਰ, ਢੰਗ ਸੋਚਦਾ ਰਿਹਾ, ਜਿਸਤੋਂ ਰੋਟੀ-ਕਪੜਾ, ਘਰ ਦੇ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦਾ ਢੰਗ ਦੱਸਦਾ ਰਿਹਾ। ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰਕੇ ਜਿੱਤਿਆ ਸੀ, ਫੇਰ ਖੇਤੀ ਕਰਨ ਲੱਗਾ, ਖੇਤੀ ਤੋਂ ਫੇਰ ਕਾਰੀਗਰਾਂ ਵੱਲ ਵੱਧਿਆ, ਕਾਰੀਗਰੀ ਤੋਂ ਵਪਾਰ ਹੋਣ ਲੱਗਾ, ਵਪਾਰ ਤੋਂ ਕਾਰਖਾਨੇ ਦੇ ਢੰਗ ਦਾ ਪਤਾ ਚੱਲਿਆ। ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦਾ ਢੰਗ ਜਿਵੇਂ-ਜਿਵੇਂ ਬਦਲਦਾ ਗਿਆ, ਉਵੇਂ-ਉਵੇਂ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਜਮਾਤ ਦੀ ਬਦਲਦੀ ਰਹੀ ਤੇ ਪਹਿਲੀ ਜਮਾਤਬੰਦੀ ਟੁਟਦੀ ਗਈ। ਸ਼ਿਕਾਰ ਤੇ ਫਲ ਜਮਾ ਕਰਕੇ ਗੁਜਾਰਾ ਕਰਦੇ ਵੇਲੇ ਔਰਤ ਦਾ ਰਾਜ ਸੀ ਤੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਇਕ ਪਰਿਵਾਰ ਚੱਲਦਾ ਸੀ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਖੇਤੀ ਆਈ, ਤਾਂਬਾ ਆਇਆ, ਉਦੋਂ ਉਹ ਪੁਰਾਣਾ ਢਾਂਚਾ ਨਹੀਂ ਚਲ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਰੋਟੀ-ਕਪੜਾ ਆਦਿ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦੇ ਢੰਗ ਦੇ

ਬਦਲਣ ਨਾਲ ਹੀ ਮਨੁੱਖੀ ਸਮਾਜ ਦੇ ਢਾਂਚੇ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਤੇ ਜਦੋਂ ਢਾਂਚਾ ਬਦਲਦਾ, ਤਾਂ ਉਸਦਾ ਕਾਨੂੰਨ ਆਚਾਰ-ਵਿਚਾਰ ਸਭ ਬਦਲਦੇ ਨੇ, ਆਦਮੀ ਦਾ ਮਨ ਤਕ ਬਦਲ ਜਾਂਦਾ। ਮਾਰਕਸ ਨੇ ਇਕ ਥਾਂ ਲਿਖਿਆ ਕਿ ਰੋਟੀ-ਕਪੜਾ ਆਦਿ ਦੇ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦਾ ਢੰਗ ਬਦਲ ਗਿਆ ਤੇ ਜਿੱਥੇ ਮਨੁੱਖ ਪੁਰਾਣੇ ਢੇਰਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ, ਪੁਰਾਣੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਾਲਿਕ-ਮਲਕੀਅਤ ਦਾ ਖਿਆਲ ਰੱਖਦਾ, ਉਥੇ ਤਾਂ ਦੋਨਾਂ 'ਚ ਸੰਗਰਾਮ ਛਿੜ ਜਾਵੇਗਾ।

ਦੁਖਰਾਮ: ਭਰਾ! ਥੋੜਾ ਸਮਝਾ ਕੇ ਦੱਸ।

ਭਰਾ: ਦੇਖੋ, ਜਦੋਂ ਕੱਪੜਾ, ਚਰਖਾ ਤੇ ਖੱਡੀ ਤੋਂ ਬਣਦਾ ਸੀ, ਘਰ ਘਰ 'ਚ ਲੋਕ ਚਰਖਾ ਚਲਾਉਂਦੇ ਸੀ ਤੇ ਪਿੰਡ ਦਾ ਜੁਲਾਹਾ ਕਪੜਾ ਬੁਨ ਦਿੰਦਾ ਸੀ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਰਖਾਣ, ਲੁਹਾਰ ਵੀ ਆਪਣਾ-ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਉਦੋਂ ਪਿੰਡ ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪੈਦਾ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਸੀ, ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਚੀਜ਼ਾਂ ਵੀ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਨ, ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਕੰਮ ਵੀ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੀ ਗੱਲ ਐ, ਜਦੋਂ ਰੋਟੀ ਕੱਪੜੇ ਦੇ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦਾ ਢੰਗ ਸਿਰਫ ਹੱਥ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਭਾਫ ਦੀ ਮਸ਼ੀਨ ਬਣੀ। ਮਸ਼ੀਨ ਨੇ ਇਨਾਂ ਸਸਤਾ ਕਪੜਾ ਤੇ ਚੀਜ਼ਾਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀਆਂ, ਕਿ ਹੱਥ ਦੀ ਕਾਰੀਗਰੀ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ।

ਦੁਖਰਾਮ: ਇਹ ਤਾਂ ਦੇਖਿਐ ਭਰਾ! ਸਾਡੇ ਦੇਸ ਦੇ ਸਭ ਜੁਲਾਹੇ ਖੱਡੀ ਛੱਡ-ਛਡਾ ਕੇ ਕਾਰਖਾਨਿਆਂ ਵੱਲ ਭੱਜ ਗਏ।

ਭਰਾ: ਤਾਂ ਹੁਣ ਪੌਣੀ-ਪਰਜਾ, ਮਾਲਿਕ-ਜਜਮਾਨ ਵਾਲਾ ਪਿੰਡ ਦਾ ਢਾਂਚਾ ਟੁਟਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਨਹੀਂ?

ਦੁਖਰਾਮ: ਬਹੁਤ ਟੁੱਟ ਗਿਆ ਭਰਾ! ਤੇ ਟੁੱਟਣ ਤੇ ਲੋਕ ਹਾਏ-ਹਾਏ ਕਰਦੇ ਐ, ਕਲਯੁੱਗ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਐ। ਪਰ ਲਗਦੈ ਭਰਾ! ਇਹ ਕਿਸੇ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਨੀਂ। ਪੱਥਰ, ਤਾਂਬਾ, ਲੋਹਾ, ਮਸ਼ੀਨ ਜਿਹੀਆਂ ਨਵੀਆਂ ਚੀਜਾਂ, ਨਵੇਂ ਢੰਗ ਆਦਮੀ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਚ ਆ ਗਏ, ਵੈਸੇ ਵੀ ਮਨੁੱਖ ਜਾਤੀ ਦਾ ਢਾਂਚਾ ਹੀ ਬਦਲਦਾ ਗਿਆ। ਟਟੀਰੀ ਦੇ ਪੈਰ ਖੜ੍ਹੇ ਕਰਨ ਨਾਲ ਅਸਮਾਨ ਨੀਂ ਖੜ੍ਹਿਆ।

ਭਰਾ: ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇੱਕ ਹੋਰ ਵੀ ਸੰਕਟ ਐ। ਮਸ਼ੀਨ ਨਾਲ ਅੰਨ ਵੀ ਵੱਧ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਰੂਸ ਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿੱਚ ਨਵੇਂ-ਨਵੇਂ ਖਾਦ ਤੇ ਮੋਟਰ ਵਾਲੇ ਹਲ ਨਾਲ ਇਕ ਕਿੱਲੇ ਪਿੱਛੇ ਚਾਲੀ-ਚਾਲੀ, ਪੰਜਾਹ-ਪੰਜਾਹ ਮਣ ਅਨਾਜ ਪੈਦਾ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਤੇ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਖੇਤ 'ਚ ਨਹੀਂ, ਸਮੁੱਚੇ ਦੇਸ਼ 'ਚ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖੰਡ, ਕੱਪੜਾ, ਲਾਲਟੇਨ, ਦੁਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਖਾਣ-ਪਹਿਨਣ ਤੇ ਰਹਿਣ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਕਾਰਖਾਨਿਆਂ 'ਚ ਇੰਨੀਆਂ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ ਕਿ ਸਾਰੀ ਧਰਤੀ ਦੇ ਦੋ ਅਰਬ ਲੋਕ ਇੱਕ ਸਾਲ ਦੀ ਉਪਜ ਨਾਲ ਦੋ ਦੋ ਸਾਲ ਤੱਕ ਖ਼ੂਬ ਆਰਾਮ ਨਾਲ ਰਹਿਣ। ਪਰ ਹੋ ਕੀ ਰਿਹਾ? ਦੁਨੀਆਂ 'ਚ ਗਰੀਬੀ ਵਧ ਰਹੀ ਐ, ਲੋਕ ਹੋਰ ਵੱਧ ਨੰਗੇ ਭੁੱਖੇ ਰਹਿ ਰਹੇ ਨੇ। (ਚਲਦਾ)

ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ : ਰਵਿੰਦਰ ਰਾਹੀ ਜੈਤੋ

ਮਿੰਨੀ ਕਹਾਣੀ

ਧਰਮ ਦੀ ਆੜ ਵਿੱਚ ਲੁੱਟ

''ਕੀ ਗੱਲ ਤੁਸੀਂ ਅੱਜ ਡੇਰੇ ਵਾਲੇ ਪਾਸਿਓਂ...'' ਮੈਂ ਹੈਰਾਨੀ ਨਾਲ ਨਿਰੰਜਣ ਸਿੰਘ, ਜੋ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦਾ ਪੱਕਾ ਨਿੱਤ ਨੇਮੀ ਸੀ, ਨੂੰ ਡੇਰੇ ਦੀ ਸੰਗਤ ਨਾਲ ਤੁਰੇ ਆਉਂਦੇ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ।

''ਬਾਈ ਸਿਆ... ਤੂੰ ਹੋਇਆ ਆਪਣਾ ਖਾਸ ਬੰਦਾ, ਤੈਨੂੰ ਤਾਂ ਦੱਸਣੀ ਈ ਪਊ ਅੰਦਰਲੀ ਗੱਲ...'' ਨਿਰੰਜਣ ਸਿੰਘ ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਪਾਸੇ ਲਿਜਾ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ।

''ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਇਸ ਡੇਰੇ 'ਤੇ ਬਹੁਤੇ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਸੰਗਤ ਕਰਨ ਆਉਂਦੇ ਨੇ... ਇੱਥੇ ਆਉਣ ਦਾ ਵੱਡਾ ਫਾਇਦਾ ਤਾਂ ਇਹ ਹੀ ਐ, ਬੀ ਲੇਬਰ ਦੀ ਕੋਈ ਘਾਟ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ। ਆਹ ਪਿਛਲੀ ਹਾੜੀ ਪਤਾ ਹੀ ਨੀ ਲੱਗਿਆ ਕਦੋਂ ਵੱਢੀ ਗਈ ਤੇ ਕਦੋਂ ਸਾਂਭੀ ਗਈ ਤੇ ਹੁਣ ਜੀਰੀ ਦਾ ਕੋਈ ਫਿਕਰ ਨੀ.. ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾ ਬੰਦਾ ਈ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮਿਲਦਾ। ਸੱਚ ਨਾਲੇ ਦਿਹਾੜੀ ਵੀ ਅੜ ਕੇ ਨੀ ਲੈਂਦਾ ਕੋਈ। ਦੋ ਚਾਰ ਘੰਟਿਆਂ ਦੀ ਤਾਂ ਕੋਈ ਗਿਣਤੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ,'' ਨਿਰੰਜਣ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅੰਦਰਲੇ ਨੁਕਤੇ ਸਮਝਾਉਂਦਿਆਂ ਕਿਹਾ।

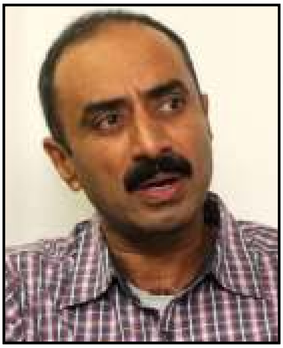
''ਲੁੱਟ ਤਾਂ ਇਹਨਾਂ ਗਰੀਬ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੀ ਹੀ ਹੋਣੀ ਐ, ਗਲ ਤਾਂ ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਈ ਵੱਢਿਆ ਜਾਣੈ, ਕਿਧਰੇ ਦੀ ਵੱਢ ਲੋ।'' ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਨਿਰੰਜਣ ਸਿੰਘ ਖਚਰੀ ਹਾਸੀ ਹਸਦਾ ਤੁਰ ਗਿਆ, ਪਿੰਡ ਵੱਲ ਨੂੰ। ਇਹ ਸੋਚਦਿਆਂ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਭੇਸ ਵਟਾ ਵਟਾ ਕੇ ਗਰੀਬ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਲੁੱਟ ਕਰਦੈ। ਮੈਨੂੰ ਗਰੀਬ ਮਜ਼ਦੂਰ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਭਵਿੱਖ ਗਾੜੇ ਹਨੇਰੇ ਦੀ ਬੁੱਕਲ ਵਿੱਚ ਨਜ਼ਰ ਆਇਆ।

''ਹਾਂ ਜਰੂਰ ਉੱਠਣਗੇ... ਜਦੋਂ ਚੇਤੰਨ ਹੋ ਗਏ ਲੁਟੇਰਿਆਂ ਦੀਆਂ ਚਾਲਾਂ ਤੋਂ।'' ਮੈਂ ਅਟਲ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਵਧਿਆ।

ਜੁਝਾਰ ਲੌਂਗੋਵਾਲ, 94654-30016

ਮੈਂ ਲੜਿਆ, ਇਹ ਜਾਣਦੇ ਹੋਏ ਵੀ ਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਅਸਾਵੀਂ ਲੜਾਈ ਹੈ

ਸੰਜੀਵ ਭੱਟ 1988 ਬੈਚ ਦਾ ਗੁਜਰਾਤ ਕੇਡਰ ਦਾ ਇੱਕ ਸੀਨੀਅਰ ਆਈ.ਪੀ.ਐਸ. ਅਫ਼ਸਰ ਹੈ। ਗੋਧਰਾ ਰੇਲ ਅਗਨੀ ਕਾਂਡ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਗੁਜਰਾਤ ਭਰ ਵਿੱਚ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਏ ਮੁਸਲਿਮ ਵਿਰੋਧੀ ਕਤਲੇਆਮ ਮੌਕੇ ਉਹ ਗੁਜਰਾਤ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਗਾਂਧੀ ਨਗਰ ਵਿਖੇ ਡੀ.ਸੀ.ਪੀ. (ਚੌਕਸੀ) ਦੇ ਆਹੁਦੇ ਤੇ ਤਾਇਨਾਤ ਸੀ। ਕਰੀਬ ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਤੱਕ ਚੱਲੀ ਇਸ ਫਾਸ਼ੀਵਾਦੀ ਮੁਹਿੰਮ ਦੌਰਾਨ 1100 ਤੋਂ ਵੱਧ ਮੁਸਲਿਮ ਮਰਦ, ਔਰਤਾਂ, ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਅਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਕਤਲ ਹੋਇਆ। ਔਰਤਾਂ ਨਾਲ ਵਹਿਸ਼ੀ ਬਲਾਤਕਾਰ ਹੋਏ। ਮੁਸਲਿਮ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਮਕਾਨਾਂ, ਦੁਕਾਨਾਂ, ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਅਦਾਰਿਆਂ ਅਤੇ ਸੈਂਕੜੇ ਮਸਜਿਦਾਂ ਨੂੰ ਯੋਜਨਾਬੱਧ ਢੰਗ ਨਾਲ ਲੁੱਟਿਆ ਅਤੇ ਸਾੜਿਆ ਗਿਆ।



ਅਨੇਕਾਂ ਦਸਤਾਵੇਜੀ ਸਬੂਤਾਂ ਅਤੇ ਭਰੋਸਾਯੋਗ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਇਸ ਘਟਨਾ ਤੋਂ 10 ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਤੱਕ ਕੇਂਦਰ ਵਿੱਚ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਰਹੀ ਯੂ.ਪੀ.ਏ. ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਗੁਜਰਾਤ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਸਮੁੱਚੇ ਕਾਤਲ ਬਰਗੇਡ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਕੋਈ ਸਖਤ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਉਲਟਾ ਸਬੂਤਾਂ, ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦਾ ਖੁੱਲਾ ਸਮਾਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਸਭ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਜੇ ਇੱਕ ਮੰਤਰੀ ਮਾਇਆ ਕੋਡਨਾਨੀ ਜਾਂ ਬਾਬੂ ਬਜਰੰਗੀ ਵਰਗੇ ਮੋਹਰੀਆਂ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ, ਤਾਂ ਉਸਦਾ ਕਾਰਣ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਜੇ ਤੀਸਤਾ ਸੀਤਲਵਾੜ ਵਰਗੇ ਕੁੱਝ ਨਿਡਰ ਸਮਾਜ ਸੇਵਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਆਪਨੀ ਜਾਨ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਪੈਰਵੀ ਕਰਨ ਲਈ ਪੀੜਤਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨਾ ਸੀ, ਤਾਂ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਸੰਜੀਵ ਭੱਟ ਅਤੇ ਉਸ ਵਰਗੇ ਕੁੱਝ ਹੋਰ ਫਰਜ-ਸ਼ਨਾਸ਼ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਜ਼ਮੀਰ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਪੁਲਿਸ ਅਤੇ ਸਿਵਲ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਸਚਾਈ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਆਪਣੀਆਂ ਜਾਨਾਂ, ਨੌਕਰੀਆਂ ਤੇ ਕੈਰੀਅਰ ਨੂੰ ਦਾਅ ਤੇ ਲਾਉਣਾ ਵੀ ਹੈ।

ਮੁਲਾਕਾਤੀ : ਡਾ. ਅਜੈਪਾਲ ਨੱਤ

ਹੁਣੇ ਹੁਣੇ 13 ਅਗਸਤ 2015 ਨੂੰ ਨੌਕਰੀ ਤੋਂ ਬਰਖਾਸਤ ਕੀਤਾ ਇਹ ਅਧਿਕਾਰੀ, ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਹੈ ਜਿਸਨੇ 2011 ਵਿੱਚ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਹਲਫਨਾਮਾ ਦੇ ਕੇ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕਿਵੇਂ :

ਗੋਧਰਾ ਕਾਂਡ ਵਾਲੀ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਮੁੱਖਮੰਤਰੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਨੇ ਸੂਬੇ ਦੀ ਅਮਨ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਬਾਰੇ ਪੁਲਿਸ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੇ ਉੱਚ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਮੀਟਿੰਗ ਬੁਲਾਈ ਸੀ। ਉਹ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਅਧਿਕਾਰਤ ਤੌਰ ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਸੀ। ਮੁੱਖਮੰਤਰੀ ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰਾਂ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਕੱਲ ਨੂੰ ਗੁਜਰਾਤ ਬੰਦ ਦਾ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਹਿਮਾਇਤ ਹੈ। ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਬਹੁਤ ਭੜਕੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ ਤੇ ਇਹ ਵੀ ਬਹੁਤ ਜਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਗੁੱਸਾ ਕੱਢ ਲੈਣ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ।

ਸੰਜੀਵ ਭੱਟ ਨਾਲ ਕੀਤੀਆਂ ਕੁੱਝ ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ :

? ਕੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਹ ਲੜਾਈ ਹਾਰਨ ਦਾ ਦੁੱਖ ਹੈ।

– ਨਹੀਂ, ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੀਤੇ ਤੇ ਕੋਈ ਅਫਸੋਸ ਨਹੀਂ। ਮੈਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਦਬਾਅ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਝੁੱਕਿਆ। ਮੈਂ ਸਾਰੇ ਘਟਨਾਕ੍ਰਮ ਦੌਰਾਨ ਕਿਤੇ ਵੀ ਕੋਈ ਸਮਝੌਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਮੇਰੀ ਆਪਣੀ ਚੁਣੀ ਹੋਈ ਲੜਾਈ ਸੀ। ਮੈਂ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਇਹ ਜਾਣਦੇ ਹੋਏ ਵੀ ਇਸਨੂੰ ਲੜਿਆ ਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਅਸਾਵੀਂ ਲੜਾਈ ਹੈ। ਮੇਰੀ ਹਾਰ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਹੈ। ਮੈਂ ਅਸੂਲਾਂ ਅਤੇ ਇਨਸਾਫ ਲਈ ਲੜਿਆ।

? ਤੁਹਾਡੇ ਉੱਤੇ ਬਰਖਾਸਤੀ ਲਈ ਕੀ ਦੋਸ਼ ਹਨ।

– ਪੂਰਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ। ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ, ਉਹ ਬਹੁਤ ਛੋਟੇ ਮਸਲੇ ਹਨ। ਮਸਲਨ ਬਿਨਾਂ ਅਗਾਊਂ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਵਾਏ ਛੁੱਟੀ ਤੇ ਜਾਣਾ, ਸਰਕਾਰੀ ਵਹੀਕਲ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਕਰਨਾ ਆਦਿ। ਉਂਝ ਦਿਲਚਸਪ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲੇ ਉਸਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੇ ਹੀ ਹਨ, ਜਦੋਂ ਮੈਂ 2002 ਦੇ ਦੰਗਿਆਂ ਸੰਬੰਧੀ ਜਾਂਚ ਕਰ ਰਹੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਂਚ ਟੀਮ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਹੋਇਆ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਉਹਨਾਂ ਭਿਆਨਕ ਦੰਗਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰੀ ਤੰਤਰ ਦੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤਾ, ਉਦੋਂ ਤੋਂ ਹੀ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਮੇਰੇ ਖਿਲਾਫ ਮਿਸ਼ਨ ਆਰੰਭ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

? ਕੇਂਦਰੀ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰਾਲੇ ਨੇ ਆਪ ਤੇ ਅੱਖੜ ਹੋਣ, ਨਾ ਮਿਲਵਰਤਨ ਵਾਲਾ ਹੋਣ ਅਤੇ ਨਿਯਮਾਂ-ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਅਨੁਸ਼ਾਸ਼ਨਹੀਣਤਾ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਏ ਹਨ।

– ਇੱਕ ਆਈ.ਪੀ.ਐਸ. ਅਧਿਕਾਰੀ ਤੋਂ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਨਿਡਰ ਹੋਵੇ, ਨਜਾਇਜ ਦਬਾਅ ਨਾ ਮੰਨੇ, ਗੈਰ ਸਮਾਜੀ ਅਨਸਰਾਂ ਖਿਲਾਫ ਡਟਣ ਦਾ ਮਾਦਾ ਰੱਖਦਾ ਹੋਵੇ। ਇਹ ਉਮੀਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਕਿ ਉਹ ਸੱਤਾਧਾਰੀਆਂ ਦੇ ਗੰਦੇ ਮਨਸੂਬਿਆਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਵਿੱਚ ਸਹਾਈ ਹੋਵੇ।

? ਤੁਹਾਡਾ ਅਗਲਾ ਕਦਮ

– ਮੇਰਾ ਕੇਸ ਬਹੁਤ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੈ। ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਟਿਕ ਨਹੀਂ ਸਕੇਗਾ। ਪਰ ਮੈਂ ਅਜੇ ਅੰਤਿਮ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਲਿਆ। 18 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਮੇਰੇ ਪੱਖ ਤੇ ਸੁਣਵਾਈ ਹੋਣੀ ਸੀ। ਮੇਰੀ ਬਰਖਾਸਤਗੀ ਸੰਬੰਧੀ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਇਸ ਕਾਹਲੀ ਤੋਂ ਜਾਹਰ ਹੈ ਕਿ ਇਸਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂ ਉਹਨਾਂ ਵਾਸਤੇ ਹੋਰ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਪੈਦਾ ਕਰਾਂ, ਉਹ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਨਿਜਾਤ ਪਾ ਲੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ।

ਸੰਜੀਵ ਭੱਟ ਦੀ ਫੇਸਬੁੱਕ ਉੱਤੇ ਕਵਿਤਾ ਦੇ ਅੰਸ਼

ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ ਅਤੇ ਕੋਈ ਸੱਤਾ ਨਹੀਂ
ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਸੱਤਾ ਹੈ
ਅਤੇ ਕੋਈ ਸਿਧਾਂਤ ਨਹੀਂ
ਤੁਹਾਡੇ ਤੁਸੀਂ ਹੋਣ
ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਮੈਂ ਹੋਣ ਦੇ ਕਾਰਨ
ਸਮਝੌਤੇ ਦਾ ਸੁਆਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਉੱਠਦਾ
ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਦਿਓ ਲੜਾਈ
ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੀ ਖੋਪੜੀ ਉੱਤੇ ਬੇਸ਼ੱਕ ਮਾਰੋ ਡੰਡਾ
ਮੈਂ ਲੜਾਂਗਾ
ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੀਆਂ ਹੱਡੀਆਂ ਚੂਰ ਚੂਰ ਕਰ ਦਿਓ
ਫਿਰ ਵੀ ਮੈਂ ਲੜਾਂਗਾ
ਬੇਸ਼ੱਕ ਜਿਉਂਦਾ ਦਫਨ ਕਰ ਦਿਓ
ਮੈਂ ਲੜਾਂਗਾ, ਉਦੋਂ ਤੱਕ
ਜਦੋਂ ਤੱਕ
ਝੂਠ ਨਾਲ ਬਣਾਇਆ ਤੁਹਾਡਾ ਕਿਲ੍ਹਾ
ਢਹਿ ਢੇਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ
ਉਹ ਸ਼ੈਤਾਨ
ਜਿਸ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਝੂਠ ਨਾਲ ਪੂਜਿਆ
ਨਹੀਂ ਟੇਕ ਦਿੰਦਾ ਸੱਚ ਸਾਹਮਣੇ ਗੋਡੇ।

ਪੇਸ਼ਕਸ਼ : ਸੁਖਦਰਸ਼ਨ ਨੱਤ, ਨਰਭਿੰਦਰ

ਜਿਉਣਾ

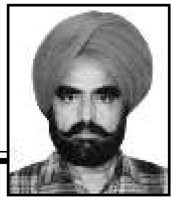
(ਲੰਬੀ ਕਵਿਤਾ ਦਾ ਇੱਕ ਅੰਸ਼)

ਜਿਉਣਾ ਕੋਈ ਹਾਸੇ–ਮਜ਼ਾਕ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ
ਇਹਨੂੰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਜਿਉਣਾ ਚਾਹੀਦੈ,
ਇੰਨਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤੇ ਇਸ ਹੱਦ ਤੀਕ ਕਿ
ਜਿਵੇਂ ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ ਤੁਹਾਡੇ ਹੱਥ ਬੰਨੇ ਹੋਣ
ਤੁਹਾਡੀ ਪਿੱਠ ਪਿੱਛੇ
ਤੇ ਤੁਹਾਡੀ ਪਿੱਠ ਲੱਗੀ ਹੋਵੇ ਕੰਧ ਨਾਲ
ਜਾਂ ਫਿਰ ਪ੍ਰਯੋਗਸ਼ਾਲਾ ਵਿੱਚ
ਆਪਣੇ ਸਫੈਦ ਕੋਟ ਤੇ
ਸੁਰੱਖਿਆ ਚਸ਼ਮੇ ਵਿੱਚ ਵੀ,
ਤੁਸੀਂ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਮਰ ਸਕਦੇ ਹੋ
ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਵੀ ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਿਹਰੇ
ਤੁਸੀਂ ਕਦੇ ਵੇਖੇ ਨਾ ਹੋਣ,
ਭਾਵੇਂ ਤੁਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹੋ ਕਿ ਜਿਉਣਾ ਹੀ
ਸਭ ਤੋਂ ਅਸਲੀ,
ਸਭ ਤੋਂ ਸੋਹਣੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ।
ਮੇਰਾ ਮਤਲਬ ਹੈ,
ਤੁਹਾਨੂੰ ਜਿਊਣ ਨੂੰ ਏਨੀ
ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦੈ
ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ ਸੱਤਰ ਦੀ ਉਮਰੇ ਵੀ
ਤੁਸੀਂ ਜੈਤੂਨ ਦੇ ਬੂਟੇ ਲਾਓ
ਤੇ ਇਹ ਵੀ ਨਹੀਂ
ਕਿ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ,
ਸਗੋਂ ਏਸ ਲਈ ਕਿ ਬੇਸ਼ੱਕ ਤੁਸੀਂ ਮੌਤੋਂ ਡਰਦੇ ਹੋ
ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਇਹਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ,
ਇਸ ਲਈ ਜਿਉਣਾ,
ਮੇਰਾ ਮਤਲਬ,
ਜਿਆਦਾ ਔਖਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

-ਨਾਜ਼ਿਮ ਹਿਕਮਤ

(ਤੁਰਕੀ ਦਾ ਇਨਕਲਾਬੀ ਕਵੀ)

ਪੂਜਾ ਰੂਮ ਦਾ ਧੂੰਆਂ



ਮੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਚੋਹਲਾ

ਕਰੀਬ ਦਹਾਕਾ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਘਟਨਾ ਹੈ। ਮਾਝਾ ਇਲਾਕੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਚੰਗੇ ਸਰਦੇ ਪੁਜਦੇ ਕਿਸਾਨ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਘਰ ਅਚਾਨਕ ਰਹੱਸਮਈ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵਾਪਰਨ ਲੱਗ ਪਈਆਂ। ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਪਰਿਵਾਰ ਨੇ ਬਹੁਤੀ ਗੌਰ ਨਾ ਕੀਤੀ। ਕਦੇ ਕਦਾਈ ਪੈਸੇ ਗੁੰਮ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ਜਾਂ ਅਚਨਚੇਤ ਕੋਈ ਘਟਨਾ ਵਾਪਰ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਜਦ ਪਰਿਵਾਰ ਵੱਲੋਂ ਪਾਠ ਪੂਜਾ ਲਈ ਬਣਾਏ ਗਏ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਹੀ ਅੱਗ ਲੱਗਣ ਤੇ ਕੱਪੜੇ ਕੱਟੇ ਜਾਣ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵਾਪਰਨ ਲੱਗੀਆਂ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੁੱਖ ਤੇ ਚੈਨ ਕਿੱਧਰੇ ਉੱਡ ਪੁੱਡ ਗਿਆ। ਪਿੰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵਾਪਰਨ ਤੇ ਅਕਸਰ ਹੀ ਪੂਜਾ ਪਾਠ ਹੀ ਪਹਿਲਾ ਰਾਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪਰਿਵਾਰ ਆਪਣੇ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸ਼ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਰਾਹ ਤੁਰਿਆ ਤੇ ਸਾਰੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੇ ਮਨ ਦੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਤੇ ਘਰ ਦੇ ਸੁਖਾਵੇਂ ਮਾਹੌਲ ਲਈ ਜੀ ਜਾਨ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਇਸ਼ਟ ਨੂੰ ਧਿਆਇਆ। ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਮਨ ਕੁੱਝ ਟਿਕ ਗਿਆ ਪਰ ਘਟਨਾਵਾਂ ਫਿਰ ਵੀ ਵਾਪਰਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ। ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਤੇ ਸਨੇਹੀਆਂ ਦੇ ਕਹਿਣ ਤੇ ਦੂਸਰੀਆਂ ਧਾਰਮਿਕ ਰਹੁ ਰੀਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਕਾਰਜ ਕੀਤੇ ਪਰ ਲਾਭ ਕਿਤੋਂ ਵੀ ਨਾ ਹੋਇਆ। ਉਹ ਇਹ ਆਖ਼ ਕੇ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਲਈ ਚੁੱਪ ਕਰ ਗਏ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਕੋਈ ਕੁਦਰਤੀ ਆਫ਼ਤ ਹੈ। ਸਮਾਂ ਪਾ ਕੇ ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ। ਆਪਾਂ ਆਪਣੇ ਵੱਲੋਂ ਪੁੰਨ ਧਰਮ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ।

ਘਰ ਦੇ ਰਹੱਸ ਵਾਲੇ ਮਾਹੌਲ ਦੇ ਚਲਦਿਆਂ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਿੱਚ ਆਪਸੀ ਖਿੱਚੋਤਾਣ ਵੀ ਰਹਿਣ ਲੱਗ ਪਈ। ਘਰ ਦੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਮੁਖੀ ਜੋੜੇ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਤਿੰਨੋਂ ਪੁੱਤਰਾਂ ਤੇ ਤਾਂ ਕੋਈ ਗਿਲਾ ਨਹੀ ਸੀ, ਪਰ ਤਿੰਨੋਂ ਨੂੰਹਾਂ ਤੇ ਟੀਕਾ ਟਿੱਪਣੀ ਅਕਸਰ ਹੀ ਚਲਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਅਕਸਰ ਹੀ ਵਾਪਰਦਾ ਹੈ ਨੂੰਹਾਂ ਵੀ ਆਪਣੇ ਸੱਸ ਸਹੁਰੇ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਪਿੱਛੇ ਬੋਲ ਕੁਬੋਲ ਕਰਨੋਂ ਨਹੀ ਸਨ ਟਲਦੀਆਂ। ਤਿੰਨ ਪੁੱਤਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਦੋ ਸਰਕਾਰੀ ਨੌਕਰੀ ਤੇ ਸਨ ਤੀਸਰਾ ਖੇਤੀ ਦਾ ਕੰਮ ਦੇਖਦਾ ਸੀ। ਘਰੇ ਕੋਈ ਆਰਥਿਕ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨਹੀ ਸੀ ਪਰ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਦਾ ਮਨ ਮੁਟਾਵ ਬੇਚੈਨੀ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਘਰ ਦੇ ਮੁਖੀ ਨੂੰ ਇਸ ਵਰਤਾਰੇ ਦੀ ਬਹੁਤ ਚਿੰਤਾ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ। ਦੁਖੀ ਹੋਇਆ ਪਰਿਵਾਰ ਤਾਂਤਰਿਕਾ ਤੇ ਚੇਲਿਆਂ ਦੀ ਝੋਲੀ ਜਾ ਪਿਆ। ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਅਜਿਹਾ ਕੁੱਝ ਨਹੀ ਸਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਪਰ ਮਰਦੇ ਕੀ ਨਾ ਕਰਦੇ। ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਤੇ ਹੋਰ ਨੇੜਲੇ ਘਰ ਦੇ ਇਲਾਜ ਲਈ ਬਹੁਤਾ ਜੋਰ ਪਾਉਣ ਲੱਗ ਪਏ ਸਨ। ਉਹ ਜਿਸ ਚੌਂਕੀ ਤੇ ਵੀ ਗਏ ਹਰੇਕ ਨੇ ਆਪਣਾ ਮਾਲ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਆਪਣੇ ਪੀਰ ਫ਼ਕੀਰ ਦੀ ਕੜਾਹੀ ਲਈ ਮੋਟੀਆਂ ਰਕਮਾਂ ਵਸੂਲ ਕੀਤੀਆਂ। 6 ਮਹੀਨੇਂ ਤੱਕ ਉਹ ਅਜਿਹੇ ਡੇਰਿਆਂ ’ਤੇ ਭਟਕਦੇ ਰਹੇ। ਕੋਈ ਇਸ ਨੂੰ ਘਰ ਦਾ ਕੀਲਿਆ ਜਾਣਾ ਦੱਸਦਾ ਸੀ ਤੇ ਕੋਈ ਘਰ ਤੇ ਵੱਡ ਵਡੇਰੇ ਔਤਾਂ ਦਾ ਪਹਿਰਾ। ਕਿਸੇ ਸਿਆਣੇ ਨੂੰ ਘਰ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਕਚੀਲ ਦੀ ਰੂਹ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀ ਸੀ ਤੇ ਕੋਈ ਘਰ ਵਿੱਚ ਵਾਪਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਲਈ ਸੁੱਖੀ ਗਈ ਸੁੱਖਣਾ ਪੂਰੀ ਨਾ ਕਰਨ ਕਰਕੇ ਪੀਰਾਂ ਦੀ ਕਰੋਪੀ ਨੂੰ ਜਿੰਮੇਵਾਰ ਦੱਸਦਾ ਸੀ। ਪਰਿਵਾਰ ਨੇ ਘਰ ਦੇ ਮਾਹੌਲ ਨੂੰ ਸਧਾਰਨ ਲਈ ਲੱਖਾਂ ਰੁਪਏ ਖਰਚ ਦਿੱਤੇ ਸਨ। ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਮਨਾ ਤੇ ਕੁੱਝ ਨਾ ਕੁੱਝ ਮੰਦਾ ਵਾਪਰਨ ਦਾ ਡਰ ਛਾਇਆ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਘਰ ਵਿੱਚ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਘਟਨਾ ਵਾਪਰ ਜਾਣ ਤੇ ਰੌਲਾ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਤੇ ਕਈ ਵਾਰ ਗੱਲ ਮਾਰ ਕੁਟਾਈ ਤੱਕ ਵੀ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੀ ਸੀ।

ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕ ਹਾਲਤ ਏਨੀਂ ਪਤਲੀ ਹੋ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਜੇਕਰ ਘਰ ਦਾ ਕੋਈ ਬੱਚਾ ਅਚਾਨਕ ਬੀਮਾਰ ਵੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਉਹ ਸਹਿਮ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ਤਾਂ ਡਾਕਟਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਡੇਰਿਆਂ ਦੀ ਹਾਜਰੀ ਵੀ ਭਰਦੇ ਸਨ। ਤਾਂਤਰਿਕਾ ਤੋਂ ਬਾਲ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਤੰਦਰੁਸਤੀ ਲਈ ਮੂੰਹ ਮੰਗੇ ਪੈਸੇ ਦੇ ਕੇ ਓਹੜ ਪੌਹੜ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਆਂਢ-ਗੁਆਂਢ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਆਉਣ ਤੋਂ ਗੁਰੇਜ਼ ਕਰਦਾ ਸੀ ਤੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਵੀ ਸੁੱਖ ਦੁੱਖ ਦੇ ਮੌਕੇ ਹੀ ਗੇੜਾ ਮਾਰਦੇ ਸਨ। ਇੱਕ ਦਿਨ ਪੂਜਾ ਵਾਲੇ ਕਮਰੇ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸਵੇਰ ਸਾਰ ਇੱਕ ਚਿੱਟੇ ਰੰਗ ਦਾ ਕੱਪੜਾ ਸੜਦਾ ਵੇਖਿਆ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਭਾਅ ਦੀ ਬਣ ਗਈ। ਔਰਤਾਂ ਤੇ ਬੱਚੇ ਡਰ ਗਏ ਤੇ ਵੱਡੇ ਇਸ ਦਾ ਠੀਕ ਹੱਲ ਲੱਭਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਇੱਕ ਦੂਸਰੇ ਨੂੰ ਕੋਸਣ ਲੱਗ ਪਏ। ਪੂਜਾ ਵਾਲੇ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਕੱਪੜਿਆਂ ਦਾ ਧੂੰਆਂ ਤੇ ਕੀਮਤੀ ਵਸਤਰਾਂ ਨੂੰ ਲੱਗਦੀ ਅੱਗ ਸਮਝੋ ਬਾਹਰ ਸੀ। ਇਹ ਕਮਰਾ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਸਾਂਝਾ ਸੀ ਤੇ ਸਵੇਰ ਸਾਰ ਸਾਰੇ ਮੈਂਬਰ ਆਪਣੀ ਆਸਥਾ ਅਨੁਸਾਰ ਪੂਜਾ ਪਾਠ ਵਾਸਤੇ ਇਸ ਕਮਰੇ ’ਚ ਜਾਂਦੇ

ਸਨ। ਬਾਕੀ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਇਹ ਕਮਰਾ ਖੁੱਲਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਦੀ ਸਾਫ਼ ਸਫ਼ਾਈ ਦਾ ਵੀ ਖਾਸ ਖਿਆਲ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸ਼ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਕਰਦੇ ਦੇਵੀ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਆਦਿ ਲੱਗੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ। ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਇਸ ਮਸਲੇ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਲਈ ਜਦ ਕੋਈ ਚੇਲਾ ਬਾਬਾ ਬੁਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਉਹ ਇਸ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਬੈਠ ਕੇ ਹੀ ਆਪਣਾ ਤੰਤਰ ਮੰਤਰ ਪੜ੍ਹਿਆ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਜਦ ਕਦੇ ਗਲਤੀ ਨਾਲ ਉਸ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰ ਦੇ ਪੈਸਿਆਂ ਵਾਲਾ ਪਰਸ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸ ਵਿੱਚ ਪੂਰੇ ਪੈਸੇ ਕਦੇ ਨਹੀ ਸਨ ਰਹਿੰਦੇ ਜਾਂ ਤਾਂ ਪਰਸ ਹੀ ਗੁੰਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਤੇ ਜਾਂ ਫਿਰ ਪੈਸੇ ਅੱਧੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ ਸੀ। ਘਰ ਦੀਆਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਹਾਲਤਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਲਈ ਫਿਕਰਮੰਦੀ ਦਾ ਸੱਬਬ ਬਣੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ। ਸਾਰੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਆਪੋ ਆਪਣੀ ਇੱਛਾ ਤੇ ਸਮਝ ਅਨੁਸਾਰ ਘਰ ਦਾ ਮਸਲਾ ਹੱਲ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਯਤਨ ਕੀਤੇ ਸਨ ਪਰ ਕਿਸੇ ਦੇ ਯਤਨਾਂ ਨੂੰ ਬੂਰ ਨਹੀ ਸੀ ਪਿਆ।

ਆਖ਼ਰਕਾਰ ਕਿਸੇ ਦੂਰ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਦੀ ਦੱਸ ਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਸੰਪਰਕ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਹੋਇਆ। ਪਹਿਲੀ ਮੁਲਾਕਾਤ ਦੌਰਾਨ ਅਸੀ ਘਰ ਦੇ ਮੁਖੀ ਤੋਂ ਸਾਰੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਤੇ ਦੂਸਰੇ ਦਿਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿੰਡ ਆਉਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰ ਲਿਆ। ਸਾਡੇ ਜਾਣ ਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਮੈਂਬਰ ਘਰੇ ਸਾਡੀ ਉਡੀਕ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਸਾਰਿਆਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਹੋਈ ਤੇ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦਾ ਹੱਲ ਹੋਣ ਵੱਲ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵੱਲੋਂ ਸਹਿਯੋਗ ਦੇਣ ਦੀ ਹਾਮੀਂ ਭਰੀ। ਉਂਜ ਸਾਰੇ ਮੈਂਬਰ ਹੀ ਇਹ ਜਾਣਨ ਦੇ ਇਛੁੱਕ ਸਨ ਕਿ ਘਰ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹਾ ਕਿਉਂ ਵਾਪਰ ਰਿਹਾ ਹੈ? ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਤਿੰਨੇ ਹੀ ਪੁੱਤਰਾਂ ਕੋਲ ਦੋ ਦੋ ਕਮਰੇ ਸਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਸਮੇਤ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਪੂਜਾ ਪਾਠ ਵਾਲਾ ਕਮਰਾ ਘਰ ਵਿੱਚ ਅਲੱਗ ਨਹੀ ਸੀ ਬਣਵਾਇਆ ਗਿਆ ਸਗੋਂ ਕਿਸਾਨੀ ਦਾ ਕੰਮ ਵੇਖਦੇ ਨੌਜਵਾਨ ਤੋਂ ਕੁੱਝ ਸਮੇਂ ਲਈ ਇਹ ਆਖ਼ ਕੇ ਕਮਰਾ ਖਾਲੀ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜਲਦੀ ਹੀ ਤੈਨੂੰ ਨਵਾਂ ਕਮਰਾ ਬਣਵਾ ਦਿਆਂਗੇ। ਇੱਕ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਔਖਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਕਈ ਵਾਰ ਇਸ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਆਪਣੇ ਮਾਂ ਬਾਪ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਸੀ ਪਰ ਉਸਦੀ ਮੰਗ ਵੱਲ ਬਹੁਤਾ ਧਿਆਨ ਨਾ ਦਿੱਤਾ। ਇੱਥੋਂ ਹੀ ਘਰ 'ਚ ਵਾਪਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦਾ ਮੁੱਢ ਬੱਝਿਆ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੂਜਾ ਵਾਲੇ ਕਮਰੇ ਦੀ ਬਿਜਲੀ ਗੁੱਲ ਰਹਿਣ ਲੱਗੀ। ਸਾਰੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਜਗਮਗ ਕਰਦੀ ਸੀ ਪਰੰਤੂ ਪੂਜਾ ਵਾਲਾ ਕਮਰਾ ਸਵੇਰੇ ਚਾਰ ਵਜੇ ਹੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਤੋਂ ਵੀ ਵਿਹੂਣਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਲਾਈਟ ਅਚਾਨਕ ਹੀ ਚਲੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਘਟਨਾਵਾਂ ਦਾ ਇਹ ਦੌਰ ਪੈਸਿਆਂ ਦੀ ਚੋਰੀ, ਕੱਪੜੇ ਕੱਟੇ ਜਾਣ ਤੇ ਕੱਪੜਿਆਂ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲੱਗਣ ਤੱਕ ਜਾ ਪੁੱਜਾ। ਜਦ ਅਸੀਂ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਮੁਖੀ ਨੂੰ ਦੋ ਲੜਕਿਆਂ ਨੂੰ ਦੋ ਦੋ ਕਮਰੇ ਅਤੇ ਇੱਕ ਲੜਕੇ ਪਾਸ ਇੱਕ ਹੀ ਕਮਰਾ ਰਹਿਣ ਦੇਣ ਦੀ ਕਾਣੀ ਵੰਡ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਿਆ ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਅ ਹੀ ਆਖਿਆ ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਭਲਾਂ ਘਰ ਤੇ ਆਈ ਕ੍ਰੋਪੀ ਨਾਲ ਕੀ ਸਬੰਧ ਹੈ?

ਜਦ ਇੱਕੋ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਕਰ ਰਹੇ ਨੌਜਵਾਨ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨੀ ਤਾਂ ਦੱਸੀ ਹੀ, ਨਾਲ ਹੀ ਵਾਪਰ ਰਹੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਅਫਸੋਸ ਜਤਾਇਆ। ਉਸਦੀ ਪਤਨੀ ਦਾ ਤਰਕ ਸੀ ਕਿ ਜੇਕਰ ਤੁਸੀ ਅਗਲੇ ਦਾ ਜਿਉਣਾ ਦੁੱਭਰ ਕਰੋਗੇ ਤਾਂ ਫਿਰ ਘਰਾਂ ਦੇ ਸੁੱਖ ਚੈਨ ਨੂੰ ਅੱਗ ਤਾਂ ਲੱਗੇਗੀ ਹੀ। ਅਸੀਂ ਬਹੁਤ ਵਾਰ ਕਮਰੇ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਘਰ ਵਿੱਚ ਸਾਡੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੁਣਦਾ। ਸਿੱਧਾ ਮਸਲਾ ਹੱਲ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਹੋਰ ਹੀ ਰਾਹਵਾਂ ਤੇ ਤੁਰੇ ਫਿਰਦੇ ਹਨ। ਜਦ ਅਸੀਂ ਉਸ ਤੋਂ ਇਹ ਜਾਨਣਾ ਚਾਹਿਆ ਕਿ ਜੇਕਰ ਤੁਹਾਡੇ ਰਹਿਣ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਲਈ ਤੁਹਾਨੂੰ ਤੁਹਾਡਾ ਕਮਰਾ ਵਾਪਸ ਮਿਲ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕੀ ਤੁਹਾਡੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਵਾਪਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਰਹੱਸਮਈ ਘਟਨਾਵਾਂ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਣਗੀਆਂ? ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਸਾਫ਼ ਉੱਤਰ ਸੀ,'ਦੇਖੋ, ਭਾਅ ਜੀ ਫਿਰ ਅਗਲੇ ਨੂੰ ਕੀ ਪਈ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਹੋਰਨਾਂ ਲਈ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਖੜੀਆਂ ਕਰੇ? ਆਪ ਸੁਖੀ ਤਾਂ ਜੱਗ ਸੁਖੀ।' ਅਸੀ ਸਾਰੇ ਪਰਿਵਾਰ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਬਿਠਾ ਕੇ ਸਮਝਾਇਆ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ 'ਚ ਪਨਪਦੇ ਸ਼ੱਕ ਸ਼ੋਭੇ ਦੂਰ ਕੀਤੇ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੁਆਇਆ ਕਿ ਅੱਗੇ ਤੋਂ ਇਸ ਘਰ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਘਟਨਾ ਨਹੀ ਵਾਪਰੇਗੀ ਪਰ ਇਸ ਲਈ ਲਾਜ਼ਮੀ ਸ਼ਰਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਜਣੇ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਮਿਲਜੁਲ ਕੇ ਰਹਿਣ। ਮੁਖੀ ਨੇ ਸਾਡੇ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੇ ਇਸ ਸੁਝਾਅ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਕਿ ਉਹ ਪੂਜਾ ਵਾਲਾ ਕਮਰਾ ਤੁਰੰਤ ਖਾਲੀ ਕਰਵਾ ਕੇ ਖੇਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਲੜਕੇ ਨੂੰ ਦੇ ਦੇਣਗੇ।

ਸਾਡੇ ਆਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਘਰ ਵਿੱਚ ਅੱਗ ਲੱਗਣ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਬੀਤੇ ਦੀ ਗੱਲ ਬਣ ਗਈਆਂ। ਇੱਕ ਹਫ਼ਤੇ ਵਿੱਚ ਹੀ ਘਰ ਦੇ ਮੁਖੀ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਘਰ ਵਿੱਚ ਹੁਣ ਬਹੁਤ ਸੁਖਾਵਾਂ ਮਾਹੌਲ ਹੈ ਤੇ ਪਹਿਲਾ ਵਾਲਾ ਖੇੜਾ ਪਰਤ ਆਇਆ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕਾਰਜ ਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਤੇ ਤਸੱਲੀ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਇਆ। (98729 66222)



ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ

ਸੰਪਾਦਕ 'ਤਰਕਸ਼ੀਲ'
ਮੁੱਖ ਦਫਤਰ,
ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਪੰਜਾਬ (ਰਜਿ.)
ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਭਵਨ, ਸੰਘੇੜਾ ਬਾਈਪਾਸ
ਬਰਨਾਲਾ-148101 (ਪੰਜਾਬ)
E-mail : tarkshiloffice@gmail.com

´ਸਤੰਬਰ-ਅਕਤੂਬਰ ´ ਅੰਕ ਵਿੱਚ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕਥਨਾਂ ਨੂੰ ਬਾਖੂਬੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸੰਪਾਦਕੀ ਵਿੱਚ ਉਠਾਏ ਮੁੱਦੇ ਬਹੁਤ ਗੰਭੀਰ ਹਨ। ਕਿਵੇਂ ਸਰਕਾਰ ਮੌਜੂਦਾ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦਾ ਭਗਵਾਂਕਰਨ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ, ਇਹ ਮਸਲਾ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਨੱਥ ਪਾਉਣ ਲਈ ਮਿਹਨਤਕਸ਼ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ। ´ਬਲਾਤਕਾਰਾਂ ´ ਦੇ ਘਿਨਾਉਣੇ ਵਰਤਾਰੇ ਬਾਰੇ ਹੇਮ ਰਾਜ ਸਟੈਨੋ ਦਾ ਲੇਖ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਸਾਯੋਗ ਹੈ। ´ਤਾਂ ਕਿ ਸਨਦ ਰਹੇ ´ ਸੰਘੀਆਂ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਨੂੰ ਬੇਪਰਦ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਤੇਜ ਨੇ ਲੇਖ ´ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਨਕਸ਼ ´ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਦੁਰਲੱਭ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਹੈ। ´ਰਾਹ ਰੁਸ਼ਨਾਈ ´, ´ਵੰਨਗੀ ´ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਨੂੰ ਹੋਰ ਦਿਲ ਖਿੱਚਵਾਂ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਡਾ. ਦੀਪਤੀ ´ਸਿਹਤ ਅਤੇ ਬਾਜ਼ਾਰ ´ ਕਾਲਮ ਅਧੀਨ ਗਿਆਨ ਵਿੱਚ ਅਸੀਮ ਵਾਧਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਸਿਹਤ ਸੰਬੰਧੀ ਦਰੁਸਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ´ਭੱਜੋ ਨਹੀਂ, ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਬਦਲੋ ´ ਦੀ ਘਾਟ ਰੜਕੀ। ਰਾਹੁਲ ਸੰਕ੍ਰਤਾਇਨ ਦੀ ਇਹ ਰਚਨਾ ਬਹੁਤ ਸਰਲ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਬੰਧ ਬਾਰੇ ਮੁਢਲੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ।

ਬੀਰਬਲ ਸਿੰਘ (ਫਤਿਹਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ)

´ਸਤੰਬਰ-ਅਕਤੂਬਰ ´ ਅੰਕ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਕਾਲਮ ਅਧੀਨ ਅਭੈ ਸਿੰਘ ਮਨੀਮਾਜਰਾ ਦਾ ਖਤ ਪੜ੍ਹਿਆ। 15 ਅਗਸਤ 1947 ਬਾਰੇ ਉਹਨਾਂ ਲਿਖਿਆ ਕਿ ਇਸ ਦਿਨ ਬਦੇਸ਼ੀ ਹਕੂਮਤ ਅਤੇ ਰਾਜਿਆਂ ਦੀ ਗੁਲਾਮੀ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਮਿਲਕੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਵਾਗਡੋਰ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਆਈ। ਇਹ ਤੱਥ ਤਰਕ ਸੰਗਤ ਨਹੀਂ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਇਹ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨਹੀਂ, ਸੱਤਾ ਦੀ ਤਬਦੀਲੀ ਸੀ। ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਦਲਾਲ, ਚਾਪਲੂਸ ਭਾਰਤੀ ਨੇਤਾਵਾਂ, ਪੂੰਜੀਪਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸੱਤਾ ਸੌਂਪ ਕੇ ਆਪਣੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਨੂੰ ਬਾਦਸਤੂਰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਦਾ ਰਾਹ ਅਖਤਿਆਰ ਕੀਤਾ। ਉਵੇਂ ਹੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਲੁੱਟ ਅਤੇ ਕੁੱਟ ਜਾਰੀ ਹੈ। ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਪੰਜਾਬ ਵੱਲੋਂ ਡਾ. ਨਰਿੰਦਰ ਦਾਭੋਲਕਰ ਦੇ ਕਾਤਲਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਦੇਣ ਸੰਬੰਧੀ ਦਿੱਤੇ ਮੰਗ ਪੱਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਨਿੱਜੀ ਪੱਧਰ ਤੇ ਧਿਆਨ ਦੇ ਕੇ ਉਚਿਤ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹਿਣਾ ਠੀਕ ਨਹੀਂ। ਅਸੀਂ ਨਿੱਜੀ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਲਈ ਕਿਉਂ ਕਹੀਏ? ਇਹ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਡਿਊਟੀ ਹੈ ਜੋ ਉਹ ਜਾਣ ਬੁੱਝ ਕੇ ਨਿਭਾ ਨਹੀਂ ਰਹੇ।

ਕਾਮਰੇਡ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ)

´ਤਰਕਸ਼ੀਲ ´ ਮਿਲਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਪੱਕੀ ਸੜਕ ´ਤੇ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਅੰਕ ਬਾਰੇ -

- ਦਿੱਖ ਵਧੀਆ ਹੈ ਤੇ ਸਮੱਗਰੀ ਵੀ ਪੜ੍ਹਨਯੋਗ ਤੇ ਰਾਹ ਦਰਸਾਊ।
- ਮੁੱਖ ਲੇਖਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ - ਤਾਂ ਕਿ ਸਨਦ ਰਹੇ, ਮੈਂ ਤੁਰਦਾ ਹਾਂ ਰਾਹ ਬਣਦੇ, ਰਾਹ-ਰੁਸ਼ਨਾਈ, ਵੰਨਗੀ ਕਾਲਮ ਇਸਨੂੰ ਰੋਚਕ ਵੀ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਪੜ੍ਹਨਯੋਗ ਵੀ।
- ਤੇਜ ਜੀ ਦਾ ਲੇਖ, ਖੱਖੜੀਆਂ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ, ਸਭਿਆਚਾਰਾਂ ਦੇ ਮੇਲ ਦੀ ਅਣਸਰਦੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਬਾਦਲੀਲ ਉਭਾਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਧੀਆ ਲੇਖ, ਜੋ ਸਾਡੀ ਸੰਪਾਦਕ ਨੀਤੀ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦੇ ਹੋਣ, ਹਰ ਅੰਕ ਵਿੱਚ ਦੇਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਕਿਸੇ ਹਮਖਿਆਲ ਅਖਬਾਰ ਜਾਂ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ´ਚੋਂ ਲਏ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ।
- ਸਟੈਨੋ ਜੀ ਦੇ ਬਲਾਤਕਾਰ ਬਾਰੇ ਲੇਖ ਵਿੱਚ, ਔਰਤ ਵਿਰੋਧੀ ਮਰਦ ਜਹਿਨੀਅਤ ਦੇ ਸਿਆਸੀ ਸਮਾਜਿਕ ਕਾਰਣ ਬਾਖੂਬੀ ਆਏ ਹਨ ਪਰ ਇਸ ਖਿਲਾਫ਼ ਲੜਾਈ ਲਈ, ਔਰਤ ਦੇ ਖ਼ੁਦ ਦੇ ਰੋਲ ਦੀ ਚਰਚਾ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਹਰ ਵਰਗ, ਹਰ ਸਖ਼ਸ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਲੜਾਈ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸੇਦਾਰ ਬਨਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਕੋਈ ਇੱਕ ਵਰਗ, ਦੂਜੇ ਵਰਗ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲੈ ਕੇ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦਾ। ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਵਸਤ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਜਿੱਤਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਔਰਤ ਵਿਰੋਧੀ ਸਿਆਸੀ ਸਮਾਜਿਕ ਪਹੁੰਚ ਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਖਿਲਾਫ ਔਰਤਾਂ ਦਾ ਨਿਗੂਣਾ ਹਿਸਾ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ। ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ, ਉਹ ਵੀ ਪੜ੍ਹੀਆਂ ਲਿਖੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਆਪਣੇ ਸਮੇਂ ਦਾ ਬਹੁਤ ਹਿਸਾ, ਆਪਣੀ ਹੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਸ਼ੌਪਿੰਗ, ਹਾਰ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਤੇ ਮਨੋਰੰਜਨ ਵਰਗੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਖਰਚ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਹਿਰੀ ਤੇ ਜਮਹੂਰੀ ਹੱਕਾਂ ਦੇ ਘੋਲ ਵਿੱਚ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਇਸ ਅਵੇਸਲੇਪਣ ਦੀ ਸੂਚਕ ਹੈ। ਕੋਈ ਵੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਆਪਣੇ ਆਪ ਲੋਕਪੱਖੀ ਨਹੀਂ ਬਣ ਜਾਂਦਾ। ਉਸਦੀ ਮਾਰ ਸਹਿ ਰਹੇ ਹਿੱਸਿਆਂ ਨੂੰ (ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦਾ ਹੋਵੇ, ਭਾਵੇਂ ਮਜਦੂਰਾਂ ਜਾਂ ਔਰਤਾਂ ਦਾ) ਖੁਦ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸੋਚਣਾ, ਖੜ੍ਹਨਾ ਤੇ ਲੜਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਬਾਕੀ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਪਹਿਲ ਕਦਮੀ ਦੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਉਭਾਰਦੇ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਮਰਦ ਨੇ ਔਰਤ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਹਫੇ ਵਜੋਂ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਦੇਣੀ।

– 'ਮੈਂ ਰਾਹਾਂ ਤੇ ਨਹੀਂ ਤੁਰਦਾ' ਦੀਆਂ ਪਹਿਲੀਆਂ ਸਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਲੇਖਕ ਦਾ ਨਾਂ ਨਹੀਂ ਲਿਖਿਆ। ਸ਼ਾਇਦ ਉਹ ਮੇਰੇ ਇੱਕ ਲੇਖ ਦੀਆਂ ਹਨ। ਕੀ ਇਹ ਉਕਾਈ ਹੈ ਜਾਂ ਕੋਈ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਗੁੰਝਲ? ਇਸ ਬਾਰੇ ਸਵੈ ਪੜਚੋਲ ਕਰ ਲੈਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਮਸਲਾ, ਨਾਂ ਚਮਕਾਉਣ ਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕੀਤੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦੇਣ ਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਵੇਸਲੇਪਣ ਤੋਂ ਪ੍ਰਹੇਜ ਕਰਨਾਂ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਫਰੀਦਕੋਟ ਦੇ ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਮੇਲੇ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਸੂਚਨਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ।

– ਕੁੱਝ ਸੁਝਾਅ, ਜੋ ਜਨਵਰੀ ਅੰਕ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ : ੳ) ਇਸ ਦਾ ਰੂਪ ਪੱਖ :– ਕਿਸੇ ਗ੍ਰਾਫਿਕਸ ਦੇ ਮਾਹਰ ਤੋਂ ਇੱਕ ਵਾਰ ਤਿਆਰ ਕਰਵਾ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਇਸਦੀ ਮਨੋਟੋਨੀ ਟੁੱਟੇਗੀ। ਸਿਰਲੇਖਾਂ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਨੂੰ ਹੋਰ ਸੁਧਾਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਹ ਬੋਝਲ ਲੱਗਦੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਅਵਤਾਰ ਢੀਂਡਸਾ ਦੇ ਲੇਖ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਲਈਏ। ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਭੇਤ, ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਯਾਤਰਾ, ਊਰਟ ਬੱਦਲ ਆਦਿ, ਜਿਵੇਂ ਢੇਰ ਲਾਇਆ ਹੋਵੇ। ਨਾਂ ਫੋਟੋ ਦੇ ਥੱਲੇ ਜਿਆਦਾ ਸੋਹਣਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਅ) ਇਸ ਬਾਰੇ ਹੋਰਨਾਂ ਪਰਚਿਆਂ ਤੋਂ ਅਗਵਾਈ ਲਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਤਸਵੀਰਾਂ ਅਤੇ ਟਾਈਟਲ ਕਿਵੇਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਚੰਗੀ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ, ਦਿੱਖਵਾਲੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ, ਆਧੁਨਿਕ ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਦੀ ਅਣਸਰਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ੲ) ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਾਂ, ਲੇਖ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਮੁਤਾਬਿਕ, ਖੱਬੀ ਨੁੱਕਰ ਵਿੱਚ ਇਸ ਬਾਰੇ ਲਿਖਦੇ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਇਤਿਹਾਸ ਹੈ, ਮਨੋਵਿਗਿਆਨ, ਸਮਾਜ ਵਿਗਿਆਨ, ਤਾਰਾ ਵਿਗਿਆਨ ਜਾਂ ਅਰਥ ਸ਼ਾਸਤਰ ਵਗੈਰਾ ਤਾਂ ਕਿ ਪਾਠਕ ਨੂੰ ਵੇਖਦਿਆਂ ਹੀ ਪਤਾ ਲੱਗ ਜਾਵੇ ਕਿ ਉਹ ਕੀ ਪੜ੍ਹਣ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕੁੱਝ ਲੇਖਾਂ ਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕੇਸ ਰਿਪੋਰਟ ਜਾਂ ਹੱਡਬੀਤੀ। ਇਸਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਸ) ਲੇਖਾਂ ਵਿਚਲੀਆਂ ਕੁੱਝ ਸਤਰਾਂ, ਮੁੱਢ ਵਿੱਚ, ਡੱਬੀ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਮੋਟੇ ਫੌਂਟ ਵਿੱਚ ਉਭਾਰਨੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਲੇਖ ਦੀ ਮੂਲ ਟੇਕ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਹ) ਟਾਈਟਲ ਪੰਨੇ 'ਤੇ ਦਿੱਤਾ ਮਾਟੋ, ਅੰਤਰ ਝਾਤ ਨਾਲ ਮਿਕਸ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਉਸਦਾ ਰੰਗ ਬਾਕੀਆਂ ਨਾਲੋਂ ਨਿਆਰਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਠੀਕ।

ਅਵਤਾਰ ਗੋਂਦਾਰਾ

ਲੀਓ ਟਾਲਸਟਾਏ ਦੇ ਵਿਚਾਰ, ਮੈਂ ਤੁਰਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਰਾਹ ਬਣਦੇ ਨੇ, ਭਾਈ ਮੰਨਾ ਸਿੰਘ ਭਾਵ ਗੁਰਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਬਹੁਪੱਖੀ ਸਖਸ਼ੀਅਤ, ਸਮਾਜਿਕ ਤਬਦੀਲੀ–ਇਨਕਲਾਬੀ ਤਬਦੀਲੀ ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਜਜਬਾ ਹੈ ਮਰਦਾ ਨਹੀਂ ਆਦਿ ਰਚਨਾਵਾਂ ਅਤੇ ਪਾਠਕ ਮਿਲਣੀ, ਵਿਚਾਰ ਗੋਸ਼ਟੀਆਂ, ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਵਧੀਆ ਸੇਧ ਹਨ। ਹੇਮ ਰਾਜ ਸਟੈਨੋ ਵੱਲੋਂ ਬਲਾਤਕਾਰ ਸੰਬੰਧੀ ਦਿੱਤੀ ਪ੍ਰੀਭਾਸ਼ਾ ਬਿਲਕੁਲ ਦਰੁਸਤ ਹੈ।

ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਸਿੰਘ ਮੱਲ ਗੁੱਜਰਪੁਰ (ਨਵਾਂ ਸ਼ਹਿਰ)

ਇਸ ਅੰਕ ਦਾ ਮੁੱਖ ਪੰਨਾ ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਮੇਰੇ ਲਈ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਸੀ ਪਰੰਤੂ ਆਮ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਪੱਧਰ ਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਪੰਨੇ ਉੱਤੇ ਦਿੱਤੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਤਾਂ ਹਰ ਕੋਈ ਪਛਾਣਦਾ ਸੀ ਪਰ ਬਾਕੀਆਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਪੰਨੇ ਤੇ ਅੰਤਰ ਝਾਤ ਹੇਠ ਦਿੱਤੇ ਸਿਰਲੇਖ ਵੀ ਆਮ ਪੱਧਰ ਦੇ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਮੇਚ ਦੇ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਕੇਵਲ ਸਿਹਤ ਤੇ ਬਜ਼ਾਰ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ। ਇੰਨ੍ਹਾਂ ਸਿਰਲੇਖਾਂ ਵਿੱਚ, ਬਲਾਤਕਾਰਾਂ ਦਾ ਵਧ ਰਿਹਾ ਘਿਨਾਉਣਾ ਵਰਤਾਰਾ, ਤਰਕਸ਼ੀਲਤਾ ਨੇ ਬਦਲੀ ਜਿੰਦਗੀ ਅਤੇ ਤਾਂਤਰਿਕ ਨੇ ਠੱਗਿਆ 75 ਹਜਾਰ ਰੁ: ਵਾਪਸ ਕੀਤੇ, ਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਪਰਚਾ ਖਿਚ ਭਰਪੂਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਸੰਪਾਦਕੀ, ਹਵਾ ਮੇਂ ਰਹੇਗੀ.., ਬਲਾਤਕਾਰਾਂ ਦਾ ਵੱਧ..., ਰਾਹ ਰੁਸ਼ਨਾਈ, ਸਲਾਮ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਅਤੇ ਯਾਦ ਸਦੀਵੀਂ ਆਦਿ ਲਿਖਤਾਂ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਲੱਗੀਆਂ। ਪਰੂਫ ਰੀਡਿੰਗ ਵਿੱਚ ਸਿਫ਼ਤੀ ਸੁਧਾਰ ਹੈ। ਆਖਰੀ ਪੰਨੇ ਤੇ ਕੋਹਾੜਾ ਇਕਾਈ ਦੀ ਪਾਠਕ ਮਿਲਣੀ ਅਤੇ ਪੂਨਾ ਸਮਾਰੋਹ ਦੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਅਤੇ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਉਤਸ਼ਾਹ ਵਧਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸਨ। ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਮੰਗ ਪੱਤਰਾਂ ਦੀਆਂ ਫੋਟੋਆਂ, ਰਿਪੋਰਟਾਂ, ਇੰਨ੍ਹਾਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਚਾਰ ਪੰਨਿਆਂ ਦਾ ਰੰਗ ਰੂਪ ਲਹਿਰ ਨੂੰ ਹੁਲਾਰਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਸੀ। ਅਦਾਰੇ ਨੂੰ ਸਲਾਮ ਹੈ।

ਅਜੀਤ ਪ੍ਰਦੇਸੀ

ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਕਾਲਮ ਬਾਲ ਕੋਨਾ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਵਿਗਿਆਨੀ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਉੱਦਮ ਹੈ। ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਨਾਲ ਹਰ ਵਰਗ ਦੇ ਲੋਕ, ਹਰ ਉਮਰ ਦੇ ਲੋਕ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ ਤੇ ਇਹ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਵਿੱਚ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਪੱਧਰ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਇਸ ਵਿੱਚ ਹੋਣਾ ਵੀ ਅਤਿ ਜਰੂਰੀ ਹੈ। ਸੰਪਾਦਕੀ ਮੰਡਲ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਵਿਭਿੰਨ ਵਰਗਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖ ਕੇ ਮੈਟਰ ਛਾਪ ਰਿਹਾ ਜੋ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾਯੋਗ ਕੰਮ ਹੈ। ਬੌਧਿਕ ਲੇਖ ਵੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਸੌਖੀ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਵਿੱਚ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਸਮਝ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਲੇਖ ਵੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਵਿਭਿੰਨਤਾ ਜਾਰੀ ਰਹਿਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਦੇ ਪੰਨੇ ਜੇ ਕੁੱਝ ਘਟਾਏ ਜਾਣ ਤਾਂ ਚੰਗੇ ਹਨ। ਇਹ ਪਹਿਲਾਂ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਛਪ ਹੀ ਤਾਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਮਹੀਨਾਵਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਵੀ ਅਤਿ ਜਰੂਰੀ ਹੈ। ਆਸ ਹੈ, ਸੰਪਾਦਕੀ ਮੰਡਲ ਇਹਨਾਂ ਸੁਝਾਵਾਂ ਤੇ ਅਮਲ ਕਰੇਗਾ।

ਹਰੀਸ਼ ਡੋਗਰਾ, ਮੰਡੀ ਡੱਬਵਾਲੀ

ਪ੍ਰੋ. ਕਲਬੁਰਗੀ ਦੇ ਕਤਲ ਖਿਲਾਫ਼ ਵਿਰੋਧ-ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ

ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਕਲਚਰਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਆਫ ਕੈਨੇਡਾ : ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਨੇ ਇਸ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਕਦਮ ਚੁੱਕਦਿਆਂ ਹਾਲੈਂਡ ਪਾਰਕ ਸਰੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਿਰੋਧ ਰੈਲੀ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਵੈਨਕੂਵਰ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਸੈਕੂਲਰ, ਤਰਕਸ਼ੀਲ, ਮਨੁੱਖਤਾਵਾਦੀ ਤੇ ਪ੍ਰੋਗਰੈਸਿਵ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਕੀਤੀ। ਰੈਲੀ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਬੁਲਾਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਉੱਘੇ ਲੇਖਕ ਸਾਧੂ ਬਿਨਿੰਗ, ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸੂਬਾ ਆਗੂ ਬਲਵਿੰਦਰ ਬਰਨਾਲਾ, ਈਸਟ ਇੰਡੀਆ ਡਿਫੈਂਸ ਕਮੇਟੀ ਆਗੂ ਕਾ. ਹਰਭਜਨ ਚੀਮਾ, ਰੇਡੀਓ ਹੋਸਟ ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਤੇ ਅਵਤਾਰ ਗਿੱਲ ਨੇ ਜਿੱਥੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਕਲਬੁਰਗੀ ਦੇ ਕਤਲ ਦੀ ਵਿਆਪਕ ਨਿੰਦਾ ਕੀਤੀ ਉੱਥੇ ਇਸ ਰੁਝਾਨ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਤੇ ਭਾਰਤੀ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਭਾਈਚਾਰਕ ਏਕਾ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਦੀ ਲੋੜ 'ਤੇ ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ। ਬੁਲਾਰਿਆਂ ਨੇ ਕੈਨੇਡਾ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਕੈਨੇਡਾ ਦੀ ਵਸੋਂ ਦੇ ਲੱਗਭੱਗ ਚੌਥਾ ਹਿੱਸਾ ਗੈਰ ਧਾਰਮਿਕ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਅਣਗੌਲਿਆ ਕਰਕੇ ਤੇ ਧਰਮ ਨਿਰਪੇਖਤਾ ਅਸੂਲਾਂ ਦੇ ਉਲਟ ਧਰਮਾਂ ਦੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਕਰਨ, ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਟੈਕਸ ਰਿਆਇਤਾਂ ਤੇ ਗ੍ਰਾਂਟਾਂ ਦੇਣ, ਧਾਰਮਿਕ ਅਜ਼ਾਦੀਆਂ ਦੇ ਆਫਿਸ ਵਿੱਚ ਗੈਰ ਧਾਰਮਿਕ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਨਾ ਦੇਣ ਦੀ ਵੀ ਨਿਖੇਧੀ ਕੀਤੀ। ਬੁਲਾਰਿਆਂ ਨੇ ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਵਿੱਚ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਆਗੂਆਂ ਦੇ ਹੋ ਰਹੇ ਕਤਲਾਂ ਤੇ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਰਾਜਸੀ ਆਗੂਆਂ ਦੀ ਸਾਜਿਸ਼ੀ ਚੁਪ ਤੇ ਵੀ ਕਿੰਤੂ ਕੀਤਾ।

ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ (ਸਕੱਤਰ)

ਇਕਾਈ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ : ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਇਕਾਈ ਦੇ ਸੱਦੇ ਤੇ ਕਿਸਾਨ, ਮਜ਼ਦੂਰ, ਮੁਲਾਜ਼ਮ, ਵਿਦਿਆਰਥੀ, ਸਾਹਿਤਕ, ਸਮਾਜਿਕ, ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ, ਰੰਗਕਰਮੀਆਂ, ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ, ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਅਤੇ ਜਮਹੂਰੀ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ਾਲ ਰੋਸ ਮਾਰਚ ਨਹਿਰੀ ਦਫਤਰ ਤੋਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਕਚਿਹਰੀ ਤੱਕ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਕਚਿਹਰੀਆਂ ਵਿਖੇ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਰਾਹੀਂ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੂੰ ਭੇਜੇ ਮੰਗ ਪੱਤਰ ਵਿੱਚ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿ ਪ੍ਰੋ. ਕਲਬੁਰਗੀ ਦੇ ਕਾਤਲਾਂ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਕੇ ਸਖ਼ਤ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਣ। ਇਸ ਕਤਲ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਫਿਰਕੂ ਸੰਗਠਨਾਂ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨਦੇਹੀ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਖਿਲਾਫ਼ ਸਖ਼ਤ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਵਿਗਿਆਨਕ ਸੋਚ ਦੀ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਲਈ, ਅੰਧਵਿਸ਼ਵਾਸ ਫੈਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਕੱਟੜਪੰਥੀਆਂ ਅਤੇ ਪਾਖੰਡੀਆਂ ਦੀਆਂ ਗੈਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਤੇ ਰੋਕ ਲਾਉਣ ਲਈ ਸਮੁੱਚੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਅੰਧਵਿਸ਼ਵਾਸ ਵਿਰੋਧੀ ਕਾਨੂੰਨ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਵਿਸ਼ਾਲ ਰੋਸ ਮਾਰਚ ਵਿੱਚ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸੁਸਾਇਟੀ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਇਕਾਈ, ਜਮਹੂਰੀ ਅਧਿਕਾਰ ਸਭਾ, ਜਮਹੂਰੀ ਕਿਸਾਨ ਸਭਾ, ਕਿਰਤੀ ਕਿਸਾਨ ਯੂਨੀਅਨ, ਭਾਰਤੀ ਕਿਸਾਨ ਯੂਨੀਅਨ ਏਕਤਾ (ਉਗਰਾਹਾਂ), ਕਿਸਾਨ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਮੇਟੀ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਪੰਜਾਬ ਪੱਤਰਕਾਰ ਯੂਨੀਅਨ, ਡੈਮੋਕਰੇਟਿਕ ਟੀਚਰਜ਼ ਫਰੰਟ, ਸੀਟੂ, ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਸਭਾ ਚੋਗਾਵਾਂ, ਸੀਟੂ ਪੰਜਾਬ, ਪੇਂਡੂ ਮਜ਼ਦੂਰ ਯੂਨੀਅਨ, ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਪੰਜਾਬ ਮਾਝਾ ਜੋਨ, ਲੋਕ ਮੋਰਚਾ, ਮੁਲਾਜਮ ਮੰਚ ਪੰਜਾਬ, ਪੰਜਾਬ ਸੁਬਾਰਡੀਨੇਟ ਸਰਵਿਸਜ਼ ਯੂਨੀਅਨ, ਪੰਜਾਬ ਸਟੂਡੈਂਟਸ ਯੂਨੀਅਨ, ਨਾਰੀ ਚੇਤਨਾ ਮੰਚ, ਸਾਫਮਾ, ਕੇਂਦਰੀ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕ ਸਭਾ, ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਅਕਾਦਮੀ, ਲੁਧਿਆਣਾ, ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਰੋਕਥਾਮ ਕਮੇਟੀ, ਆਲਮੀ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਰਾਸਤ ਫਾਊਂਡੇਸ਼ਨ, ਡੈਮੋਕਰੇਟਿਕ ਐਡਵੋਕੇਟ ਫੋਰਮ, ਫੋਕਲੋਰ ਰੀਸਰਚ ਅਕੈਡਮੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਜਨਤਕ ਅਤੇ ਜਮਹੂਰੀ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਆਗੂ ਅਤੇ ਕਾਰਕੁੰਨ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋਏ, ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਡਾ. ਪਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਸੁਮੀਤ ਸਿੰਘ, ਅਮਰਜੀਤ ਬਾਈ, ਕਾਮਰੇਡ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ, ਡਾ. ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ, ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਬਾਸਰਕੇ, ਜਸਵੀਰ ਸਿੰਘ ਪੱਟੀ, ਸੁਖਰਾਜ ਸਰਕਾਰੀਆ, ਰਜਿੰਦਰ ਮਝੈਲ, ਦੀਪ ਦਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਗੁਰਬਾਜ ਤੋਲਾਨੰਗਲ, ਪ੍ਰੋ. ਜਗਰੂਪ ਸੇਖੋਂ, ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ, ਜਗਤਾਰ ਕਰਮਪੁਰਾ, ਜਗੀਰ ਕੌਰ, ਡਾ. ਇਕਬਾਲ ਕੌਰ ਸੌਂਦ, ਕਾਮਰੇਡ ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ, ਧਰਮਿੰਦਰ ਅਜਨਾਲਾ, ਪ੍ਰੋ. ਜਗਰੂਪ ਸੇਖੋਂ, ਯਸ਼ਪਾਲ ਝਬਾਲ, ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਆਦਿ ਬੁਲਾਰਿਆਂ ਨੇ ਸੰਬੋਧਨ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਹੋਰਨਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੁਧਾਲਾ, ਜਰਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਠ, ਰਮੇਸ਼ ਯਾਦਵ, ਧਰਮਿੰਦਰ ਔਲਖ, ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਡੇਰਾ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ, ਮਾਸਟਰ ਕੁਲਜੀਤ ਵੇਰਕਾ, ਜਸਪਾਲ ਬਾਸਰਕਾ, ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਰੰਧਾਵਾ, ਮੁਖਵਿੰਦਰ ਚੋਹਲਾ, ਡਾ. ਕਸ਼ਮੀਰ ਸਿੰਘ, ਮੁਖਤਿਆਰ ਸਿੰਘ, ਜਸਵੀਰ ਕੌਰ, ਕਰਨਰਾਜ ਸਿੰਘ, ਕਾਮਰੇਡ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਯਸ਼ਪਾਲ ਝਬਾਲ, ਦਮਨਜੀਤ ਕੌਰ, ਵਰਿੰਦਰ

ਪੰਨੂੰ, ਦਰਸ਼ਨ ਕੌਰ, ਨਾਗਰ ਮੱਲ, ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਾਨ, ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ, ਕਰਨਰਾਜ ਸਿੰਘ, ਮੇਜਰ ਸਿੰਘ, ਬਲਦੇਵ ਵੇਰਕਾ, ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਵੇਰਕਾ, ਸੁਖਮੀਤ ਸਿੰਘ, ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਾਨ, ਕਾਮਰੇਡ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਕਾਮਰੇਡ ਸੁੱਚਾ ਸਿੰਘ ਅਜਨਾਲਾ, ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਨਰੋਤਮ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਅਮਰਜੀਤ ਕੋਹਾਲੀ ਵੀ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ।

ਸੁਮੀਤ ਸਿੰਘ

ਸੰਗਰੂਰ : 2 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਪੰਜਾਬ ਇਕਾਈ ਸੰਗਰੂਰ ਦੀ ਪਹਿਲ ਕਦਮੀ ਸਦਕਾ ਸੰਗਰੂਰ ਦੀਆਂ ਜਨਤਕ ਤੇ ਜਮਹੂਰੀ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਵਿਗਿਆਨਕ ਸੋਚ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਅਤੇ ਫਿਰਕੂ ਕੱਟੜਵਾਦ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਸਾਹਿਤ ਸਿਰਜਣ ਵਾਲੇ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧ, ਗਿਆਨਪੀਠ ਇਨਾਮ ਜੇਤੂ, ਭਾਰਤੀ ਸਾਹਿਤ ਅਕਾਦਮੀ ਪੁਰਸਕਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੰਨੜ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਲੇਖਕ ਪ੍ਰੋ. ਐਮ.ਐਮ. ਕਲਬੁਰਗੀ ਦੇ ਫਿਰਕੂ ਤਾਕਤਾਂ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੇ ਕਤਲ ਵਿਰੁੱਧ ਬਨਾਸਰ ਬਾਗ ਸੰਗਰੂਰ ਵਿਖੇ ਇੱਕ ਰੋਸ਼ ਰੈਲੀ ਕਰਨ ਬਾਅਦ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਮੁੱਖ ਬਾਜਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਰੋਸ਼ ਮਾਰਚ ਕੀਤਾ, ਇਸ ਰੈਲੀ ਵਿੱਚ ਸੁਨਾਮ ਤੋਂ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਆਗੂ ਐਡਵੋਕੇਟ ਹਰਿੰਦਰ ਲਾਲੀ, ਛਾਜਲੀ ਤੋਂ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਆਗੂ ਲਾਭ ਸਿੰਘ ਛਾਜਲਾ, ਲੌਂਗੋਵਾਲ ਤੋਂ ਕਮਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਵਿੱਕੀ, ਬੀਰਬਲ ਸਿੰਘ, ਗੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਗਗਨਦੀਪ ਸਿੰਘ, ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਮੱਖਣ ਸਿੰਘ ਲੱਡੂ, ਧੂਰੀ ਤੋਂ ਸੁਖਦੇਵ ਧੂਰੀ, ਰਤਨ ਭੰਡਾਰੀ, ਮੂਨਕ, ਮਨਿਆਣਾ ਤੋਂ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਮੂਨਕ, ਬਲਵਿੰਦਰ ਮਨਿਆਣਾ, ਭਦੌੜ ਇਕਾਈ ਤੋਂ ਬਲਵੀਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਕਲਾਂ, ਸੰਗਰੂਰ ਤੋਂ ਮਾਸਟਰ ਪਰਮ ਵੇਦ, ਸੁਰਜੀਤ ਭੱਠਲ, ਚਮਕੌਰ ਸਿੰਘ, ਵਰਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ, ਅਮਰੀਕ ਖੋਖਰ, ਮਨਧੀਰ ਸਿੰਘ ਆਦਿ ਦੇ ਆਪਣੇ ਮੈਂਬਰਾਂ, ਹਮਦਰਦਾਂ ਸਮੇਤ ਪਹੁੰਚਣ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਜਥੇਬੰਦਕ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਸੂਬਾ ਮੁਖੀ ਰਜਿੰਦਰ ਭਦੌੜ, 'ਤਰਕਸ਼ੀਲ' ਮੈਗਜੀਨ ਦੇ ਸੰਪਾਦਕ ਬਲਬੀਰ ਚੰਦ ਲੌਂਗੋਵਾਲ, ਬਰਨਾਲਾ-ਸੰਗਰੂਰ ਜ਼ੋਨ ਮੁਖੀ ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸਹਿਣਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ ਤੇ ਰੈਲੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਸਨ। ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਆਗੂਆਂ ਤੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸੁਸਾਇਟੀ ਫਾਰ ਸਾਇੰਸ ਐਂਡ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਫਾਰ ਅਵੇਅਰਨੈਸ ਐਂਡ ਇਨਵਾਇਰਨਮੈਂਟ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਡਾ. ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਢੀਂਡਸਾ, ਸੀ.ਪੀ.ਆਈ. ਐਮ.ਐਲ. (ਲਿਬਰੇਸ਼ਨ) ਦੇ ਹਰਭਗਵਾਨ ਭੀਖੀ, ਡੀ.ਈ.ਐਫ. ਦੇ ਸੂਬਾ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਸਵਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਜਮਹੂਰੀ ਅਧਿਕਾਰ ਸਭਾ ਪੰਜਾਬ ਜਿਲ੍ਹਾ ਸੰਗਰੂਰ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਾਮਦੇਵ ਸਿੰਘ ਭੁਟਾਲ, ਦੇਸ਼ ਭਗਤ ਯਾਦਗਾਰ ਕਮੇਟੀ ਲੌਂਗੋਵਾਲ ਦੇ ਪ੍ਰੈਸ ਸਕੱਤਰ ਜੁਝਾਰ ਸਿੰਘ ਲੌਂਗੋਵਾਲ ਸੀ.ਪੀ.ਆਈ. ਐਮ.ਐਲ. (ਨਿਊ ਡੈਮੋਕਰੇਸੀ) ਦੇ ਆਗੂ ਗੁਰਬਖਸ਼ੀਸ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ, ਡੀ.ਟੀ.ਐਫ ਸੰਗਰੂਰ ਵੱਲੋਂ ਹਰਭਗਵਾਨ ਲਹਿਰਾਗਾਗਾ, ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਕੇਂਦਰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਆਗੂ ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੰਟੀ, ਲੋਕ ਚੇਤਨਾ ਮੰਚ ਲਹਿਰਾਗਾਗਾ ਦੇ ਆਗੂ ਜਗਦੀਸ਼ ਪਾਪੜਾ, ਰਘੁਵੀਰ ਭੁਟਾਲ, ਪੰਜਾਬ ਸਟੂਡੈਂਟਸ ਯੂਨੀਅਨ (ਲਲਕਾਰ) ਦੇ ਆਗੂ ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ, ਲੋਕ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਮੇਟੀ ਭਦੌੜ ਦੇ ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ ਭੁਟਾਲ, ਨੌਜਵਾਨ ਭਾਰਤ ਸਭਾ ਦੇ ਆਗੂ ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਲੌਂਗੋਵਾਲ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਸਾਥੀਆਂ ਸਮੇਤ ਹਾਜਰ ਸਨ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਬੁਲਾਰਿਆਂ ਨੇ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਕਿ ਇਸ ਕਤਲ ਲਈ ਜਿੰਮੇਵਾਰ ਫਿਰਕੂ ਸੰਗਠਨਾਂ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨਦੇਹੀ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਸਖਤ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਭੱਠਲ ਤੇ ਗੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਗੀਤ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ। ਮੰਚ ਸੰਚਾਲਨ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਆਗੂ ਮਾਸਟਰ ਪਰਮਵੇਦ ਨੇ ਕੀਤਾ।

ਮਾਸਟਰ ਪਰਮਵੇਦ

ਤਰਕ ਦੀ ਜਿੱਤ

ਤਰਕਸ਼ੀਲਾਂ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਕਬੂਲਣ ਤੋਂ ਭੱਜ ਗਿਆ ਸਿਮਰਨ ਦੇਵਾ : ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਪਿੰਡ ਮੱਜਵਿੰਡ-ਗੋਪਾਲਪੁਰਾ ਵਿੱਚ ਕਰੀਬ 1 ਮਹੀਨਾ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਮਹੰਤ ਦੱਸਣ ਵਾਲੇ ਸਿਮਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਉਰਫ ਸਿਮਰਨ ਦੇਵਾ ਨਾਮਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਅੰਧ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਤੇ ਵਹਿਮ ਭਰਮ ਦਾ ਅਜੀਬ ਵਰਤਾਰਾ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ। ਪਿੰਡ ਦੇ ਦੋ ਲਾਈਲਗ ਪਰਿਵਾਰ ਉਸਦੇ ਚੇਲੇ ਬਣਕੇ ਉਸਦੇ ਧੰਦੇ ਵਿੱਚ ਭਾਈਵਾਲ ਬਨਣ ਤੱਕ ਜਾ ਪੁੱਜੇ। ਅਖੌਤੀ ਸਿਮਰਨ ਦੇਵਾ ਨੇ ਹਰ ਮੰਗਲਵਾਰ ਆਪਣੇ ਵਿੱਚ ਕਲਪਿਤ ਡਰਾਉਣੇ ਪਾਤਰਾਂ ਦੀ ਆਮਦ ਹੋਣ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਰਾਤ ਸਮੇਂ ਪੂਰਾ ਮੇਕਅੱਪ ਕਰਕੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਅਖੌਤੀ ਰਾਧੇ ਮਾਂ ਵਾਂਗੂ ਤ੍ਰਿਸ਼ੂਲ ਫੜ ਕੇ ਤਾਂਡਵ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਨੇੜਲੇ ਪਿੰਡ ਲੁਧੜ ਦੀਆਂ ਦੋ ਨੌਜਵਾਨ ਲੜਕੀਆਂ ਤੇ ਇੱਕ ਦੋ ਹੋਰ ਵਿਹਲੜ ਵੀ ਰੱਖ ਲਏ, ਜੋ ਉਸ ਵੱਲੋਂ ´ਪੌਣ ਆਉਣ´ ਦੇ ਰਚੇ ਜਾਂਦੇ ਪਾਖੰਡ ਨੂੰ ਕਾਮਯਾਬ ਬਣਾਉਂਦੇ। ਪਾਖੰਡ ਦੇ ਸਿਖਰ ਤੇ ਪੁੱਜ ਕੇ ਸਿਮਰਨ ਦੇਵਾ ਡਰਾਉਣੇ ਅੰਦਾਜ ਵਿੱਚ ਲੰਬੀ ਜੀਭ ਕੱਢ ਕੇ ਉਸਤੇ ਛੁਰੀ ਫੇਰਦਾ ਅਤੇ ਲਹੂ ਨਿਕਲਣ ਦਾ ਦਿਖਾਵਾ ਕਰਕੇ ਲਾਲ ਰੰਗ ਨਾਲ ਲਿੱਬੜੇ ਕੱਪੜੇ ਕੱਢ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਸੀ ਤੇ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਵਿਚਲੀ ਗੈਬੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹਰੇਕ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਹੱਲ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਉਹ ਹੱਲ ਨਾ ਕਰ ਸਕਿਆ ਤਾਂ ਆਪਣੀ ਜੀਭ ਕੱਟਕੇ ਭੇਂਟ ਕਰ ਆਵੇਗਾ।ਉਸਦੀਆਂ ਹਰਕਤਾਂ ਤੇ ਪਾਖੰਡ ਨਾਲ ਸਿਰਜੇ ਜਾਂਦੇ ਦਹਿਸ਼ਤ ਤੇ ਅੰਧਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੇ ਮਾਹੌਲ ਕਾਰਨ ਉੱਥੇ ਮੌਜੂਦ ਹੋਰ ਔਰਤਾਂ ਆਦਮੀ ਵੀ ਸਿਰ ਘੁੰਮਾਉਣ ਲਗ ਪੈਂਦੇ।ਥੋੜੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਅਖੌਤੀ ਦੇਵਾ ਨੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਬਾਹਰਵਾਰ 5 ਮਰਲੇ ਜਗਾ ਦਾਨ ਵਿੱਚ ਲੈ ਕੇ (ਅੱਡਾ) ਬਣਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਸਦੀ ਉਸਾਰੀ ਲੈਂਟਰ ਤੱਕ ਮੁਕੰਮਲ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਇਸਦੀ ਭਿਣਕ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿੱਚ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਸਰਗਰਮ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਥਾਨਿਕ ਇਕਾਈ ਕੋਲ ਪੁੱਜੀ ਤਾਂ ਤਰਕਸ਼ੀਲਾਂ ਨੇ ਇਸ ਨਾਜ਼ੁਕ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰਨ ਤੇ ਆਮ ਸਹਿਮਤੀ ਨਾਲ ਇਸ ਪਾਖੰਡ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰਵਾਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਦੋਵਾਂ ਪਿੰਡਾਂ ਦੀਆਂ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਤੇ ਮੋਹਤਬਰਾਂ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਦੋ ਵੱਡੇ ਇਕੱਠ ਕੀਤੇ, ਦੇਵਾ ਸਿਮਰਨ ਤੇ ਉਸਦੇ ਪੈਰੋਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਦਲੀਲ ਸਾਹਿਤ ਸਮਝਾਉਣ, ਵਰਜਣ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਚਿਤਾਵਨੀ ਵੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।ਪਿੰਡ ਦੇ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਰਾਇ ਨੂੰ ਅਣਦੇਖਾ ਕਰਨ ਕਾਰਣ ਅਤੇ ਅੰਧ-ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦਾ ਧੰਦਾ ਚਾਲੂ ਰੱਖਣ ਦੀ ਜਿੱਦ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਕਰਕੇ ਦੇਵਾ ਦੇ ਚੇਲੇ ਪਰਿਵਾਰ ਬਾਕੀ ਪਿੰਡ ਨਾਲੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਖੇੜ ਦਿੱਤੇ ਗਏ।ਤਰਕਸ਼ੀਲਾਂ ਵੱਲੋਂ ਦੋ ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਪਿੰਡ ਵਾਸੀਆਂ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਦਾ ਵੀ ਜਦੋਂ ਅਸਰ ਨਾ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਪਿੰਡ ਵਾਸੀਆਂ ਨੇ ਤਰਕਸ਼ੀਲਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਇਸ ਪਾਖੰਡੀ ਤੇ ਉਸਦੇ ਪੈਰੋਕਾਰਾਂ ਦਾ ਭਾਂਡਾ ਭੰਨਣ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਤਰਕਸ਼ੀਲਾਂ ਨੇ ਦੇਵਾ ਤੇ ਉਸਦੇ ਪੈਰੋਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਜਨਤਾ ਦੀ ਕਚਿਹਰੀ ਵਿੱਚ ਬੇਨਕਾਬ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦਿਆਂ ਦੇਵਾ ਨੂੰ ਪੈਰੋਕਾਰ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਚੁਣੌਤੀ ਭੇਜੀ ਕਿ ਜਨਤਕ ਪਰਖ ਵਿੱਚ ਦੇਵਾ ਦੀਆਂ ਕਥਿਤ ਗੈਬੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਲਈ ਜਾਵੇਗੀ। ਚੇਲੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਦੇਵਾ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਤੇ ਉਸਨੇ ਚੁਣੌਤੀ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਈ। ਤਰਕਸ਼ੀਲਾਂ ਨੇ ਪਰਖ ਵਾਸਤੇ ਸਾਰੀ ਲਿਖਤ ਪੜਤ ਮੁਕੰਮਲ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਆ ਆਰੰਭ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਉਸੇ ਦਿਨ ਸੁਨੇਹਾ ਮਿਲ ਗਿਆ ਕਿ ਅਖੌਤੀ ਦੇਵਾ ਪਰਖ ਤੋਂ ਭੱਜ ਗਿਆ ਹੈ। ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਪਾਖੰਡੀ ਦੇਵਾ ਨੇ ਟੈਲੀਫੋਨ ਤੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਨਾ ਤਾਂ ਪਰਖ ਲਈ ਆਵੇਗਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਦੁਬਾਰਾ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਸਨੇ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਉਸ ਕੋਲ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸਤੋਂ ਬਾਅਦ ਚੇਲਿਆਂ ਦੇ ਦਿਮਾਗ ਵੀ ਟਿਕਾਣੇ ਆ ਗਏ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਿੰਡ ਦੇ ਇਕੱਠ ਵਿੱਚ ਆ ਕੇ ਆਪਣੀ ਗਲਤੀ ਮੰਨੀ ਅਤੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਦੇਵਾ ਭੱਜ ਗਿਆ ਹੈ।

ਇਹ ਸਭ ਲਿਖਤੀ ਤੌਰ ਤੇ ਹੋਇਆ। ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਆਗੂਆਂ ਲਖਵਿੰਦਰ ਗੋਪਾਲਪੁਰ, ਮੁਖਤਾਰ ਸਿੰਘ ਗੋਪਾਲਪੁਰ, ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਜਾਦੂਗਰ, ਸੁਖਦੀਪ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ, ਕਰਮਦੀਪ ਸਿੰਘ ਮਜਵਿੰਡ, ਜੋਗਿੰਦਰ ਗੋਪਾਲਪੁਰ ਤੇ ਅਧਾਰਿਤ ਟੀਮ ਨੇ ਇਹ ਸਾਰੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ।

ਰਜਵੰਤ ਸਿੰਘ ਬਾਗੜੀਆਂ

ਤਾਂਤਰਿਕ ਨੇ ਬਟੋਰੇ 25000/-ਰੁ :ਤਰਕਸ਼ੀਲਾਂ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ ਕੀਤੇ : ਲੁਧਿਆਣਾ ਵਿਖੇ ਸਮਰਾਲਾ ਚੌਂਕ ਵਿੱਚ ਮੀਆਂ ਉਸਤਾਦ ਜੀ ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ ਆਪਣੀ ਦੁਕਾਨਦਾਰੀ ਚਲਾ ਰਹੇ ਅਖੌਤੀ ਤਾਂਤਰਿਕ ਨੇ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵਾਸੀ ਪਿੰਡ ਲਚਕਾਨੀ ਜਿਲਾ ਪਟਿਆਲਾ ਪਾਸੋਂ 25000/- ਰੁ: ਉਸ ਦੀ ਘਰੇਲੂ ਸਮੱਸਿਆ ਹੱਲ ਕਰਨ ਲਈ ਬਟੋਰ ਲਏ। ਜਦੋਂ ਸਮੱਸਿਆ ਦਾ ਕੋਈ ਹੱਲ ਨਾ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਤਾਂਤਰਿਕ ਨੂੰ ਪੈਸੇ ਵਾਪਸ ਮੋੜਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ। ਪਰ ਤਾਂਤਰਿਕ ਉਲਟਾ ਸੋਨੇ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਲੱਗਾ ਅਤੇ ਧਮਕੀਆਂ ਦੇਣ ਤੇ ਉਤਰ ਆਇਆ।ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਮਝ ਗਿਆ ਕਿ ਉਸ ਨਾਲ ਠੱਗੀ ਵੱਜ ਗਈ ਹੈ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਉਸਨੇ ਪਟਿਆਲਾ ਦੇ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਆਗੂ ਸਰਬਜੀਤ ਉਖਲਾ ਰਾਹੀਂ ਲੁਧਿਆਣਾ ਦੇ

ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਆਗੂਆਂ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕੀਤਾ। ਲੁਧਿਆਣੇ ਤੋਂ ਜ਼ੋਨ ਮੁਖੀ ਜਸਵੰਤ ਜੀਰਖ, ਵਿੱਤ ਮੁਖੀ ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸਤੀਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਸੱਚਦੇਵਾ ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਟੀਮ ਨੇ ਜਦੋਂ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਾਲ ਜਾਕੇ ਉਪਰੋਕਤ ਤਾਂਤਰਿਕ ਦੇ ਅੱਡੇ ਤੇ ਪਹੁੰਚਕੇ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਉਹ 25000/-ਬਟੋਰੇ ਸਾਰੇ ਰੁਪਏ ਤੁਰੰਤ ਮੰਨ ਗਿਆ। ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵੀ ਉਸਨੇ 10,000/- ਰੁ: ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਦੇ ਬਚਦੇ 15000/- ਤਿੰਨ ਅਕਤੂਬਰ 2015 ਨੂੰ ਦੇਣ ਦਾ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਕਰ ਲਿਆ। ਇਕਰਾਰ ਅਨੁਸਾਰ ਮਿਥੇ ਦਿਨ ਤੇ ਸਾਰੇ ਰੁਪਏ ਵਾਪਸ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। **ਜਸਵੰਤ ਜੀਰਖ**

ਪਾਖੰਡੀ ਬਾਬਾ ਆਪਣੀ ਕਥਿਤ ਗੈਬੀ ਸ਼ਕਤੀ ਵਿਖਾਉਣੋਂ ਭੱਜਿਆ

ਥਾਣਾ ਮਜੀਠਾ ਦੇ ਪਿੰਡ ਪੰਧੇਰ ਕਲਾਂ ਦੀ ਵਸਨੀਕ ਦਲਬੀਰ ਕੌਰ ਨੇ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਇਕਾਈ ਨੂੰ ਇਕ ਹਲਫੀਆ ਬਿਆਨ ਰਾਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਵਿਚ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸਦੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਉਰਫ ਛਿੰਦਾ ਨਾਂ ਦਾ ਬਾਬਾ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਵਹਿਮ ਭਰਮ ਫੈਲਾ ਕੇ ਪੁੱਛਾਂ ਦੇਣ ਅਤੇ ਡੌਲੀਆਂ ਖਿਡਾਉਣ ਦਾ ਧੰਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਕ ਦੂਜੇ ਉਤੇ ਕੀਤੇ ਕਰਾਏ ਦੇ ਝੂਠੇ ਦੋਸ਼ ਲਾ ਕੇ ਲੜਾਈਆ ਝਗੜੇ ਵੀ ਕਰਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਕਿ ਇਸ ਪਾਖੰਡੀ ਬਾਬੇ ਵਲੋਂ ਪੁੱਛਾਂ ਦੇਣ ਕਰਕੇ ਪਿੰਡ ਦਾ ਇਕ ਪਰਿਵਾਰ ਪਿਛਲੇ ਇਕ ਸਾਲ ਤੋਂ ਉਸਦਾ ਝੂਠਾ ਨਾਂ ਲਾ ਕੇ ਗਾਲੀ ਗਲੋਚ ਕਰਦਾ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਜਾਨੋਂ ਮਾਰਨ ਦੀਆਂ ਧਮਕੀਆਂ ਵੀ ਦਿੱਤੀਆ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਬਾਰੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਇਕਾਈ ਦੇ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਆਗੂਆਂ ਸੁਮੀਤ ਸਿੰਘ, ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਬਾਈ ਧਰਵਿੰਦਰ ਕੋਹਾਲੀ, ਮਾਸਟਰ ਕੁਲਜੀਤ ਵੇਰਕਾ, ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਝੰਗੀ, ਸੁਰਜਨ ਸਿੰਘ ਅਦਲੀਵਾਲ, ਕਰਨਰਾਜ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਅਰੂੜ ਚੰਦ ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਟੀਮ ਨੇ ਪਿੰਡ ਪੰਧੇਰ ਵਿਖੇ ਸਮੁਚੀ ਪੰਚਾਇਤ ਅਤੇ ਪਿੰਡ ਵਾਸੀਆਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇਸ ਪਾਖੰਡੀ ਬਾਬੇ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਕਥਿਤ ਗੈਬੀ ਸ਼ਕਤੀ ਵਿਖਾਉਣ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਭਰੇ ਇਕੱਠ ਵਿਚ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਉਸ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਗੈਬੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਅੱਗੇ ਤੋਂ ਕਦੇ ਵੀ ਵਹਿਮ ਭਰਮ ਫੈਲਾਉਣ ਅਤੇ ਪੁੱਛਾਂ ਦੇਣ ਦਾ ਗੈਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਧੰਦਾ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕਰਤਾ ਨੂੰ ਗਾਲੀ ਗਲੋਚ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਮੁਖੀ ਨੇ ਵੀ ਇਸ ਮੌਕੇ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਉਹ ਅੱਗੇ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪਾਖੰਡੀ ਬਾਬੇ ਦੇ ਕਹੇ ਉਤੇ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਲੜਾਈ ਝਗੜਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨਗੇ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੇ ਜਥੇਬੰਦਕ ਮੁਖੀ ਸੁਮੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸੰਬੋਧਨ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਜਾਦੂਗਰ ਮਾਸਟਰ ਕੁਲਜੀਤ ਵੇਰਕਾ ਵਲੋਂ ਹੱਥ ਦੀ ਸਫਾਈ ਦੇ ਟ੍ਰਿਕ ਵਿਖਾ ਕੇ ਜਾਗਰੂਕ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਸੁਮੀਤ ਸਿੰਘ

ਠੱਗਿਆ ਹੋਇਆ 15000 ਤਾਂਤਰਿਕ ਤੋਂ ਵਾਪਿਸ ਕਰਵਾਇਆ : ਬਠਿੰਡੇ ਜਿਲੇ ਦੇ ਪਿੰਡ ਰਾਜਗੜ੍ਹ ਕੁੱਬੇ ਦਾ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਮਿਸਤਰੀ ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਪਿੰਡ 'ਚ ਵੈਲਡਿੰਗ ਵਰਕਸ਼ਾਪ ਚਲਾਉਂਦਾ ਸੀ। ਅਚਾਨਕ ਬਿਮਾਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਡਾਕਟਰੀ ਜਾਂਚ ਕਰਾਉਣ ਤੇ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਖੂਨ ਦਾ ਕੈਂਸਰ ਹੈ। ਹਸਪਤਾਲ ਤੋਂ ਇਲਾਜ ਸੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ। ਪਰਿਵਾਰ ਨੇ ਵਿਤ ਮੁਤਬਿਕ ਇਲਾਜ ਤੇ ਪੂਰੀ ਵਾਹ ਲਾ ਦਿਤੀ, ਪਰ ਉਸ ਦਾ ਸਰੀਰ ਦਿਨੋ ਦਿਨ ਘਟਦਾ ਹੀ ਗਿਆ। ਆਖਿਰ ਡਾਕਟਰ ਨੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਕੁੱਝ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਕਹਿ ਕਿ ਘਰ ਭੇਜ ਦਿਤਾ। ਫਿਰ ਕਿ ਸੀ ਕਈ ਪਾਸਿਓਂ, ਸਿਆਣਿਆਂ ਤੋਂ ਇਲਾਜ ਦੀਆਂ ਦੱਸਾਂ ਪੈਂਣ ਲੱਗੀਆ। ਉਨਾਂ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਇਕ ਤਾਂਤਰਿਕ ਚਰਨਜੀਤ ਕੌਰ ਪਿੰਡ ਖਾਰਾ ਨੇੜੇ ਮਾਨਸਾ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ। ਚਰਨਜੀਤ ਨੇ ਕਿਹਾ "ਮਿ. ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਰੀਰ 'ਚ ਪਰੇਤ ਦਾ ਵਾਸਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਸ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਨ ਦੀ ਗਰੰਟੀ ਦਿੰਦੀ ਹਾਂ, ਪਰ ਪੰਦਰਾਂ ਹਜਾਰ ਰੁਪਏ ਫੀਸ ਲੱਗੂ।" ਭਾਂਵੇ ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਦੇ ਖਰਚ ਨੇ ਘਰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਖੁੰਗਲ਼ ਕਰ ਦਿਤਾ ਸੀ। ਪਰ ਰਿਸਤੇਦਾਰਾਂ ਦੇ ਦਬਾਅ ਅੱਗੇ ਝੁਕਦਿਆਂ ਮਿ. ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਰਾਮਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣਾ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਵੇਚ ਕੇ ਪੰਦਰਾਂ ਹਜਾਰ ਦੇ ਦਿੱਤਾ। ਚਾਰ ਦਿਨ ਬਾਅਦ ਹੀ ਮਿ: ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਇਕ ਮਹੀਨੇ ਬਾਅਦ ਉਸ ਦੇ ਪੁਤਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਹੋਈ ਠੱਗੀ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਹਰਬੰਸ ਕੁੱਬੇ ਕੋਲ਼ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਉਹ ਰਾਮਪਾਲ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਤਾਂਤਰਿਕ ਕੋਲ਼ ਗਏ ਅਤੇ ਲੁੱਟੇ ਰੁਪੈ ਵਾਪਿਸ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਅੱਗੋਂ ਚਰਨਜੀਤ ਦਾ ਜਵਾਬ ਸੀ "ਮੈਂ ਇਲਾਜ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕੀ ਹੋ ਗਿਆ ਜੇ ਬੰਦਾ ਨਹੀ ਬਚਿਆ, ਡਾਕਟਰਾਂ ਨੇ ਵੀ ਸੋਥੋਂ ਲੱਖਾਂ ਰੁਪਏ ਲਏ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਵਾਪਸ ਕਰਾ ਲੇ? ਉਹ ਰਕਮ ਤਾਂ ਭਾਈ ਭੰਡਾਰੇ 'ਚ ਪਾਤੀ ਹੁਣ ਨੀ ਮੁੜਦੀ" ਜਦ ਉਸ ਨੇ ਸਾਡੀ ਕੋਈ ਦਲੀਲ ਨਾ ਸੁਣੀ ਤਾਂ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੀ ਮੌੜ ਇਕਾਈ ਵੱਲੋ ਤਲਵੰਡੀ ਸਾਬੋ ਕਚਿਹਰੀ ਜਾ ਕੇ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਵਕੀਲ ਰਾਹੀਂ ਨੋਟਿਸ ਭੇਜ ਕੇ ਚਰਨਜੀਤ ਨੂੰ ਉਥੇ ਬਲਾ ਲਿਆ । ਜਦ ਉਸਦੇ ਗੈਰ ਕਾਨੂਨੀ ਕਿੱਤੇ ਬਾਰੇ, ਮਾਰੀ ਗਈ ਠੱਗੀ ਦੇ ਸਬੂਤ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ ਸਿੱਧ ਹੋਣ ਤੇ ਮਿਲਣ ਵਾਲੀ ਸਜ਼ਾ ਬਾਰੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸਮਝਾਇਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਮੰਨ ਗਈ। ਦਿਤੇ ਸਮੇਂ ਤੇ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਉਸ ਦੇ ਆਦਮੀ ਪੰਦਰਾਂ ਹਜਾਰ ਰੁਪਏ ਪੀੜਤ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਘਰ ਵਾਪਿਸ ਕਰ ਗਏ। **ਹਰਦੀਪ ਸਿੰਘ, ਮੌੜ**

ਪ੍ਰੋਗਰੈਸਿਵ ਕਲਚਰਲ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ, ਕੈਲਗਰੀ : ਛੇਂਵਾ ਨਾਟਕ ਸਮਾਗਮ : ਸ਼ਹੀਦ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਰਾਭਾ ਅਤੇ ਗ਼ਦਰੀ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੀ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਇਹ ਸਮਾਗਮ ਨੂੰ ਸ਼ੁਰ ਕਰਦਿਆਂ ਸਟੇਜ ਸੈਕਟਰੀ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਮਾ. ਭਜਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਕਰਵਾਉਣ ਦਾ ਸਾਡਾ ਮਕਸੁਦ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੇ ਸੁਪਨਿਆਂ ਨੂੰ ਸਾਕਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਯਤਨਾਂ ਵਿਚ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਉਣਾ ਹੈ। ਲੱਚਰ ਤੇ ਅਸ਼ਲੀਲ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਲੋਕ ਸਭਿਆਚਾਰ ਸੁਮਾਜਿਕ, ਨੈਤਿਕ ਕਦਰਾਂ ਕੀਮਤਾਂ ਵਾਲਾ ਸਭਿਆਚਾਰ ਸਿਰਜਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਉਪਰੰਤ ਉਹਨਾਂ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੋਹਣ ਮਾਨ ਜੀ ਨੂੰ ਮੰਚ ਤੇ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ। ਸੋਹਣ ਮਾਨ ਜੀ ਨੇ ਆਏ ਹੋਏ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨੂੰ ਜੀ ਆਇਆਂ ਆਖਿਆ। ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨਾਲ ਖਚਾਖਚ ਭਰੇ ਸੇਂਟ ਕਾਲੇਜ ਦੇ ਔਰਫੀਅਸ ਥੀਏਟਰ ਹਾਲ ਵਿਚ ਤਿਲ ਸੁੱਟਣ ਨੂੰ ਵੀ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਟਕ 'ਚਾਨਣ ਬਗਾਵਤ ਕਰ ਰਿਹਾ', ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਦੇ ਲੂ ਕੰਡੇ ਖੜੇ ਹੋ ਗਏ। ਇਸ ਨਾਟਕ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ਨ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਲੋਕ ਕਲਾ ਮੰਚ (ਰਜਿ:) ਮੰਡੀ ਮੁਲਾਂਪੁਰ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਹਰਕੇਸ਼ ਚੌਧਰੀ ਨੇ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਨਾਟਕ ਵਿਚ ਕੈਲਗਰੀ ਕਲਾ ਮੰਚ ਦੇ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਕਲਾ ਦਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਨਾਟਕ ਵਿਚ ਨਵਕਿਰਨ ਢੁਡੀਕੇ ਕਮਲਪ੍ਰੀਤ ਪੰਧੇਰ, ਜਸਵਿੰਦਰ ਜੱਸ, ਜਸ਼ਨਪ੍ਰੀਤ ਗਿੱਲ, ਗੁਰਿੰਦਰ ਬਰਾੜ ਟੀਨੂੰ, ਕੁਮਲ ਸਿੱਧੂ, ਜਰਨੈਲ ਤੱਗੜ, ਜਸਕਰਨ ਮੁੰਜਾਲ, ਗੁਰਪਿਆਰ ਗਿੱਲ ਨੇ ਅਭਿਨੈ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਨਾਟਕ ਦਾ ਸੰਗੀਤ ਸੰਚਾਲਨ ਰੁਪਿੰਦਰਪਾਲ ਪੰਧੇਰ ਨੇ ਕੀਤਾ। ਕੋਰੀਓਗ੍ਰਾਫੀ 'ਧੀਆਂ' ਕੈਲੀਗਰੀ ਦੀਆਂ ਨਿੱਕੀਆਂ-ਨਿੱਕੀਆਂ ਬੱਚੀਆਂ ਦੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ। ਸਹਿਜ ਪੰਧੇਰ, ਅਮਰੀਤ ਗਿੱਲ, ਚੰਨਪ੍ਰੀਤ ਮੁੰਜਾਲ ਆਦਿ ਦੀ ਕਲਾਕਾਰੀ ਬਾ-ਕਮਾਲ ਸੀ। ਯੰਗ ਭੰਗੜਾ ਕਲੱਬ ਕੈਲਗਰੀ ਨੇ ਭੰਗੜਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ। ਜਿਸਦੀ ਤਿਆਰੀ ਅਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ ਨੇ ਕਰਵਾਈ ਸੀ। ਬੈਨਰਾਂ ਪੋਸਟਰਾਂ ਨਾਲ ਸਾਜਿਸ਼ਾਂ ਹਾਲ ਇਨਕਲਾਬੀ ਰੰਗ ਬੰਨ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸਾਰੂ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੀ ਸਟਾਲ ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੌਰ ਗਿੱਲ ਵੱਲੋਂ ਲਗਾਈ ਗਈ। ਕੋਰੀਓਗ੍ਰਾਫੀ ਅਤੇ ਭੰਗੜੇ ਦੇ ਅਦਾਕਾਰ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਦੇ ਖਜ਼ਾਨਚੀ ਜੀਤਇੰਦਰ ਪਾਲ, ਗੋਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਗੁਰਬਚਨ ਬਰਾੜ, ਕਮਲਪ੍ਰੀਤ ਪੰਧੇਰ, ਗੁਰਿੰਦਰ ਪਾਲ ਬਰਾੜ, ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੋਹਨ ਮਾਨ ਨੇ ਮੈਡਲ ਅਤੇ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੇ ਸੈੱਟ ਦੇ ਕੇ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ। ਹਰਕੇਸ਼ ਚੌਧਰੀ ਦੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ਨਾਂ ਹੇਠ ਦੂਸਰਾ ਨਾਟਕ ਟਰਾਂਟੋ ਦੇ ਉੱਘੇ ਕਵੀ ਅਤੇ ਨਾਟਕਕਾਰ ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਖਹਿਰਾ ਦਾ ਲਿਖਿਆ ਨਾਟਕ 'ਸੁਪਨੇ ਬਣੇ ਪ੍ਰੇਤ' ਖੇਡਿਆ ਗਿਆ। ਜਿਸ ਨੇ ਹਾਸ਼ੇ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਸੋਚਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ। ਹਰਕੇਸ਼ ਚੌਧਰੀ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰਸ਼ਰਨ ਕਲਾ ਭਵਨ ਅਤੇ ਲੋਕ ਕਲਾ ਮੰਚ ਮੁਲਾਪੁਰ ਦੇ ਯਤਨਾਂ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕੀਤੀ। ਸਿੱਖ ਵਿਰਸਾ ਦੇ ਹਰਚਰਨ ਪਰਹਾਰ, ਅਦਾਰਾ ਰੈਡ ਐਫ.ਐਮ. ਦੇ ਰਿਸ਼ੀ ਨਾਗਰ, ਮੈਡਲ ਮੀਡੀਆ ਦੇ ਬਲਜਿੰਦਰ ਸੰਘਾ, ਜੱਗ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਸਤਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਅਜੀਤ ਦੇ ਜਸਜੀਤ ਧਾਮੀ, ਸੁਖਵੀਰ ਗਰੇਵਾਲ, ਸਪਾਇਸ ਰੇਡੀਓ ਦੇ ਸੁਰਜੀਤ ਡੋਡ ਅਤੇ ਸਮੁੱਚੇ ਮੀਡੀਏ ਅਤੇ ਕੈਲਗਰੀ ਵਾਸੀਆਂ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਵਿਚ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਇਆ। ਸਰੋਕਾਰਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼, ਟਰਾਂਟੋ ਅਤੇ ਮੁਲਾਕਾਤ ਦੇ ਚਰਨਜੀਤ ਬਰਾੜ ਟਰਾਂਟੋ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ। ਬਲਜਿੰਦਰ ਸੰਘਾ, ਸੁਰਿੰਦਰ ਗੀਤ, ਹਰਨੇਕ ਬੱਧਨੀ ਅਤੇ ਸਿਮਰਨ ਸਿੱਧੂ ਨੇ ਉਸਾਰੂ ਗੀਤ, ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ।

ਮਾ. ਭਜਨ ਸਿੰਘ

ਸਰ੍ਹੀ ਵਿਖੇ ਹੋਇਆ ਸਾਲਾਨਾ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਸਮਾਗਮ : ਪੰਜ ਲੱਖ ਕਨੇਡੀਅਨ ਡਾਲੁਰ ਜਿੱਤਣ ਦਾ ਦਿੱਤਾ ਚੈਲੇਂਜ : 11447-82 ਐਵਿਨਿਊ ਸਥਿਤ ਨੌਰਥ ਡੈਲਟਾ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ ਦੇ ਖਚਾਖਚ ਭਰੇ ਥੀਏਟਰ ਵਿਚ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੇ ਗਿਆਰਵੇਂ ਸਾਲਾਨਾ ਸਮਾਗਮ ਸਮੇਂ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੇ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਕਿੱਟਾਂ 'ਕੁੱਤੇ' ਅਤੇ 'ਤਮਾਸ਼ਾ' ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਨਾਟਕ 'ਪਾਤਸ਼ਾਹ', ਟ੍ਰਿਕ ਅਤੇ ਗੀਤ ਸੰਗੀਤ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪਸੰਦ ਆਏ। ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਪ੍ਰਮਿੰਦਰ ਸਵੈਚ ਸਹਾਇਕ ਸਕੱਤਰ ਵੱਲੋਂ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨੂੰ ਜੀ ਆਇਆਂ ਕਹਿੰਦਿਆਂ, ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੇ ਕਾਰਜ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੰਦਿਆਂ ਸਰਬਜੀਤ ਟਿਵਾਣਾ ਦੇ ਭਰੂਣ ਹੱਤਿਆ ਸੰਬੰਧੀ ਗੀਤ, 'ਜੇ ਤੂੰ ਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ' ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਗੁਰਮੇਲ ਗਿੱਲ ਵੱਲੋਂ ਕਵਿਤਾ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਭਰੂਣ ਹੱਤਿਆ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਤੇ ਝਾਤ ਪਾਉਂਦੀ ਸਕਿੱਟ 'ਕੁੱਤੇ' ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਰੋਣ ਲਾ ਲਿਆ। ਵਿਅੰਗਾਤਮਕ ਸਕਿਟ 'ਤਮਾਸ਼ਾ' ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਗੁਰਮੇਲ ਗਿੱਲ ਅਤੇ ਤਰਨਦੀਪ ਨੇ ਕੀਤੀ। ਅੰਨ੍ਹੀਸ਼ਰਧਾ ਤਹਿਤ ਡੇਰਿਆਂ ਵੱਲ ਜਾਣ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਦਰਸਾਈ। ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵਿਗਿਆਨਕ ਸੋਚ ਅਪਨਾਉਣ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਦਿੰਦੀ ਇਹ ਸਕਿਟ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਫਿਰਕੂ ਤਾਕਤਾਂ ਹੱਥੋਂ ਕਤਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਡਾ. ਦਭੋਲਕਰ, ਗੋਬਿੰਦ ਪੰਸਾਰੇ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋ. ਐਮ.ਐਮ. ਕੁਲਬਰਗੀ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਸੀ। ਬਾਈ ਅਵਤਾਰ ਨੇ ਹਰਭਜਨ ਹੁੰਦਲ ਹੋਰਾਂ ਦਾ ਲਿਖਿਆ ਗੀਤ 'ਸਾਨੂੰ ਸੱਜਰੀ ਸਵੇਰ ਦੀ ਨੁਹਾਰ ਚਾਹੀਦੀ', ਉਸਤਾਦ ਦਵਿੰਦਰ ਭੱਟੀ ਹੋਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੇ ਹਰਮੋਨੀਅਮ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ। ਬਲਵਿੰਦਰ ਬਰਨਾਲਾ ਆਗੂ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਪੰਜਾਬ ਨੇ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਜਿੱਥੇ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਲਹਿਰ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਉੱਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤਰਕਸ਼ੀਲ / ਅਗਾਂਹਵਧੂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਵਾਲੇ ਉੱਘੇ ਸਾਹਿਤਕਾਰਾਂ ਦੇ ਲਗਾਤਾਰ ਫਿਰਕੂ ਤਾਕਤਾਂ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਕਤਲਾਂ ਦੀ ਨਿਖੇਧੀ ਕੀਤੀ। ਅਖੀਰ ਵਿੱਚ ਡੇਰਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਜਮੀਨਾਂ ਖੋਹਣ ਦੇ ਕੋਝੇ ਕਾਰਨਾਮਿਆਂ ਦਾ ਪਾਜ ਉਘੇੜਦਾ ਸੁਖਜੀਤ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹਰਵਿੰਦਰ ਦੀਵਾਨਾ ਦਾ ਲਿਖਿਆ ਨਾਟਕ 'ਪਾਤਸ਼ਾਹ' ਦੀ ਸਫਲ ਪ੍ਰੇਸ਼ਕਾਰੀ ਕਰਕੇ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨੂੰ ਸੋਚਣ ਲਾ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਨਾਟਕ ਵਿੱਚ ਹਿਸਾ ਲੈ ਰਹੇ ਕਲਾਕਾਰ ਗੁਰਮੇਲ ਗਿੱਲ, ਰਨਦੀਪ ਗਿੱਲ, ਪਰਮਜੀਤ ਕੌਰ ਗਿੱਲ, ਸੁੱਖੀ ਗਰਚਾ, ਨਿਰਮਲ ਕਿੰਗਰਾ, ਕਮਲ ਕੌਰ ਕਿੰਗਰਾ, ਪਰਮ ਸਰਾਂ, ਜਗਰੂਪ ਧਾਲੀਵਾਲ, ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ, ਸਰਬਜੀਤ ਟਿਵਾਣਾ, ਵਰਿੰਦਰ, ਦਵਿੰਦਰ ਬਚਰਾ, ਕੁਲਦੀਪ ਕੌਰ ਥਾਂਦੀ, ਸੁਰਜੀਤ ਕੌਰ ਲਿੱਧੜ, ਕੋਤੀ ਧਾਲੀਵਾਲ ਅਤੇ ਭੋਲੀ ਧਾਲੀਵਾਲ ਸ਼ਾਮਿਲ ਸਨ। ਲਾਈਟ ਅਤੇ ਸਾਊਂਡ ਦਾ ਕੰਟਰੋਲ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਜਸਕਰਨ ਨੇ ਸੰਭਾਲਿਆ, ਬੈਕ ਸਟੇਜ਼ ਆਵਾਜ਼ ਬਾਈ ਅਵਤਾਰ, ਨਿਰਮਲ ਕਿੰਗਰਾ ਅਤੇ ਸਰਬਜੀਤ ਟਿਵਾਣਾ ਦੀ ਸੀ। ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਭਦੌੜ ਅਤੇ ਬਲਦੇਵ ਧਾਲੀਵਾਲ ਦੀ ਜੋੜੀ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੇ ਟ੍ਰਿਕ ਅਤੇ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਨਾਗਰਾ ਵੱਲੋਂ ਪਾਣੀ ਉੱਪਰ ਸੂਈ ਨੂੰ ਤੈਰਾ ਕੇ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ। ਤਿੰਨ ਘੰਟੇ ਚੱਲੇ ਇਸ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਨੂੰ ਉੱਦੋਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਉਤਸ਼ਾਹ ਮਿਲਿਆ ਜਦੋਂ ਬਾਈ ਅਵਤਾਰ ਨੇ ਤਰਕਸ਼ੀਲਤਾ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਿਆਂ ਜੋਤਿਸ਼ੀਆਂ, ਤਾਂਤਰਿਕਾਂ, ਨਗ ਪਵਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਜਾਦੂ ਟੂਣੇ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਆਦਿ ਨੂੰ ਚੈਲੇਂਜ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਲੋਕ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦਾ ਦਸ ਸਾਲ ਤੋਂ ਐਲਾਨਿਆਂ ਇਕ ਲੱਖ ਡਾਲਰ ਦਾ ਇਨਾਮ ਜਿੱਤਣ ਲਈ ਇਸ ਚੈਲੇਂਜ ਨੂੰ ਕਬੂਲ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ ਅਤੇ ਸ਼ੇਰੇ ਪੰਜਾਬ ਰੇਡੀਓ ਦੇ ਹੋਸਟ ਸ. ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਟੇਜ ਤੇ ਆ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਠੱਗਾਂ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਐਲਾਨੇ ਦੋ ਲੱਖ ਡਾਲਰ ਦੇ ਆਪਣੇ ਚੈਲੇਂਜ ਨੂੰ ਪੰਜ ਲੱਖ ਡਾਲਰ ਕਰਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨੇ ਤਾੜੀਆਂ ਨਾਲ ਇਸ ਐਲਾਨ ਦਾ ਭਰਪੂਰ ਸਵਾਗਤ ਕੀਤਾ।

ਗੁਰਮੇਲ ਗਿੱਲ (ਸਕੱਤਰ)

ਜ਼ੋਨ ਬਠਿੰਡਾ : 1. ਸਤੰਬਰ 2015 ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਹਫਤੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਆਂਗਨਵਾੜੀ ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ ਦਫਤਰ ਬਠਿੰਡਾ ਵਿਖੇ ਆਂਗਨਵਾੜੀ ਹੈਲਪਰਾਂ ਦੇ ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ ਕੈਂਪ ਵਿਚ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਜ਼ੋਨ ਮੁਖੀ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮੁੱਖ ਬੁਲਾਰੇ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ। ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਜਾਦੂ ਦੇ ਟ੍ਰਿਕ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ। ਮਾਸਟਰ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੀ ਸਟਾਲ ਲਗਾਈ ਗਈ। ਸ. ਨਛੱਤਰ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਐਸ.ਡੀ.ਓ. ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਧਰਮ ਪਤਨੀ ਨੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਨੂੰ ਸਫਲ ਬਣਾਉਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕੀਤੀ। 2. ਇਕਾਈ ਭੁੱਚੋਂ ਮੰਡੀ ਵੱਲੋਂ ਨਾਟਕ 'ਨਿਉਂ ਜੜ੍ਹ' ਜੋ ਕਿ ਬਲਰਾਜ ਸਾਗਰ ਬਠਿੰਡਾ ਦੀ ਟੀਮ ਵੱਲੋਂ ਖੇਡਿਆ ਗਿਆ ਦੇ ਮੌਕੇ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜ਼ੋਨ ਮੁਖੀ ਮੁੱਖ ਬੁਲਾਰੇ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋਏ। ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਮਾਸਟਰ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੀ ਸਟਾਲ ਲਗਾਈ ਗਈ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਸਮੇਤ ਨਾਟਕ ਮੇਲਾ ਵੇਖਣ ਆਏ ਲੋਕਾਂ ਵੱਲੋਂ 3000 ਰੁਪਏ ਦਾ ਸਾਹਿਤ ਖਰੀਦਿਆ ਗਿਆ। 3. ਮਿਤੀ 13 ਸਤੰਬਰ 2015 ਨੂੰ ਟੀਚਰਜ਼ ਹੋਮ ਬਠਿੰਡਾ ਵਿਖੇ ਜ਼ੋਨ ਬਠਿੰਡਾ ਵੱਲੋਂ ਹਰਿੰਦਰ ਲਾਲੀ ਐਡਵੋਕੇਟ ਸੁਨਾਮ ਵੱਲੋਂ ਅੰਧ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਸੰਬੰਧੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣ ਲਈ ਰੱਖੇ ਸੈਮੀਨਾਰ ਵਿਚ ਜਿੱਥੇ ਜ਼ੋਨ ਦੀਆਂ ਇਕਾਈਆਂ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋਏ, ਉੱਥੇ ਬਠਿੰਡਾ ਬਾਰ ਐਸੋ: ਦੇ

ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਵਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀਦਾ, ਸਕੱਤਰ ਕੁੰਵਲਜੀਤ ਕੁਟੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਨਾਮਵਰ ਵਕੀਲ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋਏ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਬਠਿੰਡਾ ਇਕਾਈ ਦੇ ਵਰਕਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਸਟਾਲ ਲਗਾਈ ਗਈ। ਅੰਧ-ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀਆਂ 60 ਕਾਪੀਆਂ ਸੈਮੀਨਾਰ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਹੱਥੋ ਹੱਥ ਖਰੀਦੀਆਂ। 4. ਮਿਤੀ 18 ਸਤੰਬਰ 2015 ਨੂੰ ਡੱਬਵਾਲੀ ਇਕਾਈ ਵੱਲੋਂ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਆਯੋਜਿਤ ਕੀਤੇ ਨਾਟਕ ਮੇਲੇ ਵਿੱਚ ਮਾਸਟਰ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ, ਜੁਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕਾਨੂੰਗੋ, ਮਾਸਟਰ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੀ ਸਟਾਲ ਲਗਾਈ ਗਈ। ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਜਾਦੂ ਦੇ ਟ੍ਰਿਕ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਨਿਰਮਾਣ ਨੇ ਸਟੇਜ ਸਕੱਤਰ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ। ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਲੋਕ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋਏ। 3000 ਰੁਪਏ ਦੇ ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਵਿਕਰੀ ਹੋਈ। ਰਾਤ ਦੇ ਇਸ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵਿੱਚ ਮਾਸਟਰ ਰਜਿੰਦਰ ਭਦੌੜ ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਬੜੇ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੁਣਿਆ। 5. ਮਿਤੀ 22 ਸਤੰਬਰ 2015 ਨੂੰ ਹਰ ਸਾਲ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖੇਤਰੀ ਕਿਸਾਨ ਮੇਲੇ ਵਿੱਚ ਮਾਸਟਰ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ, ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਨਿਰਮਾਣ, ਜੁਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕਾਨੂੰਗੋ, ਮਾਸਟਰ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਮਿਲ ਕੇ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੀ ਸਟਾਲ ਲਗਾਈ ਗਈ। ਮੇਲੇ ਵਿੱਚ ਆਏ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੇ 4500 ਰੁਪਏ ਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਖਰੀਦੀਆਂ ਅਤੇ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਚੰਦੇ ਵੀ ਲਾਏ ਗਏ। 6. ਮਿਤੀ 28 ਸਤੰਬਰ 2015 ਨੂੰ ਪਿੰਡ ਮਹਿਮਾ ਸਰਜਾ ਵਿਖੇ ਭੂਰਾ ਸਿੰਘ ਸੂਬਾ ਕਮੇਟੀ ਮੈਂਬਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਯਾਦਗਾਰੀ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਵਿਖੇ ਸੈਮੀਨਾਰ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ। ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਹਰਿਆਣਾ ਤੋਂ ਮਾਸਟਰ ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਮੁੱਖ ਬੁਲਾਰੇ ਸਨ। ਅਜੈਬ ਸਿੰਘ ਜਲਾਲਆਣਾ ਹੋਰਾਂ ਵੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਕੀਤੀ। ਮਾਸਟਰ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੀ ਸਟਾਲ ਲਗਾਈ। ਲੋਕਾਂ ਵੱਲੋਂ 2000 ਰੁ: ਦਾ ਸਾਹਿਤ ਖਰੀਦਿਆ ਗਿਆ। ਇਥੇ ਇਹ ਵਰਨਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਭੂਰਾ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਤ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਪਏ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੇ ਭੰਡਾਰ ਵਿੱਚੋਂ ਮਿਤੀ 1 ਜਨਵਰੀ 2015 ਨੂੰ ਪਿੰਡ ਦੇ ਫੋਕਲ ਪੁਆਇੰਟ ਵਿੱਚ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਸੈਮੀਨਾਰ ਵਿੱਚ 150 ਸੂਝਵਾਨ ਸਰੋਤੇ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ। **ਕੇਵਲ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਬਠਿੰਡਾ**

ਇਕਾਈ ਲੌਂਗੋਵਾਲ : ਸਥਾਨਕ ਪੱਤੀ ਵਡਿਆਣੀ ਵਿੱਚ ਚੇਤਨਾ ਲੜੀ ਤਹਿਤ ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕਾਲ੍ਹੀ ਦੇ ਘਰ ਵਿਖੇ ਨਿਵੇਕਲਾ ਸੈਮੀਨਾਰ ਰੂਪੀ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਆਯੋਜਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪੱਤੀ ਦੀਆਂ ਸੈਂਕੜੇ ਘਰੇਲੂ ਔਰਤਾਂ ਅਤੇ ਅਗਾਂਹਵਧੂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਕੀਤੀ। ਘਰੇਲੂ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਹੁੰਦਿਆਂ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦੇ ਮੁੱਖ ਸੰਪਾਦਕ ਬਲਬੀਰ ਚੰਦ ਲੌਂਗੋਵਾਲ ਅਤੇ ਜ਼ੋਨ ਆਗੂ ਜੁਝਾਰ ਲੌਂਗੋਵਾਲ ਨੇ ਅਜਿਹੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਦੇ ਆਯੋਜਨ ਦੀ ਲੋੜ ਅਤੇ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੀ ਕਾਰਜਸ਼ੈਲੀ ਬਿਆਨ ਕੀਤੀ। ਸੈਮੀਨਾਰ ਦੇ ਮੁੱਖ ਬੁਲਾਰੇ ਸੂਬਾ ਜਥੇਬੰਦਕ ਮੁਖੀ ਰਜਿੰਦਰ ਭਦੌੜ ਨੂੰ 2 ਘੰਟੇ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਨੀਝ ਅਤੇ ਦਿਲਚਸਪੀ ਨਾਲ ਸੁਣਿਆ ਅਤੇ ਅਨੇਕਾਂ ਸੁਆਲ, ਜੋ ਅੰਧ-ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਸਨ, ਕੀਤੇ। ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੁਆਬ ਮੁੱਖ ਬੁਲਾਰੇ ਨੇ ਦਿੱਤੇ। ਭਾਰਤੀ ਕਿਸਾਨ ਯੂਨੀਅਨ (ਏਕਤਾ ਉਗਰਾਹਾਂ) ਦੇ ਆਗੂ ਨਿਰਮਲ ਨਿੰਮੀ, ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ, ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਭਾਗ ਸਿੰਘ, ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ, ਦਾਰਾ ਸਿੰਘ, ਲਖਵੀਰ ਲੱਖੀ ਨੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਯੋਗਦਾਨ ਦਿੱਤਾ। ਗਗਨਦੀਪ ਕੌਰ ਨੇ ਅਗਾਂਹਵਧੂ ਇਨਕਲਾਬੀ ਗੀਤ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਿਸ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸਲਾਹਿਆ ਗਿਆ। ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਆਗੂ ਕਮਲਜੀਤ ਵਿੱਕੀ ਨੇ ਇਕਾਈ ਵੱਲੋਂ ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਕਰਵਾਉਣ ਦਾ ਅਹਿਦ ਕੀਤਾ। **ਕਮਲਜੀਤ ਸਿੰਘ**

ਇਕਾਈ ਪਟਿਆਲਾ: ਪਦਾਰਥਵਾਦ ਵਿਸ਼ੇ ਤੇ ਸੈਮੀਨਾਰ : ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਹਾਲ ਵਿੱਚ 'ਪਦਾਰਥਵਾਦ' ਵਿਸ਼ੇ ਤੇ ਬੋਲਦਿਆਂ ਮੁੱਖ ਬੁਲਾਰੇ, ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਚਿੰਤਕ, ਕਾਮਰੇਡ ਜਗਰੂਪ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵਿਚਾਰਵਾਦੀ ਫਲਸਫਾ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਪੂੰਜੀਵਾਦੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਮਿਹਨਤਕਸ਼ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਬੇਹਤਰ ਬਣਾਉਣੀ ਹੈ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਪਦਾਰਥਵਾਦੀ ਫਲਸਫੇ ਤਹਿਤ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਪਦਾਰਥਕ ਹਾਲਤਾਂ ਬਦਲਣੀਆਂ ਪੈਣਗੀਆਂ। ਫਲਸਫਾ ਅਪਣੇ ਸਮੇਂ ਦਾ ਬੌਧਿਕ ਸਿਖਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸੈਮੀਨਾਰ ਦੇ ਦੂਜੇ ਸ਼ੈਸਨ ਵਿੱਚ ਹਾਜਰ ਸਰੋਤਿਆਂ ਦੇ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵੀ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਕੁਮਾਰ ਢਕੜੱਬਾ ਨੇ ਸਟੇਜ ਸਕੱਤਰ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਿਭਾਈ। ਇਹ ਸੈਮੀਨਾਰ ਉਹਨਾਂ ਮਹਾਨ ਸਖ਼ਸੀਅਤਾਂ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਸੀ ਜੋ ਬੀਤੇ ਸਮੇਂ ਧਾਰਮਿਕ ਜਾਨੂੰਨੀਆਂ ਦੀ ਸੜੀ ਸੋਚ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਚਰਨਜੀਤ ਪਟਵਾਰੀ ਨੇ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ। ਸੈਮੀਨਾਰ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਸਰੋਤਿਆਂ ਅਤੇ ਮੁੱਖ ਬੁਲਾਰੇ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਹਰਚੰਦ ਭਿੰਡਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਡਾ ਫਲਸਫਾ ਪਦਾਰਥਵਾਦੀ ਫਲਸਫਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਹੀ ਸਾਡਾ ਰਾਹ ਦਸੇਰਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਬੀਬਾ ਕੁਲਵੰਤ ਕੌਰ ਅਤੇ ਜਨਕ ਰਾਜ ਨੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਰੱਖੇ ਅਤੇ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਬੰਗ, ਮਾ. ਰਮਨੀਕ ਸਿੰਘ, ਡਾ. ਅਨਿੱਲ ਸਰਮਾ, ਮਾ. ਹਰਨੇਕ ਸਿੰਘ, ਮਾ. ਨੂਪ ਰਾਮ, ਲਾਭ ਸਿੰਘ, ਸਤੀਸ਼ ਆਲੋਵਾਲ, ਜਾਗਨ, ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਆਦਿ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਮੈਂਬਰਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਸਰੋਤਿਆਂ, ਨੇ ਖ਼ਾਸ਼ ਕਰਕੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੇ ਸੈਮੀਨਾਰ ਵਿੱਚ ਭਾਗ ਲਿਆ। **ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਬੰਗ**

ਮੀਲੇਨੀਅਮ ਸਕੂਲ, ਨੰਦਪੁਰ ਕੇਸੋ ਵਿੱਚ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨਾਲ ਸੰਵਾਦ : ਸਕੂਲ ਦੇ ਵੱਡੇ ਹਾਲ ਵਿੱਚ ਆਯੋਜਿਤ ਇਸ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵਿੱਚ ਰਾਮ ਕੁਮਾਰ ਢਕੜੱਬਾ ਨੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਜਾਦੂ ਦੇ ਟ੍ਰਿਕ ਵਿਖਾਏ। ਡਾ. ਏ.ਕੇ. ਸ਼ਰਮਾ ਨੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨਾਲ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਬਾਰੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਗਟਾਏ। ਸਕੂਲ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਵੱਲੋਂ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੇ ਯਤਨਾਂ ਦੀ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕੀਤੀ ਗਈ।

ਡਾ. ਏ.ਕੇ. ਸ਼ਰਮਾ

ਇਕਾਈ ਚੋਹਲਾ : ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਮੇਲਾ : ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਪਿੰਡ ਰੁੜੀਵਾਲਾ ਦੇ ਗ਼ਦਰੀ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਦਿਨਾਂ ਸਮਾਗਮ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ। ਤੀਸਰੇ ਦਿਨ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਮੇਲਾ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ। ਆਰਟ ਨਾਟ ਮੰਚ ਵੇਰਕਾ ਦੀ ਟੀਮ ਵੱਲੋਂ ਮਾਸਟਰ ਕੁਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਵੇਰਕਾ ਦੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ਨਾਂ ਹੇਠ ਨਸ਼ਿਆਂ ਤੇ ਚੋਟ ਮਾਰਦਾ ਨਾਟਕ 'ਅਰਮਾਨ' ਗਦਰੀ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਭੇਂਟ ਕਰਦੀ ਕੋਰੀਓਗ੍ਰਾਫੀ 'ਦਹਿਕਦੇ ਅੰਗਾਰਿਆਂ ਤੇ ਸੁੱਤੇ ਰਹੇ ਉਹ ਲੋਕ' ਅਤੇ ਮਾਦਾ ਭਰੂਣ ਹੱਤਿਆ ਤੇ ਅਧਾਰਿਤ 'ਸਿਰਜਣਾ' ਨਾਟਕ ਵਿਖਾਏ ਗਏ। ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਆਗੂ ਮੁਖਵਿੰਦਰ ਚੋਹਲਾ, ਰਜਵੰਤ ਬਾਗੜੀਆ ਤੇ ਮਾਸਟਰ ਤਸਵੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕੀਤਾ। ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਜਾਦੂਗਰ ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਹੱਥ ਦੀ ਸਫਾਈ ਦੇ ਹੈਰਾਨੀਜਨਕ ਟ੍ਰਿੱਕ ਵਿਖਾਏ ਤੇ ਇੰਨ੍ਹਾਂ ਟ੍ਰਿਕਾਂ ਪਿੱਛੇ ਛਿਪੀ ਸਫਾਈ ਬਾਰੇ ਵੀ ਆਮ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ। ਗ਼ਦਰੀ ਸ਼ਹੀਦ ਯਾਦਗਾਰੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮਨਸੂਰਦੇਵਾ, ਸਕੱਤਰ ਬੁੱਧ ਸਿੰਘ, ਕੈਸ਼ੀਅਰ ਹਰਜੀਤ ਰਵੀ, ਸਾਬਕਾ ਮੰਤਰੀ ਮੇਜਰ ਸਿੰਘ ਉੱਬੋਕੇ, ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ, ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਚੋਹਲਾ ਖੁਰਦ, ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਗੰਡੀ ਵਿੰਡ, ਸਰਦੂਲ ਸਿੰਘ ਉੱਬੋਕੇ, ਗੁਰਵਿੰਦਰ ਪੱਪੂ, ਬਾਬਾ ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ, ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਰਾਜਵਿੰਦਰ ਰਾਜੂ, ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਆੜਤੀ ਆਦਿ ਮੌਜੂਦ ਸਨ।

ਮਾਝਾ ਜ਼ੋਨ : ਸੈਮੀਨਾਰ : ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਪੰਜਾਬ ਰਜਿ: ਮਾਝਾ ਜ਼ੋਨ ਵੱਲੋਂ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ 'ਮੌਜੂਦਾ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਫਲਸਫੇ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ' ਵਿਸ਼ੈ ਤੇ ਸੈਮੀਨਾਰ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਜ਼ੋਨ ਦੀਆਂ ਇਕਾਈਆਂ ਦੇ ਮੈਂਬਰ, ਬੁੱਧੀਜੀਵੀ, ਅਧਿਆਪਕ ਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੇ ਭਾਗ ਲਿਆ। ਇਸਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਜ਼ੋਨ ਮੁਖੀ ਸੰਦੀਪ ਧਾਰੀਵਾਲ ਭੋਜਾ, ਮੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਚੋਹਲਾ ਤੇ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਗੱਗੋਮਾਹਲ ਨੇ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਮੁੱਖ ਬੁਲਾਰੇ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਤੋਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ ਤੇ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਤੇ ਅਧਿਆਪਕ ਆਗੂ ਮਾਸਟਰ ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਪਹੁੰਚੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਭਾਸ਼ਣ ਵਿੱਚ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਵੱਡਮੁੱਲੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਹੈ। ਜ਼ੋਨ ਆਗੂ ਰਜਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਨੌਜਵਾਨ ਵਰਗ ਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੀਆਂ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੁਪਨਿਆਂ ਦੇ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਸਿਰਜਣ ਲਈ ਅਗਾਂਹਵਧੂ ਸਾਹਿਤ, ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਜੇਲ੍ਹ ਡਾਇਰੀ, ਮੈਂ ਨਾਸਤਿਕ ਕਿਉਂ ਹਾਂ? ਆਦਿ ਕਿਤਾਬਾਂ ਪੜ੍ਹਨੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ। ਸੈਮੀਨਾਰ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਲੇਖਕ ਤੇ ਪੱਤਰਕਾਰ ਸੁਖਦੀਪ ਸਿੰਘ ਮਜਵਿੰਡ, ਕਾਮਰੇਡ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਅਜਾਇਬ ਸਿੰਘ ਜਲਾਲਆਣਾ, ਸਤਨਾਮ ਜੰਡਿਆਲਾ ਨੇ ਵਿਚਾਰ ਚਰਚਾ ਵਿੱਚ ਭਾਗ ਲਿਆ, ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਜ਼ੋਨ ਮੁਖੀ ਸੰਦੀਪ ਧਾਰੀਵਾਲ ਭੋਜਾ ਨੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਸਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਵਰਿੰਦਰ ਪੰਨੂ, ਸੁਮੀਤ ਸਿੰਘ, ਨਰਿੰਦਰ ਸ਼ੇਖਚੱਕ, ਜਸਵੀਰ ਸਿੰਘ ਖਿਲਚੀਆਂ, ਲਖਵਿੰਦਰ ਗੋਪਾਲਪੁਰ, ਜਸਪਾਲ ਬਾਸਰਕੇ, ਅਮਰਜੀਤ ਬਾਈ, ਦੀਵਾਨ ਸਿੰਘ ਧਾਰੀਵਾਲ ਭੋਜਾ, ਸੁਖਵਿੰਦਰ

ਖਾਰਾ, ਸੁਖਚੈਨ ਸਿੰਘ ਖਾਰਾ, ਹਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਖਿਲਚੀਆਂ, ਜਾਦੂਗਰ ਸੁਰਜਨ ਸਿੰਘ ਅਦਲੀਵਾਲ, ਮਾਸਟਰ ਮੇਜਰ ਸਿੰਘ, ਸਤਨਾਮ ਫਿਰੋਚਿਚੀ, ਕੌਂਸਲਰ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਸੀ.ਪੀ.ਆਈ. ਆਦਿ ਮੌਜੂਦ ਸਨ। ਸਟੇਜ ਦੀ ਸੰਚਾਲਨਾ ਮੁਖਤਿਆਰ ਸਿੰਘ ਗੋਪਾਲਪੁਰਾ ਨੇ ਕੀਤੀ।

ਇਕਾਈ ਚੋਹਲਾ : ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਪਬਲਿਕ ਸਕੂਲ ਚੋਹਲਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਜਨਮ ਦਿਨ ਤੇ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਸੰਬੰਧੀ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਆਯੋਜਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਜ਼ੋਨ ਆਗੂ ਮੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਚੋਹਲਾ ਨੇ ਸੰਬੋਧਨ ਕੀਤਾ। ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਜੀਵਨ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਕੂਲੀ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਭਾਸ਼ਣ ਤੇ ਕਵਿਤਾ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵੀ ਕਰਵਾਏ ਗਏ। ਸੀਨੀਅਰ ਪੱਤਰਕਾਰ ਮਾਸਟਰ ਬਲਬੀਰ ਪਰਵਾਨਾ, ਪ੍ਰਿੰ. ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ, ਕਾਮਰੇਡ ਗੁਰਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ, ਮੈਡਮ ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ, ਮੈਡਮ ਰਜਵੰਤ ਕੌਰ ਨੇ ਵੀ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਜੀਵਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਬਾਰੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੇ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਮਾਸਟਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਧੁੰਨ, ਮਾਸਟਰ ਦਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਚੰਬਾ, ਮਾਸਟਰ ਬੁਲਬੀਰ ਸਿੰਘ, ਮਾਸਟਰ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਮੈਡਮ ਦਲਬੀਰ ਕੌਰ, ਮੈਡਮ ਕੰਵਲਜੀਤ ਕੌਰ, ਮੈਡਮ ਮਮਤਾ, ਮਾਸਟਰ ਗਗਨਦੀਪ ਸਰਹਾਲੀ, ਮਾਸਟਰ ਕਸ਼ਮੀਰ ਸਿੰਘ ਕਰਮੂਵਾਲਾ ਆਦਿ ਹਾਜਰ ਸਨ।

ਰਜਵੰਤ ਸਿੰਘ ਬਾਗੜੀਆ

ਮੌਜੂਦਾ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਜਮਹੂਰੀ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਸੰਬੰਧੀ ਸੈਮੀਨਾਰ : 27 ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਜਮਹੂਰੀ ਅਧਿਕਾਰ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਇਕਾਈਆਂ ਵਲੋਂ ਗੁਰਸ਼ਰਨ ਭਾਅ ਜੀ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਪ੍ਰਗਤੀਸ਼ੀਲ ਆਗੂਆਂ ਮਰਹੂਮ ਇੰਜਨੀਅਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਕਾਮਰੇਡ ਮੋਤਾ ਸਿੰਘ ਝਬਾਲ ਦੀ ਯਾਦ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਇਕ ਸੈਮੀਨਾਰ ਮੌਜੂਦਾ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਜਮਹੂਰੀ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਉਤੇ ਵਿਰਸਾ ਵਿਹਾਰ ਵਿਖੇ ਕਰਾਇਆ ਗਿਆ। ਸੈਮੀਨਾਰ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਉਘੇ ਵਿਦਵਾਨ ਡਾ. ਪਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿਚ ਬੇਸ਼ਕ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਜਮਹੂਰੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀ ਗਾਰੰਟੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਉਲਟ ਮੌਜੂਦਾ ਸਾਮਰਾਜਪੱਖੀ ਹਾਕਮ ਜਮਾਤਾਂ ਵਲੋਂ ਲੋਕ ਵਿਰੋਧੀ ਆਰਥਿਕ ਨੀਤੀਆ ਅਤੇ ਕਾਲੇ ਕਾਨੂੰਨ ਲਾਗੂ ਕਰਕੇ ਆਮ ਜਨਤਾ ਦੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਤੇ ਜਮਹੂਰੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਕੁਚਲਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਡਾ. ਸ਼ਾਮ ਸੁੰਦਰ ਦੀਪਤੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਨਾਗਰਿਕ ਨੂੰ ਸਿਖਿਆ, ਸਿਹਤ, ਰੁਜ਼ਗਾਰ, ਬਿਜਲੀ ਅਤੇ ਸਾਫ ਪਾਣੀ ਦੀਆਂ ਬੁਨਿਆਦੀ ਸਹੂਲਤਾਂ ਤੋਂ ਵਾਂਝਿਆਂ ਰੱਖਣਾ ਜਮਹੂਰੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ। ਪ੍ਰੋ. ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਮਹੂਰੀ ਅਧਿਕਾਰ ਸਭਾ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹੁੰਦਿਆਂ ਇੰਜ. ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਨੇ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਦਾ ਸਖ਼ਤ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਜਮਹੂਰੀ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਲਈ ਜੱਦੋ ਜਹਿਦ ਕੀਤੀ। ਡਾ. ਨਵਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਸਾਂਝੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ। ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਆਗੂ ਸੁਮੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸੰਬੋਧਨ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਹੋਰਨਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪ੍ਰੋ. ਅਮਨ, ਜਗਦੀਸ਼ ਸੁਚਦੇਵਾ, ਡਾ. ਇਕਬਾਲ ਕੌਰ ਸੰਧ, ਬਲਦੇਵ ਰਾਜ ਵੇਰਕਾ, ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਝੰਗੀ, ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ, ਕਾਮਰੇਡ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ, ਸੁਖਮੀਤ ਸਿੰਘ ਕਰਨਰਾਜ ਸਿੰਘ, ਡਾ. ਕਸ਼ਮੀਰ ਸਿੰਘ, ਜਸਬੀਰ ਕੌਰ, ਦਮਨਜੀਤ ਕੌਰ, ਊਸ਼ਾ ਦੀਪਤੀ, ਵਰਿੰਦਰ ਕੌਰ, ਸੁਰਜਨ ਅਦਲੀਵਾਲ, ਬੀ.ਐਮ ਸਿੱਧੂ, ਡਾ. ਆਰ.ਜੇ ਸਿੰਘ, ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਹੇਰ, ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਵੇਰਕਾ, ਜਗੀਰ ਕੌਰ। ਦਵਿੰਦਰ, ਭੁਪਿੰਦਰ ਸੰਧੂ, ਕਲਿਆਣ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰੀ, ਅਜੀਤ ਨਬੀਪੁਰੀ, ਰਘਬੀਰ ਬਾਗੀ, ਕੁਲਦੀਪ ਮਾਹਵਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ। ਸਟੇਜ ਸਕੱਤਰ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਿਭਾਉਂਦਿਆਂ ਯਸ਼ਪਾਲ ਝਬਾਲ ਨੇ ਜਮਹੂਰੀ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ।

ਲਲੌਛੀ ਵਿਖੇ ਹੋਇਆ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਮੇਲਾ : ਪਟਿਆਲਾ ਜ਼ੋਨ ਦੀਆਂ ਦੋ ਇਕਾਈਆਂ ਪਟਿਆਲਾ, ਸਮਾਣਾ ਅਤੇ ਪਿੰਡ ਦੇ , ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ ਤੇ ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ 'ਬਿਲੂ' , ਜਿੰਨਾਂ ਨੇ ਇਸ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵਾਸਤੇ ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਦਾ ਯੋਗਦਾਨ ਦਿੱਤਾ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਪਟਿਆਲਾ ਜਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਪਿੰਡ ਲਲੌਛੀ ਵਿਖੇ 10 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਮੇਲਾ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਚੇਤਨਾ ਕਲਾ ਕੇਂਦਰ ਬਰਨਾਲਾ ਦੀ ਟੀਮ ਵੱਲੋਂ ਹਰਵਿੰਦਰ ਦਿਵਾਨਾ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿੱਚ ਗੁਰਸ਼ਰਨ ਭਾਅ ਜੀ ਦਾ ਲਿਖਿਆ ਨਾਟਕ 'ਟੋਆ' , ਇਸ ਦੇ ਬਆਦ ਕੋਰੀਓਗ੍ਰਾਫੀ 'ਉਠ ਅੰਨ ਦਾਤਿਆ ਜਹਾਨ ਦਿਆ, ਜਾਗ ਉਏ' ਅਤੇ ਇਕ ਹੋਰ ਨਾਟਕ 'ਪ੍ਰੇਤ' ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸੂਬਾ ਜਥੇਬੰਦਕ ਮੁਖੀ ਰਜਿੰਦਰ ਭਦੌੜ ਨੇ ਸੰਬੋਧਨ ਕੀਤਾ। ਜੋਨ ਪਟਿਆਲਾ ਦੇ ਜਥੇਬੰਦਕ ਮੁਖੀ ਰਾਮ ਕੁਮਾਰ ਨੇ ਜਾਦੂ ਦੇ ਟ੍ਰਿਕਸ਼ ਦਿਖਾ ਕੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਹ ਅਖੌਤੀ ਸਿਆਣੇ ਕਿਵੇ ਸਾਨੂੰ ਮੂਰਖ ਬਣਾ ਕੇ ਅਤੇ ਮਨਾਂ ਵਿੱਚ ਡਰ ਪੈਦਾ ਕਰਕੇ ਸਾਡਾ ਮਾਨਸਿਕ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਪੱਖ ਤੋਂ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵਿੱਚ ਹੋਰਨਾਂ ਦੇ ਇਲਾਵਾ ਇਕਾਈ ਪਟਿਆਲਾ ਦੇ ਜਥੇਬੰਦਕ ਮੁਖੀ ਮੈਡਮ ਕੁਲਵੰਤ ਕੌਰ, ਇਕਾਈ ਸਮਾਣਾ ਦੇ ਜਥੇਬੰਦਕ ਮੁਖੀ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ, ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਗੁਰਜੰਟ ਸਿੰਘ, ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਪੇਂਟਰ ਅਤੇ ਲਖਵੀਰ ਸਿੰਘ ਲੱਖੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ ਤੇ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਅਤੇ ਪਿੰਡ ਦੀ ਪੰਚਾਇਤ ਵੱਲੋਂ ਨਾਟਕ ਟੀਮ ਅਤੇ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਸਨਮਾਨਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਫਗਵਾੜਾ ਇਕਾਈ : ਸਰਕਾਰੀ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਘੋੜਾਵਾਹੀ (ਜਲੰਧਰ) : ਬੱਚਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵਿਗਿਆਨ ਸੂਝ ਦੀ ਚੇਤਨਾ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸੁਖਦੇਵ ਫਗਵਾੜਾ ਅਤੇ ਸਾਬਕਾ ਬੈਂਕ ਮੈਨੇਜਰ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਸ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦਿੱਤਾ। ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਵਿੱਚ ਕੁੱਝ ਅਜਿਹੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ, ਜਿਹੜੀਆਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿਲੇਬਸ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਪਰ ਇੰਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਉਸਾਰੂ ਰੋਲ ਅਦਾ ਕਰਨ ਯੋਗ ਸਨ। ਆਖਰ ਵਿੱਚ ਸਕੂਲ ਦੇ ਮੁੱਖ ਅਧਿਆਪਕ ਸ. ਦਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੇ ਕੰਮ ਦੀ ਭਰਪੂਰ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕਰਦਿਆਂ, ਇਸਦੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਪੂਰਨ ਸਹਿਯੋਗ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਦੁਵਾਇਆ। ਸਕੂਲ ਦੇ ਪੂਰੇ ਸਟਾਫ ਨੇ ਸਮੁੱਚੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਨੂੰ ਡੂੰਘੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਨਾਲ ਸੁਣਿਆ। ਇਸ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਨੂੰ ਆਯੋਜਿਤ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਕਾਮਰੇਡ ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਦਾ ਵੱਡਮੁੱਲਾ ਯੋਗਦਾਨ ਸੀ।

ਸਰਕਾਰੀ ਸੀਨੀ. ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ ਦੌਲੀਕੇ ਦੂਹੜੇ (ਜਲੰਧਰ) : ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਲੈਕਚਰਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਬਾਰੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਚਾਨਣਾ ਪਾਇਆ। ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੌਰਾਨ ਸੁਸਾਇਟੀ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਸਮਾਜ ਦੇ ਚਲਾਕ ਸਾਧੂ, ਸੰਤ, ਬਾਬੇ, ਜੋਤਸ਼ੀ ਅਤੇ ਤਾਂਤਰਿਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸਧਾਰਨ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਅਗਿਆਨਤਾ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਉਠਾ ਕੇ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਗੁੰਮਰਾਹ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਰਥਿਕ, ਸਰੀਰਕ ਅਤੇ ਮਾਨਸਿਕ ਲੁੱਟ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਵਿਦਿ: ਨੇ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੀਆਂ ਕਾਫੀ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵੀ ਖਰੀਦੀਆਂ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਸਕੂਲ ਦੇ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਦਿਲਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੀ ਪ੍ਰੋੜਤਾ ਕਰਦਿਆਂ ਦੁਬਾਰਾ ਫਿਰ ਆਉਣ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ। ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੌਰਾਨ ਸਕੂਲ ਦਾ ਸਮੁੱਚਾ ਸਟਾਫ ਸ੍ਰੀਮਤੀ ਆਸ਼ਾ ਰਾਣੀ, ਰਾਜ ਰਾਣੀ, ਸ਼ਾਰਦਾ ਸ਼ਰਮਾ, ਟੀਕਾ ਰਾਣੀ, ਰੰਜੀਤ ਕੌਰ ਅਤੇ ਪਦਮਣੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸਰਵ ਸ੍ਰੀ ਸੁਧੀਰ ਰਾਮ, ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਲੈਬਰ ਸਿੰਘ, ਬਲਵਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ, ਜਸਵੀਰ ਕੁਮਾਰ, ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ, ਬਲਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਸ਼ਲਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਅਮਿਤ ਕਲਸੀ ਆਦਿ ਹਾਜਰ ਰਹੇ। ਸੁਸਾਇਟੀ ਟੀਮ ਵਿੱਚ ਬੈਂਕ ਮੈਨੇਜਰ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਸੁਖਦੇਵ ਫਗਵਾੜਾ ਸਨ।

ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸਾਹਿਤ ਵੈਨ ਦਾ ਸਫਰ

ਰਿਪੋਰਟ ਕਰਤਾ : ਜਸਵੀਰ ਸੋਨੀ (ਵੈਨ ਇੰਚਾ:)

4 ਅਗਸਤ 2015 : ਇਕਾਈ ਮਲੇਰਕੋਟਲਾ ਵੱਲੋਂ ਦਿਨ ਸਮੇਂ ਸ.ਸ.ਸ.ਸ. ਅਮਰਗੜ੍ਹ, ਬਨਭੌਰਾ ਵਿਖੇ ਅਤੇ ਸ਼ਾਮ ਸਮੇਂ ਪਿੰਡ ਹਥਨ ਵਿਖੇ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੂਬਾ ਆਗੂ ਰਜਿੰਦਰ ਭਦੌੜ ਅਤੇ ਡਾ. ਮਜੀਦ ਆਜਾਦ ਨੇ ਸੰਬੋਧਨ ਕੀਤਾ। ਜਸਵੀਰ ਸੋਨੀ ਨੇ ਜਾਦੂ ਦੇ ਟ੍ਰਿਕ ਵਿਖਾਏ। ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਵਿੱਚ ਮਨਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪਟਵਾਰੀ ਹਥਨ, ਨਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪਟਵਾਰੀ ਅਤੇ ਨਾਹਰ ਸਿੰਘ ਹਥਨ ਨੇ ਭਰਪੂਰ ਸਹਿਯੋਗ ਦਿੱਤਾ।

5 ਅਗਸਤ : ਇਸੇ ਇਕਾਈ ਵੱਲੋਂ ਸ.ਸ.ਸ.ਸ. ਹਥਨ ਅਤੇ ਸੱਦੋਪੁਰ ਵਿਖੇ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ ਵੈਨ ਨਾਲ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਰਜਿੰਦਰ ਭਦੌੜ ਨੇ ਸੰਬੋਧਨ ਕੀਤਾ, ਜਸਵੀਰ ਸੋਨੀ ਨੇ ਜਾਦੂ ਦੇ ਟ੍ਰਿਕ ਵਿਖਾਏ। ਸ਼ਾਮ ਸਮੇਂ ਫਿਰ ਪਿੰਡ ਹਥਨ ਵਿਖੇ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਲੇ ਸਹਿਯੋਗੀਆਂ ਦੀ ਮੱਦਦ ਨਾਲ ਇਸੇ ਟੀਮ ਨੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਕੀਤਾ।

6 ਅਗਸਤ : ਇਕਾਈ ਮਾਲੇਰਕੋਟਲਾ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਸ.ਸ.ਸ.ਸ. ਨੱਥੂ ਮਾਜਰਾ ਅਤੇ ਲਸੋਈ ਵਿਖੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਡਾ. ਮਜੀਦ ਆਜ਼ਾਦ, ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਚਰਨਜੀਤ ਬਾਤਿਸ਼ ਅਤੇ ਵੈਨ ਇੰਚਾਰਜ

ਜਸਵੀਰ ਸੋਨੀ ਨੇ ਸੰਬੋਧਨ ਕੀਤਾ। ਜਾਦੂ ਦੇ ਟ੍ਰਿਕ ਵੀ ਵਿਖਾਏ ਗਏ। ਅਮਨਦੀਪ, ਮੇਜਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਭਰਪੂਰ ਸਹਿਯੋਗ ਦਿੱਤਾ।

7 ਅਗਸਤ : ਇਕਾਈ ਅਹਿਮਦਗੜ੍ਹ ਵੱਲੋਂ ਸ.ਸ.ਸ.ਸ. ਡੇਹਲੋਂ, ਆਦਰਸ਼ ਸਕੂਲ ਡੇਹਲੋਂ ਅਤੇ ਸ.ਸ.ਸ.ਸ. ਮਹੋਲੀ ਕਲਾਂ ਵਿਖੇ ਦਿਨ ਸਮੇਂ ਅਤੇ ਸ਼ਾਮ ਵੇਲੇ ਪਿੰਡ ਮਹੇਰਨੀ ਵਿਖੇ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਦਲਬੀਰ ਕਟਾਨੀ ਜ਼ੋਨ ਆਗੂ, ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਜਸਵੀਰ ਸੋਨੀ ਨੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵਿਗਿਆਨਕ ਸੋਚ ਬਾਰੇ ਸੰਬੋਧਨ ਕੀਤਾ, ਜਾਦੂ ਦੇ ਟ੍ਰਿਕ ਵਿਖਾਏ। ਰਜਿੰਦਰ ਚੀਮਾ, ਜਸਵੀਰ ਮੋਹਲੀ ਅਤੇ ਬਲਵਿੰਦਰ ਬੀਰੂ ਨੇ ਪੂਰਨ ਸਹਿਯੋਗ ਦਿੱਤਾ।

8 ਅਗਸਤ : ਇਕਾਈ ਅਹਿਮਦਗੜ੍ਹ ਵੱਲੋਂ ਪਿੰਡ ਬੜੂੰਦੀ ਅਤੇ ਮਹੋਲੀ ਕਲਾਂ ਵਿਖੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਡਾ. ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਜਸਵੀਰ ਸੋਨੀ ਨੇ ਸੰਬੋਧਨ ਕੀਤਾ, ਜਾਦੂ ਟ੍ਰਿਕ ਵੀ ਵਿਖਾਏ। ਜਸਵੀਰ ਮਹੋਲੀ, ਡਾ. ਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਹੇਰਨਾ ਦਾ ਭਰਪੂਰ ਸਹਿਯੋਗ ਰਿਹਾ।

9 ਅਗਸਤ : ਪਿੰਡ ਕਾਲਖ, ਮਾਜਰੀ ਅਤੇ ਧਾਂਦਰਾ ਵਿਖੇ ਤਿੰਨ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਅਹਿਮਦਗੜ੍ਹ ਇਕਾਈ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਦੌਰਾਨ ਜੋਨ ਆਗੂ ਜਸਵੰਤ ਜੀਰਖ, ਡਾ. ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਡਾ. ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸੰਬੋਧਨ ਕੀਤਾ। ਜਸਵੀਰ ਸੋਨੀ ਨੇ ਜਾਦੂ ਟ੍ਰਿਕ ਵਿਖਾਏ। ਡਾ. ਰਜਿੰਦਰ ਚੀਮਾ ਦਾ ਪੂਰਾ ਸਹਿਯੋਗ ਰਿਹਾ।

10 ਅਗਸਤ : ਇਕਾਈ ਸੁਧਾਰ ਵੱਲੋਂ ਸ.ਹ.ਸ. ਢੱਲਣ ਅਤੇ ਬਿੱਜਲ ਵਿਖੇ ਦਿੱਤੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਨੂੰ ਜਥੇਬੰਦਕ ਮੁੱਖੀ ਰਜਿੰਦਰ ਭਦੌੜ ਨੇ ਸੰਬੋਧਨ ਕੀਤਾ, ਜਸਵੀਰ ਸੋਨੀ ਨੇ ਜਾਦੂ ਦੇ ਟ੍ਰਿਕ ਵਿਖਾਏ। ਮਾਸਟਰ ਕਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੂਰਨ ਸਹਿਯੋਗ ਰਿਹਾ।

11 ਅਗਸਤ : ਇਕਾਈ ਸੁਧਾਰ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਸ.ਹ.ਸ. ਐਤੀਆਣਾ ਅਤੇ ਜੀ.ਐਚ.ਜੀ. ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਆਫ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ ਵਿਖੇ ਦਿੱਤੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਨੂੰ ਰਜਿੰਦਰ ਭਦੌੜ ਨੇ ਸੰਬੋਧਨ ਕੀਤਾ। ਜਸਵੀਰ ਸੋਨੀ ਨੇ ਜਾਦੂ ਟ੍ਰਿਕ ਵਿਖਾਏ। ਮਾਸਟਰ ਕਰਨੈਲ ਸਿੰਘ, ਰਾਮ ਪ੍ਰਸਾਦ, ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਕਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੂਰਾ ਸਹਿਯੋਗ ਰਿਹਾ।

12 ਅਗਸਤ : ਸ਼ਹੀਦ ਕਿਰਨਜੀਤ ਕੌਰ ਦੀ ਬਰਸੀ ਤੇ ਮਹਿਲ ਕਲਾਂ ਵਿਖੇ ਸਾਹਿਤ ਵੈਨ ਲਗਾਈ ਗਈ। ਜਿਸਤੇ ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ, ਜਸਵੀਰ ਸੋਨੀ ਅਤੇ ਰਜਿੰਦਰ ਭਦੌੜ ਨੇ ਡਿਊਟੀ ਨਿਭਾਈ।

13 ਅਗਸਤ : ਇਕਾਈ ਜਗਰਾਓਂ ਵੱਲੋਂ ਪਿੰਡ ਅਖਾੜਾ ਅਤੇ ਸ.ਸ.ਸ.ਸ. ਡੱਲਾ ਵਿਖੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਜਸਵੀਰ ਸੋਨੀ ਨੇ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਜਾਦੂ ਦੇ ਟ੍ਰਿਕ ਵਿਖਾਏ। ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ, ਬਖਤੌਰ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ (ਅਖਾੜਾ), ਕਵੰਲਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਅਸ਼ੋਕ ਕੁਮਾਰ ਭੰਡਾਰੀ, ਚਰਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਅਖਾੜਾ, ਮਾਸਟਰ ਸੁਰਜੀਤ ਦੌਧਰ ਦਾ ਪੂਰਾ ਸਹਿਯੋਗ ਰਿਹਾ।

14 ਅਗਸਤ : ਇਕਾਈ ਜਗਰਾਓਂ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਸ.ਸ.ਸ.ਸ. ਕਾਉਂਕੇ ਕਲਾਂ, ਸ਼ੇਰਪੁਰ ਕਲਾਂ ਵਿਖੇ ਦਿੱਤੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਵਿੱਚ ਜਸਵੀਰ ਸੋਨੀ ਵੱਲੋਂ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਜਾਦੂ ਦੇ ਟ੍ਰਿਕ ਵੀ ਵਿਖਾਏ ਗਏ। ਮਾਸਟਰ ਸੁਰਜੀਤ ਦੌਧਰ, ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ, ਬਖਤੌਰ ਸਿੰਘ ਅਖਾੜਾ, ਅਸ਼ੋਕ ਕੁਮਾਰ ਭੰਡਾਰੀ, ਕੰਵਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਜੁਰਗ, ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਖਾੜਾ ਦਾ ਪੂਰਨ ਸਹਿਯੋਗ ਰਿਹਾ।

18 ਅਗਸਤ : ਇਕਾਈ ਲੁਧਿਆਣਾ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਰਾਮਗੜ੍ਹੀਆਂ ਸ.ਸ.ਸ.ਸ. ਮਿਲਰਗੰਜ ਲੁਧਿਆਣਾ ਅਤੇ ਜਵੱਦੀ ਕਲਾਂ ਵਿਖੇ ਦਿੱਤੇ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਨੂੰ ਰਜਿੰਦਰ ਭਦੌੜ, ਦਲਬੀਰ ਕਟਾਣੀ ਨੇ ਸੰਬੋਧਨ ਕੀਤਾ। ਜਸਵੀਰ ਸੋਨੀ ਨੇ ਜਾਦੂ ਦੇ ਟ੍ਰਿਕ ਵਿਖਾਏ। ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ, ਜਸਵੰਤ ਜੀਰਖ, ਸਤੀਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਨੇ ਭਰਪੂਰ ਸਹਿਯੋਗ ਦਿੱਤਾ।

19 ਅਗਸਤ : ਇਕਾਈ ਕੋਹਾੜਾ ਵੱਲੋਂ ਦਿਨ ਸਮੇਂ ਸ.ਸ.ਸ.ਸ. ਸਾਹਨੇਵਾਲ, ਸ.ਹ.ਸ. ਧਰੋੜ ਅਤੇ ਸ਼ਾਮ ਵੇਲੇ ਪਿੰਡ ਜੰਡਿਆਲੀ ਵਿਖੇ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਦੌਰਾਨ ਦਲਬੀਰ ਕਟਾਂਣੀ, ਦੀਪ ਦਿਲਬਰ, ਜਸਵੀਰ ਸੋਨੀ, ਰੁਪਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਰਜਿੰਦਰ ਜੰਡਿਆਲੀ, ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸੰਬੋਧਨ ਕੀਤਾ। ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਵਿੱਚ ਜਾਦੂ ਦੇ ਟ੍ਰਿਕ ਵੀ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ।

20 ਅਗਸਤ : ਇਕਾਈ ਕੋਹਾੜਾ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਸ.ਸ.ਸ.ਸ. ਲੜਕੀਆਂ, ਟੈਗੋਰ ਨੈਸ਼ਨਲ ਸ.ਸ.ਸ. ਸਕੂਲ ਸਾਹਨੇਵਾਲ ਅਤੇ ਪਿੰਡ ਭਾਰੂ ਮੁੰਨਾ ਵਿਖੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਬੁਲਾਰੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਰਜਿੰਦਰ ਜੰਡਿਆਲੀ, ਰੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਜਸਵੀਰ ਸੋਨੀ ਨੇ ਸੰਬੋਧਨ ਕੀਤਾ, ਜਾਦੂ ਟ੍ਰਿਕ ਵਿਖਾਏ। ਬਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਭਾਰੂ ਮੁੰਨਾ ਦਾ ਪੂਰਾ ਸਹਿਯੋਗ ਰਿਹਾ।

21 ਅਗਸਤ : ਇਕਾਈ ਮਾਛੀਵਾੜਾ ਵੱਲੋਂ ਮਾਲਵਾ ਕਾਲਜ, ਸਮਰਾਲਾ ਵਿਖੇ ਵੈਨ ਲਗਾਈ ਗਈ। ਸ.ਸ.ਸ.ਸ. ਸਮਰਾਲਾ ਵਿਖੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਦੀਪ ਦਿਲਬਰ ਨੇ ਸੰਬੋਧਨ ਕੀਤਾ, ਜਸਵੀਰ ਸੋਨੀ ਨੇ ਜਾਦੂ ਦੇ ਟ੍ਰਿਕ ਵਿਖਾਏ। ਸ਼ਾਮ ਵੇਲੇ ਵੈਨ ਮੇਨ ਬਾਜ਼ਾਰ ਮਾਛੀਵਾੜਾ ਵਿੱਖੇ ਲਾਈ ਗਈ। ਹਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੰਬਰਦਾਰ, ਬਖਸ਼ੀ ਰਾਮ, ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪੂਰਨ ਸਹਿਯੋਗ ਦਿੱਤਾ।

22 ਅਗਸਤ : ਇਕਾਈ ਮਾਛੀਵਾੜਾ ਵੱਲੋਂ ਸ.ਸ.ਸ.ਸ. ਲੜਕੀਆਂ ਅਤੇ ਲੜਕੇ ਵਿਖੇ ਦਿੱਤੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਸਮੇਂ ਜਸਵੀਰ ਸੋਨੀ ਨੇ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਜਾਦੂ ਦੇ ਟ੍ਰਿਕ ਵੀ ਵਿਖਾਏ। ਮਾਸਟਰ ਬਖਸ਼ੀ ਰਾਮ ਅਤੇ ਮਾਸਟਰ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸਹਿਯੋਗ ਦਿੱਤਾ।

23 ਅਗਸਤ : ਇਕਾਈ ਖੰਨਾ ਮੰਡੀ ਵੱਲੋਂ ਵੈਨ ਮੇਨ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿੱਚ ਲਾਈ ਗਈ। ਮਾਸਟਰ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮੀਲੂ, ਡਾ. ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਝੱਮਟ, ਮਨਵੀਰ ਸਿੰਘ, ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ, ਦੱਲਵੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪੂਰਾ ਸਹਿਯੋਗ ਦਿੱਤਾ।

24 ਅਗਸਤ : ਇਕਾਈ ਖੰਨਾ ਮੰਡੀ ਵੱਲੋਂ ਦਿਨ ਸਮੇਂ ਸ.ਸ.ਸ.ਸ. ਮਾਣਕ ਮਾਜਰਾ, ਰਾਏਪੁਰ ਮਾਜਰੀ ਅਤੇ ਸ਼ਾਮ ਸਮੇਂ ਪਿੰਡ ਰਾਜੋਵਾਲ ਵਿਖੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਡਾ. ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਜਸਵੀਰ ਸੋਨੀ ਨੇ ਸੰਬੋਧਨ ਕੀਤਾ। ਮਾਸਟਰ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਟੇਜ ਸੰਚਾਲਨ ਕੀਤਾ। ਜਾਦੂ ਦੇ ਟ੍ਰਿਕ ਵੀ ਵਿਖਾਏ ਗਏ। ਰਘੁਵੀਰ ਸਿੰਘ, ਸਨਵੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪੂਰਾ ਸਹਿਯੋਗ ਦਿੱਤਾ।

25 ਅਗਸਤ : ਇਕਾਈ ਖੰਨਾ ਮੰਡੀ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਸ.ਸ.ਸ.ਸ. ਨਸਰਾਲੀ, ਇਕੋਲਾਹਾ ਅਤੇ ਘੁੰਗਰਾਲੀ ਰਾਜਪੂਤਾਂ ਵਿਖੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਡਾ. ਹਰਜੀਤ ਝੱਮਟ ਅਤੇ ਜਸਵੀਰ ਸੋਨੀ ਨੇ ਸੰਬੋਧਨ ਕੀਤਾ। ਮਾਸਟਰ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੂਰਾ ਸਹਿਯੋਗ ਰਿਹਾ। ਜਾਦੂ ਦੇ ਟ੍ਰਿਕ ਵੀ ਵਿਖਾਏ ਗਏ।

26 ਅਗਸਤ : ਇਕਾਈ ਖੰਨਾ ਮੰਡੀ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਸ.ਸ.ਸ.ਸ ਲੜਕੀਆਂ ਅਤੇ ਸ. ਮਿ. ਸ. ਖਟੜਾ ਵਿਖੇ ਦਿੱਤੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਵਿੱਚ ਜਸਵੀਰ ਸੋਨੀ ਵੱਲੋਂ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਜਾਦੂ ਦੇ ਟ੍ਰਿਕ ਵੀ ਵਿਖਾਏ ਗਏ। ਮਾਸਟਰ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਭੀ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਗਟਾਏ। ਮਾਸਟਰ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ, ਮਾਸਟਰ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ, ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੂਰਾ ਸਹਿਯੋਗ ਰਿਹਾ।

27 ਅਗਸਤ : ਇਕਾਈ ਜਰਗ ਵੱਲੋਂ ਸ.ਸ.ਸ.ਸ. (ਲੜਕੀਆਂ) ਜਰਗ ਅਤੇ (ਲੜਕਿਆਂ) ਜਰਗ ਵਿਖੇ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਬੁਲਾਰੇ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਮਾਸਟਰ ਰਜਿੰਦਰ ਭਦੌੜ ਨੇ ਸੰਬੋਧਨ ਕੀਤਾ। ਗੁਰਜੰਟ ਸਿੰਘ ਨਸਰਾਲੀ ਨੇ ਸਟੇਜ ਸਕੱਤਰ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ। ਜਸਵੀਰ ਸੋਨੀ ਨੇ ਜਾਦੂ ਦੇ ਟ੍ਰਿਕ ਵਿਖਾਏ। ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਵਿੱਚ ਨਛੱਤਰ ਸਿੰਘ ਜਰਗੜੀ, ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੋਜਪੁਰ, ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੂਰਾ ਸਹਿਯੋਗ ਰਿਹਾ।

28 ਅਗਸਤ : ਇਕਾਈ ਲੁਧਿਆਣਾ ਵੱਲੋਂ ਸ.ਸ.ਸ.ਸ. ਥਰੀਕੇ ਅਤੇ ਪਮਾਲ ਵਿਖੇ ਦਿੱਤੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਨੂੰ ਰਜਿੰਦਰ ਭਦੌੜ ਨੇ ਸੰਬੋਧਨ ਕੀਤਾ, ਜਸਵੀਰ ਸੋਨੀ ਨੇ ਜਾਦੂ ਦੇ ਟ੍ਰਿਕ ਵਿਖਾਏ। ਹਰਚੰਦ ਥਰੀਕੇ, ਮੋਹਨਜੀਤ ਥਰੀਕੇ, ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ ਲੁਧਿਆਣਾ ਦਾ ਪੂਰਾ ਸਹਿਯੋਗ ਰਿਹਾ।

30 ਅਗਸਤ : ਵੈਨ ਦੇਸ਼ ਭਗਤ ਯਾਦਗਾਰ, ਜਲੰਧਰ ਵਿਖੇ ਲਗਾਈ ਗਈ। ਜਸਵੀਰ ਸੋਨੀ, ਰਣਜੀਤ ਭਦੌੜ, ਰਜਿੰਦਰ ਭਦੌੜ, ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸਹਿਣਾ ਨੇ ਵੈਨ ਡਿਊਟੀ ਨਿਭਾਈ।

31 ਅਗਸਤ : ਵੈਨ ਰਾਮਗੜ੍ਹੀਆ ਆਰਟ ਕਾਲਜ ਵਿਖੇ ਲਗਾਈ ਗਈ। ਜ਼ੋਨ ਆਗੂ ਸੁਖਦੇਵ ਫਗਵਾੜਾ ਨੇ ਸੰਬੋਧਨ ਕੀਤਾ। ਜਸਵੀਰ ਸੋਨੀ ਨੇ ਜਾਦੂ ਦੇ ਟ੍ਰਿਕ ਵਿਖਾਏ। ਉਸਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੈਨ ਟਾਊਨ ਹਾਲ ਫਗਵਾੜਾ ਵਿਖੇ ਲਗਾਈ ਗਈ। ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ ਦਾ ਪੂਰਾ ਸਹਿਯੋਗ ਰਿਹਾ।

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰਿਪੋਰਟ

ਬਰਾਬਰੀ ਦੇ ਚੰਗੇਰੇ ਸਮਾਜ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਲਈ ਤਰਕਸ਼ੀਲਤਾ ਸਮੇਂ ਦੀ ਲੋੜ : ਸਾਥੀ ਭਗਵੰਤ

(ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਕੈਂਪਸ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਦਾ ਰੱਖਿਆ ਨੀਂਹ ਪੱਥਰ)



25 ਅਕਤੂਬਰ ਦੀ ਸਵੇਰ ਨੂੰ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਭਵਨ ਵਿੱਚ ਪੂਰੀ ਗਹਿਮਾ ਗਹਿਮੀ ਸੀ। ਰਾਜ ਭਰ ਤੋਂ ਆਏ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਲਹਿਰ ਦੇ ਆਗੂ, ਵਰਕਰ ਤੇ ਸਨੇਹੀ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ 'ਚ ਪੁੱਜੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਇਹ ਦਿਨ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਕੈਂਪਸ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਲਈ ਚੁਣਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਭਨਾਂ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ 'ਚ ਨੀਂਹ ਪੱਥਰ ਰੱਖਦਿਆਂ ਏਸ਼ੀਅਨ ਰੈਸ਼ਨਲਿਸਟ ਸੁਸਾਇਟੀ ਬਰਤਾਨੀਆ ਦੇ ਵਿੱਤ ਸਕੱਤਰ ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ ਯੂ. ਕੇ. ਨੇ ਆਪਣੇ ਸੰਬੋਧਨ ਦੌਰਾਨ ਆਖਿਆ ਕਿ ਬਰਾਬਰੀ ਦੇ ਚੰਗੇਰੇ ਸਮਾਜ ਲਈ ਤਰਕਸ਼ੀਲਤਾ ਸਮੇਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਹੀ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਸੁਖਾਵੇਂ ਰੁਖ ਤੋਰਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਖਿਆ ਕਿ ਜਿਹੜੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਬਹੁ ਗਿਣਤੀ ਲੋਕ ਜੀਅ ਰਹੇ ਹਨ ਉਹ ਅੰਧਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਵਿੱਚ ਗ੍ਰਸੀ ਹੋਈ ਹੈ ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਜਾਤ ਅਤੇ ਧਰਮ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਵੰਡਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਸੁਖਾਵੇਂ ਦਿਨਾਂ ਅਤੇ ਫ਼ਿਰਕਾਪ੍ਰਸਤ ਤਾਕਤਾਂ ਨੂੰ ਮਾਤ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ ਵਿਗਿਆਨਕ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦਾ ਪ੍ਰਸਾਰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ। ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਆਗੂ ਨੇ ਆਸ ਪ੍ਰਗਟਾਈ ਕਿ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਭਵਨ ਤੋਂ ਲੋਕ ਪੱਖੀ ਤਾਕਤਾਂ ਦਾ ਕਾਫ਼ਲਾ ਹੋਰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੋ ਕੇ ਨਿਕਲੇਗਾ। ਸਮਾਰੋਹ ਦੌਰਾਨ ਇੰਗਲੈਂਡ ਤੋਂ ਆਏ ਸ਼ੀਰਾ ਜੌਹਲ ਨੇ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਲਹਿਰ ਵੱਲੋਂ ਜੁਟਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਯਤਨਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕਰਦਿਆਂ ਆਖਿਆ ਕਿ ਲੋਕ ਚੇਤਨਾ ਹੀ ਅੰਧਵਿਸ਼ਵਾਸ ਅਤੇ ਫ਼ਿਰਕਾਪ੍ਰਸਤੀ ਜਿਹੀਆਂ ਅਲਾਮਤਾਂ ਦਾ ਇੱਕੋ ਹੱਲ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਕਿਸਮਤਵਾਦੀ ਫਲਸਫੇ ਨੂੰ ਮਾਤ ਦੇਣ ਲਈ ਵਿਗਿਆਨਕ ਚੇਤਨਾ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੀ ਲੋੜ 'ਤੇ ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ।

ਇਸ ਮੌਕੇ ਬੋਲਦਿਆਂ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਜੱਥੇਬੰਦਕ ਮੁਖੀ ਰਜਿੰਦਰ ਭਦੌੜ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਤਰਕਸ਼ੀਲਾਂ ਦਾ ਇਹ ਕੇਂਦਰ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਸਿਦਕ ਦਿਲੀ ਅਤੇ ਸੁਹਿਰਦਤਾ ਨਾਲ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸਾਹਿਤ, ਸੈਮੀਨਾਰਾਂ ਅਤੇ ਨਾਟ ਮੇਲਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਨੂੰ ਹਰ ਦਰ ਤੇ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਲਈ ਵਚਨਬੱਧ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਇਸ ਕਾਜ ਲਈ ਰਾਜ ਭਰ ਦੀਆਂ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਇਕਾਈਆਂ ਲਗਾਤਾਰ ਯਤਨਸ਼ੀਲ ਹਨ। ਇਸ ਸਾਦੇ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਸਮਾਰੋਹ ਵਿੱਚ ਸੁਸਾਇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਮੰਚ ਤੋਂ ਸੂਬਾਈ ਆਗੂਆਂ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ ਸਾਥੀ ਭਗਵੰਤ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਸਨਮਾਨ ਪੱਤਰ ਪੜ੍ਹਨ ਉਪਰੰਤ ਭੇਂਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਉਸਾਰੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਕੈਂਪਸ ਲਈ ਹਾਜ਼ਰ ਸਹਿਯੋਗੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸਨਮਾਨਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਸਮਾਰੋਹ ਵਿੱਚ ਹੋਰਨਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਬਲਵੀਰ ਚੰਦ ਲੌਂਗੋਵਾਲ, ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਬਾਗਪੁਰ, ਭੂਰਾ ਸਿੰਘ ਹਰਿੰਦਰ ਲਾਲੀ, ਰਾਮ ਸਵਰਨ ਲੱਖੇਵਾਲੀ, ਪਲਸ ਮੰਚ ਦੇ ਸੂਬਾਈ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ, ਨਰੈਣ ਦੱਤ, ਮਨਜੀਤ ਧਨੇਰ, ਅਮਿੱਤ ਮਿੱਤਰ, ਗੁਰਮੇਲ ਠੁੱਲੀਵਾਲ, ਹਰਚੰਦ ਭਿੰਡਰ, ਇਕਬਾਲ ਉਦਾਸੀ, ਚਰਨਜੀਤ ਕੌਰ, ਲਾਭ ਸਿੰਘ ਛਾਜਲਾ, ਤਰਲੋਚਨ ਸਮਰਾਲਾ, ਚੰਨਣ ਵਾਂਦਰ, ਸੁਖਦੇਵ ਫਗਵਾੜਾ, ਮਾ. ਪਰਮਵੇਦ, ਕੁਲਜੀਤ ਡੰਗਰਖੇੜਾ, ਪਾਲ ਬਾਗਪੁਰ, ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ, ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਬੰਗ, ਸਰਬਜੀਤ ਉਖਲਾ ਅਤੇ ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸ਼ਹਿਣਾ ਸਮੇਤ ਅਨੇਕਾਂ ਆਗੂ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ। ਸਮਾਰੋਹ ਦੀ ਸਫ਼ਲਤਾ ਲਈ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਆਗੂ ਹੇਮ ਰਾਜ ਸਟੈਨੋ ਨੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ।

ਸਮਾਗਮ ਦੌਰਾਨ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਕੈਂਪਸ ਲਈ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਸਹਾਇਤਾ

1. ਸਾਥੀ ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ ਯੂ.ਕੇ. (ਵਿੱਤ ਸਕੱਤਰ, ਏਸ਼ੀਅਨ ਰੈਸ਼ਨੇਲਿਸਟ ਸੁਸਾਇਟੀ ਬ੍ਰਿਟੇਨ)	30,00,000	11. ਸ਼ੀਰਾ ਜੌਹਲ (ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਇੰਡੀਅਨ ਵਰਕਰ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ, ਬ੍ਰਿਟੇਨ)	10,000
2. ਮਾ. ਰਾਜਿੰਦਰ ਭਦੌੜ	1,00,000	12. ਮਾ. ਤਰਲੋਚਨ ਸਿੰਘ ਸਮਰਾਲਾ	10,000
3. ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਰਾਣੀ ਪਤਨੀ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ, ਸਮਾਣਾ (ਪਟਿਆਲਾ)	50,000	13. ਭੂਰਾ ਸਿੰਘ ਮਹਿਮਾ ਸਰਜਾ	10,000
		14. ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਖੋਖਰ (ਸੰਗਰੂਰ)	10,000
4. ਰਾਮ ਸਵਰਨ ਲੱਖੇਵਾਲੀ	25,000	15. ਹਰਚਰਨ ਚੰਨਾ ਬਰਨਾਲਾ (ਸਾਬਕਾ ਸਕੱਤਰ ਡੀ ਟੀ ਐੱਫ. ਪੰਜਾਬ)	10,000
5. ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਬਾਗਪੁਰ	25,000		
6. ਚੰਨਣ ਵਾਂਦਰ	20,000	16. ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ, ਪਿੰਡ ਧੌਲਾ (ਬਰਨਾਲਾ)	5,000
7. ਰੂਪ ਸਿੰਘ ਸੁਖਪੁਰਾ	20,000	17. ਸੁਰਜੀਤ ਭੱਠਲ (ਸੰਗਰੂਰ)	5,000
8. ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸਹਿਣਾ, ਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਪੁੱਤਰ ਸ੍ਰੀ ਜਗਰੂਪ ਸਿੰਘ	20,000	18. ਗੁਰਮੀਤ ਸੁਖਪੁਰਾ (ਜਿਲਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਡੀ ਟੀ ਐੱਫ. ਬਰਨਾਲਾ)	5,000
		19. ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਚੂੰਘਾਂ (ਬਰਨਾਲਾ)	5,000
9. ਜਗਦੇਵ ਸਿੰਘ ਰਾਮਪੁਰਾ	11,000	20. ਪਲਸ ਮੰਚ ਰਾਹੀਂ ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ	5,000
10. ਮਾ. ਸੁਖਦੇਵ ਫਗਵਾੜਾ	10,000	21. ਜਸਵੰਤ, ਮੁਕਤਸਰ	2,000

ਜਿਲਦ ਨੰ. 12 ਰਜਿ ਨੰ: PUNPUN/2002/5393 ਅੰਕ : 6

ਯਾਦਗਾਰੀ ਪਲ : ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਕੈਂਪਸ ਸਮਾਰੋਹ



ਸਾਥੀ ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ (ਯੂ.ਕੇ.) ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਭਵਨ ਬਰਨਾਲਾ ਵਿਖੇ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਕੈਂਪਸ ਦਾ ਨੀਂਹ ਪੱਥਰ ਰਖਦੇ ਹੋਏ।



ਸੂਬਾ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਸਾਥੀ ਭਗਵੰਤ ਨੂੰ ਸਮਾਰੋਹ ਦੌਰਾਨ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼



ਸਮਾਰੋਹ ਵਿੱਚ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨੇਹੀਆਂ ਦੀ ਯਾਦਗਾਰੀ ਤਸਵੀਰ

ਅਪੀਲ

ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਲਹਿਰ ਦੇ ਆਗੂਆਂ, ਕਾਮਿਆਂ, ਸਨੇਹੀਆਂ, ਜਨਤਕ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਤੇ ਸਮਾਜ ਦਾ ਭਲਾ ਲੋਚਦੇ ਸਭਨਾਂ ਵਰਗਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਉਸਾਰੇ ਜਾ ਰਹੇ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਕੈਂਪਸ ਵਿੱਚ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਆਰਥਿਕ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਉਣ ਦੀ ਸਨਿਮਰ ਅਪੀਲ ਹੈ।

ਸੰਪਰਕ - ਮਾ. ਰਾਜਿੰਦਰ ਭਦੌੜ (98728 74620)

If undelivered please return to :

Tarksheel

Tarksheel Bhawan, Tarksheel Chowk,
Sanghera By Pass, BARNALA-148101
Post Box No. 55

Ph. 01679-241466, Cell. 98769 53561
Web : www.tarksheel.org
e-mail : tarkshiloffice@gmail.com

BOOK POST
(Printed Matter)

To ....

....

....